วารสาร

โพธิยาลัย

๖๖

ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๖๖ เดือนพฤษภาคม - มิถุนายน ๒๕๖๕

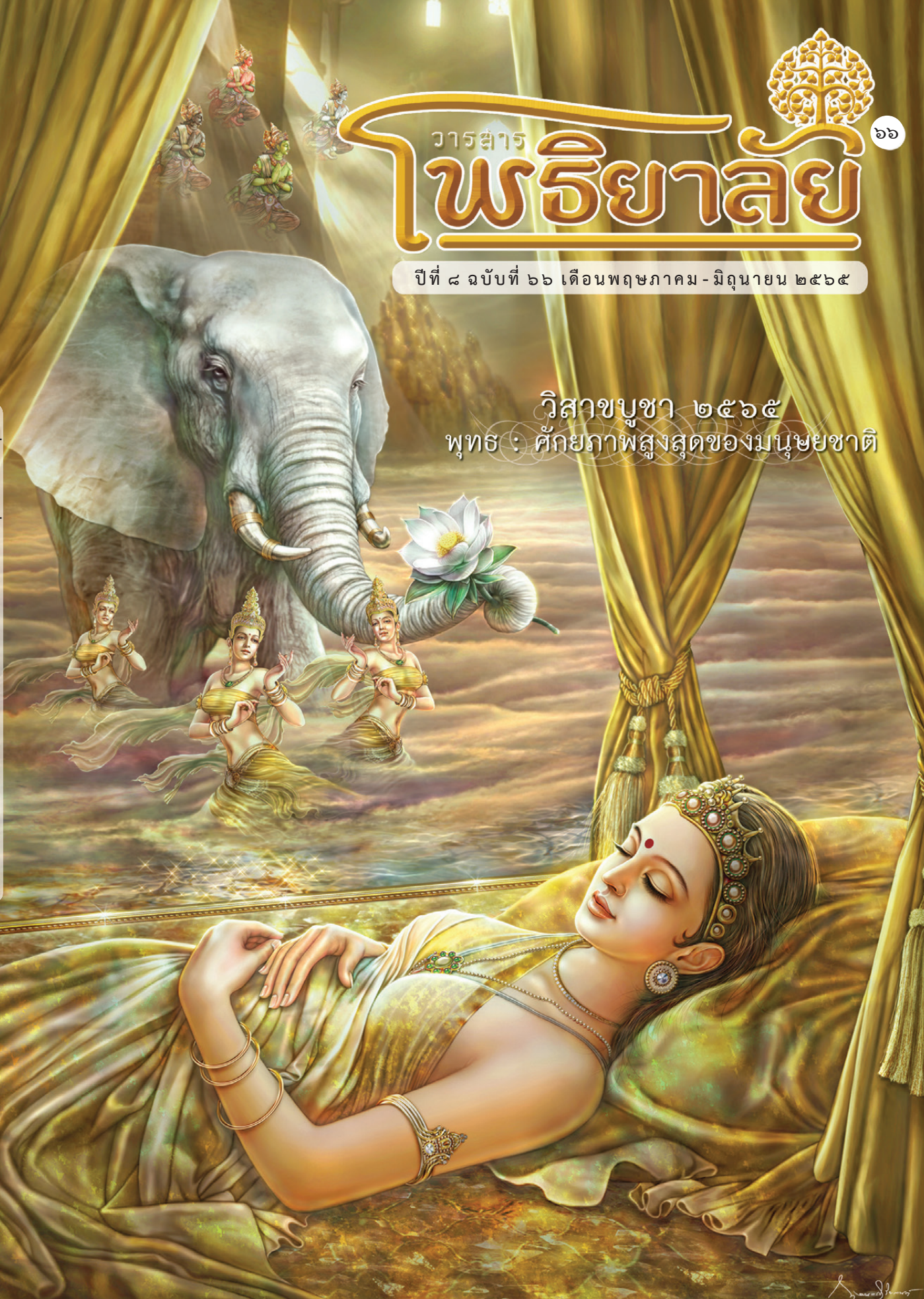

วิสาขบูชา ๒๕๖๕
พุทธ : ศักยภาพสูงสุดของมนุษยชาติ

เวสาขปูชา

๑. *ปูเรตฺวา โพธิสมฺภาเร, นาโถ โลกหิโต วโร,*
เขทํ คโต จิรํ กาลํ, ปตฺโต สมฺโพธิมุตฺตมํ.

๒. *เวสาเข ปุณฺณมายํ โส, ชาโต ปตฺโต สีวคโต,*
อนุสฺสรามิ ปูเชมิ, สพฺพญฺญุํ พุทฺธวาทิโน.

เมื่อมหาบุรุษ ตัดสินพระทัยใคร่เป็นที่พึ่งของเหล่าสัตว์แล้ว ทรงมีพระหทัยอันแน่วแน่มุ่งมั่นบำเพ็ญพุทธการกธรรม กล่าวคือพระบารมีสามสิบทัศ ทรงกระทำการเบญจบริจาค ประพฤติจริยาสาม ตลอดกาลนานสิ้นสี่อสงไขยแสนกัปป์ แม้จะทรงเหน็ดเหนื่อย ก็มิได้ย่อท้อ จวบกระทั่งถึงปัจฉิมภพกาล จึงได้ประสูติ ตรัสรู้พระอนุตรสัมโพธิญาณ และเสด็จดับขันธ์ปรินิพพาน ในดิถีเพ็ญเดือนหก

ข้าพเจ้าเหล่าชาวพุทธทุกหมู่เหล่า ขอน้อมรำลึกแลบูชา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้ธรรมทั้งปวงพระองค์นั้น ด้วยความสำนึกในพระอนันตมหากรุณาธิคุณของพระองค์

จำรูญ ธรรมดา
สาสนธชธัมมาจริยะ (ปาฬิ)

ขึ้นปีที่ ๘ ฉบับที่ ๖๖
วารสาร โพธิยาลัย
ประจำเดือน พฤษภาคม – มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕
วิสาขบูชา ๒๕๖๕
พุทธ : ศักยภาพสูงสุดของมนุษยชาติ

เปิดเล่ม

เป็นอีกครั้งหนึ่งที่คณะผู้จัดทำมีความภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้ทำวารสารฉบับนี้เป็นพุทธบูชาเนื่องในวาระวันวิสาขบูชา ซึ่งชาวพุทธเราถือว่าเป็นวันสำคัญสูงสุดในพุทธศาสนา เราจัดเตรียมเนื้อหาที่มีความพิเศษเป็นอย่างยิ่ง สำหรับวารสารเล่มนี้โดยเฉพาะ

เรื่องแรกที่อยากจะพูดถึงก็คือ **พระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า** ซึ่งท่าน *สมณะเพาะพุทธจันทเสฏโฐ* ได้บรรยายไว้ ณ สำนักพิมพ์ธรรมสภา วันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ในงานรำลึก ๑๑๑ ปี *พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)* เป็นปาฐกถาที่มีเนื้อหาลึกซึ้งแต่เข้าใจง่าย ที่สำคัญไปกว่านั้น ปาฐกถานี้ได้ทำให้พวกเราหวนรำลึกนึกถึงหลวงพ่อปัญญานันทะ ผู้ซึ่งมีความรักและเคารพในองค์พระศาสดาอย่างสูงสุด ครั้งหนึ่ง ท่านเคยตอบคำถามญาติโยมที่มาพบ ว่าทำไมท่านจึงบวชได้นานไม่คิดลาสิกขา ท่านตอบว่า เพราะอาตมารักพระพุทธเจ้า รักอย่างหมดหัวใจไม่มีข้อสงสัย และคิดเสมอว่า อยากจะตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณของท่านด้วยการเป็นพุทธสาวกที่ดี รักษาพระศาสนาด้วยชีวิต

บทความอีกเรื่องหนึ่งที่อยากแนะนำให้อ่านคือ **พระนางสิริมหามายา** ซึ่งเป็นคัมภีร์ภาษาพม่าปริวรรตและแปลโดย อาจารย์*จำรูญ ธรรมดา* เป็นเรื่องที่ยังไม่เคยเผยแพร่เป็นภาษาไทยมาก่อนเลย นับเป็นความโชคดีของคนไทยใน พ.ศ. นี้ ที่จะได้อ่านคัมภีร์เรื่องนี้ ซึ่งเป็นเรื่องราวของพระนางสิริมหามายา พุทธมารดา โดยละเอียด ความหนาฉบับภาษาบาลี ๒๐๐ หน้า ฉบับที่จะตีพิมพ์ในวารสารนี้ มีส่วนที่เป็นคำแปลภาษาไทยควบคู่กับภาษาบาลีด้วย เพื่อให้นักศึกษาบาลีชาวไทยได้เรียนรู้ในวิธีการแปลของผู้เชี่ยวชาญภาษาบาลีและพระไตรปิฎกซึ่งเป็นธัมมาจริยะ

อีกเรื่องหนึ่งที่ภูมิใจนำเสนอคือ สารคดีประวัติศาสตร์เรื่อง **สมณศาสน์ของพระธรรมสาระถึงคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย** ซึ่งเป็นเอกสารที่ไม่เคยเผยแพร่ในประเทศไทยมาก่อนอีกเช่นกัน *วิเทศทัยย์* ผู้เรียบเรียงสารคดีชุดนี้ ได้ไปพบต้นฉบับเอกสารเรื่องนี้จากประเทศศรีลังกา มีข้อความเป็นภาษาบาลีที่เขียนด้วยอักษรสิงหล ซึ่งยุ่งยากและซับซ้อนมาก ต้องมาปริวรรตเป็นอักษรไทย และได้ท่านปาฬิปาโมกข์ช่วยกรุณาถอดความให้ตามที่ถอดได้ เพราะว่าเอกสารนั้น มีข้อความที่เข้าใจยาก อาจจะเป็นคำผิดหรือเขียนผิด ซึ่งไม่อาจจะคาดเดาได้ เพราะเป็นเอกสารสำคัญ จึงแปลความเท่าที่แปลได้ เอกสารชิ้นนี้มีความสำคัญในระดับประวัติศาสตร์ของชาติ เพราะพระภิกษุฝ่ายไทยผู้เขียนจดหมายตอบคือ พระวชิรญาณภิกขุ (พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔)

บทความพิเศษในฉบับนี้ ได้แก่เรื่อง **พระพุทธเจ้าในจอ ตอน ๒** สัมภาษณ์และเรียบเรียงโดย *ปัณณบุญเจริญ* อดีตข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นบทความสืบเนื่องมาจากเรื่อง **พระพุทธเจ้าในจอ** ซึ่งตีพิมพ์ในวารสารโพธิยาลัย ฉบับที่ ๕๖ ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ มีเนื้อหากล่าวถึงดาราภาพยนตร์ชาวอินเดีย **กากัน มาลิก** ที่ได้รับบทเจ้าชายสิทธัตถะในภาพยนตร์เรื่อง **ศรีสิทธัตถะโคตะมะ** (Sri Siddhartha Gautama) พ.ศ. ๒๕๕๖ (ค.ศ. 2013) โดยทีมงานผู้สร้างชาวศรีลังกา เป็นพุทธประวัติที่เที่ยงตรงที่สุดตามพระไตรปิฎก มีความประณีตละเอียดอ่อน เฉพาะบทภาพยนตร์ใช้เวลาเขียนถึง ๖ ปี และมีการคัดเลือกผู้แสดงจากดารานักแสดงกว่า ๓๐๐ คน ทำให้ได้นายกากัน มาลิก มารับบทนี้ และเขาก็มีความตื่นเต้นที่จะได้แสดงบทเจ้าชายสิทธัตถะ จึงได้มีการเตรียมตัวอย่างดี ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพุทธประวัติและคำสอน

ของพระพุทธเจ้า จนมีความประทับใจอย่างมาก ภาพยนตร์เรื่องนี้ได้รับรางวัลจากสหประชาชาติ และได้รับการฉายไปทั่วโลก ในที่สุด นายกากันได้เปลี่ยนศาสนาจากฮินดูมาเป็นพุทธโดยสมบูรณ์ ที่กล่าวเช่นนี้ เพราะภายหลังเขาได้มาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในประเทศไทย และครองเพศบรรพชิตนานกว่า ๓ เดือน ระหว่างนั้น เขาได้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมด้วยความสนใจ ใส่ใจ เพื่อเตรียมตัวไปเผยแผ่ความรู้นั้นในประเทศอินเดียต่อไป ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดบทความ **พระพุทธเจ้าในจอ ตอน ๒** ขึ้นมา มีเนื้อหาน่าสนใจตั้งแต่ต้นจนจบ

คอลัมน์สิ่งแวดล้อมฉบับนี้ก็น่าสนใจมาก ผู้เขียน *พันธุ์รพี นพรัมภา* ได้รวบรวมความรู้เกี่ยวกับ **เรื่องพลังงานแสงอาทิตย์** มาเล่าไว้ในบทความนี้อย่างละเอียด เป็นบทความที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์มากในเรื่องสิ่งแวดล้อมสำหรับปัจจุบัน ในขณะที่น้ำมันมีราคาสูงขึ้นทุกวัน ด้วยเหตุจากสงครามรัสเซีย-ยูเครน ฯลฯ เมื่อค่าน้ำมันพุ่งสูงขึ้น ค่าไฟฟ้าก็ขึ้นตาม ทำให้ประชาชนเดือดร้อนเป็นอย่างมาก การใช้พลังงานแสงอาทิตย์เป็นวิธีแก้ปัญหาได้ทางหนึ่งที่ทำได้ง่าย และเสียค่าใช้จ่ายลดน้อยลงกว่าในอดีต ติดตั้งก็ง่าย ใช้ได้ทุกหนทุกแห่งที่มีแสงอาทิตย์

วารสารโพธิยาลัยฉบับวิสาขบูชา ๒๕๖๕ ฉบับที่ท่านถืออยู่ในมือเล่มนี้ เป็นผลงานอีกชิ้นหนึ่งที่คณะผู้จัดทำมีความภูมิใจ ขอเชิญชวนท่านผู้อ่านได้พิจารณาดูเพื่อจะได้รู้คำตอบว่า ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

คณะผู้จัดทำ

วารสารโพธิยาลัย จัดพิมพ์ด้วยปัจจัยบริจาคของท่านผู้มีจิตศรัทธา แจกเป็นธรรมทาน หากท่านไม่ได้ใช้วารสารนี้แล้ว โปรดบริจาคไปตามห้องสมุด เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางปัญญาแก่ท่านผู้สนใจใฝ่ธรรมต่อไป ขออนุโมทนา

สารบัญ

๑. ธรรมะวิชาการ : สัพพัตถก เมตตา ตอนที่ ๑
พระราชวัชรบัณฑิต (ประนอม ธมฺมาลงฺกาโร).....๓

๒. สำนึกในพระพุทธคุณ :
พระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า
สมณะเพาะพุทธ จันทเสฏฐโฐ (ท่านจันทร์).....๒๔

๓. พระธรรมเทศนา : อุทิศตนเพื่อสิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่า
พระไพศาล วิสาโล.....๓๗

๔. ปุราณคัมภีร์ : พระนางสิริมหามายา
จำรูญ ธรรมดา.....๔๔

๕. บทสัมภาษณ์พิเศษ : พระพุทธเจ้าในจอ ตอน ๒
(พระอโสโก กากัน มาลิก) *กองบก*.....๕๐

๖. เคล็ดไม่ลับ : วิธีแผ่เมตตาที่ถูกวิธี
พลเรือตรี ทองย้อย แสงสินชัย.....๗๒

๗. ชวนอ่านหนังสือ : การต่อต้านการทำลายพระพุทธศาสนา
เรื่องที่ชาวพุทธควรรู้ *สุทธี ชโยดม*.....๗๖

๘. สิ่งแวดล้อม : โซลาร์รูฟท็อป สู้วิกฤตพลังงาน
ต้านโลกร้อน *พันธุ์รพี นพรัมภา*.....๘๓

๙. ชวนปลูกต้นไม้ :
ปลูกต้นไม้ ปลูกธรรมะ *กองบก*.....๘๗
วันต้นไม้แห่งชาติ *กองบก*.....๙๐

๑๐. ท่องไปในโลกบาลีไวยากรณ์ :
กัจจายนไวยากรณ์ (ตอนจบ) *ปาฬิปาโมกข์*.....๙๒

๑๑. รัตนาวลี : ประทีปธรรมแห่งบาลี ตอน ๑๐
ปาฬิปาโมกข์.....๙๗

๑๒. สนทนาภาษาบาลี : สนทนาภาษาพระพุทธเจ้า
ตอนที่ ๒๐ *นายธรรมดา*.....๙๘

๑๓. มองเทศ-มองไทย : สมณศาสน์ระหว่างไทยกับศรีลังกา
สมัยรัตนโกสินทร์ (๑) *วิเทศทัยย์*.....๑๐๑

๑๔. ใต้ฟ้า ณ วัดจากแดง : บริหารขยะ จากสงคราม..
สู่วิกฤติอาหารของโลก *โพธิ์สิกขา*.....๑๐๖

๑๖. ลีลาวาที : วิสาขบูชา ๒๕๖๕
โสรีช์ โพธิแก้ว.....๑๐๘

ประธานผู้ก่อตั้ง : พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก อัคคมหาบัณฑิต **บรรณาธิการอำนวยการ :** พระราชวัชรบัณฑิต (ประนอม ธมฺมาลงฺกาโร) **บรรณาธิการบริหาร :** พนิตา อังจันทรเพ็ญ panitaang@gmail.com **รองบรรณาธิการ :** พระมหากีรติ ธีรปญฺโญ **ผู้ช่วยบรรณาธิการ :** พันธุ์รพี นพรัมภา Punrapee@gmail.com **ประสานงาน :** พระครูประคุณสรกิจ (การุณย์ กุสลนนฺโท) pk.krun21@gmail.com **กองบรรณาธิการ :** กอง บ.ก.จิตอาสา **สำนักงาน :** วัดจากแดง ๑๖ หมู่ ๖ ซ.เพชรหึงษ์ ๑๐ ต.ทรงคนอง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ ๑๐๑๓๐ โทรศัพท์ ๐๒-๔๖๔-๑๑๒๒ **พิมพ์ครั้งที่ ๑ :** กรกฎาคม ๒๕๖๕ จำนวน ๔,๐๐๐ เล่ม **ศิลปินผู้วาดภาพปก :** กฤษณะ สุริยกานต์ **ออกแบบปก :** อ.บัญชา หนังสือ **เครดิตภาพ :** ธีรปญฺโญ, ธรรมสภา สถาบันบันลือธรรม, ทพญ. อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ, กลุ่มเพื่อนธรรม เพื่อนทำ และขอขอบคุณเจ้าของภาพจาก Internet ทุกท่าน **ศิลปกรรม :** สหมิตรกรุ๊ปทีม **อุปถัมภ์อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ :** คุณพัชรพิมล ยังประภากร ประธานกรรมการ 'สุวิมล' **จัดพิมพ์ :** สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง โทร. ๐๒ ๙๐๓ ๘๒๕๗-๙

ธรรมะวิชาการ

สัพพัตถก เมตตา ตอนที่ ๑

พระราชวัชรบัณฑิต (ประนอม ธมฺมาลงฺกาโร)

ปาริหาริยกรรมฐาน

ความหมายของคำว่า ปาริหาริยกรรมฐาน

จตฺตาฬีสาย ปน กมฺมฏฺฐาเนสุ ยํ ยสฺส จริยานุกูลํ ตํ ตสฺส นิจฺจํ ปริหริตพฺพตฺตา อุปริมสฺส จ ภาวนากมฺมสฺส ปทฏฺฐานตฺตา ปาริหาริยกมฺมฏฺฐานนฺติ วุจฺจติ. (วิ. ม. ข้อ ๔๒)

ส่วนในกรรมฐาน ๔๐ ประการ กรรมฐานใดที่อนุกูลแก่จริยาของพระโยคีใด กรรมฐานนั้นเรียกว่า **ปาริหาริยกรรมฐาน** เพราะเป็นกรรมฐานอันพระโยคีนั้นพึงบริหาร คือพึงประกอบเนืองๆ เป็นนิตย์ ตลอดสรรพกาล ไม่มีระหว่าง ไม่ใช่ประกอบเนืองๆ ในกาลหนึ่งเท่านั้น เหมือนอย่างสัพพัตถกกรรมฐาน (สพฺพตฺถกกมฺมฏฺฐานํ วิย เอกทาว อนนุยุญฺชิตฺวา. - มหาฎีกา) และเพราะเป็นกรรมฐานที่เป็นเหตุใกล้ แก่ภาวนากรรมที่เป็นส่วนเบื้องบนด้วย

เมตตาพรหมวิหาร

วิธีเจริญเมตตาพรหมวิหารปาริหาริยกรรมฐานอันท่านผู้ปรารถนาเพื่อการพ้นไปจากความโกรธและสังสารวัฏฏ์ ด้วยเมตตาสมาธิเป็นเหตุ พึงสดับดังต่อไปนี้คือ

ความหมายของคำว่า เมตตาพรหมวิหาร

ความเป็นพรหมวิหาร เพราะอรรถว่า เป็นวิหารอันประเสริฐ (เสฏฺฐ) เพราะอรรถว่า เป็นวิหารของบุคคลผู้เสมอกับบุคคลผู้ปราศจากโทษ (นิทฺโทส)

คำว่า **พรหมวิหาร** มีวจนัตถะว่า **พฺรหฺมาโน วิหาราติ พฺรหฺมวิหารา** (วิเสสปุพพปทกัมมธารยสมาส) ชื่อว่า **พรหมวิหาร** เพราะอรรถว่าธรรมเป็นเครื่องอยู่อันประเสริฐ อธิบายว่าธรรมเป็นเครื่องอยู่อันประเสริฐ เพราะความเป็นสัมมาปฏิบัติในสัตว์ทั้งหลาย เป็นความจริงว่าพรหมวิหารทั้ง ๔ มีเมตตา เป็นต้นเหล่านี้ เป็นสัมมาปฏิบัติเพื่อประโยชน์เกื้อกูล**แก่สัตว์อื่น** โดยนัยเป็นต้นว่า **"สพฺเพ สตฺตา สุขิตา โหนฺตุ"** - สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงจงเป็นผู้ถึงสุขเถิด" ดังนี้ เพราะเหตุนั้น ธรรมทั้ง ๔ มีเมตตาเป็นต้นเหล่านี้ จึงชื่อว่า พรหมวิหาร ส่วนกรรมฐานอื่นนอกนี้ มีกสิณ เป็นต้น เป็นเพียงสัมมาปฏิบัติ เพื่อประโยชน์เกื้อกูล**แก่ตนเอง** เพราะ

เหตุนั้น จึงไม่ชื่อว่า พรหมวิหาร

อีกนัยหนึ่ง **พรหมวิหาร** มีวจนัตถะว่า พฺรหฺมา วิยาติ **พฺรหฺมา** (ณ ปัจจัยในอุปมาตัทธิต) พรหฺมานํ วิหารา **พฺรหฺมวิหารา** (ฉัฏฐีตัปปุริสสมาส) ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของบุคคลผู้เสมอกับอุปปัตติพรหม หรือมหาโพธิสัตว์พรหม อธิบายว่าเหมือนอย่างอุปปัตติพรหมทั้งหลาย**เป็นผู้มีจิตปราศจากโทษ** คือนิวรณ์ ด้วยฌานภาวนาในโลกนี้ อุบัติในพรหมโลก เป็นผู้มีจิตปราศจากนิวรณ์ทีเดียว อยู่ตลอดอายุในพรหมโลกนั้น ฉันใด พระโยคีทั้งหลายผู้ประกอบพร้อมด้วยวิหารธรรมทั้งหลายเหล่านี้ก็เป็นผู้เสมอกับอุปปัตติพรหมทีเดียว เพราะ**เป็นผู้มีจิตที่ปราศจากโทษ** คือนิวรณ์ เสมอกับอุปปัตติพรหมนั้นอยู่ ฉันนั้น หรือมหาสัตว์ทั้งหลาย คือพระมหาโพธิสัตว์ทั้งหลาย ผู้มีคุณงอกงามด้วยอำนาจการให้บริบูรณ์แห่งธรรมทั้งหลาย ที่สร้างความเป็นพระพุทธเจ้า มีทานบารมี เป็นต้น อันเป็นเหตุแห่งพุทธคุณทั้งสิ้น

จริงทีเดียว พระมหาโพธิสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้นชื่อว่า **เป็นผู้มีจิตปราศจากโทษ** อยู่โดยการแสวงหาประโยชน์เกื้อกูลแก่สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง<u>ด้วยเมตตา</u> โดยการนำออกไปซึ่งสิ่งที่ไม่มีประโยชน์เกื้อกูลแก่สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง<u>ด้วยกรุณา</u> โดยการบันเทิงต่อสมบัติของสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง<u>ด้วยมุทิตา</u> และโดยการเว้นการถึงอคติ และตั้งมั่นในความเป็นกลางในสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงด้วย<u>อุเบกขา</u>

คำว่า **วิหารา** มีวจนัตถะว่า วิหรนฺติ เอเตหีติ **วิหารา** (วิ ปุพพบท + หร หรเณ – ในการนำไป + ณ ปัจจัย ในกรณสาธนะ) บุคคลทั้งหลายย่อมอยู่ด้วยธรรมทั้งหลายเหล่านี้ เพราะเหตุนั้น ธรรมทั้งหลายเหล่านี้ชื่อว่า **วิหาร** (ธรรมทั้งหลายที่เป็นเครื่องอยู่ของบุคคลทั้งหลาย)

คำว่า **เมตตา** มีวจนัตถะว่า เมชฺชตีติ **เมตฺตา** สินิยฺหตีติ อตฺโถ (มิท ธาตุ ในอรรถสิเนหะ + ต ปัจจัยในกัตตุสาธนะ + อา อิตถีลิงค์ปัจจัย) ชื่อว่า **เมตตา** เพราะอรรถว่า ย่อมกลมกลืน ความว่าย่อมติดแน่น อธิบายว่าธรรมที่เป็นความกลมกลืนกัน ความว่าเป็นสภาวะที่สิเนหะ ได้แก่ ความสืบต่อแห่งขันธ์ที่มีอัชฌาสัยในประโยชน์เกื้อกูล ด้วยอำนาจแห่งความเป็นไปโดยอาการที่ประพฤติแต่ประโยชน์เกื้อกูล มีญาณเป็นหัวหน้าเป็นปฏิปักษ์ต่อภาวะที่เศร้าหมองด้วยอำนาจแห่งพยาบาทในสัตว์ทั้งหลาย ไม่ใช่สิเนหะด้วยอำนาจแห่งความเป็นไปของตัณหา เป็นความจริงว่าสิเนหะด้วยอำนาจแห่งความเป็นไปของตัณหานั้นมีโมหะเป็นหัวหน้า มีโลภะเป็นสภาวะ **แต่สิเนหะนี้มีโทสะเป็นสภาวะ ประกอบกับอโลภะ**

ขอแย้งว่าแม้สิเนหะคือตัณหา แต่เป็นปฏิปักษ์ต่อพยาบาท เพราะไม่มีความตั้งลงพร้อมกันกับพยาบาทนั้นมิใช่หรือ ตอบว่าตัณหาสิเนหะ ย่อมไม่เป็นไปในจิตขณะเดียวกันพร้อมกับพยาบาทนั้น แม้ก็จริง ถึงอย่างนั้นย่อมไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อพยาบาท เพราะไม่ใช่เป็นผู้ละซึ่งพยาบาท เพราะเหตุนั้น คำว่า **เมตตาพรหมวิหาร** จึงมีความหมายว่า พรหมวิหารคือธรรมที่เป็นความกลมกลืนกัน เป็นสภาวะที่สิเนหะ โดยอาการที่ประพฤติแต่ประโยชน์เกื้อกูล

อีกนัยหนึ่ง **เมตตา** มีวจนัตถะว่า เมชฺชตีติ **มิตฺโต** หิตชฺฌาสโย ขนฺธปฺปพนฺโธ ตปฺปริยาปนฺนตา ยมิตฺเต ภวา มิตฺเต วา อารมฺมณภูเต ปิเย ปุคฺคเล ภวา **เมตฺตา** (มิตฺต ศัพท์ + ณ ปัจจัย ในอรรถภวตัทธิต + อา อิตีถิลิงค์ปัจจัย)

ชื่อว่า **มิตร** เพราะอรรถว่า ผู้เสน่หา ได้แก่ความสืบต่อแห่งขันธ์ที่มีอัชฌาสัยในประโยชน์เกื้อกูล สภาวะที่มีหรือที่เป็นอยู่ในมิตร ชื่อว่า **เมตตา** อธิบายว่า สภาวะที่มี หรือที่เป็นอยู่ในมิตร เพราะความที่นับเนื่องในความสืบต่อแห่งขันธ์ ที่มีอัชฌาสัยในประโยชน์เกื้อกูลนั้น หรือสภาวะที่มีหรือที่เป็นอยู่ในมิตร คือในปิยบุคคลอันเป็นอารมณ์

อีกนัยหนึ่ง **เมตตา** มีวจนัตถะว่า มิตฺตสฺส เอสา ปวตฺตีติ **เมตฺตา** (มิตฺต ศัพท์ + ณ ปัจจัย ในเอสาตัทธิต + อา อิตีถิลิงค์ปัจจัย) สภาวะนั้น ย่อมเป็น

ไปเพื่อมิตร เพราะเหตุนั้น ชื่อว่า **เมตตา** อธิบายว่า ได้แก่ สภาวะนี้ที่เป็นไปเพื่อมิตร ด้วยอำนาจแห่งสภาวะที่กลมกลืนกัน

ความหมายคำว่า เมตตาเจโตวิมุตติ

ปจฺจนีกธมฺเมหิ มุตฺตตฺตา อารมฺมเณ จ อธิมุตฺตตฺตา **วิมุตฺติ** เจตโส วิมุตฺติ **เจโตวิมุตฺติ** เมตฺตา เอว เจโตวิมุตฺติ **เมตฺตาเจโตวิมุตฺติ** (อ. ปฏิสมฺภิทา ปฐมภาค หน้า ๙๗)

ความหลุดพ้นจากปัจจนีกธรรมทั้งหลาย และความน้อมไปในอารมณ์ ชื่อว่า **วิมุตติ** ความหลุดพ้นแห่งจิต ชื่อว่า **เจโตวิมุตติ** เมตตานั่นเอง เป็นเจโตวิมุตติ ชื่อว่า **เมตตาเจโตวิมุตติ**

ว่าโดยสภาวะ **เมตตา** ได้แก่ **อโทสะ** คือสภาพที่เป็นปฏิปักษ์ต่อโทสะ เป็นไปด้วยอำนาจแห่งการน้อมเข้าไปซึ่งประโยชน์เกื้อกูลต่อสัตว์ทั้งหลายเหล่าอื่น โดยภาวะที่มีสัตว์ที่น่ารักน่าเจริญใจเป็นอารมณ์ (**ปิยมนาปสัตวบัญญัติ**)

ธรรม ๑๒ ประการที่ควรรู้ในเมตตา

๑. **เมตตา** มีความเป็นไปโดยอาการที่เที่ยวไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่สัตว์ทั้งหลาย เป็นลักษณะที่พิเศษ

๒. **เมตตา** ความน้อมเข้าไปซึ่งประโยชน์เกื้อกูลในสัตว์ทั้งหลาย เป็นหน้าที่

๓. **เมตตา** ภาวะที่เยือกเย็น เป็นอาการที่ปรากฏในปัญญาของบัณฑิตทั้งหลาย หรือมีการกำจัดซึ่งความอาฆาต ๙ อย่าง อาการที่ปรากฏ คือที่ถึงซึ่งความเป็นอารมณ์ของญาณ โดยอาการที่กำจัดซึ่งความอาฆาต อันเป็นไปโดยนัยว่า “เขาได้ประพฤติแล้ว ซึ่งความเสียหายแก่เรา” เป็นต้น

๔. **เมตตา** มีโยนิโสมนสิการ ได้แก่ ปัญญา (เหมือนอย่างอุเบกขามีโยนิโสมนสิการ คือกัมมัสสกตาญาณเป็นเหตุใกล้) ที่เป็นไปโดยอาการที่เล็งเห็นถึงภาวะที่สัตว์ทั้งหลายเป็นผู้น่าเจริญใจ

อธิบายว่า การเห็นภาวะที่สัตว์ทั้งหลายเป็นผู้น่าเจริญใจ แม้เป็นผู้ที่ไม่น่าเจริญใจ เพราะภาวะแห่งผู้มีสัญญาว่าไม่เป็นปฏิกูล ในสิ่งที่เป็นปฏิกูลเป็นสภาพ จะป่วยการกล่าวไปไย ถึงสัตว์ทั้งหลายผู้น่าเจริญใจ เพราะประกอบด้วยคุณ มีทาน ปิยวาจา เป็นต้น และคุณ มีศีล สุตะ เป็นต้น เป็นปทัฏฐาน

๕. **เมตตา** ความเข้าไปสงบต่อพยาบาท ด้วยอำนาจการข่มไว้เป็นสมบัติ คือเป็นความบังเกิดขึ้นโดยชอบนั่นเอง

๖. **เมตตา** ความบังเกิดขึ้นแห่งสิเนหะคือตัณหาเป็นวิบัติ คือเป็นเหตุแห่งความพินาศไปของเมตตา

๗. **เมตตา** วิปัสสนาสุข ภพสมบัติ ทิฏฐธัมมสุขวิหาร (ธรรมเป็นเครื่องอยู่อันเป็นสุขในชาตินี้) อานิสงส์ ๑๑ อย่าง มีหลับก็เป็นสุข เป็นต้น และการกำจัดความพยาบาทได้ เป็นประโยชน์

๘. **เมตตา** ราคะ เป็นข้าศึกใกล้ โดยทำเมตตาให้เสียหาย เพราะความที่เมตตากับราคะมีส่วนที่เหมือนกัน ด้วยการเล็งเห็นแต่คุณ มีทาน ปิยวาจา เป็นต้น และคุณ มีศีล สุตะ เป็นต้น ในสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้นเหมือนกัน เหมือนอย่างว่าบุรุษมีบุคคลผู้เที่ยวอยู่ใกล้ตนเป็นศัตรู คือมีศัตรูผู้มีหน้าเหมือนมิตร ฉะนั้น ราคะนั้นย่อมได้ช่อง เพื่อจะพรากเมตตาไปโดยง่าย แม้เพราะเหตุเพียงความหลงลืมสติที่เกิดขึ้นในอารมณ์ของเมตตานั้น

๙. **เมตตา** มีพยาบาทเป็นข้าศึกไกล เพราะความที่พยาบาทมีส่วนตรงกันข้ามกับสภาวะของเมตตาอันมีปกติถือเอาแต่อาการที่น่าเจริญใจเท่านั้นในสัตว์ทั้งหลาย เหมือนอย่างบุรุษมีบุคคลผู้อาศัยอยู่ในที่ไกลมีภูเขา เป็นต้น เป็นศัตรู เพราะเหตุคือเป็นข้าศึกที่ไกลนั้น เธอพึงเจริญเมตตาโดยไม่ต้องหวาดกลัวแต่พยาบาทนั้น เพราะเมตตาที่ได้ ตั้งมั่นแล้ว ถูกพยาบาทย่ำยีโดยยาก

๑๐. **เมตตา** มีฉันทะ คือความปรารถนาเพื่อจะกระทำ เป็นเหตุเบื้องต้น เพราะมีวจนะว่า “กุศลธรรมทั้งหลาย มีฉันทะเป็นมูลเหตุ” ดังนี้ มีการข่มได้

ซึ่งนิวรณ์ และกิเลสทั้งหลายอันตั้งอยู่ในจิตตุปบาทเดียวกันกับนิวรณ์นั้น เป็นท่ามกลางในขณะแห่งอุปจารฌาน และมีอัปปนาฌาน เป็นที่สุด

๑๑. เมตตา มีสัตว์ผู้เดียว หรือมีสัตว์ทั้งหลายมากมายเป็นอารมณ์ ด้วยอำนาจแห่งบัญญัติธรรม โดยนัยว่า "สพฺเพ **สตฺตา** อเวรา อพฺยาปชฺชา อนีฆา สุขี อตฺตานํ ปริหรนฺตุ" ดังนี้

ความว่า ในบางที่แม้ศัพท์ว่า สัตว์ ย่อมเป็นศัพท์ว่าสังขารนั่นเอง โดยเทศนาอันเป็นปุคคลาธิฏฐาน เหมือนอย่างพระวจนะในทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค เล่มที่ ๑๑ ข้อ ๓๐๓ หน้า ๑๙๑ ว่า "**สพฺเพ สตฺตา อาหารฏฺฐิติกา** - สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง มีความตั้งอยู่เพราะอาหาร" ดังนี้ ในพรหมวิหารนี้ไม่เป็นอย่างนั้น เพราะเหตุนั้น จึงกล่าวว่า "มีสัตว์ผู้เดียว หรือมีสัตว์ทั้งหลายมากมายเป็นอารมณ์ ด้วยอำนาจแห่งบัญญัติธรรม" ดังนี้

บทว่า **ด้วยอำนาจแห่งบัญญัติธรรม** ได้แก่ ด้วยอำนาจแห่งธรรม กล่าวคือบัญญัติในพรหมวิหารทั้งหลายเหล่านี้ แม้การถือเอาซึ่งสุข เป็นต้น (อันเป็นปรมัตถ์) ย่อมได้ในภาวนา โดยนัยมีอาทิว่า "**สุขิตา โหนฺตุ** - ขอ**สัตว์ทั้งหลาย**ทั้งปวง จงเป็นผู้มี**ความสุข**เถิด" ดังนี้ แม้ก็จริง ถึงอย่างนั้น การถือเอาซึ่งสุข เป็นต้นนั้น มิได้เป็นประธาน เหมือนอย่างการถือเอาซึ่งอนิจจลักขณะ ด้วยวิปัสสนาที่เป็นไปว่า "**สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา** - สังขารทั้งหลายทั้งปวง **ไม่เที่ยง**" พึงทราบว่า สัตวบัญญัติ ย่อมถูกถือเอาโดยภาวะที่เป็นประธานเท่านั้น

๑๒. พรหมวิหารทั้ง ๔ เหล่านี้ทั้งปวง เป็นธรรมที่กระทำกัลยาณธรรมทั้งปวง มีบารมี ๑๐ พระทศพลญาณ ๑๐ พระเวสารัชชญาณ ๔ อสาธารณญาณ ๖ และพุทธธรรม ๑๘ ประเภท ให้บริบูรณ์

ทสพลญาณ ๑๐

(อภิธัมมวิภังค์ เล่มที่ ๓๕ ญาณวิภังค์)

กำลังญาณ มี ๑๐

๑. **ฐานาฐานญาณ** ย่อมรู้ซึ่งธรรมอันเป็นเหตุและไม่ใช่เหตุเท่านั้น

๒. **กัมมวิปากญาณ** ย่อมรู้ซึ่งความแตกต่างแห่งกรรมและความแตกต่างแห่งวิบากเท่านั้น

๓. **สัพพัตถคามินีปฏิปทาญาณ** ย่อมรู้ซึ่งการกำหนดแห่งกรรม อันเป็นทางไปสู่ภูมิทั้งปวงเท่านั้น

๔. **อเนกธาตุนานาธาตุญาณ** ย่อมรู้ซึ่งเหตุแห่งความเป็นต่างๆ กันของธาตุ คือรู้ขันธโลกอันเป็นอเนกธาตุ และนานาธาตุเท่านั้น

๕. **นานาธิมุตติกญาณ** ย่อมรู้ซึ่งอธิมุตติคืออัชฌาสัยต่างๆ กัน ของสัตว์ทั้งหลายเท่านั้น

๖. **อินทริยปโรปริยัตตญาณ** ย่อมรู้ซึ่งภาวะที่แก่กล้าและอ่อนของอินทรีย์ทั้งหลายเท่านั้น

๗. **ฌานาทิสังกิเลสาทิญาณ** ย่อมรู้ซึ่งความที่สัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น มีสังกิเลส เป็นต้น ของ

ฌานทั้งหลายเป็นต้นเท่านั้น

๘. **ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ** ย่อมรู้ซึ่งความสืบต่อแห่งขันธ์อันเคยอาศัยมาแล้วในกาลก่อนเท่านั้น

๙. **จุตูปปาตญาณ** ย่อมรู้ซึ่งจุติและปฏิสนธิของสัตว์ทั้งหลายเท่านั้น

๑๐. **อาสวักขยญาณ** ย่อมรู้ซึ่งการกำหนดสัจจะเท่านั้น เป็นเหตุทำอาสวะให้สิ้นไป

ญาณทั้ง ๗ ตามลำดับ คือตั้งแต่ ฐานาฐานญาณเป็นต้น ตามลำดับ มีวิตกและมีวิจาร ต่อจากนั้นย่อมกล่าวว่า ญาณทั้ง ๒ ข้างหน้า คือ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ และจุตูปปาตญาณ ไม่มีวิตกและวิจาร ต่อจากนั้น ย่อมกล่าวว่า อาสวักขยญาณ พึงมีวิตกและวิจารก็มี ไม่มีวิตก มีแต่เพียงวิจารก็มี ไม่มีวิตกและไม่มีวิจารก็มี

ญาณที่ ๑ - ๗ เป็นกามาวจร ญาณที่ ๘ และ ๙ เป็นรูปาวจร ญาณสุดท้ายเป็นโลกุตระ

จตุเวสารัชชญาณ ๔

(อัง. จตุกก. เล่มที่ ๒๑ เวสารัชชสูตร)

โสมนัสญาณที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความขลาดกลัว มี ๔

วิคโต สารโท เอตสฺสาติ วิสารโท ตสฺส ภาโว **เวสารชฺชํ** (ฎีกา หน้า ๒๘๓)

ความไม่แกล้วกล้าของญาณนี้ ปราศไปแล้ว เพราะเหตุนั้น ญาณนี้ ชื่อว่า **วิสารท** (ญาณที่มีความไม่แกล้วกล้าปราศไปแล้ว) ความเป็นแห่งวิสารทะนั้น ชื่อว่า **เวสารัชชะ** (วิสารท + ณฺย ปัจจัย ในภาวตัทธิต)

เวสารัชชะนั้น เป็นชื่อของโสมนัสสมยญาณที่เกิดขึ้นแก่พระตถาคต ผู้ปัจจเวกข์ถึงความไม่มีแห่งความขลาดกลัวในฐานะ ๔ เป็นญาณที่เป็นไป อาศัยซึ่งญาณสัมปทา ปหานสัมปทา เทสนาวิเสสสัมปทา และเขมธรรม

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เวสารัชชญาณทั้งหลายเหล่านี้ของตถาคต มี ๔ ประการ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ตถาคตเป็นผู้ประกอบด้วยเวสารัชชญาณทั้งหลายเหล่าใด ย่อมปฏิญาณ ซึ่งฐานะที่ประเสริฐสูงสุด (หรือฐานะที่องอาจ) ย่อมบันลือเสียงคำรามเหมือนเสียงคำรามของราชสีห์ ในบริษัททั้ง ๘ ย่อมยังพรหมจักร(คือธรรมจักรมีปฏิเวธมัคคญาณและเทสนาญาณ) ให้เป็นไป (ณ โพธิบัลลังก์ และอิสิปตนะ) ๔ ประการ เป็นไฉน ?

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราไม่เห็นซึ่งนิมิตนี้ (คือบุคคล หรือธรรม) ว่า สมณะ พราหมณ์ เทวดา มาร พรหม หรือใครๆ ในโลก จักทักท้วงเรา โดยคำพร้อมด้วยเหตุ ในธรรมทั้งหลายที่แสดงแล้วเหล่านั้นว่า ท่านปฏิญาณอย่างนี้ว่า เราเป็นสัมมาสัมพุทธะ ธรรมทั้งหลายทั้งปวง อันเราตรัสรู้แล้ว "ธรรมทั้งหลายเหล่านี้ อันท่านยังไม่ตรัสรู้แล้ว" ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราเมื่อไม่เห็นซึ่งนิมิตแม้นี้ ย่อมอยู่ เป็นผู้ถึงความเกษม ๑ ถึงความไม่มีภัย ๑ ถึงความไม่ขลาดกลัว ๑ ทั้ง ๓ คำนี้ หมายถึงเวสารัชชญาณ (อาศัยญาณสัมปทา)

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราไม่เห็นซึ่งนิมิตนี้ (คือบุคคล หรือธรรม) ว่า สมณะ พราหมณ์ เทวดา มาร พรหม หรือใครๆ ในโลก จักทักท้วงเรา โดยคำพร้อมด้วยเหตุ ในธรรมทั้งหลายที่แสดงแล้วเหล่านั้นว่า ท่านปฏิญาณอย่างนี้ว่า เราเป็นพระขีณาสพ "อาสวะทั้งหลายเหล่านี้ของท่าน ยังไม่สิ้นไปแล้ว" ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราเมื่อไม่เห็นซึ่งนิมิตแม้นี้ ย่อมอยู่ เป็นผู้ถึงความเกษม ๑ ถึงความไม่มีภัย ๑ ถึงความไม่ขลาดกลัว ๑ (อาศัยปหานสัมปทา)

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราไม่เห็นซึ่งนิมิตนี้ (คือบุคคล หรือธรรม) ว่า สมณะ พราหมณ์ เทวดา มาร พรหม หรือใครๆ ในโลก จักทักท้วงเรา โดยคำพร้อมด้วยเหตุ ในธรรมทั้งหลายที่แสดงแล้วเหล่านั้นว่า "ก็ ธรรมทั้งหลาย ที่กระทำซึ่งอันตรายเหล่านั้นอันใดแล อันท่านกล่าวแล้ว (ได้แก่ อาบัติ ๗ แต่ในสูตรนี้ ทรงประสงค์เอาเมถุนธรรมเป็นอันตรายแก่มรรคและผล) อันตรายิกธรรมทั้งหลายเหล่านั้นไม่อาจเป็นอันตราย แก่ผู้ซ่องเสพ" ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราเมื่อไม่เห็นซึ่งนิมิตแม้นี้ ย่อมอยู่ เป็น

ผู้ถึงความเกษม ๑ ถึงความไม่มีภัย ๑ ถึงความไม่ขลาดกลัว ๑ (อาศัยเทสนาวิเสสสัมปทา)

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราไม่เห็นซึ่งนิมิตนี้ (คือบุคคล หรือธรรม) ว่า สมณะ พราหมณ์ เทวดา มาร พรหม หรือใครๆ ในโลก จักทักท้วงเรา โดยคำพร้อมด้วยเหตุ ในธรรมที่ไม่เป็นเครื่องนำสัตว์ออกไปนั้นว่า "ก็แล ธรรม (มีอสุภภาวนา เป็นต้น) อันท่านแสดงแล้วเพื่อประโยชน์แก่ธรรมใด ธรรมนั้น (มีราคักขยธรรมเป็นต้น) ย่อมไม่นำออกไป เพื่อความสิ้นทุกข์โดยชอบ แก่บุคคลผู้ทำตามนั้น" ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราเมื่อไม่เห็นซึ่งนิมิตแม้นี้ ย่อมอยู่ เป็นผู้ถึงความเกษม ๑ ถึงความไม่มีภัย ๑ ถึงความไม่ขลาดกลัว ๑ (อาศัยเขมธรรม)

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เวสารัชชญาณทั้งหลายเหล่านี้แลของตถาคต มี ๔ ประการ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ตถาคตเป็นผู้ประกอบด้วยเวสารัชชญาณทั้งหลายเหล่าใด ย่อมปฏิญาณซึ่งฐานะที่ประเสริฐสูงสุด ย่อมบันลือเสียงคำรามเหมือนเสียงคำรามของราชสีห์ ในบริษัททั้ง ๘ ย่อมยังพรหมจักรให้เป็นไป

(บริษัท ๘ คือ ขัตติยบริษัท พราหมณบริษัท คหปติบริษัท สมณบริษัท จาตุมมหาราชิกบริษัท ตาวติงสบริษัท มารบริษัท พรหมบริษัท อนึ่ง บริษัททั้งปวงเหล่านี้ ถูกถือเอาด้วยสามารถแห่งการแสดงฐานะที่มีอำนาจคือที่พึงครั่นคร้าม (ม. มูล. เล่มที่ ๑๒ มหาสีหนาทสูตร)

อสาธารณญาณ ๖

(จูฬนิทเทส โปสาลมาณวกปัญหานิทเทส เล่มที่ ๓๐)

ญาณที่ไม่ทั่วไปแก่บุคคลเหล่าอื่น

คือ เป็นญาณของพระพุทธเจ้าเท่านั้น มี ๖

๑. **อินทริยปโรปริยัตติญาณ** ญาณรู้ความยิ่งและความหย่อนแห่งอินทรีย์ของสัตว์ทั้งปวง เป็นกำลังของตถาคต

๒. **อาสยานุสยญาณ** ญาณรู้ที่มาอาศัยอยู่และอนุสัยกิเลสของสัตว์ทั้งหลาย เป็นกำลังของตถาคต

๓. **ยมกปาฏิหาริยญาณ** ญาณเป็นเครื่องแสดงปาฏิหาริย์เป็นคู่ เป็นกำลังของตถาคต

๔. **มหากรุณาสมาปัตติญาณ** ญาณในมหากรุณาสมาบัติ เป็นกำลังของตถาคต

๕. **สัพพัญญุตญาณ** ญาณรู้เญยยธรรมทั้งปวง เป็นกำลังของตถาคต

๖. **อนาวรณญาณ** ญาณที่ไม่มีเครื่องขวางกั้น เป็นกำลังของตถาคต

อัฏฐารสพุทธธรรม ๑๘

(ทีฆนิกายอัฏฐกถา สังคีติสูตร บาลีหน้า ๑๘๘ – ๙)

ธรรมคือคุณของพระพุทธเจ้าเท่านั้น มี ๑๘ ประการ

ความไม่มีทุจริตของพระผู้มีพระภาคเจ้า แม้ด้วยอำนาจแห่งพุทธธรรม มี ๑๘ ประการ

๑. พระตถาคต ไม่ทรงมีกายทุจริต (เพราะความที่กายกรรมเป็นต้นเป็นไปตามพระญาณ)

๒. ไม่ทรงมีวจีทุจริต (เพราะความที่วจีกรรมเป็นต้นเป็นไปตามพระญาณ)

๓. ไม่ทรงมีมโนทุจริต (เพราะความที่มโนกรรมเป็นต้นเป็นไปตามพระญาณ)

๔. พุทธญาณไม่ทรงมีอะไรติดขัดในอดีต (ชื่อว่าสัพพัญญุตญาณ)

๕. พุทธญาณไม่ทรงมีอะไรติดขัดในอนาคต (ชื่อว่าสัพพัญญุตญาณ)

๖. พุทธญาณไม่ทรงมีอะไรติดขัดในปัจจุบัน (ชื่อว่าสัพพัญญุตญาณ)

๗. กายกรรมทั้งปวงของพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าเป็นไปตามพระญาณ

๘. วจีกรรมทั้งปวงของพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าเป็นไปตามพระญาณ

๙. มโนกรรมทั้งปวงของพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าเป็นไปตามพระญาณ

๑๐. ไม่ทรงมีความเสื่อมแห่งหิตฉันทะในสัตว์ทั้งหลาย

๑๑. ไม่ทรงมีความเสื่อมแห่งวิริยะ (ที่เป็นไปเนืองๆ ในความเกษม ในปวิเวก และในวิตก)
๑๒. ไม่ทรงมีความเสื่อมแห่งสติ
๑๓. ไม่ทรงมีกิริยาโดยประสงค์เพื่อเล่น
๑๔. ไม่ทรงมีการพูดที่พลาดพลั้ง
๑๕. ไม่ทรงมีการทำที่ผิดพลาด
๑๖. ไม่ทรงมีกิริยาที่ผลุนผลัน
๑๗. ไม่ทรงมีพระทัยที่ไม่ขวนขวายประโยชน์
๑๘. ไม่ทรงมีอกุศลจิต (คือ อัญญานุเปกขา)

ข้อปฏิบัติเบื้องต้นในเมตตาภาวนา ๗ ประการ

บุคคลผู้ปรารถนาทำเมตตาฌานให้เกิดขึ้น พึงทำข้อปฏิบัติเบื้องต้น ๗ ประการให้เป็นไปดังต่อไปนี้ ก่อน

๑. พึงเป็นผู้ตั้งตนอยู่ในศีล ได้แก่ ศีล ๕ และศีล ๘ เป็นต้น ตามสมควรแก่ตน เพราะศีลเป็นเครื่องรองรับกุศลธรรมที่ยิ่งๆ ขึ้นไปมีสมาธิกุศลเป็นต้น
๒. พึงเป็นผู้ตัดปลิโพธใหญ่ๆ ๑๐ ประการ ได้แก่ ที่อยู่ที่อาศัย และลาภสักการะ เป็นต้น เพราะเป็นสิ่งที่ขัดขวาง คือไม่ให้กัมมัฏฐานภาวนาเป็นไป
๓. พึงแสวงหาอาจารย์ผู้เป็นกัลยาณมิตร ที่ประกอบพร้อมด้วยองค์คุณ ๗ ประการ ได้แก่

ปิโย - เป็นผู้น่ารัก เพราะมีศีลสมบัติ มีความเพียร เป็นผู้ศรัทธาความตรัสรู้ของพระตถาคตและเชื่อกรรมกับผลของกรรม เหตุเพราะเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา เป็นต้น **ครุ** - เป็นผู้หนักแน่น เพราะมีศีลสมบัติ มีวัตรปฏิบัติที่สมบูรณ์พร้อม มีความมักน้อย ความสันโดษ ยินดีในความสงัด และไม่คลุกคลี เหตุเพราะเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยจาคะ เป็นต้น **ภาวนีโย** - เป็นผู้น่ายกย่อง เพราะมีศีลสมบัติ เป็นผู้เว้นจากอคติ ๔ มีฉันทาคติ เป็นต้น และความเป็นผู้มีอินทรีย์ทั้งหลายมีจักขุนทรีย์ เป็นต้น สงบดี **วัตตา** - เป็นผู้ว่ากล่าวตักเตือน เพราะความที่ตนติเตียนบาปเป็นปกติ **วจนักขโม** - เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำของชนอื่น **กถัง กัตตา** - เป็นผู้สามารถอธิบายธรรมที่ลึกซึ้ง มีอริยสัจจ์ และปฏิจจสมุปบาท เป็นต้น เหตุเพราะเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยสุตะ **อัฏฐาเน โน จ นิโยชเย** - เป็นผู้ไม่ชักชวนให้กระทำในสิ่งที่ไม่ควร อันเป็นปฏิปักษ์ต่อสิ่งที่ควรด้วยกรุณา แต่มีปกติชักชวนให้กระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูล ตามสมควรต่ออัธยาศัยของศิษย์ทั้งหลายด้วยปัญญา อนึ่ง เพราะความที่กัลยาณมิตรนั้น เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยสติ อันเป็นธรรมแสวงหาโดยชอบซึ่งคติแห่งกุศลและอกุศลทั้งหลายแก่เหล่าสัตว์ เป็นผู้ถึงพร้อมด้วย

ปัญญาอันเป็นธรรมรู้ตามความเป็นจริง ซึ่งประโยชน์และมิใช่ประโยชน์แก่สัตว์ทั้งหลาย เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยสมาธิมีอารมณ์เป็นหนึ่งในสิ่งที่รู้ด้วยปัญญานั้น เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิริยะในการปฏิเสธสิ่งที่ไม่มีประโยชน์ และให้ประกอบในสิ่งที่เป็นประโยชน์

ก็ความสำคัญของกัลยาณมิตรนี้ สมดังที่ตรัสไว้ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เมื่อพระอาทิตย์จะขึ้น สิ่งที่ขึ้นก่อน สิ่งที่เป็นนิมิตมาก่อน คือ แสงเงินและแสงทอง ฉันใด สิ่งที่เป็นเบื้องต้น เป็นนิมิตมาก่อนเพื่อความบังเกิดขึ้นแห่งโพชฌงค์ ๗ แก่ภิกษุทั้งหลาย คือ ความเป็นผู้มีมิตรดี ฉันนั้นเหมือนกัน

๔. พึงเรียนปริยัติในเมตตาภาวนาจากอาจารย์ผู้มีศีลบริสุทธิ์นั้น เพราะการปฏิบัติที่ถูกต้อง มีปริยัติกล่าวคือพุทธพจน์เป็นเหตุอย่างยิ่ง เพราะเหตุว่าปริยัติมีอยู่ตราบใด ปฏิบัติและปฏิเวธ ก็มีอยู่ ตราบนั้นทีเดียว

๕. พึงเว้นจากสถานที่อันเป็นโทษต่อการปฏิบัติ ได้แก่ สถานที่ใหญ่โต และสถานที่อยู่ของบุคคลผู้ไม่ถูกกันกับตน เป็นต้น เพราะเสนาสนะที่เป็น **อสัปปายะ** ย่อมเป็นปัจจัยแก่ความเสื่อม คือ อกุศลทั้งหลายทั้งปวงทีเดียว

๖. พึงอยู่อาศัยในสถานที่อันเป็นคุณต่อการปฏิบัติ ได้แก่ สถานที่ในเวลากลางวันไม่จอแจด้วยผู้คน กลางคืนก็เงียบสงัด และสถานที่บริบูรณ์ด้วยปัจจัย ๔ เป็นต้น เพราะเสนาสนะที่สัปปายะ ย่อมเป็นปัจจัยแก่ความรุ่งเรืองของกุศลทั้งหลายทั้งปวงทีเดียว

๗. พึงตัดปลิโพธเล็กๆ น้อยๆ คือสิ่งขัดขวางทั้งหลาย ได้แก่ การตัดผม ตัดเล็บให้เรียบร้อยและปัดกวาดเสนาสนะให้สะอาด เป็นต้น เพราะสุขกายและสุขใจ ย่อมเป็นเหตุใกล้ของสมาธิ

บุคคลพึงพิจารณาโทษในโทสะ และพิจารณาเห็นอานิสงส์ในขันติก่อน

เมื่อบุคคลกระทำแล้วซึ่งข้อปฏิบัติเบื้องต้นในเมตตาภาวนา ๗ ประการ ตามที่กล่าวมาอย่างนี้ ต่อจากนั้น พึงบริโภคอาหารพอประมาณ คือ อีก ๔ - ๕ คำ จะอิ่ม จึงหยุดบริโภค แล้วดื่มน้ำตาม เพื่อการอยู่โดยผาสุก ต่อจากนั้น พึงกำจัดความมึนเมาเพราะอาหารด้วยการจงกรม เป็นต้น นั่งเป็นสุขด้วยการนั่งคู้บัลลังก์ บนอาสนะที่จัดแจงไว้ดีแล้วในสถานที่สงัด อันเว้นจากการคลุกคลีด้วยหมู่คณะ

ในเบื้องต้น บุคคลพึงพิจารณาโทษในโทสะ และพึงพิจารณาอานิสงส์ในขันติก่อน **ถามว่า** เพราะเหตุไรจึงควรพิจารณาก่อน **ตอบว่า** เพราะโทสะ อันเธอพึงละ และขันติคือความยอมรับไว้ได้ต่ออิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์ อันเธอพึงบรรลุด้วยเมตตาภาวนาอันเป็นธรรมที่ละโทสะ และเป็นเหตุแห่งการบรรลุขันตินี้ ความว่า ครั้นเมื่อเมตตาฌานสำเร็จแล้ว โทสะย่อมเป็นอันถูกละ และอธิวาสนขันติ ได้แก่ ขันติ คือความยอมรับไว้ได้ ย่อมเป็นอันบรรลุแน่นอน อนึ่งใครๆ ไม่อาจเพื่อจะละซึ่งอธรรมอะไรๆ ที่ตนยังไม่เห็นโทษ หรือเพื่อจะบรรลุซึ่งธรรมอะไรๆ ที่ตนยังไม่รู้ถึงอานิสงส์

เพราะเหตุนั้น พึงเห็นโทษในโทสะ โดยความที่โทสะเป็นมูลเหตุแห่งความหายนะในปัจจุบันชาตินี้และในชาติหน้า โดยเกี่ยวกับเป็นเหตุแห่งการฆ่าสัตว์เป็นต้น ด้วยอำนาจแห่งพระสูตรทั้งหลาย เป็นต้นว่า “ดูก่อนท่านผู้มีอายุ บุคคลผู้มักโกรธ ถูกโทสะครอบงำ มีจิตอันโทสะยึดไว้แล้ว ย่อมฆ่าสัตว์บ้าง ย่อมลักทรัพย์บ้าง” ดังนี้ เป็นต้น เพราะบาปกรรมอย่างนั้นนั่นแหละ เขาย่อมประสบซึ่งความหายนะทั้งในชาตินี้และชาติหน้า และพึงรู้อานิสงส์ในขันติด้วยอำนาจแห่งพระสูตรทั้งหลาย เป็นต้นว่า

ขนฺตี ปรมํ ตโป ตีติกฺขา
นิพฺพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา.

ขันติ คือความอดกลั้นต่อความพลัดพรากจากอิฏฐารมณ์ และการประสบกับอนิฏฐารมณ์ เป็นตบะ (คือธรรมที่เผากิเลส) อย่างยิ่ง

พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ทรงกล่าวถึงพระนิพพานว่าเป็นธรรมที่ยอดเยี่ยม

ขนฺตีพลํ พลานีกํ ตมหํ พฺรูมิ พฺราหฺมณํ

เรากล่าวถึงบุคคลผู้มีขันติอันเป็นมงคลสูงสุด เป็นกำลัง มีกำลังเป็นกองทัพ เพราะสามารถกำจัดปฏิปักษ์มีโทสะเป็นต้นนั้น ว่าเป็นพราหมณ์ และว่า **ขนฺตฺยา ภิยฺโย น วิชฺชติ.**

ที่พึ่งอาศัยของตนและของคนอื่น ที่ห้ามความหายนะได้ และนำไปสู่ประโยชน์ได้ ยิ่งไปกว่าขันติย่อมไม่มี

ธรรม ๕ ประการที่ควรรู้ ในขันติ

๑. **ขันติ** ว่าโดยสภาวะ ได้แก่ นามขันธ์ ๔ ที่มีอโทสะเป็นประธาน

๒. **ขันติ** มีความอดทน เป็นลักษณะที่พิเศษ

๓. **ขันติ** มีความอดกลั้นต่อความพลัดพรากจากอิฏฐารมณ์ และการประสบกับอนิฏฐารมณ์ เป็นหน้าที่

๔. **ขันติ** มีความยอมรับไว้ได้ เป็นอาการที่ปรากฏในปัญญาของบัณฑิตทั้งหลาย หรือมีความไม่โกรธเป็นผลที่ปรากฏ

๕. **ขันติ** มียถาภูตญาณทัสสนะ คือ ปัญญาที่เห็นตามความเป็นจริง เป็นเหตุใกล้

บุคคล ๖ จำพวก ผู้เป็นโทษต่อเมตตาภาวนา

ก) บุคคลที่ไม่ควรแผ่เมตตาก่อนเป็นลำดับแรก มี ๔ จำพวก คือ

๑. **อัปปิยบุคคล** คือ บุคคลผู้ไม่เป็นที่รัก ได้แก่ บุคคลผู้ที่ไม่ทำประโยชน์ให้แก่ตนและคนที่ตนรัก และบุคคลผู้ทำประโยชน์ให้แก่คนที่ตนเกลียด

๒. **อติปิยสหายกบุคคล** คือ บุคคลผู้เป็นสหายที่รักอย่างยิ่ง

๓. **มัชฌัตตบุคคล** คือ บุคคลผู้เป็นกลางๆ ได้แก่ ไม่ใช่อัปปิยบุคคล ไม่ใช่ปิยบุคคล โดยความหมาย คือ บุคคลที่ไม่รักและไม่เกลียด

๔. **เวรีบุคคล** คือ บุคคลผู้มีเวรกัน ได้แก่บุคคลผู้ที่สร้างแต่ความหายนะให้แก่ตนและคนที่ตนรัก

(คำว่า ไม่ควรแผ่เมตตาก่อนเป็นลำดับแรก คือก่อนทั้งปวง เว้นโดยนัยที่เอาบุคคลส่วนหนึ่งนี้เข้าไปเทียบเคียงกับอีกส่วนหนึ่งคือตน)

ข) บุคคลที่ไม่ควรแผ่เมตตาโดยการเจาะจงตัวบุคคล มี ๑ จำพวก คือ

๕. **ลิงควิสภาคบุคคล** คือ บุคคลผู้มีเพศตรงกันข้ามกันกับตน มีบุคคลเพศหญิงเป็นต้น

ค) บุคคลที่แผ่เมตตาไม่ได้แน่นอน มี ๑ จำพวก คือ

๖. **กาลังกตบุคคล** คือ บุคคลผู้ทำกาละ คือตายแล้ว

บัณฑิตพึงทราบโทษของบุคคล ๖ จำพวก

ถามว่า เพราะเหตุอะไร จึงไม่ควรเจริญเมตตาในอัปปิยบุคคลเป็นต้น เป็นลำดับแรก

ตอบว่า ๑. เพราะว่า **เมื่อ**จะทำอัปปิยบุคคลให้ตั้งอยู่ ในฐานะแห่งปิยบุคคล (ด้วยเมตตา) ย่อมยากลำบาก นี้แสดงถึงความที่ภาวนามีอันตรายด้วยโทสะที่เกิดขึ้น ในอัปปิยบุคคลนั้น เพราะความเกลียดเป็นศัตรูต่อความรัก

๒. เพราะว่า **เมื่อ**จะทำอติปิยสหายกบุคคลให้ตั้งอยู่ในฐานะแห่งมัชฌัตตบุคคล (เพื่อละราคะก่อน) ย่อมยากลำบาก นี้แสดงถึงความที่ภาวนามีอันตรายด้วยราคะ เพราะความที่สหายผู้เป็นที่รักยิ่งเป็นที่ตั้งแห่งความรัก เพราะว่า เมื่อทุกข์แม้เพียงเล็กน้อยเกิดขึ้นแก่อติปิยสหายกบุคคล พระโยคีย่อมเป็นผู้ถึงซึ่งอาการร้องไห้

๓. เพราะว่า **เมื่อ**จะทำมัชฌัตตบุคคลให้ตั้งอยู่ในฐานะแห่งบุคคลผู้ควรเคารพ (ครุบุคคล) ควรยกย่อง (สัมภาวนียบุคคล) **หรือ**ในฐานะแห่งปิยบุคคล ย่อมยากลำบาก เพราะในมัชฌัตตบุคคลไม่มีความเป็นคนควรเคารพ ควรยกย่อง และความเป็นปิยบุคคลของพระโยคี เหตุเพราะความที่คุณทั้งหลายของมัชฌัตตบุคคลเหล่านั้นอันเป็นเหตุใกล้ของเมตตาย่อมไม่ปรากฏแก่พระโยคี เพราะเหตุนั้น พระโยคีพึงเจริญเมตตาในปิยบุคคล หรือ ครุบุคคล (คือบุคคลผู้ควรเคารพ) เป็นลำดับแรกก่อน

๔. เพราะว่า **เมื่อ**ตามระลึกถึงบุคคลผู้มีเวรกัน ความโกรธย่อมเกิดขึ้น

เพราะเหตุนั้น พระโยคีจึงไม่พึงเจริญเมตตาในอัปปิยบุคคล เป็นต้น เป็นลำดับแรก

๕. เพราะว่า **เมื่อ**บุคคลเจริญเมตตาในลิงควิสภาคบุคคล โดยการเจาะจงปรารภซึ่งลิงควิสภาคบุคคลนั้นเท่านั้น ราคะย่อมเกิดขึ้นในบุคคลผู้มีเพศตรงกันข้ามนั้น โดยมีเมตตาเป็นช่องทาง อธิบายว่า บุรุษไม่ควรเจริญเมตตาเจาะจงซึ่งสตรี และสตรีไม่ควรเจริญเมตตาเจาะจงซึ่งบุรุษ แต่ควรเจริญเมตตาโดยไม่เจาะจง ด้วยคำว่า "**สพฺเพ สตฺตา** - สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง" ดังนี้ เป็นต้น

มีเรื่องเล่ากันว่า บุตรของอำมาตย์คนหนึ่ง ถามพระเถระประจำตระกูลว่า "ท่านผู้เจริญ กระผมควรเจริญเมตตาในใคร?" พระเถระตอบว่า "ในปิยบุคคล" ก็ภริยาของตนย่อมเป็นปิยบุคคลแก่เขา บุตรของอำมาตย์นั้น เมื่อยังเมตตาให้เจริญในภริยานั้นได้กระทำแล้วซึ่งการรบกับข้างฝาตลอดราตรี อธิบายว่า เมื่อตนอธิษฐานศีลแล้ว นั่งบนเตียงเป็นที่นอนในห้องที่ปิดประตูแล้ว ยังเมตตาให้เจริญ ถูกราคะที่เกิดขึ้นโดยช่องคือเมตตา ทำให้เป็นคนบอด ใคร่จะไปสู่ที่พำนักของภริยา กำหนดประตูไม่ได้ จึงเดินชนข้างฝาเพราะต้องการจะออกไป เพราะเหตุนั้นในอรรถกถาเนตติปกรณ์จึงกล่าวไว้ว่า "ราคะ ย่อมลวงโดยช่องคือเมตตา" และในอิติวุตตกะกล่าวว่า "ความมืดบอด ย่อมมีในเวลาที่นระถูกราคะครอบงำ" ดังนี้ เพราะเหตุนั้น บุคคลจึงไม่ควรเจริญเมตตาโดยเจาะจงในบุคคลผู้มีเพศตรงกันข้าม

๖. ในที่นี้ ศัพท์ว่า **สัตว์ ปาณะ** เป็นต้น เป็นไปในความสืบต่อแห่งขันธ์อันเป็นอัทธาปัจจุบัน ที่ตัดตอนด้วยอาทานะ (ปฏิสนธิ) และนิกเขปะ (จุติ) ดุจในการได้อยู่โดยประจักษ์ เพราะความที่ยังดำรงอยู่ ไม่ใช่เป็นไปในความสืบต่อแห่งขันธ์ อันเป็นไปในอัทธาทั้ง ๓ เพราะเหตุนั้น จึงกล่าวว่า

ส่วน**เมื่อ**บุคคลเจริญเมตตาในบุคคลผู้ตายแล้ว ย่อมไม่บรรลุอัปปนาสมาธิและอุปจารสมาธิแน่นอน **ถามว่า** เพราะเหตุอะไร

ตอบว่า เพราะบุคคลผู้ตายแล้วไม่ใช่ฐานะที่ควรแผ่เมตตาไปให้ เป็นความจริงว่าบุคคลผู้ตายแล้ว เป็นผู้ไม่ควรต่อการนำเข้าไปซึ่งประโยชน์เกื้อกูล ก็การน้อมนำเข้าไปซึ่งประโยชน์เกื้อกูล ด้วยความพยายามทางเมตตากายกรรม หรือทางเมตตาวจีกรรม พึงได้ในบุคคลผู้ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น อย่างนั้นเหมือนกัน การนำเข้าไปซึ่งประโยชน์เกื้อกูลด้วยความพยายามทางเมตตามโนกรรม ก็พึงใช้ได้ในบุคคลผู้ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น แม้ในความเป็นไปแห่งกรุณาและมุทิตาก็มีนัยนี้นั่นแหละ เพราะเหตุนั้นจึงควรทราบว่า แม้การเจริญกรุณาและมุทิตาในบุคคลผู้ทำกาละแล้ว ย่อมไม่สำเร็จ

มีเรื่องเล่ากันว่า ภิกษุหนุ่มรูปหนึ่งได้เจริญเมตตาภาวนาปรารภอาจารย์เป็นอารมณ์ แต่เธอไม่อาจเจริญได้ จึงไปสู่สำนักของพระมหาเถระแล้วถามว่า "ท่านผู้เจริญ **เมตตาฌานสมาบัติ**ของกระผมคล่องแคล่วทีเดียว แต่ในเวลานี้ กระผมไม่อาจจะเข้าเมตตาฌานนั้นได้ เพราะเหตุอะไรหนอ?" พระเถระตอบว่า "อาวุโส เธอจงตรวจดูบุคคลผู้เป็นอารมณ์ของเมตตา ว่าบุคคลนั้นมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต"

ภิกษุหนุ่มรูปนั้น เมื่อตรวจดูจึงได้ทราบว่า

อาจารย์เสียชีวิตแล้ว เมื่อเจริญเมตตาปรารภคนอื่นเป็นอารมณ์ จึงเข้าสมาบัติได้ ดังนั้น จึงไม่ควรเจริญเมตตาแก่คนตายโดยสิ้นเชิง

บุคคลที่ควรแผ่เมตตาก่อน

พระโยคีพึงเจริญเมตตาไปในตนเองก่อนกว่าบุคคลอื่นๆ ทุกคน โดยภาวนาบ่อยๆ อย่างนี้ว่า

๑. **อหํ สุขิโต โหมิ นิทฺทุกฺโข** ขอข้าพเจ้าจงเป็นผู้มีความสุขที่ไม่มีโทษ สุขที่ประณีต เป็นต้น ไม่มีทุกข์ใจ

๒. **อหํ อเวโร โหมิ** ขอข้าพเจ้าจงเป็นผู้ไม่มีศัตรูและบาปธรรมทั้งหลาย

๓. **อหํ อพฺยาปชฺโฌ โหมิ** ขอข้าพเจ้าจงเป็นผู้ไม่มีความพยาบาท

๔. **อหํ อนีโฆ โหมิ** ขอข้าพเจ้าจงเป็นผู้ไม่มีความทุกข์กายและทุกข์ใจ

๕. **อหํ สุขี อตฺตานํ ปริหรามิ.** ขอข้าพเจ้าจงมีความสุขอันไม่มีโทษ ยังอัตภาพของตนให้เป็นไปเถิด

อนึ่ง ในบทเจริญเมตตา ๕ ข้อเหล่านี้ พระโยคีพึงเจริญไปในข้อใดข้อหนึ่ง หรือทั้ง ๕ ข้อ ก็ได้

ถามว่า เพราะเหตุไร เมตตาพึงเจริญไปในตนเองก่อนทีเดียว

ตอบว่า เพราะเพื่อประโยชน์โดยเกี่ยวกับความตั้งตนไว้ในความเป็นสักขีพยานในฐานะนั้นๆ เป็นความจริงว่า เมื่อเจริญเมตตาว่า "ขอข้าพเจ้าจงเป็นผู้ถึงสุขที่ไม่มีโทษ สุขที่ประณีต เป็นต้น" ดังนี้ กระทำแล้วซึ่งตนเองให้เป็นสักขีพยาน อย่างนี้ว่า "เราเป็นผู้ปรารถนาสุข รังเกียจทุกข์ และปรารถนาเพื่อเป็นอยู่ ไม่ปรารถนาตาย ฉันใด แม้สัตว์ทั้งหลายเหล่าอื่นก็ฉันนั้นเหมือนกัน" ดังนี้

หรือ อย่างนี้ว่า "สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง เป็นผู้ปรารถนาสุขแก่ตนเช่นเดียวกันกับเรา เพราะเหตุนั้นเราจึงควรเผื่อแผ่ความสุขให้แก่สัตว์อื่น เหมือนให้แก่ตนเองทุกประการ" ดังนี้

เมื่อเป็นอย่างนี้ เมตตาคือความเป็นผู้ปรารถนาประโยชน์และความสุขในสัตว์ทั้งหลายเหล่าอื่น ย่อมเกิดขึ้นโดยไม่ลำบาก

แม้หากว่า บุคคลเจริญเมตตาในตนเอง โดยนัยว่า "**อหํ สุขิโต โหมิ** - ขอเราจงเป็นผู้มีความสุขเถิด" ดังนี้เป็นต้น ตลอดร้อยปี หรือพันปี อัปปนาย่อมไม่เกิดขึ้นแก่เขาแน่นอน แต่เมื่อเจริญว่า

"**อหํ สุขิโต โหมิ** - ขอเราจงเป็นผู้มีความสุขเถิด" ดังนี้ กระทำตนเองให้เป็นสักขีพยานอย่างนี้ว่า "เราเป็นผู้ปรารถนาสุข รังเกียจทุกข์ และปรารถนาเพื่อเป็นอยู่ ไม่ปรารถนาตาย ฉันใด แม้สัตว์ทั้งหลายเหล่าอื่น ก็ฉันนั้นเหมือนกัน" ดังนี้ ความเป็นผู้ใคร่ต่อประโยชน์และสุขในสัตว์ทั้งหลายเหล่าอื่น ย่อมเกิดขึ้น

ถามว่า ก็เพราะเหตุอะไร เมตตาภาวนาในตนเอง จึงไม่นำมาซึ่งอัปปนา?

ตอบว่า เพราะมีอุปสรรคเนื่องด้วยความเยื่อใยในตนเอง แต่สำหรับพระโยคีผู้เจริญภาวนาในบุคคลส่วนอื่น สีมาสัมเภทะย่อมมีแน่นอนแม้ในบุคคลส่วนนั้น

อนึ่ง ในเรื่องความรักตนอย่างยิ่ง แม้พระผู้มีพระภาคก็ได้ตรัสไว้อย่างนี้ว่า

สพฺพา ทิสา อนุปริคมฺม เจตสา,
เนวชฺฌคา ปิยตรมตฺตนา กฺวจิ,
เอวํ ปิโย ปุถุ อตฺตา ปเรสํ,
ตสฺมา น หึเส ปรมตฺตกาโม.

บุคคลตามแสวงหาด้วยจิตที่อุตสาหะตลอดทิศทั้งปวง ก็ไม่พบเห็นสัตว์อื่นซึ่งเป็นที่รักยิ่งกว่าตนในที่ไหนๆ เลย สัตว์เหล่าอื่นก็รักตนเหมือนกัน ฉะนั้น บุคคลผู้ปรารถนาประโยชน์และสุขแก่ตน จึงไม่ควรเบียดเบียนสัตว์อื่น โดยที่สุดแม้แต่มดหรือปลวก

บุคคลที่ควรแผ่เมตตาไปต่อจากตนเองตามลำดับ

เมื่อพระโยคีแผ่เมตตาสู่ตนเองก่อนเพื่อความเป็นสักขีพยานแล้ว ต่อจากนั้นไป เพื่อทำเมตตาให้

เกิดขึ้นโดยง่ายคือโดยไม่ยากลำบาก พึงแผ่เมตตาไปในบุคคล ๔ จำพวกเหล่านี้ตามลำดับ คือ **ปิยมนาปบุคคล** (บุคคลผู้เป็นที่รักที่เจริญใจ) **อติปิยสหายกบุคคล** (บุคคลผู้เป็นสหายที่รักอย่างยิ่ง) **มัชฌัตตบุคคล** (บุคคลผู้เป็นกลางๆ) **เวรีบุคคล** (บุคคลผู้มีเวรกัน)

(ส่วนการถือเอาซึ่งอติปิยสหายกบุคคล แยกเป็นอีกพวกหนึ่งจากปิยมนาปบุคคล ก็เพื่อแสดงภาวะที่ราคะอันเป็นข้าศึกใกล้ของเมตตา เป็นสภาวะที่ปลดเปลื้องได้โดยยาก)

๑. **ปิยมนาปบุคคล** คือ บุคคลผู้เป็นที่รักที่เจริญใจ มีอาจารย์ บิดา มารดา เป็นต้น (นี้สำหรับคฤหัสถ์) หรือ **ครุภาวนียบุคคล** คือ บุคคลผู้ควรเคารพ ควรยกย่อง (นี้สำหรับบรรพชิต) โดยเกี่ยวกับมีคุณวิเศษเป็นอาจารย์ก็ดี เป็นผู้เสมอกับอาจารย์ด้วยคุณมีศีลเป็นต้นก็ดี เป็นพระอุปัชฌาย์ก็ดี เป็นผู้เสมอกับพระอุปัชฌาย์ด้วยคุณมีศีลเป็นต้นก็ดี ด้วยการระลึกถึงเหตุแห่งความเป็นคนน่ารักน่าเจริญใจ มีทานปิยวาจา อัตถจริยา คือความประพฤติประโยชน์ สมานัตตตา คือความเป็นผู้มีตนสม่ำเสมอ **เป็นต้น** (นี้สำหรับคฤหัสถ์) **หรือ**ด้วยการระลึกถึงเหตุแห่งความเป็นคนน่าเคารพ น่ายกย่อง คือความเป็นผู้มีศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา ธุดงค์ การประกอบเนืองๆ ซึ่งความเพียร **เป็นต้น** (นี้สำหรับบรรพชิต) พึงเจริญเมตตาไปโดยนัยอย่างนี้ (แก่อาจารย์) ว่า

(๑) **เอส สปฺปุริโส สุขิโต โหตุ นิทฺทุกฺโข** ขอท่านผู้เป็นสัตบุรุษนี้ จงเป็นผู้มีความสุขที่ไม่มีโทษ สุขที่ประณีต เป็นต้น ไม่มีทุกข์ใจ

(๒) **เอส สปฺปุริโส อเวโร โหตุ** ขอท่านผู้เป็นสัตบุรุษนี้ จงเป็นผู้ไม่มีศัตรูและบาปธรรมทั้งหลาย

(๓) **เอส สปฺปุริโส อพฺยาปชฺโฌ โหตุ** ขอท่านผู้เป็นสัตบุรุษนี้ จงเป็นผู้ไม่มีความพยาบาท

(๔) **เอส สปฺปุริโส อนีโฆ โหตุ** ขอท่านผู้เป็นสัตบุรุษนี้ จงเป็นผู้ไม่มีความทุกข์กาย และทุกข์ใจ

(๕) **เอส สปฺปุริโส สุขี อตฺตานํ ปริหรตุ.** ขอท่านผู้เป็นสัตบุรุษนี้ จงมีความสุขอันไม่มีโทษ ยังอัตภาพของตนให้เป็นไปเถิด

พระโยคีผู้ปรารภภาวนาโดยเจาะจงบุคคล ผู้เป็นเช่นนี้ ชื่อว่า เป็นผู้มีปกติกระทำภาวนาให้เป็นไปในบุคคลที่สมควร และภาวนาจะสำเร็จแก่พระโยคีนั้นโดยง่ายในบุคคลที่สมควรนั้น เพราะเหตุนั้น ในบุคคลผู้มีสภาพอย่างนี้ เมตตาอัปปนาฌาน จะสำเร็จเป็นแน่แท้ ก็พระโยคีนี้ อย่าถึงความยินดีด้วยคุณคือความสำเร็จเมตตาในปิยมนาปบุคคลและครุภาวนียบุคคลเพียงเท่านี้เลย แต่เธอควรเป็นผู้ปรารถนาจะกระทำการทำลายเขตแดนของเมตตา (สีมาสัมเภทะ) คือ **ไม่มีการจำแนกว่า เป็นตนเอง เป็นปิยบุคคล เป็นมัชฌัตตบุคคล และเป็นเวรีบุคคล** ได้แก่ มีเมตตาจิตที่สม่ำเสมอกันในบุคคลทั้ง ๔ จำพวกเหล่านั้น เพราะเหตุนั้น ในลำดับต่อจากการบรรลุเมตตาในปิยมนาปบุคคลและครุภาวนียบุคคลแล้ว พึงเจริญเมตตาไปในอติปิยสหายกบุคคลสืบต่อไปเถิด (วิธีปฏิบัติในสีมาสัมเภทะ จักอธิบายในข้างหน้า)

๒. **อติปิยสหายกบุคคล** คือ บุคคลผู้เป็นสหายที่รักอย่างยิ่ง ความว่า โยคีพึงน้อมนำเมตตามนสิการที่ได้แล้วในปิยมนาปบุคคลหรือครุภาวนียบุคคลนั้นเข้าไปในอติปิยสหายกบุคคล เมตตากรรมในอติปิยสหายกบุคคลนี้ย่อมมีสำหรับพระโยคีผู้กระทำการน้อมนำเข้าไปโดยง่าย เพราะความที่ธรรมอันเป็นปฏิปักษ์ต่อเมตตา ถูกข่มไว้ก่อนแล้วในปิยมนาปบุคคลหรือครุภาวนียบุคคล เมื่อพระโยคีบรรลุเมตตาฌานในอติปิยสหายกบุคคลนั้นแล้ว พึงเจริญเมตตาไปในมัชฌัตตบุคคล สืบต่อไปเถิด

๓. **มัชฌัตตบุคคล** คือ บุคคลผู้เป็นกลางๆ ได้แก่ ไม่ใช่อัปปิยบุคคล ไม่ใช่ปิยบุคคล โดยความหมายคือบุคคลที่ไม่รักและไม่เกลียด ความว่า ในลำดับต่อจากอติปิยสหายกบุคคล พระโยคีพึงเจริญเมตตาไป ในมัชฌัตตบุคคล เพราะการที่จะตั้งมัชฌัตตบุคคลไว้ในฐานะแห่งปิยบุคคลหรือบุคคลผู้น่าเคารพกระทำได้โดยง่ายแล้ว เป็นความจริงว่า จำเดิมแต่การบรรลุ

ซึ่งเมตตามนสิการที่คล่องแคล่วแล้วในปิยบุคคลหรือครุภาวนียบุคคลและอติปิยสหายกบุคคล แม้มัชฌัตตบุคคลนั้น ก็ย่อมตั้งอยู่ในฐานะแห่งปิยบุคคล (ด้วยเมตตา) แก่พระโยคีนั้นได้ทีเดียว

ในลำดับต่อจากการบรรลุเมตตาในมัชฌัตตบุคคลนั้น พระโยคีพึงเจริญเมตตาไปในเวรีบุคคลสืบต่อไปเถิด

๔. **เวรีบุคคล** คือ บุคคลผู้มีเวรกัน ได้แก่ บุคคลผู้ที่สร้างแต่ความหายนะให้แก่ตนและคนที่ตนรัก ความว่า พระโยคีควรเจริญเมตตาไปในเวรีบุคคลในลำดับต่อจากมัชฌัตตบุคคล โดยการตั้งเวรีบุคคลไว้ในความเป็นมัชฌัตตบุคคลด้วยภาวนาที่ตนคล่องแคล่ว แล้วละเสียจากความเป็นมัชฌัตตบุคคลนั้น น้อมเข้าไปสู่ความเป็นปิยบุคคล

ว่าด้วยวิธีปฏิบัติที่เมตตาจิตน้อมเข้าไปในบุคคลนั้นๆ

ในบุคคล ๔ จำพวก คือ บุคคลผู้ตั้งอยู่ในฐานะแห่งปิยบุคคลหรือครุภาวนียบุคคล อติปิยสหายกบุคคล มัชฌัตตบุคคล และเวรีบุคคลเหล่านี้ พระโยคีบรรลุแล้วซึ่งเมตตาภาวนาในบุคคลผู้ตั้งอยู่ในฐานะแห่งปิยบุคคลหรือครุภาวนียบุคคลก่อนเป็นลำดับแรกแล้ว ก็ควรทำเมตตาจิตที่เป็นไปในปิยบุคคลเป็นต้นนั้นให้เป็นจิตที่อ่อน ควรแก่การงาน โดยการถึงความเป็นวสี (ชำนาญ) เพื่อประโยชน์แก่การน้อมนำเข้าไปสู่บุคคลส่วนอื่นตามลำดับ ในลำดับต่อจากนั้น **ก็ข่มเสีย ซึ่งความรักยิ่งในอติปิยสหายกบุคคล** โดยการตั้งจิตไว้ในอาการเพียงว่าเป็นปิยบุคคลเท่านั้น แล้วพึงน้อมเมตตาภาวนาเข้าไปเถิด

ควรทำเมตตาจิตที่สำเร็จแล้วแม้เช่นนั้น ให้เป็นจิตที่อ่อน ควรแก่การงาน โดยการให้ถึงความเป็นวสี ในลำดับต่อจากนั้น**ก็ข่มเสีย ซึ่งความวางเฉยในมัชฌัตตบุคคล** เข้าไปตั้งไว้ซึ่งความเป็นปิยบุคคล แล้วพึงน้อมเมตตาภาวนาเข้าไปเถิด

ควรทำเมตตาจิตที่สำเร็จแล้ว แม้เช่นนั้น ให้เป็นจิตที่อ่อน ควรแก่การงาน โดยการให้ถึงความเป็นวสีอีก ในลำดับต่อจากนั้น **ก็ข่มเสียซึ่งความสำคัญว่าเป็นผู้มีเวรกันในเวรีบุคคล** โดยการทำความเป็นปิยบุคคลให้เกิดขึ้น ด้วยการเข้าไปตั้งไว้ซึ่งความเป็นมัชฌัตตบุคคลเป็นช่องทาง (โดยอุบายดับปฏิฆะข้อ ๒ ถึงข้อ ๑๐) แล้วพึงน้อมเมตตาภาวนาเข้าไปเถิด

วิธีเจริญเมตตา ในบุคคล ๔ จำพวก

มีปิยมนาปบุคคล เป็นต้น มีโดยนัยอย่างนี้ว่า

๑. **สุขิโต โหตุ นิทฺทุกฺโข** ขอจงเป็นผู้มีความสุขที่ไม่มีโทษ สุขที่ประณีต เป็นต้น ไม่มีทุกข์ใจ

๒. **อเวโร โหตุ** ขอจงเป็นผู้ไม่มีศัตรูและบาปธรรมทั้งหลาย

๓. **อพฺยาปชฺโฌ โหตุ** ขอจงเป็นผู้ไม่มีความพยาบาท

๔. **อนีโฆ โหตุ** ขอจงเป็นผู้ไม่มีความทุกข์กายและทุกข์ใจ

๕. **สุขี อตฺตานํ ปริหรตุ.** ขอจงมีความสุขอันไม่มีโทษยังอัตภาพของตนให้เป็นไปเถิด

วิธีปฏิบัติของพระโยคีผู้ไม่มีเวรีบุคคล

ส่วนพระโยคีใดไม่มีคนคู่เวร เพราะกำลังของกรรมเก่า หรือเพราะความถึงพร้อมแห่งความเพียรชอบ (ปโยคสมบัติ) ในปัจจุบันชาตินี้ หรือแม้ครั้นเมื่อบุคคลอื่นกระทำซึ่งความเสื่อมเสียให้ ก็ไม่เกิดความสำคัญว่าเป็นผู้มีเวรต่อกัน เพราะความที่เธอมีชาติเป็นมหาบุรุษก็ดี ความว่า เพราะความที่เธอมีอัธยาศัยอันประเสริฐ โดยความเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยคุณมีขันติ เมตตา ความเอื้อเอ็นดู เป็นต้น ที่พรั่งพร้อมแล้ว เพราะการสั่งสมมาตลอดกาลนาน เป็นความจริงว่า บุคคลผู้เป็นเช่นนั้น เป็นผู้อดทนต่อสิ่งทั้งปวง ย่อมไม่ถือสาซึ่งความผิดของผู้อื่น แม้เพียงเท่าเส้นหญ้า

เมื่อเวรีบุคคลไม่มีอยู่แก่พระโยคีนั้น ดังนั้น เธอก็ไม่จำต้องขวนขวายว่า “เมตตาจิตของเราในมัชฌัตตบุคคลมีกำลังแล้ว เป็นธรรมที่ควรแก่การงาน บัดนี้เราจะน้อมเมตตาจิตนั้นเข้าไปในเวรีบุคคล” ดังนี้ ฯ

อุบายเครื่องดับปฏิฆะ คือโทสะของบุคคลผู้มีเวรีบุคคล

อุบายที่ ๑ ถ้าว่า เมื่อพระโยคีผู้มีบุคคลอื่นเป็นผู้มีเวรกันนั้น น้อมจิตเข้าไปในเวรีบุคคล ปฏิฆะย่อมเกิดขึ้น เพราะการระลึกถึงความผิดที่บุคคลนั้นกระทำไว้แล้ว ลำดับนั้น **เธอควรเข้าเมตตาฌานที่ตนได้ทำให้เกิดแล้ว** ในบุคคลทั้งหลายลำดับก่อนๆ บุคคลใดบุคคลหนึ่งบ่อยๆ มีปิยมนาปบุคคล เป็นต้น ออกจากฌานแล้ว จึงแผ่เมตตาไปสู่บุคคลผู้มีเวรกันนั้นบ่อยๆ ปฏิฆะก็พึงถูกกำจัดด้วยเมตตานั้นนั่นแหละ

อุบายที่ ๒ ถ้าว่า เมื่อเธอแม้พยายามอยู่อย่างนี้ ปฏิฆะ ก็ยังไม่ดับไป ลำดับนั้น เธอพึงพยายามเพื่อการละปฏิฆะ **โดยการระลึกถึงพระโอวาท ที่มีการอุปมาด้วยเลื่อย เป็นต้น** ก็ความพยายามนั้น ได้แก่การที่พระโยคีให้โอวาทแก่ตนเอง โดยอาการนี้บ่อยๆ ดังเช่น **ในมัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ เล่มที่ ๑๒ กกจูปมสูตร พระพุทธองค์ตรัสว่า** “นี่แน่ะ เจ้าคนมักโกรธ พระผู้มีพระภาคตรัสไว้แล้วมิใช่หรือว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย แม้หากว่า พวกโจรผู้ประพฤติต่ำทราม พึงเอาเลื่อยที่มีด้าม ๒ ข้างมาเลื่อยอวัยวะแต่ละส่วน แม้ในขณะเมื่อพวกโจรกำลังตัดอวัยวะอยู่นั้น ภิกษุรูปใดพึงทำใจประทุษร้ายต่อพวกโจรนั้น ภิกษุรูปนั้นไม่ชื่อว่า **เป็นผู้กระทำตามคำสั่งสอน**ของเรา (ว่าการไม่กระทำบาปทั้งปวง) เพราะเหตุที่ทำใจประทุษร้ายนั้น

และตรัสไว้ ในสังยุตตนิกาย สคาถวรรค เล่มที่ ๑๕ อสุรินทกสูตร ว่า

ชนพาลผู้กล่าวผรุสวาจาย่อมสำคัญว่า ตนเองชนะ แต่ความอดกลั้นได้ต่อผรุสวาจานั้นย่อมเป็นความชนะของบัณฑิตผู้รู้ บุคคลใดย่อมโกรธตอบต่อบุคคลผู้ที่โกรธตน เพราะเหตุที่โกรธตอบนั้น บุคคลนั้น ชื่อว่าเป็นผู้เลวกว่าผู้ที่โกรธก่อนนั้น **บุคคลผู้ไม่โกรธตอบ ต่อบุคคลผู้ที่โกรธตน ชื่อว่าย่อมชนะสงครามที่ชนะได้ยาก**

บุคคลใดรู้ว่าผู้อื่นโกรธแล้ว เป็นผู้มีสติ ยั้งความโกรธไว้เสียได้ คือไม่โกรธตอบ บุคคลนั้นได้ชื่อว่าประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่บุคคลทั้ง ๒ ฝ่าย คือแก่ตนและแก่บุคคลอื่น

และยังตรัสไว้ ในอังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต เล่มที่ ๒๓ โกธนสูตร ว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ธรรม ๗ ประการนี้ **ที่ศัตรูผู้เป็นปฏิปักษ์ปรารถนา (จะให้มีแก่คนที่เป็นศัตรูกัน) ที่ศัตรูพึงกระทำ (ต่อคนที่เป็นศัตรูกัน)** ย่อมมาถึงบุคคลผู้มักโกรธ จะเป็นสตรีหรือบุรุษก็ตาม ธรรม ๗ ประการ อะไรบ้าง? คือ

๑. ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย คนผู้เป็นศัตรูกันในโลกนี้ย่อมปรารถนาต่อศัตรูอย่างนี้ว่า “โอหนอ ขอให้เจ้าคนนี้มีผิวพรรณทรามเถิด” ข้อนั้น เพราะเหตุไร ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะคนผู้เป็นศัตรู ย่อมไม่ยินดีด้วยความที่ศัตรูมีผิวพรรณงาม ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้มักโกรธ ถูกความโกรธครอบงำ เป็นไปตามความโกรธ แม้อาบน้ำดีแล้ว ไล้ทาดีแล้ว ตัดผม โกนหนวด นุ่งผ้าขาวก็จริง ถึงอย่างนั้น เขาผู้ถูกความโกรธครอบงำแล้วก็ชื่อว่า เป็นคนมีผิวพรรณทรามอยู่นั่นเอง ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี้เป็นธรรมประการ

ที่ ๑ ที่ศัตรูผู้เป็นปฏิปักษ์ปรารถนา ที่ศัตรูพึงกระทำ ย่อมมาถึงบุคคลผู้มักโกรธ จะเป็นสตรีหรือบุรุษก็ตาม

๒. ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข้ออื่นยังมีอยู่อีก คนผู้เป็นศัตรูกันในโลกนี้ ย่อมปรารถนาต่อศัตรูอย่างนี้ว่า "โอหนอ ขอให้เจ้าคนนี้พึงนอนเป็นทุกข์เถิด" ข้อนั้นเพราะเหตุไร ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะคนผู้เป็นศัตรู ย่อมไม่ยินดีด้วยความที่ศัตรูนอนสบาย ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้มักโกรธ ถูกความโกรธครอบงำ เป็นไปตามความโกรธ แม้นอนอยู่บนเตียงมีเท้าเป็นรูปสัตว์ร้าย ลาดด้วยพรมขนสัตว์ ลาดด้วยเครื่องลาดมีลายรูปดอกไม้ มีเครื่องลาดหนังชะมด เครื่องลาดมีเพดาน เครื่องลาดมีหมอน ๒ ข้างก็จริง ถึงอย่างนั้น บุคคลผู้ถูกความโกรธครอบงำนั้น ก็ชื่อว่านอนเป็นทุกข์อยู่นั่นเอง นี้เป็นธรรมประการ ที่ ๒ ที่ศัตรูผู้เป็นปฏิปักษ์ปรารถนา ที่ศัตรูพึงกระทำ ย่อมมาถึงบุคคลผู้มักโกรธ จะเป็นสตรีหรือบุรุษก็ตาม

๓. ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข้ออื่นยังมีอยู่อีก คนผู้เป็นศัตรูกันในโลกนี้ ย่อมปรารถนาต่อศัตรูอย่างนี้ว่า "โอหนอ ขอให้เจ้าคนนี้ อย่าได้เป็นผู้มีประโยชน์มาก" ข้อนั้นเพราะเหตุไร ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะคนผู้เป็นศัตรู ย่อมไม่ยินดีด้วยความที่ศัตรูมีประโยชน์มาก ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้มักโกรธ ถูกความโกรธครอบงำ เป็นไปตามความโกรธ แม้ได้ความเสื่อมก็เข้าใจว่า "ตนได้ประโยชน์" แม้ได้ประโยชน์ก็เข้าใจว่า "ตนได้ความเสื่อม" ธรรมทั้งหลายเหล่านี้เป็นข้าศึกต่อกันและกัน ที่บุคคลผู้ถูกความโกรธครอบงำนั้นยึดถือแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อไม่เกื้อกูลเพื่อทุกข์สิ้นกาลนาน นี้เป็นธรรมประการที่ ๓ ที่ศัตรูผู้เป็นปฏิปักษ์ปรารถนา ที่ศัตรูพึงกระทำ ย่อมมาถึงบุคคลผู้มักโกรธ จะเป็นสตรีหรือบุรุษก็ตาม

๔. ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข้ออื่นยังมีอยู่อีก คนผู้เป็นศัตรูกันในโลกนี้ ย่อมปรารถนาต่อศัตรูอย่างนี้ว่า "โอหนอ ขอให้เจ้าคนนี้ เป็นคนไม่มีโภคทรัพย์เถิด" ข้อนั้นเพราะเหตุไร ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะคนผู้เป็นศัตรูย่อมไม่ยินดีด้วยความที่ศัตรูมีโภคทรัพย์ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้มักโกรธ ถูกความโกรธครอบงำ เป็นไปตามความโกรธ แม้มีโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร เก็บรวบรวมด้วยน้ำพักน้ำแรง อาบเหงื่อต่างน้ำ ประกอบด้วยธรรมได้มาโดยธรรมก็จริง ถึงอย่างนั้น พระราชาก็รับสั่งให้ริบโภคทรัพย์ของบุคคลผู้ถูกความโกรธครอบงำนี้เป็นธรรมประการที่ ๔ ที่ศัตรูผู้เป็นปฏิปักษ์ปรารถนา ที่ศัตรูพึงกระทำ ย่อมมาถึงบุคคลผู้มักโกรธ จะเป็นสตรีหรือบุรุษก็ตาม

๕. ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข้ออื่นยังมีอยู่อีก คนผู้เป็นศัตรูกันในโลกนี้ ย่อมปรารถนาต่อศัตรูอย่างนี้ว่า "โอหนอ ขอให้เจ้าคนนี้ เป็นคนไม่มีเกียรติยศเถิด" ข้อนั้นเพราะเหตุไร ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะคนผู้เป็นศัตรูย่อมไม่ยินดีด้วยความที่ศัตรูมีเกียรติยศ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้มักโกรธ ถูกความโกรธครอบงำ เป็นไปตามความโกรธ แม้มียศที่ได้มาด้วยความไม่ประมาทก็จริง ถึงอย่างนั้น บุคคลผู้ถูกความโกรธครอบงำก็เสื่อมจากยศนั้น นี้เป็นธรรมประการที่ ๕ ที่ศัตรูผู้เป็นปฏิปักษ์ปรารถนา ที่ศัตรูพึงกระทำ ย่อมมาถึงบุคคลผู้มักโกรธ จะเป็นสตรีหรือบุรุษก็ตาม

๖. ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข้ออื่นยังมีอยู่อีก คนผู้เป็นศัตรูกันในโลกนี้ ย่อมปรารถนาต่อศัตรูอย่างนี้ว่า "โอหนอ ขอให้เจ้าคนนี้ เป็นคนไม่มีมิตรเถิด" ข้อนั้นเพราะเหตุไร ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะคนผู้เป็นศัตรู ย่อมไม่ยินดีด้วยความที่ศัตรูมีมิตร ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้มักโกรธ ถูกความโกรธครอบงำ เป็นไปตามความโกรธ แม้มีมิตร อำมาตย์ ญาติสาโลหิตก็จริง ถึงอย่างนั้น คนทั้งหลายเหล่านั้นก็พากันหลีกเลี่ยงบุคคลผู้ถูกความโกรธครอบงำนั้นไปห่างไกล นี้เป็นธรรมประการที่ ๖ ที่ศัตรูผู้เป็นปฏิปักษ์ปรารถนา ที่ศัตรูพึงกระทำ ย่อมมาถึงบุคคลผู้มักโกรธ จะเป็นสตรีหรือบุรุษก็ตาม

๗. ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข้ออื่นยังมีอยู่อีก คนผู้เป็นศัตรูกันในโลกนี้ ย่อมปรารถนาต่อศัตรูอย่างนี้ว่า "โอหนอ ขอให้เจ้าคนนี้ หลังจากตายแล้ว พึงไปเกิด

ในอบาย ทุคติ วินิบาต นรกเถิด” ข้อนั้นเพราะเหตุไร ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะคนผู้เป็นศัตรูย่อมไม่ยินดีด้วยความที่ศัตรูไปสู่สุคติ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้มักโกรธ ถูกความโกรธครอบงำ เป็นไปตามความโกรธ ย่อมประพฤติทุจริตทางกาย ประพฤติทุจริตทางวาจา ประพฤติทุจริตทางใจ หลังจากตายแล้วย่อมไปเกิดในอบาย ทุคติ วินิบาต นรก นี้ เป็นธรรมประการที่ ๗ ที่ศัตรูผู้เป็นปฏิปักษ์ปรารถนา ที่ศัตรูพึงกระทำ ย่อมมาถึงบุคคลผู้มักโกรธ จะเป็นสตรีหรือบุรุษก็ตาม

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ธรรม ๗ ประการนี้แล ที่ศัตรูผู้เป็นปฏิปักษ์ปรารถนา ที่ศัตรูพึงกระทำ ย่อมมาถึงบุคคลผู้มักโกรธ จะเป็นสตรีหรือบุรุษก็ตาม **และตรัสไว้ ในสังยุตตนิกาย ขันธวารวรรค เล่มที่ ๑๗ ปิณโฑลฺยสูตรว่า**

กุลบุตรนั้นเป็นผู้มากด้วยอภิชฌา มีราคะอย่างแรงกล้าในกามทั้งหลาย **มีจิตพยาบาท มีความดำริด้วยจิตอันประทุษร้าย** หลงลืมสติ ไม่มีปัญญา มีจิตไม่ตั้งมั่น มีจิตกระสับกระส่าย ไม่สำรวมอินทรีย์ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย **ไม้ฟืนสำหรับเผาศพ** ที่ปลายทั้ง ๒ ถูกไฟไหม้ ตรงกลางเปื้อนคูถ ย่อมไม่อำนวยประโยชน์ เพื่อเป็นฟืนในเรือน ทั้งไม่อำนวยประโยชน์เพื่อเป็นฟืนในป่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราย่อมกล่าวถึงบุคคลผู้นี้ว่า มีอุปมาฉันนั้น

ก็ด้วยพระโอวาททั้งหลายเหล่านั้น บัดนี้ ตัวเจ้านั้น เมื่อโกรธอยู่อย่างนี้ จักไม่เป็นผู้กระทำตามคำสั่งสอนของพระผู้มีพระภาคด้วย เมื่อโกรธตอบก็เป็นผู้เลวยิ่งแม้กว่าคนที่โกรธก่อน เจ้าจักไม่ชนะซึ่งสงครามที่ชนะได้ยากด้วย เจ้าจักกระทำซึ่งธรรมทั้งหลายที่ศัตรูพึงกระทำแก่ตน ด้วยตนเองนั่นแหละด้วย และเจ้าจักเป็นผู้มีอุปมา ด้วยไม้ฟืนสำหรับเผาศพด้วย

อุบายที่ ๓ เมื่อเธอเพียรอยู่พยายามอยู่อย่างนี้ ถ้าว่าปฏิฆะนั้นสงบลงได้ด้วยประการอย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากว่ายังไม่สงบ เมื่อเป็นเช่นนี้ **เวรีบุคคลเป็นผู้มีสุจริตธรรมใดๆ** มีกายสมาจาร คือการกระทำดีที่เป็นไปทางกาย ได้แก่เขาเป็นผู้กระทำอยู่ซึ่งวัตรปฏิบัติเป็นอันมาก มีการเข้าไปคอยรับใช้อุปัชฌาย์และอาจารย์ เป็นต้น เขามีวจีสมาจาร คือการกระทำดีที่เป็นไปทางวาจา ได้แก่ เป็นผู้ฉลาดพูดในการต้อนรับ โดยไม่ให้มีช่องว่างระหว่างตนกับคนอื่น เป็นผู้มีถ้อยคำน่ารัก เป็นผู้มีปกติกล่าวถ้อยคำทำให้บันเทิงใจ เป็นผู้มีหน้าตาเบิกบานด้วยปีติโสมนัส เป็นผู้มีปกติกล่าวทักทายก่อน เป็นผู้สาธยายซึ่งพระธรรมด้วยเสียงอันไพเราะ เป็นต้น

และเขามีมโนสมาจาร คือการกระทำดีที่เป็นไปทางใจ ได้แก่ เมื่อเขาไหว้อยู่ซึ่งพระเจดีย์ก็ดี ต้นโพธิ์ก็ดี พระเถระทั้งหลายก็ดี เป็นต้น ย่อมไหว้โดยความเคารพ ทำให้เป็นของหนัก หรือเมื่อเขาสดับอยู่ซึ่งพระธรรม ก็เป็นผู้มีจิตไม่ฟุ้งซ่าน ด้วยการเงี่ยโสตลงสดับ ไม่นั่งสัปหงก ด้วยการทำให้เป็นสิ่งมีประโยชน์เกื้อกูล และเป็นผู้แสดงออกซึ่งความเลื่อมใสแห่งจิตเป็นต้น

หากว่า สมาจาร ๓ อย่าง มีกายสมาจารเป็นต้นเหล่านี้ของเวรีบุคคลนั้น เป็นธรรมที่สงบเพราะปิดกั้นบาปทางกายเป็นต้นได้ ที่บริสุทธิ์เพราะไม่มีมลทินคือกิเลส ดังที่กล่าวมาแล้วนี้ เมื่อเธอระลึกถึงอยู่ซึ่งสมาจาร ๓ อย่างใดอย่างหนึ่ง มีกายสมาจารเป็นต้นของเขา ที่สงบที่บริสุทธิ์เท่านั้น โดยเว้นจากการระลึกถึงสมาจาร (ความประพฤติ) ในส่วนที่ไม่สงบ สมาจารที่สงบนั้น ย่อมนำมาซึ่งความเลื่อมใสแก่เธอ เธอควรระลึกถึงสุจริตธรรมนั้นๆ ความอาฆาตก็พึงถูกกำจัดได้ หรือสำหรับบางคนมีสุจริตธรรมทั้ง ๓ สงบแล้ว เธอควรระลึกถึงสุจริตธรรมนั้นๆ ของเขา ตามความปรารถนาของตนเถิด จริงทีเดียว เมตตาภาวนาย่อมไม่เป็นอันกระทำโดยยากในบุคคลทั้งหลายผู้สงบเช่นนี้

แต่สำหรับบางคน ในบรรดาสุจริตธรรม ๓ อย่างเหล่านี้ แม้อย่างเดียวก็ไม่สงบ เธอพึงยัง**ความกรุณา**ให้เข้าไปตั้งไว้ในเวรีบุคคลนั้นว่า “แม้ในเวลานี้ บุคคล

นั้นเที่ยวไปอยู่ในโลกมนุษย์ก็จริง แต่ในไม่ช้า เขาจักเป็นผู้ทำมหานรก ๘ ขุม และอุสสทนรก ๑๖ ขุมให้เต็มเปี่ยม เพราะทุจริตทั้งหลายมีกายทุจริตเป็นต้นของเขา” ดังนี้ ความอาฆาตก็อาจสงบลงได้ เพราะอาศัยแม้เพียงความกรุณาเช่นนี้

อนึ่ง เพื่อความแจ่มแจ้งแห่งเนื้อความตามที่กล่าวไว้แล้วนี้ บัณฑิตพึงทราบความพิสดาร ที่มาในปฐมอาฆาตปฏิวินยสูตร ปัญจกนิบาต ดังต่อไปนี้

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ธรรมกำจัดอาฆาต ๕ ประการนี้ เป็นเครื่องกำจัดอาฆาตที่เกิดขึ้นแก่ภิกษุโดยประการทั้งปวง

ธรรมกำจัดอาฆาต ๕ ประการ อะไรบ้าง คือ

๑. ภิกษุพึงเจริญ **เมตตา** ในบุคคลผู้ที่ตนเกิดอาฆาต ภิกษุพึงกำจัดอาฆาตในบุคคลนั้นอย่างนี้

๒. ภิกษุพึงเจริญ **กรุณา** ในบุคคลผู้ที่ตนเกิดอาฆาต ภิกษุพึงกำจัดอาฆาตในบุคคลนั้นอย่างนี้

๓. ภิกษุพึงเจริญ **อุเบกขา** ในบุคคลผู้ที่ตนเกิดอาฆาต ภิกษุพึงกำจัดอาฆาตในบุคคลนั้นอย่างนี้

๔. ภิกษุไม่พึงระลึกถึง และไม่พึงมนสิการถึงบุคคลผู้ที่ตนเกิดอาฆาต ภิกษุพึงกำจัดอาฆาตในบุคคลนั้นอย่างนี้

๕. ภิกษุพึงนึกถึงความเป็นผู้มีกรรมเป็นของตนให้มั่น ในบุคคลผู้ที่ตนเกิดอาฆาตนั้นว่า “ท่านผู้นี้เป็นผู้มีกรรมเป็นของตน เป็นผู้รับผลของกรรม มีกรรมเป็นประธานเหตุ มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย เขาจักกระทำกรรมใดไว้ เป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตาม จักเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น” ดังนี้ ภิกษุพึงกำจัดอาฆาตในบุคคลนั้นอย่างนี้

ภิกษุทั้งหลาย ธรรมกำจัดอาฆาต ๕ ประการนี้แล เป็นเครื่องกำจัดอาฆาตที่เกิดขึ้นแก่ภิกษุโดยประการทั้งปวง (**ตสฺมึ มุทิตา น อุปฏฺฐหติ ตสฺมา สา น วุตฺตา** - มุทิตาย่อมไม่ปรากฏในบุคคลเช่นนั้น เพราะเหตุนั้น มุทิตานั้น จึงไม่ตรัสไว้)

อุบายที่ ๔ ถ้าแม้เมื่อเธอพยายามอยู่อย่างนี้ ความอาฆาตยังเกิดอยู่นั่นเอง เมื่อเป็นเช่นนั้น **เธอพึงให้**

โอวาทตนเอง อย่างนี้ เป็นต้นว่า

เจ้าละแล้วซึ่งหมู่ญาติผู้มีอุปการะมาก มีน้ำตานองหน้าออกบวช เพราะเหตุไรจึงไม่ละศัตรูคือความโกรธ ที่กระทำแต่ความหายนะอย่างมหันต์ ด้วยอำนาจทำประโยชน์ ๓ มีประโยชน์ในโลกนี้ เป็นต้นให้เสียหายเล่า

เจ้ารักษาศีลเหล่าใดไว้ แต่เจ้าก็กอดรัดสิ่งที่ชื่อว่าความโกรธที่เป็นตัวตัดมูลเหตุของศีลเหล่านั้นไว้ด้วย ใครเล่าที่จะเป็นพาลชนผู้โง่เง่าเหมือนกับเจ้า (มูลเหตุของศีล ได้แก่ หิริ โอตตัปปะ ขันติ เมตตา และอนุทยา คือความเอื้อเอ็นดู)

เจ้าคิดว่า คนอื่นทำความผิดอันใหญ่หลวงให้แก่เราจึงโกรธเขา แล้วทำไมหนอ เจ้าจึงปรารถนาที่จะกระทำความผิดเช่นนั้นเสียเองเล่า

อนึ่ง ช่างน่าติเตียน เจ้าโกรธแล้วจักสร้างทุกข์แก่เขาหรือไม่ก็ตาม แต่บัดนี้ เจ้ากำลังเบียดเบียนตนเองด้วยทุกข์คือความโกรธ

ถ้าว่าพวกคนผู้มีเวรกัน ได้เดินไปสู่ทางผิดคือความโกรธ ที่นำความหายนะมาให้แก่ตน เพราะเหตุไรเล่า แม้ตัวเจ้าจึงโกรธเลียนแบบพวกเขาเหล่านั้น

ก็เพราะความที่ธรรมทั้งหลาย มีชั่วขณะคือตัดตอนด้วยความเกิดขึ้นแล้วดับไปโดยไม่เหลือ ขันธ์เหล่าใดในสันดานของศัตรูกระทำความไม่พอใจแก่เจ้า ขันธ์เหล่านั้นก็ดับไปแล้วในขณะนั้นนั่นแหละ บัดนี้ ขันธ์เหล่าอื่นกำลังดำรงอยู่ แล้วทีนี้ เจ้าจะมาโกรธใครกันเล่า

อุบายที่ ๕ ถ้าแม้เมื่อเธอให้โอวาทตนเองอยู่อย่างนี้ ปฏิฆะก็ยังไม่สงบลง เมื่อเป็นเช่นนั้น เธอควรพิจารณา **ภาวะที่ตนเองและบุคคลอื่น เป็นผู้มีกรรมเป็นของตน** ดังต่อไปนี้

เธอควรพิจารณาก่อนอย่างนี้ว่า "นี่แน่ะพ่อคุณ เจ้าโกรธเขาแล้ว จักกระทำอะไรได้ กรรมที่มีโทสะเป็นเหตุนั่น จักเป็นไปเพื่อความหายนะแก่ตัวเจ้านั่นเองมิใช่หรือ เป็นความจริงว่า เจ้าเป็นผู้มีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กระทำกรรมใดไว้ จักเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น

แต่ว่า กรรมที่มีโทสะเป็นเหตุนี้ของเจ้า ไม่สามารถ เพื่อจะทำสัมมาสัมโพธิญาณ ปัจเจกโพธิญาณ สาวกภูมิ และสมบัติทั้งหลายอย่างใดอย่างหนึ่ง มีความเป็นพรหม ความเป็นท้าวสักกะ ความเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ความเป็นพระราชาแห่งประเทศ เป็นต้น ให้สำเร็จ โดยที่แท้ กรรมนี้ทำให้เคลื่อนแล้วจากพระศาสนา ทำความเป็นคนกินเดนเป็นต้น และทุกข์ต่างๆ มีทุกข์ในนรก เป็นต้น ให้เป็นไปแก่เจ้า

อันตัวเจ้านั้น เมื่อกระทำกรรมที่มีโทสะเป็นเหตุอยู่อย่างนี้ ชื่อว่าเผาตัวเอง และกระทำตัวเองให้มีกลิ่นเหม็นก่อน เหมือนบุรุษจับก้อนถ่านเพลิงอันปราศจากเปลวด้วยมือทั้ง ๒ หรือจับก้อนคูถด้วยมือทั้ง ๒ เป็นผู้ใคร่จะขว้างปาผู้อื่น" ดังนี้

เมื่อเธอพิจารณาว่าตนเป็นผู้มีกรรมเป็นของตนตามวิธีนี้แล้ว ก็ควรพิจารณาว่าแม้บุคคลอื่น ก็เป็นผู้มีกรรมเป็นของตนอย่างนี้ว่า "แม้บุคคลนั่น โกรธเจ้าแล้ว จักกระทำอะไรได้ กรรมที่มีโทสะเป็นเหตุนั่น จักเป็นไปเพื่อความหายนะแก่ตัวเขานั่นเองมิใช่หรือ เป็นความจริงว่า ท่านผู้นี้เป็นผู้มีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย จักกระทำกรรมใดไว้ ก็จักเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น

แต่ว่า กรรมที่มีโทสะเป็นเหตุนี้ของเขา ไม่สามารถ เพื่อจะทำสัมมาสัมโพธิญาณ ปัจเจกโพธิญาณ สาวกภูมิ และสมบัติทั้งหลายอย่างใดอย่างหนึ่ง มีความเป็นพรหม ความเป็นท้าวสักกะ ความเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ความเป็นพระราชาแห่งประเทศ เป็นต้น ให้สำเร็จ โดยที่แท้กรรมนี้ทำให้เคลื่อนแล้วจากพระศาสนา ทำความเป็นคนกินเดนเป็นต้น และทุกข์ทั้งหลายต่างๆ มีทุกข์ในนรก เป็นต้น ให้เป็นไปแก่เขา บุคคลนี้นั้น เมื่อกระทำกรรมอยู่อย่างนี้ ชื่อว่าย่อมโปรยฝุ่นคือโทษใส่ตนเองทีเดียว เหมือนอย่างบุรุษผู้ใคร่จะโปรยฝุ่นใส่ผู้อื่น แต่ไปยืนในที่ทวนลม ชื่อว่าย่อมโปรยฝุ่นคือโทษใส่ตนเองทีเดียว ฉะนั้น ดังนี้ ข้อนี้สมจริง ตามที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ว่า

โย อปฺปทุฏฺฐสฺส นรสฺส ทุสฺสติ
สุทฺธสฺส โปสสฺส อนงฺคณสฺส
ตเมว พาลํ ปจฺเจติ ปาปํ
สุขุโม รโช ปฏิวาตํว ขิตฺโต.

(ขุ. ธ. ๒๕/๑๒๕/๓๙)

ชนพาลใด ย่อมประทุษร้ายต่อนรชนผู้ไม่มีจิตประทุษร้าย เป็นผู้บริสุทธิ์ปราศจากกิเลสเพียงดังนั้น บาปย่อมกลับคืนต่อชนพาลนั้นแน่นอน ดุจฝุ่นที่ละเอียดที่เขาซัดไปทวนลม ฉะนั้น

อุบายที่ ๖ ถ้าเธอพิจารณาอยู่ว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตนตามวิธีนี้แล้ว ความโกรธก็ยังไม่สงบลง เมื่อเป็นเช่นนั้น เธอควรตามระลึกถึง **ปุพพจริยคุณ (คุณที่ทรงประพฤติมาในกาลก่อน) ของพระศาสดา** ด้วยว่าความโกรธพึงสงบลงได้ เพราะความเคารพต่อพระศาสดา

นี้เป็นนัยแห่งการพิจารณาในปุพพจริยคุณนั้นว่า

แน่ะท่านผู้เจริญ พระศาสดาของเจ้าในชาติก่อน แต่การตรัสรู้ แม้เป็นพระโพธิสัตว์ยังไม่ตรัสรู้ เมื่อทรงยังบารมีทั้งหลายให้เต็มตลอด ๔ อสงไขย และแสนมหากัป มิได้ทรงยังจิตให้ประทุษร้ายในศัตรู ผู้แม้ปลงพระชนม์ในชาตินั้นๆ มิใช่หรือ จะป่วยกล่าวไปไย เมื่อพระองค์เป็นผู้ตรัสรู้ยิ่งแล้ว มีเรื่องอะไรบ้าง มีเป็นต้นว่า

ในสีลวชาดก พระเจ้าสีลวโพธิสัตว์นั้น เมื่ออำมาตย์ชั่วช้าผู้ประพฤติมิจฉาจารต่อพระเทวีของพระองค์ ทูลยุยงให้พระราชาผู้เป็นปฏิปักษ์ยึดราชสมบัติ พระราชาผู้เป็นปฏิปักษ์นั้นทรงยึดเอาราชสมบัติ ตลอดที่ ๓๐๐ โยชน์ พระองค์ก็ไม่โปรดให้หมู่อำมาตย์ลุกฮือขึ้นจับต้องอาวุธเพื่อจะป้องกัน

ในขันติวาทีชาดก พระโพธิสัตว์ผู้เป็นดาบสชื่อว่า ขันติวาที เมื่อพระราชาแห่งแคว้นกาสีพระนามว่า กลาพุ รับสั่งให้เพชฌฆาตใช้แส้หวายมีหนามเหล็กโบยตี ตัดมือตัดเท้าทั้ง ๒ ก็ไม่กระทำแม้เพียงความขุ่นใจ

ข้อที่ดาบสที่เป็นผู้ใหญ่เจริญด้วยวัย ผู้เข้าถึงการบรรพชา พึงกระทำได้อย่างนี้ นั่นไม่น่าอัศจรรย์ เพราะว่า **ในจูฬธัมมปาลชาดก** พระโพธิสัตว์แม้เป็นเด็กอ่อนนอนแบเบาะ เมื่อถูกพระราชาพระนามว่า พระเจ้ามหาปตาปะผู้เป็นพระชนก รับสั่งให้ตัดมือและเท้าทั้ง ๔ เหมือนตัดหน่อไม้ แม้ถึงอย่างนั้นก็ยังไม่พอพระทัย ทรงมีพระบัญชาว่า พวกเจ้าจงตัดศีรษะของมัน ดังนี้ ก็ทรงอธิษฐานสมาทานให้มั่นคงว่า "ขณะนี้ นี่เป็นกาลที่เจ้าจะข่มคือฝึกจิตของเจ้าไว้ให้ดี ดูก่อนธัมมปาละผู้เจริญ บัดนี้ เจ้าจงเป็นผู้มีจิตสม่ำเสมอกันในบุคคล ๔ เหล่านี้ คือ ในพระชนกผู้รับสั่งให้เขาตัดศีรษะ ในบุรุษผู้ตัดศีรษะ ในพระชนนีผู้กำลังปริเทวนาการ และในตนเอง ดังนี้" แล้วก็ไม่ได้ทรงกระทำแม้เพียงอาการที่ขุ่นใจ

แม้ข้อที่พระโพธิสัตว์ผู้เป็นมนุษย์กระทำได้อย่างนี้ ก็ไม่น่าอัศจรรย์มากนัก เพราะว่าแม้เป็นสัตว์เดรัจฉาน คือ **เป็นช้าง ชื่อว่า ฉัททันต์** ถูกเขาใช้ลูกศรอาบยาพิษ ยิงที่ท้อง ก็ไม่ทำจิตให้คิดประทุษร้ายในนายพรานผู้สร้างความหายนะให้ ทั้งยังช่วยให้มโนรถของนายพรานนั้นสำเร็จ ได้ยอมให้ตัดงาทั้ง ๒ ของตนที่แผ่ฉัพพรรณรังสีเป็นเงางามน่ารัก ให้ไปเสียด้วย

พระผู้มีพระภาค ได้ทรงกระทำสิ่งน่าอัศจรรย์เหล่านี้ เพียงเท่าที่กล่าวมานี้เท่านั้นก็หามิได้ ยังได้ทรงกระทำสิ่งน่าอัศจรรย์อื่นๆ เป็นอันมาก แม้ในกาลที่เป็นพญาวานรก็ดี เป็นพญานาคชื่อว่าภูริทัตต์ก็ดี เป็นพญานาคชื่อว่าจัมเปยยะก็ดี เป็นพญานาคชื่อว่าสังขปาละเป็นต้นก็ดี ได้ถูกทารุณกรรมโดยประการต่างๆ ก็ไม่ทำแม้เพียงจิตที่ประทุษร้ายให้เกิดขึ้น เนื้อความในพระชาตินั้นๆ พึงทราบ ในชาดกเถิด

กาลบัดนี้ การที่เจ้าผู้อ้างเอาพระผู้มีพระภาคผู้บรรลุพระสัพพัญญุตญาณ ผู้ที่ใครๆ ในโลกพร้อมทั้งเทวดาเปรียบเสมอมิได้ ผู้มีพระขันติคุณพระองค์นั้น ว่าเป็นพระศาสดา จะทำสิ่งที่ชื่อว่าปฏิฆจิตให้เกิดขึ้น ไม่ควรไม่เหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง เพราะหวังได้ซึ่งความเคลื่อนลงจากคำสั่งสอนของพระศาสดา

อุบายที่ ๗ ถ้าแม้เมื่อเธอพิจารณาถึงปุพพจริยคุณของพระศาสดาอยู่อย่างนี้ ปฏิฆะของเธอผู้ตกเป็นทาสของกิเลสทั้งหลายมาช้านานนั้นก็ยังไม่สงบอยู่นั่นเอง เมื่อเป็นอย่างนั้น เธอควรพิจารณาถึง**บทแห่งพระสูตรทั้งหลาย ที่เนื่องด้วยสังสารวัฏฏ์ อันมีเบื้องต้นและที่สุดอันบุคคลตามรู้ไม่ได้** โดยอุบายวิธีดังต่อไปนี้

ในบทแห่งพระสูตรเหล่านั้น บทนี้ ตรัสไว้แล้วว่า **"ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สัตว์ที่ไม่เคยเป็นมารดา ไม่เคยเป็นบิดา ไม่เคยเป็นพี่น้องชาย ไม่เคยเป็นพี่น้องหญิง ไม่เคยเป็นบุตร ไม่เคยเป็นธิดา มิใช่มีได้ง่าย"** ดังนี้ (สํ. นิ. ๑๖/๑๓๗-๑๔๒/๑๘๑-๒)

เพราะเหตุนั้น เธอพึงทำจิตให้เกิดขึ้นในเวรีบุคคลนั้นอย่างนี้ว่า "ผู้นี้ ในอดีตชาติเคยเป็นมารดาของเรา บริหารเราผู้อยู่ในท้อง ตลอด ๙ เดือน ๑๐ เดือน แม้คลอดออกมาแล้วก็ไม่รังเกียจ ปัสสาวะอุจจาระ น้ำลาย น้ำมูก เป็นต้น เช็ดออกได้ราวกับว่า

มันเป็นจันทน์เหลือง ได้ให้นอนแนบที่อก ใช้สะเอวอุ้ม เลี้ยงดูไป ผู้นี้เคยเป็นบิดา ต้องเดินไปตามทางแพะเดิน ทางที่ต้องใช้ตะขอเกี่ยว ทางเหว และทางอันทุรกันดาร เป็นต้น ประกอบการค้าขาย ยอมสละแม้ชีวิตเพื่อเรา เข้าไปแล้วสู่สนามรบที่มีกระบวนทัพจาก ๒ ฝ่าย แล่นเรือไปในมหาสมุทร และได้กระทำการงานที่ทำได้ยากอื่นๆ อีก ด้วยคิดว่า "เราจักเลี้ยงดูบุตร" พยายามรวบรวมทรัพย์ไว้ ด้วยอุบายต่างๆ เลี้ยงดูเรา ผู้นี้เคยเป็นพี่น้องชาย พี่น้องหญิง บุตรและธิดา ได้กระทำแล้วซึ่งการอุปการะ ด้วยเรื่องนั้นและเรื่องนี้แก่เรา เพราะเหตุนั้น การที่เราทำจิตให้ประทุษร้ายในบุคคลนั้น ไม่สมควรเลย" ดังนี้

(พระวจนะที่ว่า สัตว์นั้นใด ผู้ที่ไม่เคยเป็นมารดาเป็นต้น มิใช่มีได้ง่ายนั้น มีอธิบายอย่างนี้ว่า เป็นความจริงว่า สัตว์ทั้งหลาย ย่อมอยู่อาศัยในจักรวาลใด ก็ย่อมเกิดแล้วเกิดเล่า ในจักรวาลนั้นนั่นเองโดยส่วนมาก เพราะอยู่อาศัยด้วยอำนาจแห่งความยินดีในจักรวาลนั้นนั่นแหละ สัตว์บางพวกก็ย่อมมาสู่จักรวาลนี้ แต่สัตว์ทั้งหลายเหล่าอื่นจากสัตว์บางพวกนั้น ย่อมเป็นผู้แน่นอนอยู่ในจักรวาลนั้นๆ ทีเดียว เพราะเหตุนั้น ที่ตรัสว่า สัตว์นั้นใด ผู้ที่ไม่เคยเป็นมารดา เป็นต้น มิใช่มีได้ง่าย หมายถึง สัตว์ทั้งหลายผู้อยู่ร่วมกันในจักรวาลนั้นๆ เท่านั้น ไม่ได้ตรัสหมายถึงสัตว์ทั้งหลายผู้อยู่อาศัยในจักรวาลทั้งหมดทั้งสิ้น)

อุบายที่ ๘ แต่ถ้าเธอไม่อาจระงับปฏิฆจิตได้ตามวิธีนี้ ก็ควรพิจารณา **อานิสงส์ของเมตตา** ว่า "นี่แน่ะท่านผู้เจริญ พระผู้มีพระภาคตรัสไว้แล้ว **ในอังคุตตรนิกาย เอกาทสกนิบาต เล่มที่ ๒๔ เมตตาสูตร** มิใช่หรือว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เมื่อเมตตาเจโตวิมุตติ (คือเมตตาที่ตั้งมั่นโดยชอบ เป็นความหลุดพ้นจากความโกรธของจิต) ที่บุคคลเสพโดยเอื้อเฟื้อแล้ว เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว กระทำให้เป็นดุจยานแล้ว กระทำให้เป็นที่ตั้ง (ของคุณพิเศษ) ได้แล้ว ให้ตั้งมั่นแล้ว สั่งสมโดยความเป็นวสีแล้ว พากเพียรดีแล้ว อานิสงส์ ๑๑ ประการ พึงหวังได้เป็นแน่แท้

อานิสงส์ ๑๑ ประการ อะไรบ้าง คือ

๑. หลับเป็นสุข
๒. ตื่นเป็นสุข
๓. ไม่ฝันเห็นสิ่งชั่วร้าย

๔. เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย
๕. เป็นที่รักของอมนุษย์ทั้งหลาย
๖. เทวดาคุ้มครอง
๗. ไฟ ยาพิษ หรือศัสตราย่อมไม่กล้ำกรายแก่เธอ
๘. จิตตั้งมั่นได้เร็ว
๙. สีหน้าผ่องใส
๑๐. เป็นผู้ไม่ลุ่มหลง กระทำกาละ
๑๑. เมื่อยังไม่แทงตลอดซึ่งธรรมอันยอดยิ่ง ย่อมเป็นผู้เข้าถึงพรหมโลก

ถ้าว่าเธอจักไม่ยังปฏิฆจิตนี้ให้ดับไป เธอจักเป็นผู้เหินห่างจากอานิสงส์เหล่านี้”

อุบายที่ ๙ ถ้าพระโยคียังไม่สามารถที่จะทำให้ปฏิฆจิตดับไป แม้โดยอุบายดังที่กล่าวแล้วนี้ เธอควรทำ**การกำหนดแยกธาตุ** ดังต่อไปนี้

ชื่อว่าความผิดที่คนอื่นกระทำต่อเรา เพราะเรายึดถือเอารูปธรรมของบุคคลผู้ทำความผิดเป็นเหตุแห่งความโกรธ เพราะเหตุนั้น เธอควรกระทำการกำหนดแยกธาตุ อย่างนี้ว่า “นี่แน่ะ ท่านผู้เจริญ เจ้าเมื่อโกรธต่อคนผู้นี้ ชื่อว่าโกรธอะไรกัน? เจ้าโกรธผมหรือ หรือว่าโกรธขน เล็บ ฯลฯ โกรธน้ำมูตร หรือว่าไม่เช่นนั้น ในโกฏฐาสทั้งหลายมีผมเป็นต้น เจ้าโกรธธาตุดิน โกรธธาตุน้ำ ธาตุไฟ หรือธาตุลม

อีกอย่างหนึ่ง พึงกำหนดแยกธาตุด้วยอำนาจแห่งปรมัตถธรรมที่ไม่มีโทษผิดอะไรเลยอย่างนี้ว่า เรียกท่านผู้นี้ว่า เป็นผู้มีชื่อว่า นาย ก เป็นต้นอย่างนี้ ก็เพราะอาศัยขันธ์ ๕ เพราะอาศัยอายตนะ ๑๒ เพราะอาศัยธาตุ ๑๘ เหล่าใด ในขันธ์ ๕ เป็นต้นเหล่านั้น เจ้าโกรธรูปขันธ์หรือ หรือว่าโกรธเวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ และวิญญาณขันธ์

อีกอย่างหนึ่ง เจ้าโกรธจักขายตนะหรือ โกรธรูปายตนะหรือ ฯลฯ โกรธมนายตนะหรือ โกรธธัมมายตนะหรือ

อีกอย่างหนึ่ง เจ้าโกรธจักขุธาตุหรือ โกรธรูปธาตุหรือ โกรธจักขุวิญญาณธาตุหรือ ฯลฯ โกรธมโนธาตุหรือ โกรธธัมมธาตุหรือ โกรธมโนวิญญาณธาตุหรือ ดังนี้ ก็เมื่อพระโยคีกระทำการกำหนดแยกธาตุอยู่อย่างนี้ เหมือนอย่างว่า สถานที่ตั้งแห่งเมล็ดพันธุ์ผักกาดบนปลายเหล็กแหลมย่อมไม่มี และเหมือนอย่างสถานที่ตั้งแห่งภาพจิตรกรรมในอากาศ ย่อมไม่มีฉันใด สถานที่ตั้งแห่งความโกรธในบุคคลที่กำหนดเอาไว้ว่า “มีเวรกัน” ก็ย่อมไม่มี ฉันนั้น เพราะธรรมทั้งหลายมีผมเป็นต้น ไม่ใช่สิ่งที่พึงโกรธเลย และเพราะบุคคลผู้ที่เราโกรธจะพ้นไปจากผมเป็นต้นนั้นก็ไม่มี

อุบายที่ ๑๐ แต่เมื่อเธอไม่อาจจะทำการกำหนดแยกธาตุได้ เธอก็ควรทำ**การให้และการแบ่งปันอามิส** คือ ควรให้สิ่งของของตนแก่คนผู้เป็นศัตรู ตนเองก็ควรรับเอาสิ่งของที่คนผู้เป็นศัตรูให้ เมื่อเธอนั้นกระทำอยู่อย่างนี้ ความอาฆาตในเวรีบุคคลนั้นก็ย่อมสงบลงโดยแน่นอนทีเดียว และความโกรธของบุคคลผู้รับสิ่งของของเรา แม้ว่าติดตามมาตั้งแต่อดีตชาติก็ย่อมสงบไป ในขณะนั้นนั่นแหละ ข้อนี้ สมจริงตามที่ท่านโบราณาจารย์กล่าวไว้ว่า

อทนฺตทมนํ ทานํ ทานํ สพฺพตฺถสาธกํ
ทาเนน ปิยวาจาย อุนฺนมนฺติ นมนฺติ จ.

ทาน เป็นเครื่องฝึกบุคคลผู้ที่ใครๆ ฝึกไม่ได้ ทาน ยังประโยชน์ ๓ มีประโยชน์ในชาตินี้ เป็นต้นทั้งปวงให้สำเร็จ พวกทายกคือผู้ให้ย่อมเงยขึ้น และพวกปฏิคาหกคือผู้รับย่อมก้มลง เพราะทานและเพราะปิยวาจา

(ข้อ ๒. ถึงข้อ ๑๐. เป็นอุบายดับปฏิฆะในเวรีบุคคลเพื่อความเป็นมัชฌัตตบุคคล ต่อจากความเป็นมัชฌัตตบุคคลแล้วนั้น พึงนำเมตตาในมัชฌัตตบุคคลแท้ก่อนหน้านั้น น้อมนำไปในมัชฌัตตบุคคลนั้น ผู้เคยเป็นเวรีบุคคล เมตตาย่อมเกิดขึ้นโดยง่ายแล้ว)

จบตอน ๑

สำนึกในพระพุทธคุณ

พระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า

สมณะเพาะพุทธ จันทเสฏโฐ

ธรรมบรรยายเนื่องในวาระ ๑๑๑ ปี ชาตกาล พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๕ อาตมาขออนุญาตกล่าวถึงหลวงพ่อปัญญานันทะ ท่านบวชจนกระทั่งวาระสุดท้ายแห่งชีวิต เพราะความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า เกิดความเลื่อมใสศรัทธา เมื่อได้อ่านพระพุทธประวัติ การที่หลวงพ่อปัญญาศรัทธาในปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เป็นตถาคตโพธิสัทธา เป็นศรัทธาที่ยิ่งใหญ่มาก

เราคงเคยได้ยินว่า **ศรัทธาในพระไตรปิฎกมีอยู่ ๔ ประการ** คือ **๑.กัมมสัทธา ๒.วิปากสัทธา ๓.กัมมัสสกตาสัทธา ๔.ตถาคตโพธิสัทธา** แต่รวมไว้เป็น ๒ ข้อใหญ่ คือ “กัมมสัทธา และตถาคตโพธิสัทธา” เพราะกัมมสัทธา วิปากสัทธา กัมมัสสกตาสัทธา จัดเป็นหมวดกรรมและเหตุแห่งกรรม ตลอดจนกระทั่งกรรมและผลแห่งกรรม ส่วนตถาคตโพธิสัทธา แปลว่า ศรัทธาในปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ถือว่าเป็นศรัทธาสูงสุดก็ว่าได้ ถ้าจะตัดกัมมสัทธาออกไป ให้เหลือแค่ตถาคตโพธิสัทธาก็ยังได้ เพราะว่าถ้าศรัทธาในปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ก็จะศรัทธาในกรรมด้วย จะเชื่อเรื่องกรรม เพราะคำสอนของพระพุทธเจ้า

ตั้งแต่เริ่มต้นตรัสรู้จนกระทั่งถึงปรินิพพาน พระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่องกรรม และสอนเรื่องไม่ประมาทในกรรม แม้พระวาจาในครั้งสุดท้ายของพระผู้มีพระภาคเจ้า ดังปรากฏในมหาปรินิพพานสูตร พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๐ พระพุทธเจ้าตรัสเกี่ยวกับเรื่องความไม่ประมาทในกรรม กระทั่งร้อยเป็นถ้อยคำที่ว่า

“สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจงยังประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด”

อัปปมาเทนะ สัมปาเทถะ แปลว่า ท่าน

ทั้งหลาย จงถึงพร้อมด้วยการไม่ประมาทเถิด คำว่า “ถึงพร้อม” หลวงปู่พุทธทาสท่านกล่าวไว้ชัดเจนมากว่า “ต้องถึงพร้อมด้วยประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน” ถ้าภาษาธรรมคือ ถึงพร้อมด้วยอัตตัตถะ ประโยชน์ตน และด้วยปรัตถะ ประโยชน์ท่าน

พระพุทธคุณ ๓

ส่วนพระพุทธคุณ ๓ คือพระบริสุทธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ และปัญญาธิคุณ จะแบ่งให้เหลือ ๒ คือ ๑.พระปัญญาคุณหรือปัญญาธิคุณ และ ๒.พระบริสุทธิคุณ รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ การที่พระพุทธเจ้าทรงมีความบริสุทธิ์ เพราะพระองค์เข้าถึงปัญญาที่บริสุทธิ์ **ดังคำตรัสของพระพุทธเจ้ารับรองว่า มนุษย์จะบริสุทธิ์ได้ด้วยปัญญา** ฉะนั้น คำว่า ปัญญาธิคุณกับบริสุทธิคุณ จึงรวมกันได้ในพระพุทธคุณ ๓ เหลือ ๒ คือ พระปัญญาธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณ

ในพระคุณ ๓ มีการกล่าวถึง ๑.พระปัญญาธิคุณ ๒.พระบริสุทธิคุณ และ ๓.พระมหากรุณาธิคุณ โปรดตั้งข้อสังเกต ทำไมคำว่าพระมหากรุณาธิคุณจึงต้องมีคำว่า “พระมหา” นำหน้ากรุณาธิคุณ

ปัญญา เป็นคำที่สมบูรณ์แบบอยู่แล้ว ไม่ต้องมีคำว่ามหานำหน้า เพราะปัญญาหมายถึงความรู้ชนิดพิเศษที่ไม่นำพาไปสู่ความหลงใดๆ ทั้งปวง เราจึงเรียกว่า ปัญญา

ได้อ่านลายมือหลวงปู่พุทธทาสภิกขุ ท่านบันทึกพินัยกรรมไว้ว่า ความฉลาดชนิดที่ไม่ทำให้พ้นทุกข์ ความฉลาดชนิดที่ทำให้คนมีความรู้อย่างเดียว ไม่ใช่เป็นความฉลาดที่จะนำไปสู่ปัญญา ทุกวันนี้เรานำคำว่าปัญญาไปใช้ในความหมายที่ต่ำ ใกล้กับความเฉโก เฉกตา เป็นความฉลาดที่เหมือนกับเทียนให้แสงสว่างโดยรอบ แต่จุดที่มืดที่สุดก็คือใต้ฐานเทียน

ปัญญาธิคุณ ในความหมายของพระพุทธเจ้าเป็นปัญญาที่เกิดจากการหลอมอัตตาตัวตนเทียนหลอมละลายเนื้อเทียน เพื่อให้เกิดแสงสว่างฉันใด ปัญญาแห่งพุทธะ หลอมละลายอัตตา กิเลสแห่งตนเพื่อให้เกิดแสงสว่างขึ้นมาฉันนั้น

พระมหากรุณาธิคุณยอมที่จะเอาเลือดเนื้อเป็นเชื้อไฟ ยอมที่จะเผา หลอมละลายตนเองเพื่อเปล่งแสงให้แก่สิ่งรอบข้าง ที่เราจุดเทียนส่องธรรมนั้น ไม่ใช่เป็นเทียนธรรมดา แต่เป็นเทียนที่แสดงถึงพระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณอันนำไปสู่พระมหากรุณาธิคุณ คำว่า พระมหากรุณาธิคุณ จึงมีความหมายว่า ต้องนำไปสู่การหลอมละลายตนเอง เสียสละแล้วซึ่งตนเอง

“พระมหากรุณาธิคุณ” เป็นจิตวิญญาณที่บวกกันระหว่างพระอรหันต์กับพระโพธิสัตว์ ในประเทศไทยที่เราศึกษาพุทธแบบเถรวาท เรามักจะเน้นคำว่าอรหันต์เป็นหลัก เป้าหมายสูงสุดของการปฏิบัติธรรมของเราคือ เป็นพระอรหันต์ แต่ที่จริงพุทธศาสนาไม่ได้ศึกษาแค่อรหันต์ ยังมีพระโพธิสัตว์ ตั้งแต่เป็นพระโสดาบัน อริยบุคคลในระดับต้น พระสกทาคามี อริยบุคคลในระดับสอง พระอนาคามี อริยบุคคลในระดับสาม และพระอรหันต์ อริยบุคคลในระดับสูงสุด แต่ละระดับที่กล่าวมา ตั้งแต่พระโสดาบัน สกทาคามี อนาคามี จนถึงอรหันต์ ต้องมีจิตวิญญาณแห่งความเป็นพระโพธิสัตว์ควบคู่ด้วยเสมอ เพราะมีอัตตหิตประโยชน์ คือการจัดการกับกิเลสของตนให้ลดลงๆ จนหมดจากกิเลสโดยสิ้นเชิงแล้ว ถึงขั้นเป็นพระอรหันต์ ซึ่งต้องควบคู่ไปกับจิตวิญญาณในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์

เปรียบเทียบง่ายๆ ถ้าเราไม่เห็นแก่ตัว เราก็จะช่วยเหลือคนอื่น เราจะไม่คิดถึงแต่ตนเองอย่างเดียว เหมือนกับเราจัดการกับความมืดก็จะมีแสงสว่าง บางครั้งเราไม่ต้องเสียเวลาไปจัดการกับความมืด แค่เราเปิดโอกาสให้แสงสว่างส่องเข้ามา ความมืดก็หมดไปโดยปริยาย ดังเช่นเราสั่งสมจิตวิญญาณแห่งความเป็นพระอรหันต์ จิตวิญญาณแห่งความเป็นพระโพธิสัตว์ ก็จะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติไม่ต้องไปเรียกร้อง

พระคุณของพระพุทธเจ้า เริ่มต้นจากการที่พระองค์ทรงสั่งสมการปฏิบัติ **สุคโต** จึงเป็นคำที่เราใช้กล่าวถึงพระพุทธเจ้า แต่**สุปฏิปันโน** เรากล่าวถึงพระอรหันต์ทั้งหลาย นี่คือความแตกต่าง มีผู้รู้อธิบายความหมาย สุปฏิปันโนเป็น ๒ นัย สุปฏิปันโนแปลว่า ๑. ผู้ปฏิบัติดีแล้ว หมายถึงพระอรหันต์ ๒. ผู้ปฏิบัติแล้วปฏิบัติอีกจนกว่าจะดี

หลายท่านชื่นชอบมากในคำแปล สุปฏิปันโน อย่างน้อยก็เป็นการให้กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติแล้วปฏิบัติอีก ทำไมจึงต้องปฏิบัติแล้วปฏิบัติอีก เพราะต้องปฏิบัติจนถึงขั้น ไม่ใช่แค่เริ่มต้น แต่ต้องนำไปสู่ความต่อเนื่องเน้นย้ำ คนที่จะประสบความสำเร็จ ไม่ได้แปลว่าคนที่เริ่มต้นแล้วจบ แต่หมายความว่า พอเริ่มต้นแล้วจะต้องนำพาตนเองไปสู่การลงมืออีกครั้ง และอีกครั้ง คือหมายความว่า เพียรแล้วเพียรอีก ถ้าพูดในภาษาธรรมที่มีปรากฏในพระไตรปิฎกท่านใช้คำพูดว่า สมจริยา คำนี้เป็นคำที่มีความสำคัญมาก **สมจริยา แปลว่า ความประพฤติสม่ำเสมอ** พระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า จึงอยู่ในคำว่า สมจริยา พระพุทธองค์ทรงประพฤติสม่ำเสมอ ในการบำเพ็ญบารมี

คำว่า “บารมี” แปลโดย สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ปยุตฺโต) ดังที่มีปรากฏในหนังสือพจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม และประมวลศัพท์ ท่านอธิบายความหมายไว้น่าสนใจมาก ความดีอันยวดยิ่ง สำหรับอาตมาแปลบารมีว่า ความดีที่ทำได้ยากอย่างยิ่ง หมายเช่นว่า ถ้าเราให้ทานในส่วนที่เรามีอยู่แล้ว เหลือใช้ ถือว่าเป็นการให้ทานในระดับธรรมดา แต่ถ้าเป็นการให้ในระดับที่ต้องตัดใจ เสียดาย และสิ่งนั้นยังมีประโยชน์แก่เรา แต่เราสามารถแบ่งปันให้กับคนอื่นได้ ถือเป็นการทำทานบารมี คือต้องเอาเลือดเนื้อเป็นเชื้อไฟ ต้องตัดใจ จึงจะเรียกว่าเป็นบารมี ทานนำไปสู่การจัดการกับกิเลสตน แต่ทานในระดับบารมีต้องนำไปสู่การจัดการกับกิเลสตนเองและกิเลสคนอื่นด้วย ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่าย

วิบากกรรมของพระพุทธเจ้า ที่มีปรากฏในพระไตรปิฎก หากเราได้ทราบถึงคำตรัสเล่าของพระพุทธเจ้าแล้ว จะซาบซึ้งถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงกล้าที่จะเปิดเผยพระองค์เองว่า สิ่งที่พระองค์ได้รับในชาติที่เป็นพระพุทธเจ้า เกิดจากกรรมอะไรที่พระองค์ได้กระทำไว้ในชาติก่อนๆ ที่เวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสาร และที่สุดภพชาติที่พระองค์เป็นผู้บำเพ็ญบารมีนี้ ยังมีอะไรที่ผิดพลาดบกพร่องต้องปฏิบัติแล้วปฏิบัติอีกจนกว่าจะดี พระองค์ตรัสเล่ากรรมเก่าที่ทำไว้หลายชาติในอดีต สังเกตว่าผู้ที่จะเป็นพระพุทธเจ้า ไม่ใช่เป็นผู้ที่บริสุทธิ์ หรือเป็นผู้ดีพร้อมมาตลอดทุกชาติ

ชาติหนึ่งเป็นนักเลงชื่อ ปุนาลิ ได้กล่าวตู่หรือใส่ร้ายพระปัจเจกพุทธเจ้าพระนามว่า สุรภี ว่าทำผู้หญิงท้อง พระปัจเจกพุทธเจ้าไม่ได้ทรงโต้ตอบใดๆ เป็นลักษณะของพุทธะ จากชาตินั้นบาปกรรมส่งผลให้ไปเกิดอยู่ในนรกนานแสนนาน เสวยทุกขเวทนาอย่างแสนสาหัส เกิดมาในชาติสุดท้ายแม้จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า แต่เศษกรรม

ที่ยังหลงเหลืออยู่ ก็ส่งผลให้พระองค์มาถูกนางสุนทริกากล่าวตู่ว่านางตั้งครรภ์กับพระองค์

อีกชาติหนึ่ง เคยแม้กระทั่งฆ่าน้องชายต่างมารดา คือบิดาของพระองค์มีภรรยาหลายคน พระองค์เกรงว่าทรัพย์สมบัติส่วนหนึ่งจะถูกแบ่งไปให้แก่น้องต่างมารดา จึงลวงน้องชายไปฆ่าที่ซอกเขา เอาหินทับไว้ เมื่อตายจากชาตินั้นบาปกรรมส่งผลให้ไปเกิดอยู่ในนรกนานปี แม้จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว เศษกรรมที่ยังหลงเหลืออยู่ ส่งผลให้พระองค์ถูกพระเทวทัตกลิ้งหินทับกระทบพระบาทจนห้อพระโลหิต

ชาติหนึ่งเป็นเด็กจุดไฟด้วยความซนและคะนอง รบกวนพระปัจเจกพุทธเจ้า บาปกรรมทำให้พระเทวทัตชักชวนนายขมังธนูให้ฆ่าพระองค์ ส่งผลให้พระองค์ถูกไฟไหม้ที่พระบาท ชาติที่เป็นควาญช้างเคยไสช้างจับพระปัจเจกพุทธเจ้าที่บิณฑบาต เศษกรรมที่เหลือส่งผลให้พระองค์ถูกพระเทวทัตยุยงพระเจ้าอชาตศัตรู ปล่อยช้างนาราคิรีมาแทงพระองค์ ชาติที่เคยนำทหารออกศึก บาปกรรมทำให้หมอชีวกโกมารภัจจ์ปรุงยาแรงเพื่อสมานแผล และกลับมาไม่ทันนำยาปิดแผลออก ประตูเมืองปิดเสียก่อน ทำให้พระสรีระเกิดความเร่าร้อน จนค่ำจึงได้รับสั่งให้พระอานนท์นำยาปิดแผลนั้นออก และชาติที่เห็นคนฆ่าปลา ยินดีที่เขาหาปลาได้มาก เพียงแค่มโนกรรม ไม่ได้พูดออกมา ยังทำให้มีอาการปวดศรีษะในชาติสุดท้าย

ถ้าสังเกตในวิบากกรรมของพระพุทธเจ้าส่วนมากเกี่ยวกับวาจา ในอกุศลกรรมบถ ๑๐ อกุศลทางกายมี ๓ อกุศลทางใจมี ๓ อกุศลทางวาจามีถึง ๔ ในพระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ พุทธนิกายชาดกความว่า **“แม้ฟ้าจะแตก ทะเลจะแห้ง แผ่นดินจะพลิก ขุนเขาจะสั่นคลอนถอนราก ถึงอย่างนั้นหม่อมฉันก็จะไม่กล่าวคำเท็จเลย”**

ทราบไหมว่าศีล ๕ ศีลข้อไหนสำคัญที่สุด หลายคนตอบว่าศีลข้อ ๑ สำคัญที่สุด เพราะว่าเป็นการฆ่าชีวิต หลายคนบอกว่าศีลข้อ ๕ สำคัญที่สุด ถ้าผิดศีลข้อ ๕ แล้วจะผิดศีลข้ออื่นได้หมด

แต่ถ้าตอบตามนิสัยแห่งพระโพธิสัตว์ ศีลข้อ ๔ สำคัญที่สุด เพราะถ้าเรารักษาศีลข้อ ๔ ข้อเดียว ข้ออื่นจะรักษาได้หมด ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น? **รักษาศีลข้อ ๔ ข้อเดียว มีสัจจะ จะไม่กล้าพูดผิดจากความเป็นจริง** คุณจะกล้าฆ่าไหม กล้าลักขโมย กล้าไปร่วมประเวณีกับหญิงกับชายอื่นที่ไม่ใช่สามีภรรยาของตน กล้าเกี่ยวข้องกับสุราเมรัยไหม ต้องเปิดเผยความจริง เพราะว่าตนเองปฏิบัติศีลข้อ ๔ ในที่สุดศีลข้อ ๔ จะรักษาศีลข้ออื่นให้บริสุทธิ์ไปด้วย

ฉะนั้น จึงไม่แปลกใจแต่ประการใด พระโพธิสัตว์ที่บำเพ็ญบารมีสู่ความเป็นพระพุทธเจ้า แม้จะเคยผิดศีลข้อใดข้อหนึ่งอยู่บ้าง แต่จะมีศีลข้อหนึ่งที่พระโพธิสัตว์ผิดไม่ได้เลย นั่นคือสัจจะบารมี เมื่อเปล่งสัจจะวาจาที่จะปฏิบัติอะไรอย่างใดอย่างหนึ่งไปแล้ว พระองค์จะเคารพสัจจะวาจาบารมี ด้วยถ้อยคำในพระไตรปิฎกที่นำมากล่าวย้ำ ซ้ำแล้วซ้ำอีก **แม้ฟ้าจะแตก ทะเลจะแห้ง แผ่นดินจะพลิก ขุนเขาจะสั่นคลอน ถอนราก ถึงอย่างนั้นหม่อมฉันก็จะไม่กล่าวคำเท็จเลย** เป็นเรื่องสำคัญมาก ปัจจุบันนี้คนเรามองศีลข้อ ๔ เป็นเรื่องเล็กๆ กระทั่งหลายคนมักบอกว่าต้องมีผิดกันบ้างเพื่อประโยชน์ เป็นโกหกสีขาว ที่จริงแล้วไม่ใช่ การผิดศีลข้อ ๔ เป็นเรื่องหนักหนาสากรรจ์มาก เพราะคนทำผิดได้ง่ายมาก

พระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า ถ้ามองในแง่ของพุทธคุณ ๒ ประการ คือ ๑.อัตตหิตสมบัติ ๒.ปรหิตปฏิบัติ ในภาษาธรรมท่านใช้คำว่า อัตตหิตสมบัติ คือความถึงพร้อมแห่งประโยชน์ตน ส่วนปรหิตปฏิบัติ ท่านไม่มีคำว่าสมบัติ แต่ท่านเปลี่ยนเป็นปฏิบัติ **ความหมายนี้ลึกซึ้งมากในทางธรรม คือสมบัติมีไว้สำหรับตน แต่การปฏิบัติมีไว้สำหรับผู้อื่น** ช่วยให้ผู้อื่นเปลี่ยนจากสมบัติเป็นปฏิบัตินั่นเอง คือปรหิตปฏิบัติ

พระคุณของพระพุทธเจ้าโดยย่อที่สุดคือ อัตตหิตสมบัติ แปลว่า ความถึงพร้อมแห่งประโยชน์ตน ทรงบำเพ็ญประโยชน์ส่วนพระองค์เองเสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้ว มุ่งปัญญาจนนำไปสู่พุทธภาวะ คือความเป็นพระพุทธเจ้า และเป็นอัตตนาถะ คำที่เรียกพระพุทธเจ้าที่พวกเราคุ้นชินกัน คือโลกนาถะหรือโลกนาถ (ที่พึ่งของชาวโลก) อัตตนาถะ แปลว่าสามารถพึ่งตนเองได้ โดยที่ไม่ต้องอาศัยผู้อื่น

สมบัติ มีไว้สำหรับความถึงพร้อมแห่งตน จนนำไปสู่ปฏิบัติ คือการช่วยเหลือผู้อื่น สมบัติที่ไม่เปลี่ยนเป็นการปฏิบัติจะเป็นวิบัติ คงจะเคยได้ยินข้อเปรียบเทียบในพระไตรปิฎกว่า **ชีวิตของคนเราก็เปรียบเสมือนเรือนที่กำลังถูกไฟไหม้ ทรัพย์สินที่นำออกจากเรือนนี้มากเท่าไร ก็จะเป็นประโยชน์มากเท่านั้น ทรัพย์สินที่ไม่นำออกจากเรือนก็จะไหม้ไปกับกองไฟที่เผาไหม้เรือน** ถึงปานนั้นเลยทีเดียว เป็นอุปมาที่ชัดเจนมาก ในพระไตรปิฎกจะพบว่า พระพุทธเจ้าทรงมีพระปัญญาในการแสดงอรรถธรรมจนถึงขั้นที่เรียกว่า อุปมาของพระองค์นั้นแยบคายและยอดเยี่ยมอย่างยิ่ง อัตตหิตสมบัติ คือแก้วใส่น้ำพร้อมแล้ว ถึงพร้อมแห่งประโยชน์ตน เพราะการที่เราจะนำอัตตหิตสมบัติ ไปสู่ปรหิตปฏิบัติต้องผ่านขั้นตอนอัตตหิตสมบัติ คือมีน้ำอยู่ในแก้วมากพอ จึงสามารถดื่มและแจกจ่ายแก่คนอื่นดื่มได้

แม่กับลูกใครเกิดก่อนกัน มีเด็กตอบว่าแม่เกิดก่อนลูก แต่ความจริงตอนที่แม่ยังไม่มีลูก แม่เป็นเพียงผู้หญิงคนหนึ่ง ซึ่งไม่มีใครเรียกเธอว่าแม่ ต่อเมื่อแม่มีลูกจึงเรียกเธอว่าแม่ แม่กับลูกจึงเกิดพร้อมกันทันทีที่มีลูก อัตตหิตสมบัติกับปรหิตปฏิบัติ ก็เหมือนแม่กับลูกเกิดพร้อมกัน ขณะที่เรา

ช่วยคนอื่น เรากำลังลดละความเห็นแก่ตัวของตนเอง หลวงปู่พุทธทาสกล่าวว่าไม่เห็นแก่ตัวอย่างเดียว อย่างอื่นได้หมด ถ้าเราลดความเห็นแก่ตัวจนถึงขั้นหมดความเห็นแก่ตัว เราก็จะช่วยเหลือเกื้อกูลคนอื่น ไม่ทำเลวทำชั่ว

มีข้อความปรากฏในพระไตรปิฎก เป็นคำตรัสของพระผู้มีพระภาคเจ้า **"อัตตัตถปัญญา อสุจี มนุสสา"** ผู้มีปัญญาเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเป็นคนไม่สะอาด เพราะฉะนั้นอัตตหิตสมบัติกับปรหิตปฏิบัติต้องควบคู่ไปด้วยกัน อย่ามองว่าการสั่งสมภาวะแห่งความเป็นอรหันต์ กับการบำเพ็ญบารมีเป็นพระโพธิสัตว์ เป็นเรื่องต่างกรรมต่างวาระ

ข้อความในพระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ เถรคาถาของพระอรหันต์องค์หนึ่งกล่าวเปรียบพระพุทธเจ้าประดุจดังดอกบัว ความว่า

"บุณฑริก เกิดในชลาลัย
กลิ่นหอมรื่นรมย์ใจ ไม่เปียกน้ำ
พระพุทธเจ้า เกิดในโลก ไม่ติดในโลกีย์
ดุจปทุมรมณีย์ ไม่เปียกน้ำ"

ดอกบัวจึงเป็นสัญลักษณ์ของพุทธะ เพราะว่าพุทธะเลือกที่จะมาอุบัติอยู่ในโลก ซึ่งเต็มไปด้วยกิเลส โลกียะ แต่พระองค์สามารถหลุดพ้นจากโลกียะไปสู่โลกุตตระได้

ดังที่กล่าวไปแล้ว คุณของพระพุทธเจ้าที่นำพาท่านทั้งหลายไปสู่การประพฤติปฏิบัติ พุทธคุณ ๒ ประการ คือประโยชน์ตนกับประโยชน์ท่าน ซึ่งจะต้องปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน แยกออกจากกันไม่ได้ ขณะใดที่มีประโยชน์ตน ขณะนั้นคือเรากำลังทำประโยชน์ท่าน ขณะใดที่เรากำลังบำเพ็ญประโยชน์ท่าน ขณะนั้นเรากำลังทำประโยชน์ตน ส่วนพุทธคุณ ๓ ไม่มีปรากฏในพระไตรปิฎก แต่ปรากฏในชั้นอรรถกถา คือปัญญาคุณ วิสุทธิคุณ กรุณาธิคุณ แม้แต่พุทธคุณ ๒ ก็ไม่มีปรากฏในพระไตรปิฎก แต่มีปรากฏในหนังสือรุ่นหลัง

พุทธคุณที่กล่าวถึงเป็นส่วนมาก คือพุทธคุณ ๙ คุณของพระพุทธเจ้า ๙ ประการ ที่เรามักจะนำไปสวด อิติปิโส ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคโต โลกะวิทู อนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ สัตถา เทวะมะนุสสานัง พุทโธ ภะคะวาติ

อานุภาพของพระพุทธคุณ

คืนหนึ่งบนถนนบรมราชชนนี รถตู้ซึ่งติดตั้งแก๊สเอ็นจีวีร้อนมาก และดับกะทันหัน มีรถแล่นไปมาเร็วมากจนเสี่ยงอุบัติเหตุ อาตมากำหนดพุทธคุณขึ้นมาเป็นอารมณ์ สวดอิติปิโส ภะคะวา... วนเวียนซ้ำแล้วซ้ำอีก นึกถึงแต่พระพุทธเจ้า สักพักมีรถตำรวจผ่านมา ตำรวจนายหนึ่งลงมาจากรถ จำอาตมาได้ว่าเป็นท่านจันทร์ ความราบรื่นเรียบร้อยจึงเกิดขึ้น

ครั้งหนึ่งขณะเดินทางไปสังเวชนียสถานประเทศอินเดีย ปรากฏว่าคณะไปสู่พาราณสีแล้ว อาตมาตกรถ จากพุทธคยาจะหารถตามไปก็ไม่สะดวก อาตมาเหลือบแลดูยอดเจดีย์พุทธคยา ส่งใจรำลึกนึกถึงพระพุทธเจ้า ซึ่งปกติก็จะสวด

อิติปิ โสฯ ด้วยเสมอ สักครู่หนึ่งมีแม่ชีร่างท้วมวัยสักประมาณ ๖๐ ปี มายืนมองอาตมา ตั้งคำถามว่า“ท่านจันทร์หรือเจ้าคะ” เมื่อทราบความว่าอาตมาต้องการจะไปพาราณสี ท่านยกโทรศัพท์เรียกคนขับรถมารับส่งอาตมาจากพุทธคยาสู่พาราณาสี ๖ ชั่วโมง แม่ชีท่านนั้นความจริงท่านป่วยอยู่ ท่านนั่งไปข้างหน้าก็ไอไป ส่งเสร็จก็นั่งรถกลับ แม้แต่เรื่องเล็กๆ อาตมาเดินอยู่หน้าพุทธคยาห้องน้ำบริเวณนั้นสงวนไว้เฉพาะคนภายใน อาตมาสวด อิติปิ โสฯ นึกถึงพระพุทธเจ้า ปรากฏว่าคนที่ดูแลสถานที่ก็ให้เข้าได้

อีกครั้งหนึ่ง อาตมานั่งเครื่องบินจากสุวรรณภูมิไปโกลกาตา ปรากฏว่าเมฆหนามากเครื่องบินสั่น อาตมาจึงสวดอิติปิโสฯ สักพักหนึ่งเมฆจางหายไปจากท้องฟ้า เครื่องบินหายสั่นถึงโกลกาตาโดยสวัสดี และอาตมานั่งรถจากโกลกาตาไปพุทธคยา ปรากฏว่ามีบางช่วงไปยากรถติด มีรถบรรทุกมาก ตื่นตอนตีสามอาตมาลุกขึ้นสวด อิติปิ โสฯ ปรากฏว่ารถแล่นฉิวจากจุดนั้นไปสู่พุทธคยา พบเหตุการณ์แบบนี้หลายครั้งกระทั่งมีความรู้สึกว่า ถ้าเราอยู่แต่กับบทสวดอิติปิโส ฯ จิตของเรานึกถึงพระพุทธคุณเป็นที่ตั้งน่าจะมีส่วนในการทำให้ร้ายกลายเป็นดีอย่างสำคัญ อาตมาใช้แม้กระทั่งเวลาของหายหาไม่เจอ

พระพุทธคุณ ๙ อิติปิ โส ภควา...

ข้อที่ ๑ อะระหัง

อะระหังนำหน้า เป็นข้อบ่งชี้ว่าผู้ที่จะเป็นพระพุทธเจ้าได้นั้นจะต้องมีอัตตหิตสมบัติ คือ อรหันต์ เน้นความบริสุทธิ์เป็นที่ตั้ง กำจัดกิเลสออกไปจนหมดสิ้น จนถึงซึ่งความเป็นพระอรหันต์ อรหันต์แปลว่าผู้ห่างไกลจากกิเลส บางท่านแปลว่า **อะ**คือไม่ **ระหะ** คือสถานที่ลับ พระอรหันต์เป็นผู้ไม่มีอะไรที่จะต้องปกปิดซ่อนเร้นภายในอรหันต์จึงมีลักษณะแบบนี้

พระอรหันต์นี้โดยสรุปย่อๆ มี ๓ แบบ ดังนี้ คือ ๑. อรหันตขีณาสพ คือพระอรหันต์ทั่วไป

๒.อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า คือพระพุทธเจ้าผู้เป็นพระอรหันต์ พระองค์เป็นสัมมาสัมพุทโธ แปลว่า เป็นผู้ตรัสรู้ชอบเอง พระพุทธเจ้านั้นจะต้องพบกับพระพุทธเจ้าองค์ก่อนๆ มาแล้ว และต้องบำเพ็ญบารมีจนถึงขั้นเคยเสียสละชีวิตเป็นทานมาก่อนแล้วทั้งสิ้น คือบำเพ็ญบารมีขั้นสูงสุด

ข้อที่ ๒ สัมมาสัมพุทโธ

สัมมาสัมพุทโธ หมายความว่า เฉพาะในชาติที่เป็นพระพุทธเจ้า พระองค์เป็นผู้ตรัสรู้ชอบโดยพระองค์เอง ไม่ต้องมีครูบาอาจารย์ แต่ในการบำเพ็ญบารมีข้ามภพข้ามชาติ พระองค์ต้องเคยตั้งจิตปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้ามาก่อน พระองค์ต้องบำเพ็ญบารมีอยู่ในวัฏสงสารมานักต่อนัก แม้กระทั่งเคยเกิดเป็นสัตว์ที่คนส่วนมากพากันรังเกียจ ในโคธชาดกก็เคยเป็น ไม่ต้องไปกล่าวถึงสัตว์ประเภทอื่นๆ พระพุทธเจ้าก็เคยเป็นมาแล้วทั้งสิ้น พระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า ที่ทรงอธิบายถึงชาติกำเนิดที่เคยไปเกิดเป็นมนุษย์เป็นสัตว์ประเภทต่างๆ พระพุทธเจ้าทรงเรียนรู้ประสบการณ์แห่งความเป็นมนุษย์และสัตว์ เดรัจฉานต่างๆ เพื่อที่พระองค์จะได้สะสมญาณปัญญาไปสู่การช่วยเหลือมนุษย์และสัตว์ และเพื่อจะได้มีสัพพัญญุตญาณ สัพพัญญูแปลว่า ความรู้รอบ เป็นความรู้แบบอัตตหิตสมบัติ แต่เป็นความรู้ในระดับปรหิตปฏิบัติ ต้องทั้งลึกและทั้งรอบ จึงจะได้ชื่อว่าสัพพัญญู เป็นปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

ข้อที่ ๓ วิชชาจะระณะ สัมปันโน

วิชชาจะระณะ สัมปันโน **วิชชา**คือความรู้ **จะระณะ**คือความประพฤติ หมายความว่าผู้ที่จะเป็นพระพุทธเจ้านั้น จะต้องมีทั้งความรู้และความประพฤติ ขออนุญาตใช้ภาษาอังกฤษ ปกติความรู้โดยทั่วไปเป็นความรู้ในระดับ knowledge เป็นความรู้ในระดับการเล่าเรียน ปริยัติศึกษา แต่ความรู้ในระดับพุทธะ ต้องเป็นความรู้ในระดับ wisdom ปฏิเวธ หรือสูงไปกว่าปฏิเวธด้วยซ้ำไป ความรู้โดยทั่วๆ ไปเกิดจากปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธเป็นผล เป็นความรู้สูงสุด

ศรัทธา ๓ ๑. ความเชื่อถือ ๒. ความเชื่อฟัง ๓. ความเชื่อมั่น เชื่อถือก็เชื่อตามหลักของเหตุผล ฟังแล้วรู้สึกเข้าท่าก็เชื่อถือ แต่ความเชื่อแบบนี้ไม่แน่น ต้องนำไปสู่ความเชื่อฟัง คือเชื่อแล้วนำไปปฏิบัติ ซึ่งก็ยังไม่จริง ที่ดีจริงต้องเชื่อมั่น หมายความว่าปฏิบัติแล้วเกิดผล ยกตัวอย่างอาตมาฉันวันละมื้อเดียว แรกๆ อาตมาแค่เชื่อถือแล้วก็นำไปสู่เชื่อฟัง ปฏิบัติฉันอาหารวันละมื้อเดียวตั้งแต่ยังเป็นเด็กอายุประมาณ ๑๕ ปี แต่ก็ห่วงตัวเองว่าจะผอมซีด ฝืนใจฉันอาหารวันละมื้อเดียว เพราะต้องการที่จะปฏิบัติธรรมตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในพระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๒ ว่าด้วยเรื่อง<u>เหตุปัจจัยเพื่อความเป็นผู้มีอายุยืน</u> ข้อที่ ๑ อนายุสสสูตร อังคุตตรนิกาย ปัญจก-ฉักกนิบาต และพระไตรปิฎกเล่มเดียวกันว่าด้วย<u>อานิสงส์แห่งการกินมื้อเดียว</u> คือ ๑. อัปปาพาธัง เป็นโรคน้อย ๒. อัปปาตังกัง ไม่บกพร่อง ๓. ลหุฏฐานัง เบากายเบาใจ ๔. พลัง มีกำลัง ๕. ผาสุวิหารัง มีความเป็นอยู่ผาสุก จากที่เราเพียงแค่เชื่อถือและเชื่อฟังในระดับหนึ่งคือ ปฏิบัติแต่กังวลว่าจะผอมจะป่วย กระทั่งผ่านไปเกิน ๔๐ ปีแล้ว เพราะฉะนั้น คำสอนของพระพุทธเจ้าเฉพาะกรณีฝึกกินอาหารวันละมื้อเดียวนี้ อาตมาได้ลองจนเกิดความลงตัวแล้ว

สัมปันโน แปลว่า ถึงพร้อม คือไปด้วยกันทั้ง

วิชชาและจรณะ ทั้งความรู้และการปฏิบัติ คนจำนวนมากศึกษาแต่คำสอนของพระพุทธเจ้า แม่นยำพระไตรปิฎกมาก แต่ไม่สามารถปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าในพระไตรปิฎกได้ อาตมายืนยันถ้าเราเชื่อพระพุทธเจ้า เราจะรักพระพุทธเจ้ามาก จนกระทั่งไม่ไว้วางใจเหตุผล (กิเลส) ของตัวเอง

หลายคนมักจะพูดว่า บัดนี้ยุคสมัยได้เปลี่ยนไปแล้ว อ้างว่าพระพุทธเจ้ายังตรัสถึงมหาปเทสเลย แล้วเขาก็นำมหาปเทสมาปรับรับใช้กิเลสของตนเอง พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติว่า ผู้หญิงกับพระอยู่ในที่ลับตาสองต่อสองไม่ได้ อาตมาไม่ปฏิบัติตามเหตุผลของกิเลส อาตมาเลือกที่จะไม่อยู่สองต่อสองกับสตรีเพศ จะต้องมีบุรุษผู้รู้เดียงสาอยู่ด้วยเสมอ ปฏิบัติแบบนี้จนเป็นอาจิณ อาตมาตั้งจิตว่า ขอพระพุทธเจ้าเป็นที่ตั้ง ไม่นำความคิดของตนเป็นตัวตั้ง อาตมามักจะบอกว่าพระเปรียบเสมือนเรือ ผู้หญิงเปรียบเสมือนน้ำ น้ำมีคุณแก่เรือ ถ้าไม่มีน้ำอุ้มเรือ มีหรือเรือจะลอยอยู่ได้ จึงเป็นหน้าที่ของพระที่จะต้องระวังอย่าให้เรือรั่ว ต้องดูแลเรือให้ดี แล้วที่สุดน้ำจะอุ้มเรือ แต่เวลาเรือรั่วน้ำจะเข้าเรือและจมเรือ เป็นความผิดของเรือไม่ใช่เป็นความผิดของน้ำ เวลาเกิดความเสื่อมเสียระหว่างพระกับผู้หญิง ให้โทษว่าเป็นความผิดของพระ กรณีนางสุนทริกาและนางจิญจมาณวิกากับพระพุทธเจ้า ก็เหมือนกับนำก้อนหินมาขว้างท้องฟ้า ไม่โดนอะไร นอกจากเหนื่อยเปล่า

ก่อนที่เจ้าชายสิทธัตถะจะมาบวชเป็นนักพรตและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เจ้าชายเทวทัตคือผู้ที่ปองร้ายพระองค์ เจ้าชายน้อยราหุลคือโอรสของพระองค์ แต่พระองค์ตรัสถ้อยคำว่า **"เรามีความรู้สึกเสมอกันในเทวทัตและราหุล"** ฟังพระวาจาของพระพุทธเจ้าแล้วจะพบว่า นี่คือพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ ไม่มีคำว่าศัตรู พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในพระไตรปิฎกว่า **สมณีธ อรณา โลเก** หมายถึงสมณะทั้งหลายย่อมไม่เป็นข้าศึกกับใครๆ ในโลก และขอเพิ่มเติมว่า แม้โลกจะเป็นข้าศึกกับเรา แต่เราจะไม่เป็นข้าศึกกับโลก อาตมาได้เขียนเป็นบทกวีไว้ดังนี้

สมณะนี้ไม่เป็นเช่นข้าศึก
ในส่วนลึกส่วนตื้นย่อมชื่นหวาน
มีเมตตามีไมตรีไม่มีประมาณ
ทุกสถานบ้านเรือนคือเพื่อนเรา

ไม่หวาดหวั่นผองภัยที่ในหล้า
ไม่เป็นข้า ศึกสักนิด เป็นมิตรเขา
กับชายหญิงจริงใจทั้งใหญ่เยาว์
ไม่รู้จักคำว่าเอาเข้าตนเอง

อันคนเราเป็นศัตรูเพราะรู้ผิด
เที่ยวถือสิทธิครองครอบระบอบเบ่ง
เห็นของใครอยู่ข้างหน้าข้าไม่เกรง
เอาเป็นของข้าเองก็แล้วกัน

จึงเกิดการแย่งชิงในสิ่งสรรพ
สวรรค์กลับเป็นนรกตกสวรรค์
มิตรก็กลายเป็นศัตรูลบหลู่กัน
โลกก็พลันเป็นทะเลอเวจี

สมณีธ อรณา โลเก สมณะทั้งหลายย่อมไม่เป็นข้าศึกกับใครๆ ในโลก พระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้ายิ่งใหญ่ขนาดที่ว่าพระองค์สามารถเปลี่ยนดินเป็นพระ เปลี่ยนขยะเป็นปุ๋ย และเปลี่ยนโจรเป็นพระอรหันต์ทีเดียว ดังเช่นเรื่องโจรองคุลีมาล ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า ในการเสด็จออกไปโปรดจอมโจรองคุลีมาลในคราวนั้น เป็นช่วงเวลาที่มารดาของอหิงสกะ (องคุลีมาล) จะมาเตือนลูกว่า มีกองทหาร

กำลังมาปราบ ไม่ได้คำนึงว่าตัวเองจะถูกลูกซึ่งพร้อมจะฆ่าฟันคนที่อยู่ข้างหน้า เพียงเพื่อให้ได้นิ้วครบตามเป้าหมาย เช่นเดียวกับพระพุทธเจ้าไม่ทรงห่วงพระชนม์ชีพของพระองค์เองเลย เสด็จไปโปรดจอมโจรองคุลีมาล เพราะถ้าฆ่าแม่เสียแล้ว องคุลีมาลจะหมดโอกาสในการบรรลุธรรม พระพุทธเจ้าจึงช่วงชิงเวลาก่อนที่องคุลีมาลจะอนันตริยกรรม ฉุดช่วยโจรไปสู่ความเป็นองคุลีมาลเถระ คำว่า เถระ หมายถึงผู้ที่เป็นพระอรหันต์ สังเกตว่า **จิตวิญญาณของมารดากับจิตวิญญาณของพุทธะ เป็นจิตวิญญาณเดียวกัน** ปรากฏในพระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ “เถระคาถา” ความว่า

มารดารักบุตรสุดที่รักคนเดียว พระรักสรรพสัตว์ทั้งโลก คำว่า“พระ” หมายถึงพระอรหันต์ขึ้นไป นี้คือลักษณะของพระมหากรุณาธิคุณ พระทัยที่เป็นพระมหากรุณาธิคุณ ในขณะที่มารดานี้รักเฉพาะบุตรสุดที่รักของตน พระพุทธเจ้าก็มีจิตแบบเดียวกับมารดา แต่พุทธะรักโลก จึงเรียกว่า นี้คือพระมหากรุณาธิคุณ เป็นวิชชาจะระณะ สัมปันโน

ข้อที่ ๔ สุคะโต

เราจะใช้สุคะโตกับพระพุทธเจ้าเท่านั้น พระอรหันต์เราใช้ว่าสุปฏิปันโน **สุคะโต** แปลว่าเป็นผู้เสด็จไปดีแล้ว คำว่า ดีแล้ว หมายความว่าพระองค์ดำเนินพระพุทธจริยาให้สำเร็จผลด้วยดี ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า บำเพ็ญพุทธกิจสำเร็จประโยชน์ยิ่งใหญ่แก่ชนทั้งหลาย

ตื่นจากบรรทมสิ่งแรกที่พระองค์กระทำเป็นปฐมบุพกิจ คือพระองค์ส่องพระญาณตรวจดูสัตว์โลกที่จะไปโปรด พระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ทรงปฏิบัติการเชิงรุก โลกเราทุกวันนี้พระสงฆ์รอให้โยมมาหา ไม่ได้

เดินตามบุพกิจของพระพุทธเจ้า เราควรสอดส่ายสติปัญญาไปช่วยคน อาตมาจึงนำบุพกิจนี้มาปฏิบัติ ตื่นนอนตอนเช้า เราควรจะติดต่อถึงใครบ้างวันนี้ เป็นความคิดถึง

คิดถึงใครแล้วใจเจ้าติดขัด
ใยมิตัดดวงจิตที่คิดถึง
คิดถึงใครแล้วใจเจ้าติดตรึง
ใยมิห้ามความคะนึงคิดถึงใคร
จงน้อมจิตคิดถึงพุทธสุดประเสริฐ
คิดถึงพ่อผู้ให้กำเนิดออกบวชได้
ถึงพิมพาถึงราหุลอบอุ่นไอ
แม้พระทัยยังคิดถึงซาบซึ้งนัก

พระพุทธองค์ทรงทิ้งขณะจิตที่ยังคิดถึงนี้ด้วยพระมหากรุณาธิคุณต่อพวกเรา สุดท้ายพระราหุลได้เป็นสามเณรองค์แรกในพระพุทธศาสนา พระนางพิมพาได้เป็นภิกษุณี บรรลุอรหันต์ทั้งพระราหุลและพระนางยโสธราพิมพา และที่สุดพระราชบิดาพระเจ้าสุทโธทนะได้เข้าสู่การบรรลุธรรมขั้นสูง คำว่าพระมหากรุณาธิคุณนี้มีคำว่าพระมารดาสิริมหามายาอยู่ด้วย พระองค์ไม่ใช่ทิ้งเพียงแค่ครอบครัวและกรุงกบิลพัสดุ์ แม้กระทั่งนายฉันนะซึ่งเป็นผู้รับใช้ใกล้ชิด และม้ากัณฐกะซึ่งเป็นสหชาติของพระองค์ พระองค์

เสด็จไปโดยพระบาทเปล่า ทิ้งปราสาท ๓ ฤดู ไปสู่โคนไม้ ไปใช้ชีวิตแบบติดดิน เป็นนักบวชที่ยากไร้

ข้อที่ ๕ โลกวิทู

ส่วน **โลกวิทู** คือ เป็นผู้รู้แจ้งโลก วิธีที่เราจะรู้แจ้งโลกโลกีย์ คือเราจะต้องตัดกิเลส เพราะกิเลสทำให้เรามืดมน มองเห็นโลกเป็นความอร่อย มีถ้อยคำปรากฏในพระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๕ สคาถวรรค เป็นวรรคที่ทำให้อาตมาออกบวชจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ความว่า “โลกามิสัง ปชเห สันติเปกโข” แปลว่า เธอทั้งหลายจงละเหยื่อในโลกเสีย และเพ่งหวังแต่สันติเถิด เพ่งหวังแต่สันติเถิด คืออย่าไปเพ่งอย่างอื่นมุ่งแต่สันติอย่างเดียว

ข้อที่ ๖ อนุตตะโร ปุริสสะทัมมะสาระถิ

อนุตตะโร ปุริสสะทัมมะสาระถิ เป็นปรหิตปฏิบัติ คือ สารถีที่ฝึกบุรุษที่ฝึกได้ ไม่มีใครยิ่งไปกว่า, เป็นผู้ที่ฝึกคนได้ดีเยี่ยม ไม่มีผู้ใดเทียมเท่า คำจากสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ปยุตฺโต) ฝึก แปลว่า เต็มใจที่จะฝืน ฉะนั้นชีวิตของคนเราจะต้องพยายามฝึก ตามใจ เท่ากับตรอมใจ คนที่เคยชินต่อการปล่อยตนเอง ตามใจมีจุดจบก็คือตรอมใจ ปัจจุบันนี้เด็กน่าเป็นห่วงมาก ได้รับการตามใจ เด็กสมัยใหม่จึงขาดการยับยั้ง (เบรก) แห่งชีวิต เขาเคยชินกับการได้รับแบบตามใจ ที่สุดก็เลยตรอมใจ

ข้อที่ ๗ สัตถา เทวะมะนุสสานัง

สัตถา เทวะมะนุสสานัง พระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่เพียงแค่มนุษย์ ทรงโปรดแม้กระทั่งเทวดา และหมายถึงสมมติเทพด้วย พระพุทธเจ้าทรงเป็นที่ปรึกษาแก่พระเจ้าแผ่นดินหลายพระองค์

ถ้าสนใจจะสร้างการเมืองที่ดี ควรสร้างธรรมะกับตัวเราก่อน แล้วเดี๋ยวการเมืองจะดีขึ้นเอง ถ้าคนมีธรรมะ หลวงปู่พุทธทาสบอกว่า คนดีสำคัญกว่าทุกสิ่ง

ข้อที่ ๘ พุทโธ

พุทโธ แปลว่าเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ต้องตื่นก่อนจึงจะรู้ แล้วก็เบิกบาน จงเป็นผู้ตื่น ผู้รู้ ผู้เบิกบาน แสดงว่าตื่นที่สองไม่ใช่ตื่นทางกาย แต่เป็นความตื่นทางใจ ท่านจึงนำคำว่าเป็นผู้ตื่นมาไว้ที่สอง เมื่อมีความรู้เพื่อการละกิเลสที่สุดก็จะเป็นผู้ตื่นไปโดยปริยาย ส่วนเบิกบานนี้เป็นผล จากภาวะแห่งความเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น คนที่เข้าถึงธรรมะจะมีสภาพเบิกบานแจ่มใส

เบิกบานสราญสุขอย่าทุกข์โศก
อยู่กับโลกอย่างผู้รู้นะสูเอ๋ย
เบิกบานสราญสุขอย่าทุกข์เลย
เปรียบเปรยดอกไม้วิไลตา
เปล่งสีสดใสดอกไม้สวย
กลิ่นระรวยหอมกรุ่นทรงคุณค่า
ใครผ่านมาเห็นก็เย็นตา
อีกอุรารื่นรมย์สุขสมใจ
เบิกบานสราญสุขอย่าทุกข์โศก
ประดับโลกลูกนี้ศรีไสว
เบิกบานสราญสุขอย่าทุกข์ใจ
ช่วยพรมซับดับไฟในใจคน
โลกเร่าร้อนฟอนไฟจะไหม้ฟ้า
ปวงประชานานับจิตสับสน
มาเถิดมาดับไฟที่ไหม้กมล
มาเป็นคนเบิกบานสำราญเอย

นี่คือพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า

ข้อที่ ๙ ภควา

ยิ่งไปกว่านั้น **ภควา** แปลว่าผู้มีโชค ทรงทำการใดก็ลุล่วงปลอดภัยทุกประการเป็นผู้มีโชค โชคนี้ไม่ใช่โชคช่วยแต่ช่วยโชค ไม่ใช่เป็นผู้ที่รออะไรมาเติมเต็ม แต่เป็นผู้ที่พยายามเติมเต็มสิ่งต่างๆ คือผู้สร้างโชค ไม่ใช่เป็นผู้รอโชค ตอนที่พระองค์ยังเป็นเจ้าชายสิทธัตถะราชกุมารและมีวิวาทะกับเจ้าชายเทวทัตกุมาร เจ้าชายเทวทัตใช้ศรยิงหงส์ตกลงมา แต่ว่าเจ้าชายสิทธัตถะราชกุมารมาถึงก่อน และดึงศรออกมาจากหงส์นั้นใช้ยาชำระแผล แล้วเกิดวิวาทะกับเจ้าชายเทวทัตจนเรื่องนี้เข้าสู่สภามหาบันฑิตพิจารณา ในที่สุดมหาบัณฑิตพิจารณาได้ความว่า ชีวิตควรจะเป็นสิทธิของผู้ช่วยเหลือดูแลชีวิต ไม่ควรจะเป็นสิทธิของผู้ทำลายชีวิต เมื่อหงส์ตัวนี้ไปอยู่ในสิทธิของเจ้าชายสิทธัตถะ พระองค์รักษาหงส์จนหายดีแล้ว ก็ปล่อยให้เป็นอิสระสืบต่อไป ไม่เก็บไว้ในความครอบครองของตน คือดูแลเขาจนแข็งแรง แล้วเขาก็ไปเป็นอิสระของเขา เป็นทั้งเมตตา เป็นทั้งกรุณา เป็นทั้งมุทิตา และที่สุดก็คืออุเบกขา ไม่ยึดติด ไม่นำมาเป็นของตน บทกวีเรื่องนี้มีอยู่ว่า

เจ้าชายเทวทัตถนัดศร
ยิงหงส์ ปีกอ่อน ร่อนถลา
ศรแหลมคมเสียบปีกหงส์ตกลงมา
เจ็บปวดปานชีวาจะขาดรอน
เจ้าชายสิทธัตถะทอดพระเนตร
แสนสังเวชหวั่นไหวฤทัยถอน
ค่อยอุ้มหงส์แนบอุราด้วยอาทร
และถอดศรเทวทัตในบัดดล
ทรงเยียวยาสมุนไพรลงใส่แผล
ทรงกันแก้เลือดไหลจนได้ผล
ทรงลูบไล้หงส์น้อยพลอยจำนน
พระทัยท้นพระกรุณาและปรานี
เจ้าชายเทวทัตแสนอัดอั้น
ตะคอกคั้นเค้นว่าเอามานี่
หงส์เป็นสิทธิ์ของข้า ณ ครานี้
ข้ายิงมัน ทันที ด้วยฝีมือ
ช้าก่อน เทวทัต อย่าจัดจ้าน
หงส์เป็นสิทธิ์ของท่านกระนั้นหรือ
คนทำลายนั้นมีสิทธิ์ชีวิตฤๅ
โปรดอย่าถืออภิสิทธิ์ชีวิตนี้
เราช่วยหงส์ให้ปลอดรอดชีวิต
เราก็ควรมีสิทธิ์ชีวิตนี่
เรามีสิทธิ์เมตตาและปรานี
ไม่มีสิทธิ์ ราวี แก่ชีวิต
เทวทัต ปฏิเสธ ซึ่งเหตุผล
ถือว่าตนนั้นคือผู้ถือสิทธิ์
สองเจ้าชายไม่ตกลงคงความคิด
ให้สภามหาบัณฑิตพิจารณา
ในที่สุดจึงแจ้งชัดคำตัดสิน
สิทธิ์ทั้งสิ้นในตัวหงส์สูงส่งค่า
ไม่มีใครถือสิทธิ์ปลิดชีวา
สัตว์ไม่เคยปรารถนาความทารุณ
ผู้ช่วยหงส์ให้ปลอดรอดชีวิต
ควรมีสิทธิ์ให้สุขสงบอบอุ่น
หงส์เป็นสิทธิ์สิทธัตถะมีพระคุณ
อย่าเฉียวฉุนอึดอัดเทวทัตเอย
เจ้าชายสิทธัตถะชนะแล้ว
หงส์ก็แคล้ว คลาดทุกข์ สุขเสวย
ชีวิตอย่า ถือสิทธิ์ ชีวิตเลย
โปรดสังเวย ชีวิต ด้วยจิตดี
สัตว์ไม่เคยปรารถนาความทารุณ

อาตมาต้องกลั้นสะอื้นด้วยความซาบซึ้งประทับใจในพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า นึกถึงหลวงพ่อปัญญานันทภิกขุเทศน์ถึงแม่ท่าน

จะร้องไห้ไปด้วย ไม่ใช่เรื่องความอ่อนแอแต่เป็นจิตวิญญาณที่อ่อนโยน

ขอถวายความเคารพในวาระ ๑๑๑ ปี หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ ท่านเป็นพระผู้เป็นแบบอย่างแก่อาตมาผู้หนึ่ง รวมทั้งหลวงปู่พุทธทาส หลวงพ่อสมเด็จ ป.อ.ปยุตโต และพ่อท่านสมณะโพธิรักษ์ คำว่าสุปฏิปันโน แปลว่า ๑. ผู้ปฏิบัติดีแล้ว ๒. ผู้ปฏิบัติแล้วปฏิบัติอีกจนกว่าจะดี เป็นคำอธิบายของท่าน

ขอให้ท่านทั้งหลายจงนำพระคุณทั้งหมดคือ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณไปปฏิบัติให้เกิดมีในตอนนี้ ถ้าศรัทธาพุทธะ แล้วกราบไหว้พระองค์ไว้ข้างนอก ยังไม่ได้เป็นพุทธะที่แท้จริง ต้องน้อมนำพุทธะมาไว้ในตน และพระพุทธเจ้าเป็นพระศาสดาที่ทรงยืนยันว่า เราทุกคนสามารถปฏิบัติอย่างพระองค์ได้ เราทุกคนสามารถเป็นพระพุทธเจ้าได้ ไม่เฉพาะแต่พระองค์เท่านั้น นี่คือความยิ่งใหญ่ของศาสนาพุทธ คือ ความยิ่งใหญ่ของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า

**เรียบเรียงจากธรรมบรรยาย ณ ธรรมสภา เนื่องในวาระ ๑๑๑ ปี ชาตกาลพระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๕*

บทกวีสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้า

สาธุ... แทบเท้า เหล่าพุทธะ
ด้วยคารวะศรัทธามหาศาล
พระผู้รู้ พระผู้ตื่น ผู้เบิกบาน
พระผู้ผ่านพระผู้พ้นวังวนวัฏ

อันข้าน้อยยังหนักหน่วงด้วยบ่วงบาป
ยังมีคราบราคีที่ข้องขัด
มีความชอบความชังรุงรังรัด
หวังจะตัดให้หลุดเช่นพุทธองค์

จึงพากเพียรเรียนพุทธไม่หยุดยั้ง
โถมพลังตัดโลกโลภโกรธหลง
แม้เหนียวหนืดฝืดฝืนกลืนไม่ลง
ยังมั่นคงตัดกิเลสด้วยเจตนา

เพราะมีองค์พระสัมมาสัมพุทธวิสุทธิ์ล้ำ
เป็นผู้นำแน่วเนื่องอยู่เบื้องหน้า
มีจำนวนเท่าเม็ดทรายสายธารา
ซึ่งนำพาพ้นกิเลสวิเศษแล้ว

วิชาพุทธสุดประเสริฐกำเนิดพระ
ซึ่งลดละราคินทุกถิ่นแถว
ก็พ้นทุกข์สุขสกาววับวาวแวว
ก็พราวแพรวพริ้งเพริศกำเนิดพระ

จงเรียนเถิดเรียนพุทธอย่าหยุดอยู่
เรียนให้รู้ เรียนให้ลุ สาธุสะ
เรียนให้ถึงที่สุดโลกุตระ
เรียนให้ถึงชัยชนะนิรันดร์เทอญ.

พระธรรมเทศนา

อุทิศตน เพื่อสิ่งที่ยิ่งใหญ่ กว่าตนเอง

พระอาจารย์ไพศาล วิสาโล

วัดป่าสุคะโต แสดงธรรมเย็นวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๖๕

"รักตัวกลัวตาย" เป็นวลีที่เรารู้จักกันดี คนเราแทบร้อยทั้งร้อยล้วนแต่รักตัวกลัวตาย แต่ก็มีบางกรณีมีบางครั้งที่ไม่กลัวตาย เพราะว่าอาจจะหน้ามืด มีความโมโหโกรธาหรือมีความเคียดแค้น จึงทำอะไรที่บ้าบิ่น เสี่ยงตายและอันตราย เช่น ยกพวกตีกัน หรืออาจจะเป็นเพราะความคึกคะนองจึงไปทำกิจกรรมที่เสี่ยงอันตรายจนบางทีถึงตายก็มี เช่น ขับรถซิ่ง มีไม่น้อยที่ยอมตายเพราะหน้ามืด

อีกสาเหตุหนึ่งคือความโลภ ยอมตายเพื่อทรัพย์เพื่ออำนาจ หรือเพื่อชื่อเสียงความเด่นความดัง บางครั้งแม้รู้ว่าจะต้องเสี่ยงอันตราย แต่ด้วยความโลภจึงพร้อมจะตายได้เพื่อสิ่งนั้น

อุทิศตนเพื่อสิ่งที่มีคุณค่าต่อมนุษยชาติ

แต่ก็มีหลายคนที่ยอมตายเพื่อสิ่งที่ประเสริฐกว่านั้น ไม่ใช่ทรัพย์สินเงินทอง ไม่ใช่อำนาจ ไม่ใช่ชื่อเสียงเกียรติยศ แต่อาจจะเพื่อประโยชน์สุขของมนุษยชาติ เพื่อความผาสุกของส่วนรวม ก็พร้อมที่จะยอมตายได้

ทุกวันนี้โลกเราเจริญมาได้ ก็เพราะมีคนประเภทนี้อยู่ไม่น้อยทีเดียว ไม่จำเป็นต้องยอมตายเพื่อปกป้องประเทศชาติ หรือว่าเพื่อสู้รบปรบมือกับใคร แต่ยอมตายหรืออุทิศตนเพื่อความรู้ เพื่อสิ่งที่มีคุณค่าต่อมนุษยชาติ

ความรู้ที่มนุษย์เรามีและสะสมมาจนถึงทุกวันนี้ จำนวนไม่น้อยได้มาด้วยความเสียสละของผู้คนนับไม่ถ้วน ไม่ใช่แค่ทุ่มเทศึกษาค้นคว้าโดยไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยาก หรือเสี่ยงอันตรายชนิดที่เรียกว่าเอาชีวิตเข้าแลกเท่านั้น บางทีก็พร้อมยอมตายเพื่อปกป้องรักษาสิ่งนั้นเอาไว้

เมื่อราว ๙๐ ปีที่แล้วที่ประเทศรัสเซียมีนักพันธุศาสตร์และพฤกษศาสตร์คนหนึ่งที่มีชื่อมาก ชื่อ นิโคไล วาวิลอฟ (Nikolai Vavilov)

เขาเป็นคนที่ทุ่มเทเพื่อการปรับปรุงพันธุ์พืช โดยเฉพาะธัญพืช เช่น ข้าว ข้าวสาลี ข้าวฟ่าง เขาขวนขวายในการเสาะหาข้าวพันธุ์ดีมาเพื่อปรับปรุงพันธุ์ข้าวให้ดีขึ้นเรื่อยๆ จะได้มีผลผลิตมากๆ เพื่อเลี้ยงผู้คน ไม่ใช่แค่คนรัสเซียแต่ประชากรทั้งโลก

แล้วเขาพบว่า มีพันธุ์ข้าวและพันธุ์พืชมากมายที่สูญพันธุ์ไป ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายมาก เพราะว่าพันธุ์ข้าวทุกพันธุ์ล้วนมีคุณค่า ไม่วันนี้ก็วันหน้า บางพันธุ์ทนแล้ง บางพันธุ์ทนศัตรูพืช การที่พันธุ์ข้าวเหล่านี้สูญพันธุ์ไปนับเป็นความสูญเสียที่สำคัญของโลกเลยทีเดียว ดังนั้นเขาจึงเห็นว่าจำเป็นต้องอนุรักษ์พันธุ์ข้าวและพันธุ์พืชอื่นๆ ที่เป็นอาหารเอาไว้ เขาจึงเดินทางไปตามที่ต่างๆ เพื่อเก็บพันธุ์ข้าวและพันธุ์พืชท้องถิ่นให้ได้มากที่สุด ภายหลังเขาก็ไม่ได้ทำคนเดียว มีลูกศิษย์ลูกหาเข้ามาช่วยด้วย

ปรากฏว่าเขาเก็บมาได้เกือบ ๒๕๐,๐๐๐ ชนิดพันธุ์ ทั้งที่เป็นเมล็ด ราก และผลไม้ เฉพาะที่เป็นพันธุ์ข้าวอย่างเดียวก็ ๑๕๐,๐๐๐ ชนิด จึงเกิดธนาคารเมล็ดพันธุ์แห่งแรกขึ้นในโลกที่เมืองเลนินกราดประเทศรัสเซีย ทุกอย่างดูจะราบรื่น แต่ปรากฏว่าเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ เยอรมันกรีธาทัพเข้ามาเพื่อจะยึดครองรัสเซีย เมืองหนึ่งที่เยอรมันต้องการยึดครองให้ได้ก็คือเมืองเลนินกราด ซึ่งเดี๋ยวนี้เปลี่ยนเป็นชื่อเมืองเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก ซึ่งเป็นชื่อเดิม

ช่วงนั้นวาวิลอฟ ถูกจับเข้าคุก เพราะถูกกลั่นแกล้ง แล้วก็ตายในคุก แต่ลูกศิษย์ลูกหาของเขาก็ยังทำงานต่อไป พอเกิดสงคราม เลนินกราดถูกล้อม ลูกศิษย์ลูกหาของเขาเป็นห่วงว่าเมล็ดพันธุ์ที่เก็บสะสมมาอย่างยากลำบากจะถูกทำลายจากระเบิดหรือภัยสงคราม จึงพากันไปเก็บรักษาไว้ใต้ถุนตึกที่ดูแข็งแรงแน่นหนา แล้วก็ดูแลมันอย่างดี

แต่ว่าการล้อมเมืองเลนินกราด กินเวลายาวนานมาก ไม่ใช่แค่ล้อม ๑ - ๒ เดือน แต่ล้อมเป็นปี รวมแล้วก็ ๙๐๐ วัน หรือ ๒๘ เดือน ผู้คนล้มตายกันมากมาย ยิ่งกว่ายูเครนตอนนี้เสียอีก ยูเครนถูกล้อมเป็นเดือน แต่เลนินกราดถูกล้อมนานเกือบ ๓ ปี นอกจากระเบิดซึ่งทำลายตึกรามบ้านช่องและทำร้ายผู้คนแล้ว ปรากฏว่าตอนหลังคนก็เริ่มขาดอาหาร อาหารจากข้างนอกส่งไปไม่ถึง แต่ชาวเลนินกราดก็ใจเด็ด ไม่ยอมแพ้ แต่ก็หิวโหยมาก

เมื่อหิวโหยมากทำอย่างไร ก็ต้องหาอาหารเท่าที่จะหาได้ ตอนแรกก็ล่าหนู หรือไม่ก็ฆ่าแมว ฆ่าหมาเอามากินเป็นอาหาร ตอนหลังสัตว์เหล่านั้นไม่เหลือ ก็ต้องเอาสิ่งที่พอจะหาได้มาเป็นอาหาร เช่นรองเท้า เข็มขัด เอามาต้มเป็นอาหาร เมื่อหมดแล้วไม่เหลือ ทำอย่างไร ก็เอาเปลือกไม้มาต้ม บางคนถึงกับเอาศพของเพื่อนร่วมชาติมาแล่เนื้อกินเพื่อประทังชีวิต

ลูกศิษย์ลูกหาของวาวิลอฟพยายามปกป้องดูแลรักษาเมล็ดพันธุ์ในธนาคารอย่างเต็มที่ ไม่ให้คนมาปล้นกินเป็นอาหาร ต้องปกป้องกันอย่าง

เต็มที่ ซึ่งไม่ใช่เรื่องยาก เพราะคนหิวโหยมีเยอะมาก

แต่คนที่เฝ้าก็หิวเหมือนกัน และทั้งๆ ที่หิวมาก แต่พวกเขาก็ใจเด็ด ไม่ยอมแตะเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ตัวเองรักษา ซึ่งมีเยอะมาก รวมแล้วหลายร้อยกิโลจากที่เก็บไว้ ๒๕๐,๐๐๐ ตัวอย่าง แต่แม้จะหิวอย่างไรก็ไม่แตะเลยจนตาย มี ๙ คนที่ตายเพราะอดอยากหิวโหยทั้งๆ ที่ในห้องมีอาหารหรือเมล็ดพันธุ์เต็มไปหมด แต่พวกเขาไม่ยอมแตะเลย มีบางคนตายคาโต๊ะ รอบโต๊ะก็มีถุงข้าวหลายถุง แต่เขาก็ไม่แตะมันเลย

เรื่องนี้นับว่าน่าทึ่งมาก และก็น่านับถือน้ำใจคนเหล่านี้ ทั้งๆ ที่อดอยากหิวโหย และทุกข์ทรมานมาก แต่เขาพร้อมที่จะตายโดยไม่ยอมแตะเมล็ดข้าวที่เก็บสะสมมา เพราะอะไร เพราะเขารู้ว่ามันไม่ใช่ข้าวธรรมดา มันเป็นสมบัติของมนุษยชาติ มันเป็นของที่มีค่ามาก ถ้าเขาขืนกินมัน ก็เท่ากับว่าเมล็ดพันธุ์เหล่านั้นจะสูญพันธุ์ไปจากโลกเลย เพราะมันไม่เหลือแล้วนอกจากที่นั่น

คนธรรมดาเวลาอดอยากหิวโหย ก็พร้อมจะทำอะไรก็ได้ เพื่อให้อยู่รอด บางคนก็ถึงกับยอมกินเนื้อจากศพ แม้แต่ศพของลูกบางคนยังต้องแล่เนื้อมากินสดๆ เลย ที่หน้ามืดถึงกับฆ่าคนเพื่อเอาเนื้อมากินก็มี แต่ว่าลูกศิษย์ของวาวิลอฟยอมตาย ทั้งที่ร่างกายเรียกร้องท้องหิว แต่ว่าจิตใจไม่ยอมแพ้ต่อความหิวโหย ไม่ยอมแตะเมล็ดข้าวเหล่านั้นเลย เพราะรู้ว่าเมล็ดข้าวเหล่านั้นมีคุณค่าต่อประเทศชาติและต่อโลกมาก ในที่สุดก็รักษาไว้ได้จริงๆ เมล็ดข้าวเหล่านั้นกลับมาเป็นประโยชน์ต่อโลกเพราะว่าช่วยในการปรับปรุงพันธุ์พืช ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และจะส่งผลถึงอนาคตด้วย

นี้เป็นตัวอย่างของคนที่ยอมตายทั้งๆ ที่ก็รักตัวกลัวตายเหมือนกัน ทำไมถึงยอมตาย ก็เพราะว่าเขาเห็นถึงคุณค่าของสิ่งที่เขาทำ เห็นคุณค่าของความรู้อันจะเกิดจากการศึกษาวิจัยเมล็ดพันธุ์เหล่านี้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อมนุษยชาติ คุณค่าของสิ่งเหล่านี้มีความหมายยิ่งกว่าชีวิตของเขา เขาจึงยอมตายเพื่อสิ่งเหล่านี้ได้

เสี่ยงตายเพื่อความรู้ทางวิชาการ

คนเราถ้าหากว่ามีความมุ่งมั่นในสิ่งที่ใหญ่กว่าตัวเอง การยอมตายเพื่อสิ่งนั้นก็ไม่ใช่เรื่องง่าย ที่จริงมันก็ยากอยู่แต่ว่าเขาก็พร้อมจะทำ โลกเรามีคนแบบนี้มาก แม้ธรรมชาติของคนเราจะมีความเห็นแก่ตัว แต่ถ้าหากว่าเราให้คุณค่ากับสิ่งที่ใหญ่กว่าตัวเรา เช่น โลก มนุษยชาติหรือแม้แต่ประเทศชาติ ตัวกูหรือตัวตนก็จะมีความหมายน้อยลง จึงพร้อมที่จะสละชีวิตเพื่อสิ่งเหล่านั้นได้

มีคนแบบนี้มากมาย ซึ่งทำให้โลกเราเจริญก้าวหน้ามาได้ทุกวันนี้ หรือทำให้ผู้คนมีชีวิตที่สุขสบาย มีคนจำนวนไม่น้อยที่รักความรู้ ทุ่มเทเพื่อความรู้ แล้วก็ยอมตายเพื่อความรู้ บางทีก็ไม่ถึงกับตาย แต่ก็ยอมเสี่ยงตายเพื่อความรู้

อย่างเมื่อ ๑๐๐ ปีที่แล้ว มีหมอหนุ่มชาวเยอรมัน ชื่อเวอเนอร์ ฟอสมานน์ (Werner Forssmann) เขาสงสัยอยากรู้ว่า คนเราจะแตะหรือสัมผัสหัวใจด้วยสายสวนได้หรือไม่ เมื่อร้อยปีที่แล้วความรู้เกี่ยวกับหัวใจของคนเรามีน้อยมาก แต่เขาอยากรู้ว่า หัวใจของคนเรา จะเข้าถึงมันได้โดยใช้สายสวนได้ไหม คือไม่ต้องผ่าเพราะสมัยก่อน ผ่าไปถึงหัวใจเมื่อไหร่ก็ตายเมื่อนั้น

เขาทำอย่างไร เขาก็ทดลองด้วยตัวเอง เอาสายสวนทิ่มเข้าไปในเส้นเลือดที่แขนตัวเอง แล้วค่อยๆ แทงสายสวนเข้าไป เจ็บก็เจ็บแต่ก็ทำ เพราะอยากรู้ มันไม่ใช่แค่ความอยากรู้อยากเห็น

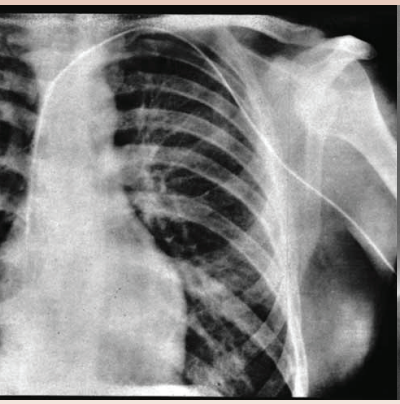

เวอเนอร์ ฟอสมานน์ (Werner Forssmann)

ธรรมดา แต่เขามองว่ามันเป็นความรู้ที่มีคุณค่า ซึ่งเขาอยากจะหาคำตอบให้ได้ เขาแทงสายสวนขึ้นไปเรื่อยๆ ทีละนิดๆ จนกระทั่งไปถึงไหล่ เขาไม่หยุดแค่นั้น เขาไปต่อ จนกระทั่งสายสวนสามารถจะไปแตะหัวใจของเขาได้ เขาดีใจมากที่รู้ว่าทำได้ และดีใจยิ่งกว่านั้นเมื่อเขาพบว่า เมื่อหัวใจถูกกระทบด้วยสิ่งแปลกปลอม มันไม่หยุดเต้น อันนี้เป็นความรู้ใหม่ที่เขาไม่เคยรู้มาก่อน เขาจึงดีใจมาก

ที่น่าทึ่งก็คือ ก่อนทำเขาก็ไม่แน่ใจว่าถ้าสายสวนไปถูกหัวใจแล้ว หัวใจจะหยุดเต้นหรือเปล่า เขาไม่รู้เลย อาจจะตายก็ได้ แต่เขาก็อยากจะทดลองด้วยตัวเอง เพื่ออะไร เพื่อหาความรู้ สุดท้ายเขาก็ได้ความรู้ว่า หนึ่ง สายสวนถ้าทิ่มจากเส้นเลือดในแขน มันสามารถที่จะต่อไปถึงหัวใจได้ และ สอง เมื่อสายสวนไปกระทบถูกหัวใจ หัวใจไม่ได้หยุดเต้น

ความรู้นี้มีประโยชน์มาก ตอนหลังเราก็ใช้ความรู้นี้ในการผ่าตัดหัวใจ ในการทำบายพาส หรือในการรักษาโรคหัวใจ ซึ่งปัจจุบันทำกันจนเป็นธรรมดาไปแล้ว

เรื่องนี้ยังไม่จบเท่านี้ พอเขาทำเสร็จแล้ว เขาต้องการที่จะมีหลักฐานยืนยันว่าทำได้ เขาก็เดินไปที่แผนกเอกซเรย์ของโรงพยาบาล เพื่อถ่ายภาพยืนยันว่าสายสวนที่แขนของเขาสามารถแทงไปจนถึงหัวใจได้

การทดลองของเขาไม่ใช่เรื่องง่ายหรือเรื่องธรรมดา เสี่ยงอันตรายมาก แต่เขากล้าทำ ไม่ใช่เพื่อความเด่นความดัง แต่เพื่อความรู้ อันนี้ก็เป็นเรื่องของคนที่ยอมตายหรือยอมเสี่ยงอันตรายเพื่อความรู้ทางวิชาการ

ที่จริงเขาไม่ได้หยุดแค่นั้น เขายังค้นคว้าวิจัยต่อไปโดยเอาตัวเองเข้าแลก ความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นจากการทุ่มเทของเขาจนได้รางวัลโนเบล เกือบ ๓๐ ปีหลังจากการเสี่ยงตายครั้งนั้น

อุทิศตนเพื่อแปลคัมภีร์ทางศาสนา

ไม่ใช่แค่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ หรือความรู้ทางการแพทย์เท่านั้น ที่ได้มาจากความเสียสละ กล้าเสี่ยงอันตราย ความรู้ทางแขนงอื่นก็เหมือนกัน รวมทั้งความรู้ทางพุทธศาสนาด้วย ความรู้ทางพุทธศาสนาที่ตกทอดมาถึงเราทุกวันนี้ที่สำคัญๆ ก็เกิดจากการอุทิศตัวของผู้คนจำนวนไม่น้อย ไม่ใช่เฉพาะพระ ไม่ใช่เฉพาะนักบวช แต่ยังมีอีกเยอะเลย รวมทั้งฝรั่งด้วย

เมื่อ ๒๐๐ ปีก่อนมีหนุ่มฮังกาเรียนคนหนึ่ง ชื่อ โชมา เดอ โคโรซี (Csoma de Korosi) เขาอยากรู้ว่า รากเหง้าของชนเผ่าฮังกาเรียนอยู่ที่ไหน เขาเชื่อว่า อยู่แถวเอเชียกลาง เขาจึงออกสำรวจเพื่อพิสูจน์สมมติฐานนี้ เขาเดินทางด้วยเท้าจากฮังการีซึ่งอยู่ในยุโรปไปถึงเอเชียกลาง ถึงแล้วก็ไม่พอใจแค่นั้น เขาเดินทางต่อไปจนถึงอินเดีย เท่านั้นไม่พอ ยังต่อไปอีกจนไปถึงลาดัก ที่นั่นเขาบังเอิญเจอวัดทิเบต เขาเกิดสนใจภาษาทิเบตขึ้นมา แล้วยิ่งมารู้ว่าวัดทิเบตวัดนั้นมีคัมภีร์ทิเบตเยอะมาก เขาจึงเปลี่ยนเป้ามาเรียนภาษาทิเบต จากเดิมไม่มีความรู้อะไรเลย เริ่มจากศูนย์

มาเรียนภาษาทิเบตจากลามะแก่ๆ คนหนึ่ง

เขาทุ่มเทมากกับการเรียนภาษาทิเบต ทั้งๆ ที่ไม่มีความรู้มาก่อน ลามะก็พูดภาษาฮังกาเรียน หรืออังกฤษไม่ได้ ตำราและคู่มือก็ไม่มี เรียกว่าไม่มีอะไรเลยที่ช่วยการเรียนภาษาทิเบตและอ่านคัมภีร์ทิเบต แต่เขาไม่ย่อท้อ เขาใช้เวลาเป็นปีๆ ในการศึกษา โดยอยู่อย่างยากลำบากมาก เพราะว่าลาดักไม่มีอะไรที่สะดวกสบาย อัตคัดไปแทบทุกอย่าง ยิ่งฤดูหนาวด้วยแล้ว ลำบากมาก ทุกวันตั้งแต่เช้ามืด เขาก็ตื่นขึ้นมาอ่านคัมภีร์ทิเบต หนาวก็หนาว แถมไม่มีไฟผิงให้ความอบอุ่นด้วย ต้องเอาผ้าหนาๆ คลุมตัวตั้งแต่หัวจรดเท้า แล้วก็อ่านหนังสืออย่างจริงจังจนค่ำ กินก็ไม่ค่อยได้กินเท่าไหร่ เพราะอาหารอัตคัด เวลานอนเขาก็นอนกับพื้น ไม่ได้นอนบนเตียงหรือฟูก วันทั้งวันเขาไม่ได้ทำอะไรนอกจากอ่านหนังสือ และเมื่อรู้ภาษาทิเบตแล้ว เขาก็เริ่มอ่านคัมภีร์ทิเบต ซึ่งยากมาก และเป็นภาษาโบราณ เขาทำอย่างนี้ทุกวัน เช้ามืดตื่นขึ้นมา ก็ศึกษา ค้นคว้า แปลคัมภีร์จนค่ำแล้วก็นอน ตื่นเช้าก็ลุกขึ้นมาทำงาน กลางวันแม้จะมีแดด เขาก็ไม่เคยออกไปรับแดดเพื่อให้ตัวเองอบอุ่น ขลุกอยู่กับหนังสือ เที่ยวก็ไม่เคยเที่ยว ไม่มีอะไรดึงดูดความสนใจของเขานอกจากคัมภีร์ทิเบต ตอนหลังเมื่อเขาอ่านภาษาทิเบตได้แตกฉาน เขาก็เขียนตำราไวยากรณ์ทิเบต แล้วก็ทำพจนานุกรมทิเบต-อังกฤษเป็นฉบับแรกของโลก

เท่านั้นยังไม่พอ เขายังอุตสาหะแปลคัมภีร์ทิเบตซึ่งในวัดนั้นมีเป็นร้อยๆ ผูกเลย เขาคร่ำเคร่งมาก ทั้งวันทำแต่งานแปลโดยไม่สนใจทำอะไรอย่างอื่นเลย อยู่แต่ในกระท่อมคนเดียวทั้งวันทั้งคืน ทำอย่างนี้เป็นปีๆ ใช้ชีวิตเหมือนกับนักบวช ฝรั่งที่มาเห็นบอกว่าเขาอยู่เหมือนฤาษี ไม่ทำอย่างอื่นเลย คนอื่นมีความสุขกับการกิน ดื่ม เที่ยวเล่น แต่เขาไม่สนใจเลย อยู่อย่างเรียบง่าย แต่อัตคัดในสายตาของคนอื่น แถมกินอาหารมังสวิรัติเป็นส่วนใหญ่ด้วย เหล้าก็ไม่แตะเลย

หลังจากอ่านคัมภีร์ทิเบตในวัดนั้นจนไม่เหลือ เมื่อทราบว่าที่กัลกัตตามีคัมภีร์ทิเบตมากมายจากการสะสมของฝรั่งที่เป็นนักวิชาการ แต่อ่านคัมภีร์เหล่านั้นไม่ออก เขาก็รับคำชวนไปกัลกัตตา ไปเพื่ออะไร ไปเพื่ออ่านและแปลคัมภีร์ทิเบต แล้วก็เก็บตัวเหมือนเดิม ทั้งวันทั้งคืน อยู่อย่างนั้นเป็นปีๆ

ชีวิตของเขาน่าสนใจมาก เช่นเดียวกับผลงานของเขาก็มีความสำคัญมาก เพราะว่างานแปลของเขาทำให้โลกรู้ว่าคัมภีร์ทิเบตล้วนแปลมาจากคัมภีร์สันสกฤตในอินเดีย รวมทั้งทำให้ค้นพบในเวลาต่อมาว่า ศาสนาพุทธในทิเบต มีที่มาหรือมีถิ่นกำเนิดที่ประเทศอินเดีย

อันนี้เป็นความรู้ใหม่มาก เพราะ ๒๐๐ ปีก่อนไม่มีใครรู้ว่า พุทธศาสนาเคยเจริญรุ่งเรืองที่อินเดีย เพราะว่าพุทธศาสนาสูญหายไปเกือบพันปี ไม่มีคนรู้เลยว่าพุทธคยาคืออะไร สถานที่สำคัญของพุทธศาสนา โดยเฉพาะสังเวชนียสถานทั้งสี่ แต่ก่อนไม่มีใครรู้ว่ามีความสำคัญทางพุทธศาสนาใครๆ รวมทั้งคนอินเดียก็คิดว่าเป็นศาสนสถานของฮินดู ส่วนคัมภีร์ทางพุทธศาสนาไม่ว่าภาษาบาลีหรือสันกฤตก็สูญหายหรือถูกทำลายจนแทบไม่เหลือ

ผู้คนเวลานั้นแม้กระทั่งคนอินเดีย ไม่รู้เลยว่าพุทธศาสนาเคยประดิษฐานตั้งมั่นในอินเดียมานานนับพันปี แต่ผลงานของ โชมา เดอ โคโรส รวมทั้งของฝรั่งอีกหลายคน โดยเฉพาะชาวอังกฤษ ซึ่งแม้จะไม่ใช่นักวิชาการอาชีพ แต่ก็อุทิศตนให้กับการศึกษาค้นคว้า จนทำให้โลกได้รู้ว่า อินเดีย

เคยมีพุทธศาสนาที่เจริญรุ่งเรืองมาก่อน ซึ่งต่อมาได้แพร่ไปยังหลายประเทศในเอเชีย รวมทั้งทิเบต เนปาล พม่า ลังกา และไทย รวมทั้งรู้ในเวลาต่อมาว่า พุทธศาสนามีพระพุทธเจ้าเป็นศาสดา ต่อมาก็รู้เพิ่มขึ้นมาว่าพระพุทธเจ้ามาจากตระกูลศากยวงศ์ มีบิดาชื่อสุทโธทนะ ประวัติศาสตร์ของพุทธศาสนาในอินเดีย รวมทั้งพุทธประวัติ เรารู้ได้เพราะว่าคนเหล่านี้ซึ่งมี เดอ โคโรส เป็นหนึ่งในนั้น

ดังนั้นเดอ โคโรส จึงเป็นคนที่มีความสำคัญต่อพุทธศาสนามาก ที่น่าสนใจคือ เขาไม่ได้นับถือพุทธศาสนาเลย เขาไม่ได้เป็นชาวพุทธ แต่สาเหตุที่เขาอุทิศตนเกือบทั้งชีวิตให้กับคัมภีร์ทิเบตก็เพราะเขาเห็นคุณค่าของคัมภีร์ทิเบต ซึ่งในสายตาของเขาเป็นขุมทรัพย์ที่ล้ำค่าในทางวิชาการและวรรณกรรม เรียกว่าเป็นขุมทรัพย์ที่ล้ำค่าของมนุษยชาติก็ได้ แล้วเขาก็มีความสุขที่จะนำขุมทรัพย์นี้มาเปิดเผยให้โลกรับรู้

อันนี้เป็นตัวอย่างของคนที่ทุ่มเทชีวิตเพื่อทำสิ่งที่มีค่า อีกทั้งมีความสุขกับการทำสิ่งนั้น นับเป็นแบบอย่างของคนที่ทำงานด้วยฉันทะ แสดงให้เห็นถึงพลังของฉันทะ เรื่องนี้สำคัญเพราะทุกวันนี้คนจำนวนไม่น้อยมองว่า จะทำอะไร ต้องมีตัณหาเป็นแรงจูงใจ เช่น อยากมั่งมี อยากมีชื่อเสียง จึงจะมีแรงทำงาน ถ้าทำด้วยแรงจูงใจอย่างอื่นจะไม่เกิดผลเท่าไหร่

แต่ว่าเดอ โคโรส เป็นตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่าฉันทะนั้นมีพลังมาก ฉันทะทำให้เกิดการทุ่มเทอุตสาหะ ทำให้คนเราทำสิ่งยากให้สำเร็จได้ เป็นเพราะเดอ โคโรส ทำงานด้วยฉันทะ เขาไม่ได้สนใจชื่อเสียง ไม่ได้สนใจเงินตอบแทน เขาจึงทำงานอย่างทุ่มเท โดยอยู่อย่างสมถะมาก เป็นเพราะทำด้วยใจรัก เขาจึงสร้างสรรค์ผลงานที่ล้ำค่าให้แก่พุทธศาสนา ทั้งๆ ที่ไม่ได้เป็นชาวพุทธ เขาไม่ได้ทำด้วยศรัทธา แต่ทำด้วยใจรักล้วนๆ

เดอ โคโรส ยังเป็นตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่าความสุข ไม่จำเป็นต้องเกิดจากการเสพ จากการกิน ดื่ม เที่ยว หรือเกิดจากการมีทรัพย์ มีชื่อเสียง ผู้คนมักจะคิดว่าความสุขเกิดจากการเสพ เกิดจากการมีการได้ หรือเกิดจากสิ่งเร้า แต่ว่าคน

อย่างเดอ โคโรส บอกเราว่า ความสุขเกิดจากการทำก็ได้ เขามีความสุขทั้งที่ชีวิตของเขาดูเหมือนจืดชืดมาก อีกทั้งยังอัตคัดขัดสน แต่เขามีความสุขมีความสุขที่ได้ศึกษาค้นคว้าและแปลคัมภีร์ โดยไม่มีอะไรอย่างอื่นมาทำเขาเขวได้ ไม่ว่าอาหารอร่อย สถานที่ที่น่าตื่นตาตื่นใจ เหล้ายา เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่ทำให้เขามีความสุขได้เลย เขามีความสุขและหลงใหลกับงานของเขา จนไม่สนใจอย่างอื่นเลย เสื้อผ้าหน้าผมก็ไม่สนใจ แม้กระทั่งอาบน้ำเขาก็แทบไม่ได้ทำ เพราะว่าจะทำให้เขาเสียเวลามีเวลาน้อยลงกับการทำงานที่ตนรัก

แบบอย่างสำหรับชาวพุทธ

คนเราถ้าเข้าถึงความสุขจากการทำสิ่งที่ตนรักหรือมีคุณค่า ย่อมสร้างสรรค์สิ่งดีงามได้มากมาย รวมทั้งสามารถมีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่เรียกร้องต้องการจากคนอื่น จนนำไปสู่การเบียดเบียนหรือแก่งแย่งแข่งดีกัน

เดอ โคโรส ไม่ได้นับถือพุทธ แต่ดูจากวิถีชีวิตและคุณภาพจิตของเขาแล้ว นับว่าเป็นชาวพุทธแท้ๆ เลย อีกทั้งยังมีชีวิตเรียบง่ายเหมือนพระเลย เหล้าก็ไม่แตะ เนื้อก็กินน้อยมาก อยู่อย่างสมถะ ทุ่มเทเพื่อการแปลคัมภีร์ทางพุทธศาสนา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อชาวพุทธมาก ชาวพุทธในญี่ปุ่นถึงกับยกย่องเดอ โคโรส ให้เป็นพระโพธิสัตว์เลยทีเดียว ซึ่งก็สมควร เพราะแม้เขาจะเป็นชาวคริสต์ แต่ชีวิตและงานของเขาคู่ควรกับการเป็นชาวพุทธอย่างยิ่งจะว่าไป งานแปลของเขานับเป็นการภาวนาอย่างหนึ่ง เขาภาวนาด้วยการแปลหนังสือช่วยทำให้เขามีสมาธิ มีจิตใจที่สงบ และยินดีในชีวิตที่เรียบง่าย

บุคคลที่อาตมาพูดถึงล้วนเป็นตัวอย่างที่ชี้ว่าคนเราถ้าหากมีจุดมุ่งหมายที่แน่วแน่ โดยเฉพาะจุดมุ่งหมายที่ประเสริฐ ที่ยิ่งใหญ่กว่าตัวเอง ก็จะทำให้เกิดการทุ่มเท เสียสละ อีกทั้งยังลดละตัวตนด้วย จนพร้อมจะตายเพื่อสิ่งที่มีคุณค่าจะว่าไปแล้ว ในทัศนะของชาวพุทธ สิ่งเหล่านี้เช่น ความรู้ ยังไม่ใช่สิ่งประเสริฐหรือสูงส่งเท่ากับนิพพาน แต่แม้กระนั้น เขาก็พร้อมเสียสละ ทุ่มเทและยอมตายเพื่อสิ่งนั้นได้

ถ้าชาวพุทธเรามีนิพพานเป็นเป้าหมายอย่างแท้จริง การเสียสละ ทุ่มเท หรือพร้อมที่จะตายเพื่อนิพพาน ก็จะไม่ใช่เรื่องยาก ครูบาอาจารย์จำนวนมากท่านก็ยอมตาย เพราะว่าท่านมีนิพพานเป็นที่หมาย ไปธุดงค์ในป่าลึกทั้งๆ ที่รู้ว่าเสี่ยงอันตรายเพราะว่าท่านมีจิตมุ่งต่อนิพพาน

ถึงแม้เราจะไม่ปรารถนานิพพาน แต่ถ้าหากเราทุ่มเทให้กับการปฏิบัติธรรมหรือการฝึกตนแค่ ๑ ใน ๑๐ ของเดอ โคโรส การปฏิบัติของเราก็คงจะเจริญก้าวหน้ามากทีเดียว ทั้งๆ ที่เขาไม่ได้มีนิพพานเป็นเป้าหมาย ไม่ได้มุ่งเพื่อความพ้นทุกข์ แต่สิ่งที่เขาทำก็นับว่าเป็นความเสียสละ เป็นความยิ่งใหญ่ เป็นการกระทำที่ทรงคุณค่ามาก ในขณะเดียวกันก็เป็นการลดละตัวตนด้วย ยิ่งทำเพื่อผู้อื่นมากเท่าไหร่ ก็ยิ่งลดละตัวตน หรือลดความยึดมั่นในตัวตนได้มากเท่านั้น ทั้งนี้เพราะประโยชน์ท่านกับประโยชน์ตนไม่ได้แยกจากกัน

ถ้าหากคนเราคิดถึงตัวเองน้อยลง หรือคิดถึงสิ่งอื่นที่ใหญ่กว่า ประเสริฐกว่าตนเอง การทุ่มเทเสียสละ และสร้างสิ่งที่มีประโยชน์หรือมีคุณค่าต่อโลก ก็ทำได้ไม่ยาก แม้จะมีอุปสรรคมากมายเพียงใดก็ตาม ในทำนองเดียวกัน ยิ่งเราทำเพื่อสิ่งที่มีคุณค่า สิ่งที่ประเสริฐ หรือเกื้อกูลโลกมากเท่าไหร่ ตัวตนก็ยิ่งเบาบาง หรือลดละตัวตนได้มากเท่านั้น

พระนางสิริมหามายา

จำรูญ ธรรมดา

บทนำ

เมื่อตอนเด็กๆ ข้าพเจ้าเคยได้ยินพระอาจารย์ใหญ่วัดท่ามะโอเล่าให้ฟังว่า พระนางสิริมหามายาพุทธมารดาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านทรงมีพระชนมายุ ๕๕ พระชันษา จึงได้ให้กำเนิดพระโพธิสัตว์ และเสด็จสวรรคตเมื่อพระชันษา ๕๖ ซึ่งฟังดูแล้วเหมือนจะเป็นไปได้ยาก แต่ความจริงแล้ว อะไรบนโลกใบนี้ล้วนเป็นไปได้ทั้งสิ้น แต่ข้าพเจ้าก็สงสัยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันว่า เหตุไฉนเรื่องของพระนางสิริมหามายาพุทธมารดา จึงไม่ได้ถูกเล่าขานอย่างจริงจังในวงการพระพุทธศาสนาทั้งที่พระนางเป็นบุคคลสำคัญ คือสตรีหมายเลข ๑ ของเราชาวพุทธก็ว่าได้

แต่เมื่อไม่นานมานี้ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสอ่านคัมภีร์เล่มหนึ่ง ชื่อ **"คัมภีร์สิริมหามายาเทวีวัตถุ"** ซึ่งต้นฉบับเขียนเป็นภาษาบาลี ไม่ทราบว่าใครเป็นผู้รจนาและรจนาขึ้นในประเทศใด เพราะยังหาหลักฐานที่มาไม่พบ แต่มีการแปลเป็นนิสสยะฉบับใหม่โดยพระวิสุทธาจารมหาเถระ แห่งสำนักมหาวิสุทธาราม เมืองมัณฑะเลย์ เมื่อ ๑๐๐ กว่าปีที่แล้ว

อนึ่ง แม้ว่าตัวคัมภีร์จะไม่มีชื่อท่านผู้รจนาปรากฏ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าคัมภีร์นั้นไม่น่าเชื่อถือ เพราะเมื่อพิจารณาดูจากท่านผู้แปลนิสสยะฉบับใหม่แล้ว ท่านเป็นปรมาจารย์ เป็นนักปราชญ์แห่งพระพุทธศาสนาผู้รจนาคัมภีร์ภาษาบาลีไว้มากมาย เป็นธงชัยแห่งพระพุทธศาสนาในประเทศพม่าก็ว่าได้ ท่านมีสมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระสังฆราชแห่งนิกายชวยเจ๋ง ซึ่งเป็นนิกายธรรมยุตแห่งสหภาพเมียนมา ข้าพเจ้าทราบว่าท่านเป็นอาจารย์ปู่ของพระอาจารย์ใหญ่วัดท่ามะโอ ซึ่งเป็นพระอาจารย์บาลีใหญ่ของข้าพเจ้า นั่นหมายความว่า ท่านคือพระอาจารย์ทวดของข้าพเจ้านั่นเอง

อนึ่ง การประเมินคุณค่าของตำราใดๆ นั้น ย่อมมีองค์ประกอบหลายอย่างก็จริง แต่หนึ่งในนั้นคือด้านเนื้อหาที่เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ตัวตำราสามารถมีอายุยืนยาวมาถึงปัจจุบัน แม้ตำรานั้นจะไม่ปรากฏชื่อของผู้เขียนก็ตาม คัมภีร์สิริมหามายาเทวีวัตถุนี้ มีลักษณะเช่นเดียวกัน

ขณะที่ข้าพเจ้ากำลังค้นหาข้อมูลบางอย่าง เกิดเหลือบไปเห็นคัมภีร์นี้ในรูปของไฟล์ pdf อยู่ในเครื่อง iPad คู่ใจของข้าพเจ้า เมื่อเปิดดูจึงเห็นว่ามีทั้งต้นฉบับบาลีและคำแปลนิสสยะภาษาพม่า ดูแล้วระลึกถึงคุณของมารดาจึงได้ตั้งใจอ่านดูจากต้นฉบับที่เป็นภาษาบาลี เห็นว่าเป็นตัวเขียนจึงได้ตั้งใจอ่านดูจากต้นฉบับที่เป็นภาษาบาลี (อักษรพม่า) แล้วจึงได้ปริวรรตเป็นบาลีอักษรไทย เขียนส่งให้เจ้าหน้าที่โครงการจัดสร้างพระไตรปิฎก ช่วยพิมพ์ลงคอมพิวเตอร์ ส่วนคำแปลนั้นข้าพเจ้าได้ทยอยแปลออกเป็นภาษาไทย ทั้งนี้โดยเทียบเคียงกับฉบับนิสสยะภาษาพม่าของพระอาจารย์มหาวิสุทธาราม

วันหนึ่งเมื่อได้คุยกับบรรณาธิการวารสารโพธิยาลัยจึงได้เล่าเรื่องนี้ให้เธอฟัง เธอมีความสนใจคัมภีร์นี้มาก จึงได้ชักชวนให้เขียนลงเป็นบทความในวารสารโพธิยาลัย ข้าพเจ้ายินดีที่จะทำเพราะเห็นว่าเป็นช่องทางหนึ่งในการเผยแพร่พระเกียรติคุณของพระพุทธมารดาให้พุทธศาสนิกชนชาวไทยได้รับรู้ คัมภีร์นี้จึงได้แปลเป็นภาษาไทย และตีพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งแรกในวารสารโพธิยาลัย สำหรับเนื้อเรื่องจะสนุกหรือมีสาระอย่างไรนั้น ขอให้ทุกท่านคอยติดตามได้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปครับ

ด้วยความปรารถนาดี

จำรูญ ธรรมดา ผู้ปริวรรตและแปล

สิริมหามายาเทวีวตฺถุ
ตำนานพระนางสิริมหามายา

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

ปณาม-ปฏิญฺญา

ชนุตฺตมํ ชินํ นตฺวา, สุทฺธวํสํ ตถาคตํ,
ปาปุปฆาตกํ พุทฺธํ, สพฺพธมฺมาน ปารคุํ.

วกฺขามิ ตสฺส พุทฺธสฺส, ชินกานํ มโนหรํ,
วํสํ วํสุตฺตมํ เธยฺยํ, ปีติปาโมชฺชวฑฺฒนํ.

ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้า ผู้ทรงเป็นอัครมนุษย์สุดประเสริฐกว่าใครในโลกทั้งสาม ผู้ทรงชนะมารทั้ง ๕ มีเทวบุตรมาร เป็นต้น ผู้ทรงถือกำเนิดเกิดจากวงศ์ของพระเจ้ามหาสมมุติอันบริสุทธิ์ ผู้ทรงเสด็จมาดี ดุจพระพุทธเจ้าในอดีต มีพระวิปัสสี เป็นต้น ผู้ทรงกำจัดบาปได้อย่างสิ้นเชิง ผู้ทรงถึงฝั่งแห่งธรรมทั้งปวง

ครั้นนอบน้อมแล้ว จักได้รจนามหาสมมุติศากยวงศ์ของพระพุทธบิดาและพระพุทธมารดาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันเป็นวงศ์ที่ยิ่งใหญ่กว่าวงศ์ใดๆ อันก่อให้เกิดความปีติยินดี เป็นที่น่าจดจำและเพิ่มพูนปีติปราโมทย์แก่ผู้ที่ได้สดับรับฟัง เป็นลำดับต่อไป

สกฺยวํสราชปรมฺปรา

ตตฺรายํ อนุปุพฺพิกถา – ปฐมกปฺปิกานํ รญฺโญ มหาสมฺมตฺตสฺส โรโช นาม ปุตฺโต อโหสิ. โรชสฺส วรโรโช, วรโรชสฺส กลฺยาโณ, กลฺยาณสฺส วรกลฺยาโณ, วรกลฺยาณสฺส มนฺธาตา, มนฺธาตุสฺส วรมนฺธาตา, วรมนฺธาตุสฺส อุโปสโถ, อุโปสถสฺส วโร, วรสฺส อุปวโร, อุปวรสฺส มฆเทโว, มฆเทวสฺส ปรมฺปราย จตฺตาสีติ ขตฺติยสหสฺสานิ อเหสุํ.

เตสํ ปจฺฉโต ตโย โอกฺกากวํสา อเหสุํ. เตสุ ตติยโอกฺกากสฺส ปญฺจ มเหสิโย อเหสุํ “หตฺถา, จิตฺตา, ชนฺตุ, มาลินี, วิสาขา”ติ. ตาสุ เอเกกา ปญฺจสตปริวารา. สพฺพเชฏฺฐิกาย จตฺตาโร ปุตฺตา โอกฺกากมุโข กรกณฺโฑ, หตฺถินิโก, เกสินิปุโร. ปญฺจ ธีตโร :- ปิยา, สุปฺปิยา, อานนฺทา, วิชิตา, วิชิตเสนาติ อิติ สา นว ปุตฺตธีตโร วิชายิตฺวา กาลมกาสิ.

โอกกากวงศ์ ๓ รัชกาล
พระเจ้าโอกกากราชที่ ๓

เล่ากันว่า พระเจ้ามหาสมมุติ ผู้เป็นใหญ่แห่งมนุษย์ต้นกัปป์นั้นมีพระโอรสนามว่า โรชะ

พระเจ้าโรชะมีพระโอรสนามว่า วรโรชะ พระเจ้าวรโรชะมีพระโอรสนามว่า กัลยาณะ พระเจ้ากัลยาณะมีพระโอรสนามว่า วรกัลยาณะ พระเจ้าวรกัลยาณะมีพระโอรสนามว่า มันธาตุ พระเจ้ามันธาตุมีพระโอรสนามว่า วรมันธาตุ พระเจ้าวรมันธาตุมีพระโอรสนามว่า อุโปสถะ พระเจ้าอุโปสถะมีพระโอรสนามว่า วระ พระเจ้าวระมีพระโอรสนามว่า อุปวระ พระเจ้าอุปวระมีพระโอรสนามว่า มฆเทวะ พระเจ้ามฆเทวะมีพระโอรส พระนัดดา และพระปนัดดา เป็นต้น สืบสันตติวงศ์ถึง ๘๔,๐๐๐ องค์

อนึ่ง ราชวงศ์โอกกากราชนั้น มีการสืบพระราชสันตติวงศ์ ๓ องค์ ซึ่งพระเจ้าโอกกากราชองค์ที่ ๓ (องค์สุดท้าย) พระองค์ทรงมีพระมเหสี ๕ พระองค์ คือ

๑. พระนามว่า หัตถา ๒. พระนามว่า จิตตา ๓. พระนามว่า ชันตุ ๔. พระนามว่า มาลินี ๕. พระนามว่า วิสาขา

ซึ่งพระมเหสีแต่ละองค์นั้น ทรงมีนางสนมบริวารองค์ละ ๕๐๐ นาง

พระราชโอรส พระราชธิดา ๙ องค์

พระนางหัตถา ผู้ซึ่งเป็นพระมเหสีองค์ใหญ่สุดนั้น ทรงมีพระราชโอรสและพระราชธิดา รวม ๙ องค์ คือ

พระราชโอรส ๔ องค์ ๑. โอกกากมุขราชกุมาร ๒. กรกัณฑราชกุมาร ๓. หัตถินิกราชกุมาร ๔. เกสินีปุรราชกุมาร

พระราชธิดา ๕ องค์ ๑. ปิยาราชกุมารี ๒. สุปปิยาราชกุมารี ๓. อานันทาราชกุมารี ๔. วิชิตาราชกุมารี ๕. วิชิตเสนาราชกุมารี

หลังจากที่พระนางให้กำเนิดพระโอรสและพระธิดาถึง ๙ พระองค์ข้างต้นแล้ว ได้เสด็จสวรรคต

อถ ราชา อญฺญํ ทหริยํ อภิรูปํ ราชธีตรํ อาเนตฺวา อคฺคมเหสิฏฺฐาเน ฐเปสิ. สา ชนฺตุ นาม ปุตฺตํ วิชายิ. อถ นํ ปญฺจมทิวเส อลงฺกริตฺวา รญฺโญ ทสฺเสสิ. ราชา ตุฏฺโฐ ตสฺสา วรํ อทาสิ. สา ญาตเกหิ สทฺธึ มนฺเตตฺวา ปุตฺตสฺส รชฺชํ ยาจิ. ราชา “นสฺส วสลิ, มม ปุตฺตานํ อนฺตรายํ กาตุํ อิจฺฉสี” ติ ตชฺเชสิ.

สา ปุนปฺปุนํ รโห ราชานํ ปริโตเสตฺวา “มหาราช มุสาวาโท นาม ปติวตฺตตี”ติ อาทีนิ วตฺวา ยาจติเยว. อถ ราชา ตสฺสา วสํ คโต ปุตฺเต อามนฺเตตฺวา “อหํ ตาตา ตุมฺหากํ กนิฏฺฐํ ชนฺตุกุมารํ ทิสฺวา ตสฺส มาตุยา สหสา วรํ อทาสึ, สา ปุตฺตสฺส รชฺชํ ปริณาเมตุํ อิจฺฉติ. ตุมฺเห ธเปตฺวา มงฺคลหตฺถึ มงฺคลอสฺสํ มงฺคลรตฺนญฺจ เสเส ยตฺตกํ อิจฺฉถ, ตตฺตกํ คเหตฺวา ยตฺถ ผาสุ, ตตฺถ คจฺฉถ, มมจฺจเยน อาคนฺตฺวา รชฺชํ คณฺหตา”ติ อฏฺฐหิ อมจฺเจหิ สทฺธํ อุยฺโยเชสิ.

พระอัครมเหสีองค์ใหม่กับพระราชกุมารน้อย ชันตุราชกุมาร

เมื่อพระนางหัตถาสวรรคตแล้ว พระเจ้าโอกกากราชได้พระราชธิดารูปงามผู้ยังอยู่ในวัยเยาว์มาอภิเษกเป็นพระอัครมเหสีองค์ใหม่ พระนางได้ให้กำเนิดพระโอรส นามว่า **ชันตุราชกุมาร** ครั้นกำเนิดมาได้ ๕ วัน พระนางได้แต่งองค์ทรงเครื่องให้กับพระราชกุมาร พร้อมกับไปเข้าเฝ้าพระราชา

พระราชาทรงดีพระทัยอย่างล้นพ้น จึงได้เผลอเปิดโอกาสให้พระนางขอพรอะไรก็ได้ที่พระนางต้องการ ฝ่ายพระนางได้โอกาสจึงขอราชสมบัติให้กับพระราชโอรสของตน พระราชาทรงกริ้วมากทรงตวาดไปว่า “นี่เจ้าหญิงถ่อย บัดซบที่สุด เจ้าคิดจะทำอันตรายแก่พระโอรสทั้ง ๔ องค์ ของเราหรือไง”

ถึงกระนั้น พระนางก็ไม่ย่อท้อ พยายามออดอ้อนขอพรดังกล่าว ในที่ลับสองต่อสอง

“พระองค์เพคะ ธรรมดาว่าพระเจ้าแผ่นดินนั้น ตรัสอะไรแล้วย่อมไม่คืนคำมิใช่ดอกหรือเพคะ มุสาวาทจะเป็นเหตุให้พระองค์เสื่อมเสีย มีพระชนมายุสั้น เกียรติคุณก็จะเสื่อมถอย รวมทั้งทรัพย์ศฤงคารด้วยเพคะ ขอทรงโปรดประทานราชสมบัติแก่พระโอรสองค์เล็กของเราทั้งสองเถิด”

ไม่นาน พระราชาก็ทรงตกอยู่ในอำนาจของพระนาง จึงทรงเรียกพระราชบุตรทั้ง ๔ องค์มาพบ และตรัสบอกความจริงให้ทราบถึงความที่พระองค์ได้ตกปากรับคำต่อพระมเหสีองค์ใหม่ ที่จะมอบราชสมบัติให้แก่พระชันตุกุมาร พระอนุชาต่างพระมารดา โดยไม่ได้ไตร่ตรองให้ถ้วนถี่ “แน่ะ ลูกรักทั้งหลาย เมื่อไม่นานมานี้ พ่อได้ตกปากรับคำที่จะมอบราชสมบัติให้ชันตุกุมารไปแล้ว พระนางผู้เป็นแม่ต้องการที่จะให้พ่อมอบราชสมบัติให้ชันตุกุมาร ดังนั้น ขอให้เจ้าทั้งหลายจงนำเอาสมบัติทุกอย่างที่ต้องการ ยกเว้นช้างมงคล ม้ามงคล และราชรถมงคล แล้วพากันออกไปตั้งบ้านเมืองใหม่ชั่วคราวก่อน เมื่อสิ้นรัชสมัยเราแล้ว พวกเธอจึงค่อยหวนกลับมายึดเอาราชสมบัติคืนเถิด”

ครั้นตรัสรับสั่งเช่นนี้แล้ว จึงทรงมอบหมายให้อำมาตย์ ๘ ท่าน ร่วมเดินทางติดสอยห้อยตามไปเป็นที่ปรึกษาแก่ราชบุตรเหล่านั้นด้วย

เต นานปฺปการํ กนฺทิตฺวา โรทิตฺวา “ตาต อมฺหากํ โทสํ ขมถา”ติ ราชานญฺจ ราโชโรเธ จ ขมาเปตฺวา, “มยมฺปิ ภาตูหิ สทฺธึ คมิสฺสามา”ติ ราชานํ อาปุจฺฉิตฺวา นิกฺขนฺตภคินิโย อาทาย จตุรงฺคินิยา เสนาย ปริวุตา นครา นิกฺขมึสุ. กุมารา ปิตุ อจฺจเยน อาคนฺตฺวา รชฺชํ กาเรสฺสนฺติ, มยํ คจฺฉาม เต อุปฏฺฐหามา. จินฺเตตฺวา พหุชนา เต อนุพนฺธึสุ.

ปฐมทิวเส เอกโยชนิกา สหคตา เสนา อโหสิ. ทุติยทิวเส ทฺวิโยชนิกา, ตติยทิวเส ติโยชนิกา อโหสิ. กุมารา มนฺตยึสุ “มหา อยํ พลนิกาโย, สเจ มยํ ยํกิญฺจิ สามนฺตราชานํ มทฺทิตฺวา ชนปทํ คณฺเหยฺยาม. โสปิ โน นปฺปสเหยฺย. กึ ปเรสํ ปีฬาย กตาย, มหา อยํ ชมฺพุทีโป. อรญฺเญ นครํ มาเปสฺสามา”ติ หิมวนฺตาภิมุขํ คนฺตฺวา นครวตฺถุํ ปริเยสึสุ.

พระราชโอรสเสด็จออกจากพระนครไปพร้อมกับพระราชธิดา

พระราชโอรสเหล่านั้นต่างพากันกรรแสงครวญคร่ำโศกาอาลัยที่ต้องจากพระราชบิดาไป พวกเธอได้

กราบบังคมทูลขอขมาลาโทษที่อาจจะพึงมีต่อพระบิดาและต่อเหล่ากษัตริย์ชาติเชื้อพระวงศ์ ดังนี้ ว่า “ขอเดชะ เสด็จพ่อ, ขอพระองค์จงโปรดประทานอภัย ยกโทษ แก่ข้าพระองค์ทั้งหลายด้วยเถิด”

แม้พวกราชกุมารีทั้งหลาย ก็กราบอำลาพระราชบิดาดังนี้ว่า “แม้หม่อมฉันทั้งหลาย ก็จักออกไปจากแว่นแคว้นนี้พร้อมกับเสด็จพี่ทั้งหลาย เพคะ”

จากนั้น พระราชโอรสทั้ง ๔ และพระราชธิดาทั้ง ๕ จึงได้พากันออกจากพระนคร ด้วยความโศกเศร้าอาดูร โดยมีข้าราชบริพารเหล่าเสนาทหารทั้ง ๔ เหล่า ร่วมสมทบเดินทางออกจากพระนครไปด้วย

แม้พสกนิกรชาวแว่นแคว้นก็พากันติดสอยห้อยตามไป เพราะคิดว่า “อีกไม่นานนักหรอก เมื่อเจ้าเหนือหัวองค์ปัจจุบันไม่อยู่แล้ว พระราชโอรสเหล่านี้ ก็คงจะเสด็จหวนกลับมาครองราชย์ในประเทศนี้อีก พวกเราจะขอตามเสด็จไปเพื่อปรนนิบัติรับใช้พระราชโอรสและพระราชธิดาเหล่านั้นด้วย”

ในวันแรก ขบวนที่ติดตามไปมีความยาวได้ประมาณ ๑ โยชน์ พอวันที่ ๒ เพิ่มเป็น ๒ โยชน์ วันที่ ๓ (วันสุดท้าย) ขบวนที่ติดตามยาว ๓ โยชน์

พระราชโอรสทั้งหลายเหล่านั้น จึงปรึกษากันว่า “ขบวนพลนิกายผู้ติดตามมานี้ ช่างมากมายมหาศาลจริงหนอ ด้วยกองกำลังจำนวนมหึมาเช่นนี้ หากพวกเราประสงค์จะยึดครองประเทศเพื่อนบ้านก็สามารถเข้ายึด บดขยี้ประเทศแถบภูมิภาคเดียวกันได้ โดยไม่ยากเย็น ซึ่งก็ยากที่จะมีประเทศไหนต้านทานกองกำลังของเราได้ แต่ว่าจะมีประโยชน์อันใดเล่า ด้วยการเบียดเบียนผู้อื่นแล้วยึดเอาบ้านเอาเมืองเขามาเป็นของเรา

ชมพูทวีปเองก็สุดแสนจะกว้างใหญ่ไพศาล พวกเราพากันเข้าป่าแล้วพัฒนาสร้างบ้านสร้างเมืองก็คงจะดีไม่น้อย”

เมื่อได้ข้อสรุปเช่นนี้แล้ว พวกเขาจึงจัดขบวนบ่ายหน้าสู่ป่าหิมวันต์ ด้นดั้นสรรหาพื้นที่อันเหมาะสมแก่การสร้างพระนครใหม่

กปิลวตฺถุปฺปตฺติ

ตสฺมึ สมเย อมฺหากํ โพธิสตฺโต พฺราหฺมณมหาสาลกุเล นิพฺพตฺติตฺวา **กปิลพฺราหฺมโณ** นาม หุตฺวา กาเม ปหาย อิสิปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา หิมวนฺตปเทเส โปกฺขรณิยา สาลวนสณฺเฑ ปณฺณสาลํ มาเปตฺวา วาสํ กปฺเปสิ.

โส กิร **ภูมิชาลํ** นาม วิชฺชํ ชานาติ. อุทฺธํ อสีติหตฺเถ อากาเส เหฏฺฐา จ ภูมิยา คุณโทสํ ชานาติ เอกสฺมึ ปเทเส ติณคุมฺพลตา ทกฺขิณาวฏฺฏา ปาจินาภิมุขํ ขายนฺติ. สีหพฺยคฺฆาทโย มิคสูกเร พิฬาราทโย จ มณฺฑูกมูสิเก อนุพนฺธมานา ตํ ปเทสํ ปตฺวา น สกฺโกนฺติ อนุพนฺธิตุํ. อญฺญทตฺถุ เตหิ สนฺตชฺชิตฺวา นิวตฺตนฺติเยว. โส “อยํ ชยปฺปเทโส”ติ ญตฺวา ตตฺถ อตฺตโน ปณฺณสาลํ มาปยิ.

สากวัน ป่าสัก

ณ ห้วงเวลานั้น พระโพธิสัตว์ของเราได้บังเกิดเป็นพราหมณ์หนุ่ม นามว่า **กบิลพราหมณ์** อยู่ในตระกูลพราหมณ์ซึ่งเป็นตระกูลอภิมหาเศรษฐี ระดับ**พราหมณมหาศาล** ซึ่งมีจำนวนทรัพย์สินรวมประมาณ ๘๐ โกฏิ เป็นตัวกำหนดความร่ำรวย ท่านได้ออกบวชเป็นฤษี สละทิ้งกามคุณ บำเพ็ญพรตอยู่ในบรรณศาลา

เนินป่าสากวัน ริมสระน้ำโบกขรณี

เล่ากันว่า "ฤษีนั้น เชี่ยวชาญวิชาดูชัยภูมิ ซึ่งเรียกกันว่า "ภูมิชาละ" สามารถรู้คุณโทษของพื้นดิน ส่วนด้านบนสูงขึ้นไปบนอากาศถึง ๘๐ ศอก และลงสู่ใต้ดิน ๘๐ ศอก

ปรากฏว่าท่านเห็นพื้นที่แห่งหนึ่ง มีกอหญ้าและเถาวัลย์พันกันเป็นเกลียววนรอบขวา มีปลายชี้หน้าไปทางทิศตะวันออก

ณ ที่ตรงนั้น สัตว์ร้ายผู้เป็นเจ้าป่า เช่น สิงห์ เสือ เป็นต้น เมื่อไล่ล่าเหยื่อมีเนื้อ หมู หรือสัตว์ร้ายรุ่นจิ๋ว เช่น แมวป่า เป็นต้น เมื่อไล่ล่าเหยื่อตัวน้อยมีกบ หนู เป็นต้น มาถึงพื้นที่ตรงนั้น ก็ไม่อาจจะไล่ล่าต่อไปได้ ตรงกันข้ามพวกมันกลับโดนคุกคามโดยเหยื่อที่พวกมันไล่ล่ามาจนต้องถอยร่นกลับไปทุกครา

ฤษีเห็นเหตุการณ์ดังกล่าวจึงรู้ว่า ที่นี้ เป็นที่ชัยสมรภูมิ ใครเข้าถึงก่อนย่อมมีอำนาจเหนือศัตรู ท่านจึงได้ปลูกสร้างกุฏิบรรณศาลาของตนบนพื้นที่ดังกล่าว

อถ กุมาเร นครวตฺถุํ ปริเยสมาเนว อตฺตโนกาสมาคเต ปุจฺฉิตฺวา ตํ ปวตฺตึ ญตฺวา เตสํ อนุกมฺปํ ชเนตฺวา เอวมาห "อิมสฺมึ ปณฺณสาลฏฺฐาเน มาปิตํ นครํ ชมฺพุทีเป อคฺคนครํ ภวิสฺสติ. เอตฺถ ชาตปุริเสสุ เอเกโกว ปุริสสตมฺปิ ปุริสสหสฺสมฺปิ อภิภวิตุํ สกฺขิสฺสเตว. เอตฺถ โว นครํ มาเปถ, ปณฺณสาลฏฺฐาเน รญฺโญ ฆรํ มาเปถ. จณฺฑาลปุตฺโตปิ อิโธกาเส ฐตฺวา ราชภาวํ อิจฺฉนฺโต สกลชมฺพุทีปํ ชินิตฺวา จกฺกวตฺติราชา หุตฺวา ภเวยฺยา"ติ.

เต "นนุ อยํ ภนฺเต อยฺยสฺส วสโนกาโส"ติ โพธิสตฺโต อาห "มม วสโนกาโส วายํ โหติ, มา จินฺตยิตฺถ, อหํ เอกปสฺเส ปณฺณสาลํ กตฺวา วสิสฺสามิ, อิเธว นครํ มาเปตฺวา "กปิลวตฺถุนฺ"ติ นามโวหรถา"ติ. เต ตตฺเถว นครํ มาเปตฺวา กปิลตาปสสฺส วสโนกาสตฺตา ติณาทีนํ ทกฺขิณโต อาวฏฺเฏตฺวา ธิตตฺตา จ กปิลวตฺถุนฺติ โวหรึสุ. เต กุมารา สพฺเพหิ อมจฺเจหิ สทฺธึ ตตฺเถว นิวาสํ กปฺเปสุํ.

เมื่อกองคาราวานของเหล่าพระราชโอรสผู้ซึ่งกำลังแสวงหาแผ่นดินสร้างพระนครใหม่มาถึงบรรณศาลาดังกล่าว เมื่อฤษีทราบความว่ากำลังแสวงหาพื้นที่สร้างเมือง ท่านจึงอนุเคราะห์เสียสละพื้นที่ของตนให้กับพระราชโอรสเหล่านั้น เพื่อสร้างเป็นพระนครโดยให้เหตุผลว่า

"ณ ที่ตรงบรรณศาลานี้ หากได้สร้างพระนครขึ้น พระนครนั้นก็จะกลายเป็น **อัครนคร** พระนครอันล้ำเลิศประเสริฐกว่านครใดในชมพูทวีป"

บุรุษใดได้มีโอกาสถือกำเนิดเกิดบนแผ่นดินตรงนี้ เขาจะเป็นยอดคน แม้เพียงลำพังคนเดียวก็สามารถเอาชนะศัตรูคนเป็นร้อยเป็นพันได้ไม่ยาก ดังนั้น ท่านทั้งหลายจงสร้างพระนคร ณ ที่ตรงนี้เถิด"

เมื่อราชกุมารเหล่านั้นตรัสถาม "ก็ที่ตรงนี้ เป็นที่อยู่ของท่านมิใช่หรือ"

พระโพธิสัตว์ตอบว่า "ใช่ เป็นที่อยู่ของเรา, แต่พวกท่านอย่าได้คิดมากเลย เราจะสร้างบรรณศาลาในที่มุมอีกด้านหนึ่ง พวกท่านสร้างเมือง ณ บรรณศาลานี้ แล้วตั้งชื่อเมืองนี้ว่า **"กบิลพัสดุ์"** เถิด"

พวกราชกุมารเหล่านั้น จึงได้สร้างเมือง แล้วตั้งชื่อเมืองว่า **"กบิลพัสดุ์"** ในฐานะเป็นที่อยู่ของฤษีกบิลดาบส และเพราะเป็นพื้นที่ที่มีหญ้าเถาวัลย์พันเวียนร้อยไปทางด้านขวาเป็นทักษิณาวัฏมงคลปรากฏอยู่ แล้วพวกราชกุมาเหล่านั้นก็ได้อาศัยอยู่กับคณะอำมาตย์ ณ ที่พระนครใหม่นั้น นับตั้งแต่นั้นมา

อยํ กปิลวตฺถุนครสฺส อุปฺปตฺติ.

ประวัติสร้างพระนครกบิลพัสดุ์ จบ

บทสัมภาษณ์พิเศษ

... พระพุทธเจ้าในจอ : ตอนที่ ๒ ...

ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ที่ผ่านมานี้ ท่านผู้อ่านคงยังจำกันได้ว่า มีข่าวหนึ่งที่ยึดครองพื้นที่สื่อทุกประเภทในเมืองไทย เพื่อเสนอเรื่องอันน่ายินดียิ่งสำหรับพุทธศาสนิกชนชาวไทย เมื่อ "กากัน มาลิก" ดาราภาพยนตร์ระดับซุปเปอร์สตาร์บอลลีวูด ผู้เป็นหนุ่มอินเดียที่นับถือศาสนาฮินดูมาตั้งแต่เกิด กลับเกิดมีศรัทธาในพระธรรมของพระพุทธเจ้าจนเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธ และประสงค์ที่จะบวชเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนาโดยเลือกที่จะมาบวชที่เมืองไทย

วารสารโพธิยาลัยเคยเล่าเรื่องของ "ซุปตาร์บอลลีวูด" ผู้นี้ไว้แล้วเมื่อปี ๒๕๖๓ ในเล่มที่ ๕๖ เมื่อเขาสวมบทบาท "เจ้าชายสิทธัตถะ" ในภาพยนตร์ฟอร์มใหญ่ของศรีลังกาเรื่อง "สิทธัตถะ เจ้าชายผู้กลายเป็นพระพุทธเจ้า" ซึ่งคว้ารางวัลจากงานเทศกาลภาพยนตร์โลก (World Buddhist Film Festival) ที่สหประชาชาติจัดขึ้นในโอกาสวันวิสาขบูชา โดยได้รับมา ๕ รางวัล คือ รางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยม ผู้กำกับยอดเยี่ยม บทภาพยนตร์ยอดเยี่ยม ดนตรีประกอบยอดเยี่ยมและนักแสดงยอดเยี่ยมสำหรับกากัน มาลิก และต่อมา เรื่องนี้ยังได้รับรางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยมในงานเทศกาลภาพยนตร์นิวเดลีด้วย

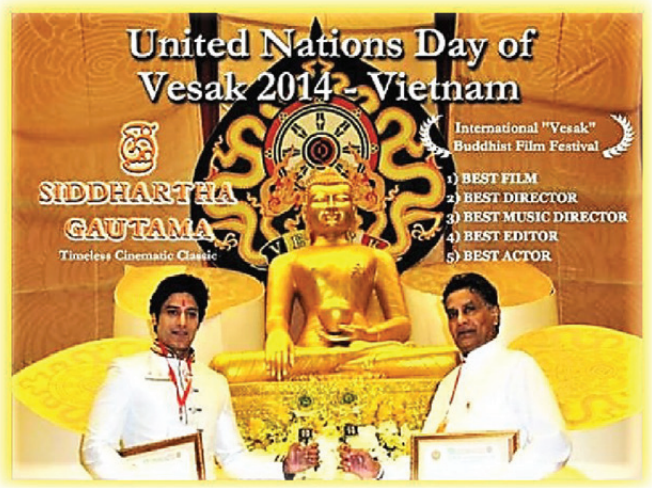

สำหรับท่านผู้อ่านที่ไม่ได้อ่านฉบับที่ ๕๖ ทางวารสารฯ ขอสรุปเรื่องให้ว่า การสวมบทเจ้าชายสิทธัตถะในครั้งนั้น กากัน มาลิก ได้ทุ่มเทศึกษาทั้งพุทธประวัติ และหัวข้อธรรมต่างๆ เพื่อให้สามารถแสดงได้สมบทบาท นั่นเป็นสิ่งที่ทำให้เขาเริ่มรู้จักและประทับใจในพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ยิ่งได้ศึกษามากขึ้นก็ยิ่งมีศรัทธาแรงกล้าขึ้น จนขอรับนับถือพุทธศาสนา

นอกจากนั้น กากันยังเคารพและศรัทธาต่อในหลวงรัชกาลที่ ๙ เป็นอย่างสูง ที่ทรงทุ่มเทเพื่อประชาชนตลอดเวลา กากันจึงตั้งปณิธานที่จะทำเพื่อผู้อื่นตามแบบอย่างของพระองค์ ด้วยการนำคำสอนของพระพุทธเจ้าไปช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้คนอินเดีย เขาได้ทำหลายโครงการเพื่อการนี้ เช่น The Lotus World ที่ชวนให้คน "ทำดีทำได้ทุกวัน" การแนะนำให้คนอินเดียใช้มรรคมีองค์ ๘ เป็นหลักในการดำเนินชีวิต จัดตั้งศูนย์วิปัสสนาที่เปิดรับคนทุกชั้นวรรณะและทุกศาสนาเข้ามาพัฒนาจิตใจ และโครงการแจกพระพุทธรูปจำนวน ๘๔,๐๐๐ องค์ให้กับคนอินเดีย และเขายังมาร่วมแสดงภาพยนตร์ไทยแนวธรรมะเรื่อง "เล่า ฤา สื่อ IV(สี่)" ซึ่งรับชมได้ฟรีทางยูทูบ

ก่อนอื่นขอแก้ไขความสับสนในสื่อโซเชียลกันก่อน ระหว่างสองพระเอกอินเดียที่เล่นหนังเรื่องประวัติของพระพุทธเจ้ากันทั้งสองคน คนซ้ายในรูปคือ "ฮีมานชู โซนิ" เล่นซีรีย์เรื่อง "พระพุทธเจ้ามหาศาสดาโลก" มาวัดไทยบ่อย แต่ไม่ได้บวช

คนที่บวชคือคนขวา "กากัน มาลิก" ผู้เล่นหนังใหญ่ของศรีลังกาเรื่อง "สิทธิตถะ เจ้าชายผู้กลายเป็นพระพุทธเจ้า"

สำหรับท่านที่ต้องการอ่านฉบับที่ ๕๖ แบบเต็มๆ สามารถอ่านได้ในเว็บไซต์ของวัดจากแดง (https://watchakdaeng.com/) และเว็บไซต์ของชมรมกัลยาณธรรม (https://www.kanlayanatam.com/podhiyalai.htm)

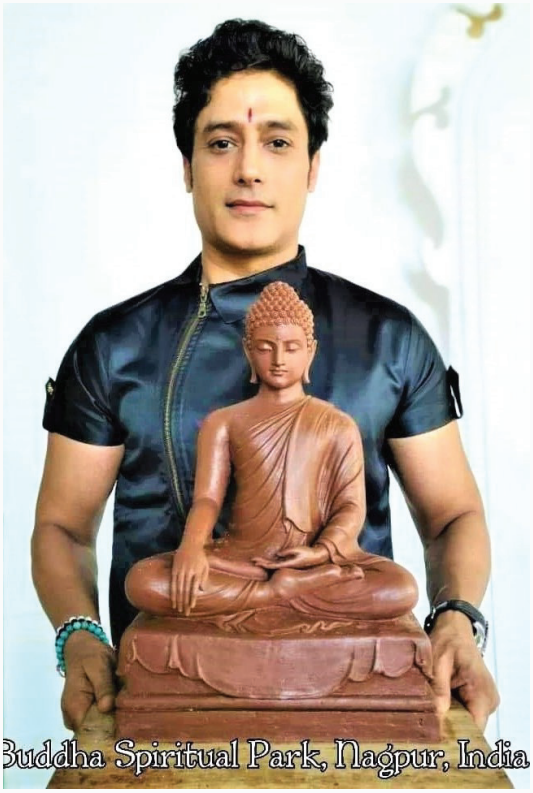

กลับมาสู่ปี ๒๕๖๕ กากัน มาลิก ได้แจ้งกับบรรดาแฟนคลับผ่านเฟสบุคของเขาว่า

"...ถึงเวลาแล้ว ที่ผมจะได้เรียนรู้พระธรรมให้ได้รู้จักเข้าใจความไม่เที่ยงทั้งปวง ประเทศไทยกำลังดึงดูดให้ผมได้ไปรู้จักตัวเองอย่างแท้จริง ได้เวลาไปศึกษาพระธรรม ไปเรียน ไปรับความรู้ให้พร้อมที่จะไปหมุนกงล้อธรรมในอินเดียแล้ว..."

จากนั้น จึงมีข้อมูลข่าวพร้อมภาพถ่ายและวีดิทัศน์เข้ามาครองพื้นที่สื่อของไทยในระดับที่เรียกได้ว่าขึ้นหน้าหนึ่งพาดหัวไม่ในสื่อทุกประเภท นั่นคือข่าวการเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์ของกากัน มาลิก ซุปเปอร์สตาร์บอลลีวูด โดยมีพิธีอุปสมบทที่วัดธาตุทอง มีแฟนคลับและผู้ที่ชื่นชมเขามาร่วมงานอย่างใกล้ชิดและอบอุ่น ตามรูปที่เลือกมาให้ชมกันเป็นบางส่วน

ข่าวเรื่องนี้ได้สร้างกระแสความชื่นชมยินดีที่ดาราดังชาวอินเดียผู้เคยนับถือศาสนาฮินดูหันมารับนับถือศาสนาพุทธ ตามรอยพุทธประวัติที่เขาเคยสวมบทบาทและเมื่อบวชแล้ว ชาวไทยก็ได้ชื่นชมในจริยวัตรอันสงบงามของพระกากัน

แต่ก็มีกระแสแห่งความสงสัยนานาประการขึ้นมาอาทิ เป็นคนฮินดูแล้วมาเปลี่ยนเป็นชาวพุทธได้อย่างไรกัน แถมยังบวชเป็นพระสงฆ์ด้วย พ่อแม่อนุญาตหรือเปล่านะ ไปจนกระทั่งว่า แล้วจะไปรื้อฟื้นศาสนาพุทธในอินเดียได้ยังไงกัน จะไหวหรือ เรื่องแบบนั้นมันไม่ง่ายเลยนะ....ฯลฯ

ทางเราได้หาข้อมูลเป็นคำตอบในเรื่องนี้ รวมทั้งเรื่องอื่นๆ ที่ท่านผู้อ่านอาจจะสนใจใคร่รู้มาให้ท่านได้อ่านกันอย่างจุใจในหน้าถัดไป

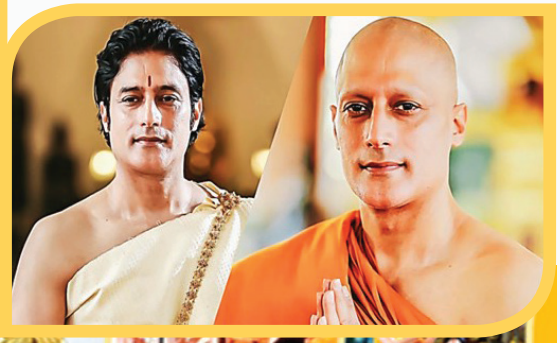

หลังจากที่พระกากัน “อโสโกภิกขุ” เข้าพิธีอุปสมบทเมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ และอยู่ในร่มกาสาวพัสตร์ได้หนึ่งสัปดาห์ กองบรรณาธิการวารสารโพธิยาลัยก็ได้รับโอกาสให้เข้าไปกราบและสัมภาษณ์ท่านที่วัดธาตุทอง ซึ่งเราจะนำเรื่องราวอันน่าชื่นชมยินดีนี้มาไขทุกข้อสงสัยอย่างชัดตรง ถ่ายทอดให้ท่านผู้อ่านของเราได้รับทราบกันอย่างจุใจ

คำถามยอดฮิตอันดับแรกคือ ท่านเป็นคนฮินดู ***ท่านเล่นหนัง เล่นละครเป็นองค์เทพฮินดูมาตลอดชีวิต แต่เมื่อเล่นเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ/พระพุทธเจ้าเพียงเรื่องเดียว ทำไมท่านถึงอยากเป็นชาวพุทธ?***

พระอโสโกเล่าให้ทีมกองบรรณาธิการวารสารโพธิยาลัยฟังว่า เรื่องนี้มีเหตุปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน เริ่มจากสิ่งที่อาจจะเรียกได้ว่า “ปาฏิหาริย์สิวสองร้อยเม็ด” ที่ต้องเล่าย้อนอดีตไปสมัยที่ท่านยังเป็นดาราหนุ่มน้อย คือเมื่อผู้กำกับภาพยนตร์คนดังของศรีลังกาที่ชื่อ “สมาน วีรมัน” (Saman Weeraman) ได้พบกากัน มาลิก ก็รู้สึกได้ถึงพลังอะไรบางอย่างในตัวของกากัน จนต้องบอกกับเจ้าตัวว่า สักวันหนึ่งจะต้องเอาตัวกากันมาเล่นหนังของเขาให้จงได้ ซึ่งกากันก็ยินดีมาก แต่ยังไม่รู้ว่าจะมีโอกาสดังกล่าวเมื่อใด

แล้ววันนั้นก็มาถึงเมื่อผู้กำกับสมาน วีรมัน ต้องการสร้างหนังใหญ่เป็นพุทธประวัติที่จะแทรกข้อธรรมดีๆ ให้ผู้ชมได้รับรู้ และตั้งใจว่าจะมอบบทเจ้าชายสิทธัตถะให้กากัน จึงติดต่อให้เขาบินมาจากอินเดียเพื่อมาคัดตัวนักแสดงที่ศรีลังกา แน่นอนว่ากากันตื่นเต้นยินดีมากที่ได้รับโอกาสวิเศษสุดนี้ แต่ก่อนเดินทางแค่เพียงวันเดียวก็มีเรื่องไม่คาดฝันเกิดขึ้น เมื่อเขาตื่นขึ้นมาพร้อมกับหัวสิวที่ขึ้นมาเขรอะเต็มใบหน้าอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน

พระอโสโกย้อนความหลังให้ฟังว่า กากันก็ทำได้แค่ไปหาหมอและได้ยามาทา และในวันรุ่งขึ้นก็ต้องบินไปศรีลังกา ไปปรากฏตัวในอาคารคัดตัวในสภาพผอมดำผมยาวหนวดเฟิ้มกับสิว ๒๐๐ เม็ดเต็มหน้า นักแสดงกว่า ๓๐๐ คนที่มาร่วมคัดตัวจากนานาประเทศต่างแอบหัวเราะหยัน กรรมการตั้งท่าจะคัดทิ้งในทันที แต่ผู้กำกับยืนยันว่ากากันต้องได้เข้าคัดตัว จากนั้นก็มีหมอไต้หวันมาตรวจและมอบยาไว้ให้ทากระปุกหนึ่ง พร้อมแนะนำให้ไปไหว้พระที่วัดพุทธซึ่งอยู่ไม่ไกลจากที่พัก กากันรับยาแล้ว ก็ไปวัด กราบพระพุทธรูป นั่งสมาธิและขอพร เมื่อกลับมาก็พบว่าห้องพักที่จัดไว้ให้เขาโดยเฉพาะนั้นเป็นห้องใหญ่ โปร่งโล่ง ทาสีขาวทั้งห้อง กากันจึงนำภาพพระพุทธเจ้าที่ติดตัวมาหลายรูปไปติดเรียงไว้บนฝาผนัง แล้วนั่งทำสมาธิเพ่งมองที่ภาพพระพุทธเจ้าพร้อมอธิษฐานขอกำลังใจและความสำเร็จ

พระอโสโกเล่าต่อว่า เช้าวันรุ่งขึ้นปาฏิหาริย์ก็ปรากฏ ยาที่หมอไต้หวันให้ออกฤทธิ์จนสิว ๒๐๐ เม็ดยุบลงทั้งหมด เหลือเพียงร่องรอยทิ้งไว้เล็กน้อยซึ่งหายสนิทในวันต่อมาที่ต้องเข้าคัดตัวนั้นเอง พระอโสโกบอกว่า ยาทรงฤทธิ์ที่หมอไต้หวันให้ก็เป็นตัวเดียวกับที่ใช้ที่อินเดียแต่ไร้ฤทธิ์ ท่านยืนยันว่า วิธีการรักษานั้นเหมือนกันหมด แต่มีสิ่งที่ทำเพิ่มคือ ไปกราบพระพุทธรูปและนั่งสมาธิที่วัดพุทธ และมานั่งสมาธิต่อที่ห้องพักโดยเพ่งมองภาพพระพุทธเจ้าที่นำติดตัวมา เมื่อสิวหายไปแบบแทบไม่เหลือร่องรอยหลังจากทำสิ่งเหล่านี้ จึงทำให้รู้สึกมีกำลังใจเต็มที่ และยิ่งมุ่งมั่นที่จะแสดงบทบาทเจ้าชายสิทธัตถะให้ดีที่สุด

การคัดตัวในวันนั้นใช้บทเจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกมหาภิเนษกรมณ์ พระอโสโกเล่าว่า จิตใจของกากันที่อ่อนโยนเป็นปกติวิสัยได้หยั่งลงสัมผัสได้ถึงความใจหายของคนที่จะต้องพลัดพรากจากผู้เป็นสุดที่รักสุดแสนเสน่หา ทำให้มีความอาลัยอาวรณ์ที่ล้ำลึกสุดที่จะบรรยาย แต่จำต้องจากไปเพื่อแสวงหาหนทางปลดเปลื้องทุกข์ให้มวลมนุษยชาติ มันเป็นการเลือกที่ตัดสินใจทำได้ยากที่สุดในชีวิต แต่เจ้าชายสิทธัตถะท่านทรงแน่วแน่ในทางเลือกนี้ด้วยความปวดร้าวหนักหน่วงท่วมท้น ด้วยใจที่สัมผัสได้อยู่กับอารมณ์อันลึกซึ้งเช่นนั้น กากันได้สวมบทบาทเจ้าชายสิทธัตถะไปตามความรู้สึกนั้นอย่างเต็มที่ เมื่อแสดงจบก็พบว่า ทุกคนที่อยู่ในห้องคัดตัวต่างนิ่งงัน สีหน้าบ่งบอกถึงอารมณ์ที่คล้อยไปตามบทบาทที่แสดง แม้ช่างกล้องก็ถ่ายทำไปพร้อมน้ำตาที่ยังทิ้งคราบไว้บนใบหน้า แน่นอนว่าทุกคนเห็นพ้องให้กากันได้รับบทเจ้าชายสิทธัตถะอย่างเป็นเอกฉันท์

แต่นี่ไม่ใช่การสิ้นสุดของการคัดตัว ผู้สร้างหนังและผู้กำกับพิถีพิถันเอาจริงเอาจังกับ “ว่าที่ดารานำ” ถึงขนาดขอตามไปอยู่ที่บ้านของกากันที่มุมไบด้วยเลย เพื่อเฝ้าสังเกตลักษณะนิสัยที่แท้จริงของว่าที่ดารานำ ทั้งผู้สร้างและผู้กำกับให้ความสำคัญกับสิ่งนี้มากกว่าทักษะการแสดง เพราะต้องการให้ผู้ชมรู้สึกว่า กำลังมองเห็นเป็นเจ้าชายสิทธัตถะหรือพระพุทธเจ้าอยู่จริงๆ ซึ่งถ้าเพียงแต่แสดงไปตามบท (portray the role) จะไม่เพียงพอ แต่ต้องได้ดาราที่มีลักษณะนิสัยประจำตัวที่สอดคล้องและเอื้อกับบทบาทจึงจะแสดงออกมาได้เนียนเป็นธรรมชาติ (live the role) จนผู้ชมเชื่อว่าเป็นอุปนิสัยของเจ้าชายสิทธัตถะจริงๆ จึงจะสามารถบรรลุเป้าหมายสุดยอดของภาพยนตร์ที่ต้องการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ชมนึกอยากทำดี อยากทำเพื่อผู้อื่นตามตัวอย่างที่เห็นในหนังด้วย

การคัดตัวจึงเป็นปฐมบทของการก้าวสู่ร่มกาสาวพัสตร์ในปี ๒๕๖๕ นี้

ด้วยความเอาจริงเอาจังของทีมผู้สร้างถึงขนาดนี้ และด้วยความรับผิดชอบในการแสดงให้สมบทบาทที่สุดเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว กากันจึงไปหาหนังสือมาอ่าน คือชุด Old Path White Clouds ที่เล่าทั้งพุทธประวัติตั้งแต่ประสูติ ตรัสรู้ ปรินิพพาน ไปจนถึงหัวข้อธรรมต่างๆ ซึ่งกากันอ่านแล้วก็ทึ่งมาก ประหลาดใจมากกับเรื่องราวดีๆ ที่ได้รับรู้ และก็ช็อคไปเลยว่า ทำไมสิ่งดีๆ คือพระธรรมที่จัดว่าเป็นขุมทรัพย์ หรือเมฆอันล้ำค่านี้จึงแทบจะไม่เป็นที่รู้จักกันในอินเดีย จะว่าสูญหายไปจากอินเดียก็ได้ ตัวเขาเองก็ไม่เคยได้ยินมาก่อนเลย ทั้งที่พระธรรมซึ่งเป็นเชิงวิทยาศาสตร์แท้ๆ นั้น เป็นวิถีชีวิตที่เราควรดำเนินตามและนำไปใช้ได้ผลจริง ยิ่งอ่าน จิตใจของกากันก็ยิ่งดื่มด่ำในรสพระธรรมมากขึ้นเรื่อยๆ (หนังสือชุดนี้รจนาโดยท่าน **ติช นัท ฮันห์** (Thich Nhat Hanh) ในหนังสือชุด ๔ ตอนชื่อว่า **Old Path White Clouds)** ซึ่งมีแปลเป็นภาษาไทยในชื่อ *“คือเมฆสีขาว ทางก้าวเก่าแก่”* แปลโดย **สันติสุข โสภณสิริ** และ **รสนา โตสิตระกูล**

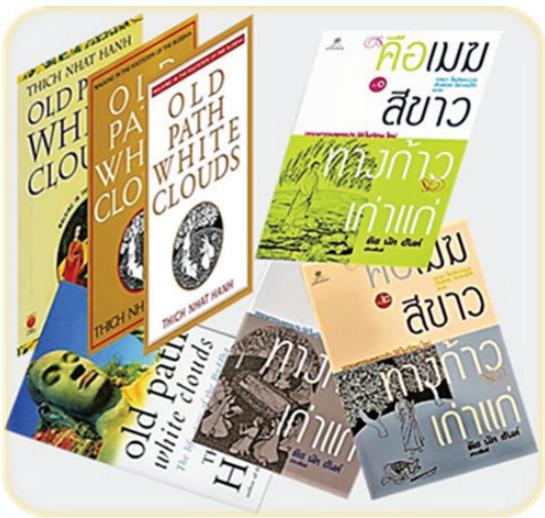

จากการคัดตัวในวันนั้น ที่กากันยังเพียงต้องการแค่ชื่อเสียงเงินทอง เขาได้มาทุ่มเทศึกษาทั้งพุทธประวัติและหัวข้อธรรมต่างๆ เพื่อให้สามารถแสดงให้สมจริงอย่างที่สุด จนได้ตระหนักชัดถึงการเสียสละของพระพุทธองค์และคุณค่าของพระพุทธธรรม เมื่อกากันเดินเท้าเปล่าอยู่ในป่าริมลำน้ำ ถูกเศษหินและหนามตำเท้าเป็นแผลลึกพอควร ทำให้เขาได้รู้ซึ้งว่าฝ่าพระบาทอันบอบบางที่เคยสวมแต่รองพระบาทนุ่มสบายของเจ้าชายสิทธัตถะนั้น ต้องอดทนกับความเจ็บปวดจากกรวดหินและหนามไหน่ตามพื้นดินแค่ไหน จึงจะแข็งกร้านเพียงพอกับการใช้ชีวิตในป่าชัฏอันอุดมสมบูรณ์ในสมัยพุทธกาล ศรัทธาของกากันต่อพระวิริยะของเจ้าชายสิทธัตถะที่ทรงอดทนต่อความยากลำบาก เพื่อค้นหาหนทางพ้นทุกข์ให้ตนเองและผู้อื่นจึงเพิ่มพูนขึ้น ยิ่งเมื่อกากันได้แสดงถึงตอนที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา ซึ่งเขาได้ยอมอดอาหารจนน้ำหนักลดลงไป ๘ กิโลกรัม เพื่อให้ร่างกายผ่ายผอมจนเห็นซี่โครงชัดเจนสมจริง จนตระหนักแก่ใจถึงความทุกข์ทรมานในขั้นอุกฤษฏ์ของการบำเพ็ญทุกรกิริยา ก็ยิ่งทำให้เขามีศรัทธาเพิ่มพูนขึ้น จนตั้งปณิธานว่า ตัวเขาเอง ก็จะใช้ชีวิตเพื่อช่วยให้ผู้อื่นได้มีความสุขด้วยเช่นกัน และกากันก็ได้ทำเช่นนั้นจริง โดยเขาได้ต่อยอดความสำเร็จของภาพยนตร์เรื่อง "สิทธัตถะ เจ้าชายผู้กลายเป็นพระพุทธเจ้า" ด้วยการนำไปฉายเองในหลายประเทศเช่น ในออสเตรเลีย จีน และสิงคโปร์ ส่วนในศรีลังกานั้นมีคนดูเต็มโรงตลอด และเขายังใช้รถฉายภาพยนตร์เคลื่อนที่ ไปฉายให้คนชนบทห่างไกลและยังด้อยพัฒนาได้ดูฟรี ทั้งไปฉายให้คนที่ไม่มีโอกาสได้ดู เช่น นักโทษในเรือนจำด้วย ภาพยนตร์เรื่องนี้จึงโด่งดังมากที่สุดในรอบ ๗๐ ปี ภาพยนตร์นั้นเป็นช่องทางที่ทำให้คนทุกวัยได้เห็นและรับรู้ถึงการเสียสละที่ยิ่งใหญ่ของเจ้าชายสิทธัตถะได้โดยง่าย ที่สำคัญคือ ได้เห็นชัดเจนว่าทำไมเจ้าชายทรงยอมทิ้งพระราชสมบัติ ยอมทิ้งความสะดวกสบายในพระราชวัง ยอมแม้ต้องพรากจากผู้เป็นที่รักยิ่งอันเป็นสิ่งที่ทำได้ยากเหลือแสน ทั้งยังยอมอดทนต่อความยากลำบากยาวนานกว่าจะตรัสรู้ นั่นก็เพราะพระองค์ทรงมุ่งมั่นค้นหาหนทางที่จะนำมวลมนุษยชาติให้หลุดพ้นจากความทุกข์ หลุดพ้นจากสังสารวัฏได้จริง ท่านไม่ได้ทำเพื่อพระองค์เอง ดังนั้น ไม่นานก็เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า กากัน มาลิก เป็นผู้เผยแผ่พุทธศาสนาด้วยภาพยนตร์เรื่องนี้ ในช่วงนี้กากันก็ถูกตั้งคำถามให้สะกิดใจว่า ไปเผยแผ่พุทธศาสนาอยู่ในประเทศต่างๆ แล้วในอินเดียเล่า ?

ดังนั้น กากันจึงมาจัดทำโครงการในอินเดียในหลายด้าน ซึ่งล้วนนำไปสู่เป้าหมายเดียวกัน คือเพื่อให้คนได้รู้จักธรรมของพระพุทธเจ้าและนำไปปฏิบัติให้ชีวิตดีขึ้น มีความสุขขึ้น (อ่านข้อมูลโครงการได้ในหน้าหลัง) โดยเฉพาะในอินเดียซึ่งมีชาวพุทธจำนวนไม่น้อย แต่ไม่รู้จักเข้าใจพระธรรม เช่นกลุ่มคนทลิท* ที่มาขอรับพุทธศาสนาแทนฮินดู เพราะต้องการหลุดพ้นจากการถูกกดขี่อย่างถูกต้องตามกฎสังคมที่เหลื่อมล้ำและอยุติธรรมของอินเดีย

** คำว่า ทลิท (Dalit) ใช้แทน "จัณฑาล" และรวมไปถึงคนไร้วรรณะต่างๆ นอกเหนือจากสี่วรรณะดั้งเดิมของศาสนาฮินดู (กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร) ซึ่งมีสถานะทางสังคมต่ำมาก (FB สาขาวิชาภาษาเอเชียใต้ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ, https://en.wikipedia.org/wiki/Dalit)*

ทีมสัมภาษณ์ได้กราบเรียนถามพระอโสโกว่า ***"ท่านได้ช่วยเผยแผ่ธรรมะให้คนอินเดียในฐานะชาวฮินดูมาเป็นเวลาไม่น้อย แล้วด้วยเหตุใดท่านจึงนึกอยากมาเป็นชาวพุทธ และได้เป็นเมื่อไร?"***

พระอโสโกบอกว่า ความที่ท่านเสียดายที่คนอินเดียไม่ได้รับประโยชน์จากการค้นพบ "สมบัติล้ำค่าของมวลมนุษยชาติ" ของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นชาวอินเดีย ทรงค้นพบที่อินเดีย แล้วมากลับสูญหายไปจากอินเดียแทบจะโดยสิ้นเชิง*๑ ท่านจึงพยายามนำคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งใช้ได้กับคนทุกชาติทุกศาสนา มาให้คนอินเดียรู้จัก ทำชีวิตให้มีความสุขขึ้น และด้วยความที่ท่านมองว่าพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์เป็นเรื่องเชิงวิทยาศาสตร์แท้ๆ มิได้เป็นเรื่องของศรัทธาหรือความเชื่อใด แต่เป็นวิถีชีวิตที่เราควรดำเนินตาม ดังนั้น ไม่ว่าใครจะนับถือศาสนาใด ก็ย่อมใช้ประโยชน์จากพุทธธรรมได้โดยไม่กระทบกระเทือนต่อแก่นหลักของศาสนาที่นับถืออยู่เลย ในตอนแรกท่านจึงยังไม่ได้คิดเรื่องการเปลี่ยนศาสนาของตนเอง แต่ความพยายามนำ "สมบัติล้ำค่าของมวลมนุษยชาติ" ไปช่วยผู้อื่น ให้ผู้คนได้รู้จักได้ปฏิบัติตามแล้วสามารถมีความสุขเพิ่มขึ้นนี่เอง ที่เป็นสาเหตุอันสำคัญให้กากัน มาลิก ดาราหนุ่มชาวฮินดู ได้เข้ารับพุทธศาสนาอย่างเป็นทางการ และได้ผนวชในที่สุด

จุดนี้มาถึงในช่วงที่กากันไปหารือกับคณะสงฆ์ในศรีลังกา ในเรื่องการเผยแผ่พระธรรมของพระพุทธเจ้าให้คนอินเดียรู้จัก ซึ่งคณะสงฆ์ศรีลังกาเต็มใจช่วยเหลือ และยังได้เมตตาจะนำท่านเข้าเฝ้าพระสังฆราชศรีลังกาในฐานะที่ช่วยเผยแผ่พุทธศาสนาให้คนได้พบธรรมและมีความสุขขึ้นได้

https://kafila.online/

https://www.newsncr.com/

https://www.incredibleindia.org/

https://en.wikipedia.org/wiki/Nalanda

*๑ *หลังยุคพระเจ้าอโศก, พุทธศาสนาในอินเดีย เริ่มเสื่อมจากหลายสาเหตุ โดยเฉพาะเมื่อถูกทัพมุสลิมบุกทำลายในระหว่างช่วงปี พ.ศ. ๑๗๓๗ จนถึง พ.ศ. ๑๗๖๖ อันเป็นปีที่มหาวิทยาลัยนาลันทาถูกทำลายยับเยิน แล้วเลือนหายไปจากความทรงจำของชาวอินเดียมาจนถึงปี พ.ศ. ๒๔๐๓ (ตรงกับช่วงรัชกาลที่ ๘) ที่เซอร์คันนิงแฮมของอังกฤษ ขุดพบซากนาลันทาตรงตามคำบรรยายที่พระถังซัมจั๋งเขียนไว้ในหนังสือไซอิ๋ว*

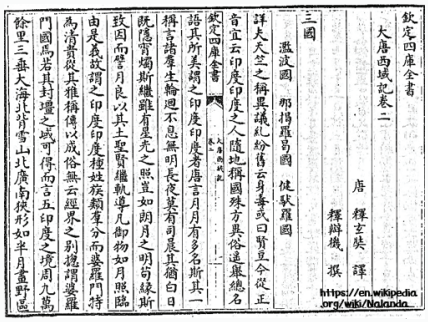
欽定四庫全書
大唐西域記卷二
唐 釋玄奘 譯
釋辯機 撰
三國
濕波國 那揭羅曷國 健馱羅國
詳夫天竺之稱異議紀紛雋云身毒或曰賢豆今從正音宜云印度印度之人隨地稱國殊方異俗遠邇總名
欽定四庫全書
語其所美謂之印度印度者唐言月月有多名斯其一稱言諸羣生輪迴不息無明長夜莫有司晨其猶白日既隱宵燭斯繼雖有星光之照豈如朗月之明苟緣斯致因而譬月良以其土聖賢繼軌導凡御物如月照臨由是義欲謂之印度印度種姓族類車分而異羅門特為清貴從其雅稱傳以成俗無云經界之別總謂婆羅門國焉若其封壤之域可得而言五印度之境周九萬餘里三垂大海北背雪山北廣南狹形如半月畫野區
https://en.wikipedia.org/wiki/Nalanda

https://en.wikipedia.org/wiki/Nalanda

https://en.wikipedia.org/wiki/Nalanda

https://nalandauniversity.files.wordpress.com/

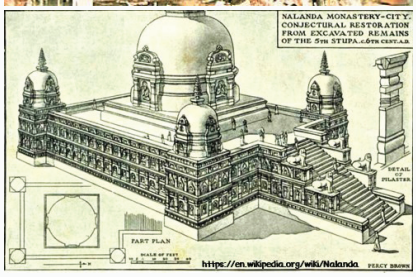

https://en.wikipedia.org/wiki/Nalanda

แต่การเข้าเฝ้าไม่ได้รับอนุญาต โดยพระสังฆราชศรีลังกาท่านมองว่า ไม่มีธุระอะไรที่จะต้องพบกัน และยังทรงสื่อสารกลับมาว่า **จะให้คนไม่มีความสุขเที่ยวไปสอนให้ผู้อื่นมีความสุขได้อย่างไรกัน** อันมีความหมายอันลึกซึ้งว่า **จะให้ผู้ที่ไม่ใช่ชาวพุทธเที่ยวไปสอนพุทธธรรมให้ผู้อื่นได้อย่างไร** นั่นไม่เป็นการเหมาะสม

พระอโสโกเล่าว่า สาระสำคัญนี้ทำให้ฉุกใจขึ้นมาว่า แม้จะรู้แน่แก่ใจตัวเองอยู่ว่า ณ เวลานั้น หัวจิตหัวใจของตนได้กลายเป็นพุทธไปเต็มที่โดยสมบูรณ์แล้ว แต่ก็เข้าใจและเห็นด้วยกับประเด็นที่พระสังฆราชศรีลังกาท่านชี้ให้เห็น จึงไปเข้าร่วมพิธีรับพุทธศาสนาอย่างเป็นทางการในเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๗ ที่มิหินตะเล*๒ ในศรีลังกา อันเป็นช่วงเวลาและสถานที่เดียวกันกับการรับพุทธศาสนาครั้งแรกของศรีลังกานั่นเอง

ทีมสัมภาษณ์จึงได้ถามถึงอีกประเด็นสุดฮิตว่า ***"ครอบครัวของท่านเป็นคนฮินดู แล้วยอมให้ท่านมานับถือศาสนาพุทธได้อย่างไร โดยเฉพาะบิดามารดาของท่านยินยอมให้ท่านบวชพระไม่คัดค้านอะไรเลยหรือ?"***

พระอโสโกได้ตอบด้วยรอยยิ้มว่า ครอบครัวท่านไม่มีข้อขัดข้องอันใดเลย เมื่อท่านไปขออนุญาตนับถือศาสนาพุทธ บิดามารดาของท่านซึ่งเป็นผู้ที่ศรัทธาและนับถือศาสนาฮินดูอย่างเคร่งครัดก็ไม่ได้ขัดข้องอะไรเลย โดยบิดาของท่านได้กล่าวว่า "นี่ลูกมาขอพ่อไปรับนับถือศาสนาพุทธ มาขอเป็นนักบวชในพุทธศาสนา ลูกไม่ได้มาขออนุญาตไปเป็นผู้ก่อการร้ายมิใช่หรือ? ลูกมาขอทำอะไรดีๆ แล้วเหตุใดพ่อจึงจะไม่อนุญาตเล่า?"

มิหินตะเล -สถานที่รับพุทธศาสนาครั้งแรกของศรีลังกา

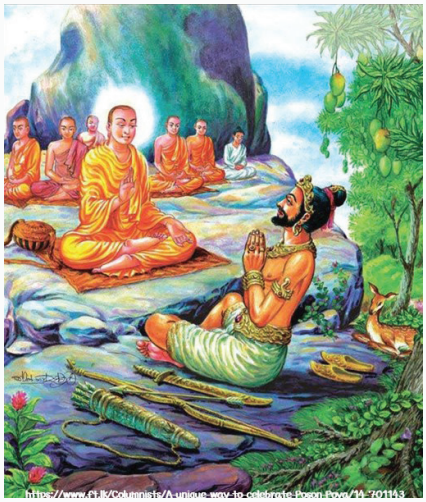

*๒ ตำนานศรีลังกาเล่าว่า พระมหินทเถระ (โอรสพระเจ้าอโศก) ผู้เป็นสมณทูตที่พระเจ้าอโศกส่งมาจากอินเดียเพื่อเผยแผ่พุทธศาสนา ได้เดินทางมาถึงเกาะลังกาและประกาศศาสนาครั้งแรกบนเกาะลังกาที่ "มิหินตะเล" ในวันเพ็ญเดือน ๗ (ช่วงก่อนเข้าพรรษา ๑ เดือน) ปัจจุบันเรียกว่า poson puja day ซึ่งมีงานฉลองเทศกาลสำคัญนี้อย่างยิ่งใหญ่ทุกปี (ข้อมูลตำนานจากวารสารโพธิยาลัยฉบับ ๔๗ หน้า ๗๗)

พระอโสโกยังเล่าให้ฟังถึงอีกหนึ่งแรงบันดาลใจที่มาจากการเผยแผ่พุทธศาสนาในอินเดียของ ดร.อัมเบดการ์*๓ ที่ฟื้นฟูพุทธศาสนาในอินเดียขึ้นใหม่เมื่อราว ๖๕ ปีที่แล้ว เพื่อช่วยให้กลุ่มคนทลิทของอินเดียมารับนับถือพุทธศาสนา เพื่อให้หลุดพ้นจากการถูกเอาเปรียบและเหยียดหยามในสังคมอินเดียที่ฮินดูเป็นชนส่วนใหญ่ แต่งานนี้ดำเนินการไปได้ไม่นานก็ต้องชะงักไป หลังดร.อัมเบดการ์เสียชีวิตลง พระอโสโกจึงอยากสืบสานการเผยแผ่พุทธศาสนาเพื่อให้คนอินเดียได้รับประโยชน์จากพระธรรมคำสอนต่อไป

https://www.buddhistdoor.net/news/1500-dalits-convert-to-buddhism-seeking-social-equality/

https://velivada.com/2019/08/28/india-follow-ambedkar-economics/

https://timesofindia.indiatimes.com/blogs/tracking-indian-communities/cast-away-they-find-peace-at-buddhas-feet/?sourceappp&frmappeyes

*๓ ดร.อัมเบดการ์เป็นผู้ริเริ่มจัดพิธีกรรมให้กลุ่มคนทลิทของอินเดียได้มาเข้ารับนับถือพุทธศาสนา โดยใช้การเปลี่ยนศาสนาเป็นช่องทางยกระดับสถานะทางสังคม และตั้งพุทธศาสนาแนวใหม่ขึ้นมารองรับวัตถุประสงค์นี้คือ "นวยาน" (Navayana) ซึ่งเป็นการตีความหลักธรรมของพุทธศาสนาไปตามมุมมองของ ดร.อัมเบดการ์เองในเรื่องการต่อสู้ทางชนชั้นและการขจัดความเหลื่อมล้ำในสังคมของอินเดียที่เรียกว่า ขบวนการอัมเบดการ์ (Ambedkarite movement)

ด้วยเหตุนี้ สารัตถะของพุทธนวยานจึงแตกต่างจากของพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทและมหายานไปอย่างมาก โดยเฉพาะในหัวข้อธรรมที่เป็นหลักสำคัญ เช่นเห็นว่า อริยสัจ ๔ เป็นเรื่องที่พระสงฆ์ยุคหลังพุทธกาลที่มีความคิดผิดเพี้ยนได้สร้างเรื่องขึ้นมา เพราะอันที่จริงพระพุทธเจ้าตั้งพุทธศาสนาขึ้นมาเพื่อแก้ไขความเหลื่อมล้ำในสังคม ดังนั้นความหมายที่ถูกต้องของ "ทุกข์" ก็คือการถูกกดขี่และได้รับความเหลื่อมล้ำต่างๆ นานาในสังคม โดยทุกข์นี้มีสมุทัย คือระบบวรรณะ ด้วยมุมมองเช่นนี้ (ที่เป็นตัวอย่างของมิจฉาทิฏฐิ ซึ่งเมื่อเริ่มต้นด้วยการเห็นผิด ก็ย่อมพากันผิดต่อไปเรื่อยๆ) ดร.อัมเบดการ์ จึงอธิบายสาวกตามข้างต้นแทน และยังปฏิเสธเรื่องกรรม สังสารวัฏ อนัตตา และนิพพาน โดยมองว่านิพพานเป็นเพียงสภาพพร้อมสมบูรณ์ทางใจเพื่อต่อยอดให้กับความเข้มแข็งทางกาย ที่ผู้คนจะต้องใช้ในการต่อสู้ทางชนชั้นพื้นฐาน พุทธแท้จึงยังเหลือร่องรอยอยู่ในพุทธนวยานและคำปฏิญาณ ๒๒ ข้อของการเข้ารับพุทธศาสนาเพียงเล็กน้อย คือศีล ๕ และบางส่วนของกุศลกรรมบถ

พิธีเข้ารับนับถือพุทธศาสนานั้น จัดขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๙๙ โดยมีคนทลิทมาเข้าร่วมกว่า ห้าแสน และมีสืบต่อมาเป็นระยะ จนปัจจุบันอินเดียมีชาวพุทธเป็นจำนวนกว่า ๑๐ ล้านคน และในชาวพุทธ ๑๐ ล้านคนนี้ เป็นกลุ่มคนทลิทที่มาเป็นชาวพุทธนวยานถึงร้อยละ ๘๗ จึงไม่ใช่เรื่องแปลกว่า ทำไมชาวพุทธจำนวนมากในอินเดียจึงยังไม่รู้จักพระธรรมของพระพุทธเจ้า แต่อย่างน้อยพุทธนวยานก็ได้ช่วยสร้างขวัญและกำลังใจให้กลุ่มคนทลิทเป็นพื้นฐานให้มีโอกาสลุกขึ้นยืนได้ จนนำไปสู่พัฒนาการทั้งในด้านการศึกษาและเศรษฐกิจของคนเหล่านี้ จนสามารถเป็นผู้บริหารระดับสูงได้ นับว่าช่วยให้มีชีวิตที่ดีขึ้นได้จริง

(ข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่องการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์และความคิดของดร.อัมเบดการ์ โดยนายพิทธิกรณ์ ปัญญามณี และจากที่อื่นๆ ตามรายการอ้างอิงท้ายเรื่องและ https://en.wikipedia.org/wiki/Dalit_Buddhist_movement และhttps://en.wikipedia.org/wiki/Navayana#:~:text=Navayanao20(Devanagario3A% 20:EO:A4%A8:EQA48B5%EOA4%A F%:EO%A4%BE:EO%A4NA882C8201AST,Ambeckar's920first2 Oname:2C:20Bhimrao) ข้อมูลประชากรจาก https://worldpopulationreview.com/country-rankings/buddhist-countries)

อีกหนึ่งข้อข้องใจที่มีการถามกันมาก อันมีที่มาจากคำบอกเล่าของพระอโสโกเองว่า ท่านพยายามดำเนินการเผยแผ่พระธรรมของพระพุทธเจ้าในหลากหลายรูปแบบเพราะท่านประสงค์จะ ***"ฟื้นฟูพุทธศาสนาในอินเดีย" หรือ "นำศาสนาพุทธกลับคืนสู่อินเดีย" และในหลายครั้งท่านก็ใช้คำว่า "หมุนกงล้อธรรมในอินเดียอีกครั้ง" จึงมีเสียงถามด้วยความห่วงใยในทำนองว่า งานนี้ท่านจะไหวหรือ?***

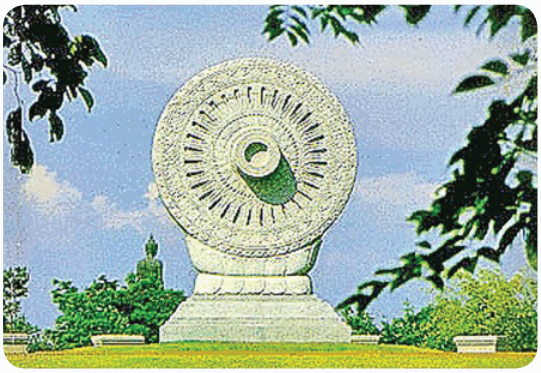

ประเด็นนี้น่าจะเป็นความเข้าใจผิดที่มาจากคำประกาศของพระกากันเองในช่วงก่อนบวชว่า ท่านจะไป "หมุนกงล้อธรรมในอินเดีย" ซึ่งกงล้อธรรม* ในอินเดียเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้กันแพร่หลายตั้งแต่บนธงชาติไปจนถึงศาสนาในอินเดีย เช่น ศาสนาฮินดูและศาสนาเชนหรือไชนะ ขณะที่สากลใช้เป็นสัญลักษณ์ทั่วไปของความเป็นพุทธ แต่คนไทยจะคิดถึงกงล้อแห่งธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงเริ่มหมุนเมื่อทรงแสดงปฐมเทศนา "ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร" เป็นหลัก* แต่เจตนาที่แท้จริงของพระกากันนั้นคือ ท่านไม่ได้คิดถึงการฟื้นฟูพุทธศาสนาอย่างเต็มรูปแบบ เช่นให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักของอินเดีย หรือรณรงค์ให้คนฮินดูหันมานับถือศาสนาพุทธแทนไม่ใช่เลย ท่านเพียงอยากจะนำพระธรรมที่เป็นเชิงวิทยาศาสตร์ไปช่วยให้คนมีทุกข์ได้พบสุขได้โดยไม่ต้องเปลี่ยนศาสนา และช่วยสอนธรรมะที่ถูกต้องให้กับพระสงฆ์ชาวอินเดียที่ไม่ค่อยรู้เรื่องหลักธรรมและพระวินัยมากนัก (ซึ่งน่าจะเป็นเพราะการสูญเสียพระไตรปิฎกและตำราต่างๆ ไปในช่วงที่ถูกทัพมุสลิมบุกทำลายอย่างหนักต่อเนื่องกันมาเป็นร้อยปีจนทุกอย่างสูญสลาย) ทั้งการฟื้นตัวครั้งใหม่ในปัจจุบันของอินเดียก็เกิดขึ้นด้วยแรงผลักดันของการปฏิรูปสังคมมากกว่าเป็นความต้องการเรียนรู้เพื่อพ้นวัฏสงสารอย่างแท้จริง ดังนั้น เมื่อท่านได้มาพบเห็นการปฏิบัติที่ถูกต้องตามพระวินัยในไทย รวมทั้งจริยวัตรอันงดงามของพุทธศาสนิกชนไทยที่ปฏิบัติต่อพระสงฆ์ด้วยความเคารพ และที่สำคัญคือ การเคารพผ้าเหลืองของคนไทยที่ท่านประทับใจมาก และจะนำสิ่งเหล่านี้ไปถ่ายทอดให้คนอินเดียได้รับทราบและปฏิบัติตาม

ภาพวาดปฐมเทศนาธัมมจักกัปปวัตตนสูตร - จากนาลันทา (ช่วงปี ค.ศ. ๗๐๐-๑๑๐๐)
https://en.wikipedia.org/wiki/Buddhisem

** https://th.wikipedia.org/wiki/ธรรมจักร และ https://en.wikipedia.org/wiki/Dharmachakra*

ทีมสัมภาษณ์ถามพระอโสโกเกี่ยวกับชาวพุทธในอินเดียว่า ***ชาวพุทธในอินเดียเป็นอยู่กันอย่างไร ในอินเดียมีจำนวนวัดพุทธมากน้อยแค่ไหน และการเพิ่มจำนวนของชาวพุทธใหม่ถูกต่อต้านจากชาวฮินดูหรือไม่เพียงใด?***

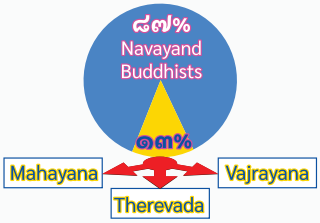

พระอโสโกได้ฉายภาพให้เห็นว่า ชาวพุทธอินเดีย ทั้งพุทธแบบเดิมที่พยายามฟื้นตัวและพุทธนวยานแนวใหม่มีปริมาณเพิ่มขึ้นมากแล้ว (ประมาณ ๑๐ ล้านคน) แต่ยังมีความรู้เรื่องพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าน้อยมาก พระวินัยก็อ่อนมาก ซึ่งท่านก็ปวดใจกับเรื่องนี้อยู่ไม่น้อยและพยายามช่วยเหลืออยู่

ท่านมีมุมมองในเรื่องนี้ว่า มีกิจที่ชาวพุทธแท้ "ต้องทำ" หลังจากได้รู้จักพุทธธรรมดีแล้ว กิจที่ "ต้องทำ" นี้คือการเผยแผ่พระธรรมคำสอนที่ถูกต้อง ท่านจึงเห็นว่า ถ้าเป็นชาวพุทธแท้แต่รู้เห็นปัญหาแล้วไม่ทำอะไรที่ควรทำ ก็ถือว่าเป็นชาวพุทธแต่ยังไม่สมบูรณ์แบบ

เมื่อเล่ามาถึงประเด็นนี้ ท่านจึงได้แจกแจงให้ฟังด้วยว่า ชาวพุทธแท้ในนิยามของท่านนั้นคือคนแบบไหน จะรู้ตัวได้อย่างไรว่าเราเป็นชาวพุทธแท้แล้วยัง เฉลยก็คือ

- ถ้าเป็นคนที่เชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ เทวดา และไสยศาสตร์ **เป็นพุทธไสย** ที่ยุคนี้เรียกกันว่า **สายมู** (มูเตลู) ซึ่งจะดูออกง่าย วินิจฉัยได้ง่ายเลยว่าไม่ใช่พุทธแท้แน่นอน
- พวกที่สอง คือพวกที่ยึดมั่นในการปฏิบัติไปตามแนวประเพณีนิยม เดินสายทำบุญไหว้พระ สวดมนต์แบบว่าไปแจ้วๆ แต่ไม่เข้าใจพระธรรมในบทสวด แบบนี้เป็นพุทธไปตามประเพณี จัดว่าเป็น **พุทธสายประเพณี**... ยังไม่ใช่พุทธแท้
- ถ้าเป็นคนที่บอกว่า มีศรัทธาเชื่อมั่นในพุทธศาสนา..เพียงเท่านั้น... ก็ยังไม่ใช่
- ถ้าบอกว่า เชื่อว่ารู้จักพุทธศาสนาดีแล้ว... เพียงเท่านั้น...ก็ยังไม่ใช่
- ถ้าบอกว่า ก็เป็นชาวพุทธอยู่แล้วนี่.. เพียงเท่านั้น... ก็ยิ่งไม่ใช่
- ถ้าเป็นคนที่ลงมือปฏิบัติถูกตรงตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว นั่นแหละคือชาวพุทธที่แท้จริง ท่านบอกว่านั้นทำให้เรานับนิ้วได้เลยว่าในโลกนี้มีพุทธแท้อยู่กี่คน

และด้วยเหตุนี้ ท่านจึงเห็นว่าเมื่อท่านได้รู้ธรรมที่ถูกต้องและปฏิบัติตรงตามพระธรรมอยู่ จัดว่าเป็นพุทธแท้แล้วเช่นนี้ การเผยแผ่พระธรรมที่ถูกต้องให้กับชาวพุทธและพระสงฆ์ในอินเดียจึงเป็น "กิจที่ท่านต้องทำ"

เมื่อกล่าวถึงศาสนิกชนสายประเพณีนิยมนั้น พระอโสโกเห็นว่าน่าจะมีอยู่ในทุกศาสนาทุกความเชื่อนั่นแหละ และท่านได้เล่าถึงเรื่องน่ารักของสายประเพณีนิยมของศาสนาฮินดูคือโยมแม่ของท่านเองว่าโยมแม่รับความเชื่อฮินดูที่บอกว่า กว่าจะเกิดเป็นมนุษย์ได้ต้องเกิดในภพชาติต่างๆ มาแล้วถึง ๘.๔ ล้านครั้ง แต่เมื่อได้เกิดเป็นคนแล้ว เพียงเขียนชื่อรามเทพเป็นภาษาฮินดีให้ได้ครบ ๘.๔ ล้านครั้งก็จะนิพพานได้เลย โยมแม่ของท่านก็ตั้งใจเขียนไปจนครบ ๑๕ ล้านครั้งใน ๗ ปีแล้วโยมแม่ก็สบายอกสบายใจต่อมาท่านได้มอบพระพุทธรูปองค์เล็กให้โยมแม่ไปองค์หนึ่ง โยมแม่ก็รับไปชื่นชมในวิจิตรศิลป์ขององค์พระ แล้วนำไปวางรวมไว้กับองค์เทพอื่นๆ ของฮินดู ทั้งยังนำพวงมาลัยไปถวายพระพุทธรูปด้วย โดยที่ไม่มีข้อรังเกียจเดียดฉันท์อันใดเลย

สำหรับคำถามว่า *ในอินเดียมีจำนวนวัดพุทธมากน้อยแค่ไหน* นั้น พระอโสโกบอกว่า นับว่ามีอยู่มากเพื่อรองรับทั้งชาวพุทธเดิมและชาวพุทธใหม่ในสายนวยานที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่วัดส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก บ้างก็มีพื้นที่แค่ห้องเล็กๆ ห้องเดียว หรือมีมุมสำหรับวางพระพุทธรูปองค์เล็กๆ แค่องค์เดียว ซึ่งพระมักมีสภาพไม่งามนัก ท่านได้มอบพระพุทธรูปองค์ใหญ่จากไทยให้เป็นพระประธานใน ๕๓ วัด และแจกองค์เล็กให้คนอินเดียไปแล้วราว ๓,๐๐๐ องค์ แต่ยังมีผู้ต้องการขอรับอีกเป็นจำนวนมาก

ส่วนในเรื่องสัมพันธภาพระหว่างชาวฮินดูกับชาวพุทธอินเดียนั้น พระอโสโกบอกว่า เป็นภาพตรงข้ามกับที่คนมักคิดว่าชาวฮินดูจะทำร้ายชาวพุทธ แต่การณ์กลับเป็นว่าชาวพุทธโดยเฉพาะชาวพุทธนวยานเป็นฝ่ายทำร้ายชาวฮินดู ซึ่งน่าจะเป็นเพราะชาวพุทธนวยานที่เป็นคนทลิทเคยถูกคนฮินดูกดขี่ ดูหมิ่น และกระทำย่ำยีอย่างรุนแรงมาเนิ่นนาน จนไม่แปลกที่ชาวพุทธนวยานจะมีปฏิฆานุสัยนอนเนื่องอยู่ในขันธสันดานจนเป็นแค้นฝังหุ่นที่พร้อมปะทุ

ในเรื่องนี้พระอโสโกบอกว่า ท่านมีแผนการที่จะค่อยๆ ปลูกฝังให้ชาวพุทธนวยานรู้จักการให้อภัย คอยโน้มน้าวให้เขารู้จักสร้างความเห็นใจและความกรุณาขึ้นมา เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลามาก ต้องค่อยๆ หาโอกาสสอดแทรกเสริมสร้างให้ไปทีละน้อย ท่านเชื่อว่าการปลูกฝังให้สร้างความเมตตากรุณาขึ้นในใจนั้น จะทำให้เกิดความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ รู้สึกสงสารผู้อื่นได้โดยไม่ยาก ทำให้เราไม่คิดจะไปเอาเปรียบหรือเอาเรื่องเอาราวกับใคร จึงไม่ไปทำผิดกับใครเข้า นอกจากนั้น เรื่องความรักและสันติก็ต้องปลูกฝังไปในทำนองเดียวกัน ให้เขาเห็นได้เองว่าสันติในใจเท่านั้นที่เป็นตัวหยุดความขัดแย้งได้อย่างแท้จริง ดังนั้นก่อนจะทะเลาะกันก็ควรรู้จักสร้างสันติภาพต่อกันขึ้นมาก่อน ก็จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการวิวาทขัดแย้งที่อาจลุกลามเป็นสงครามได้

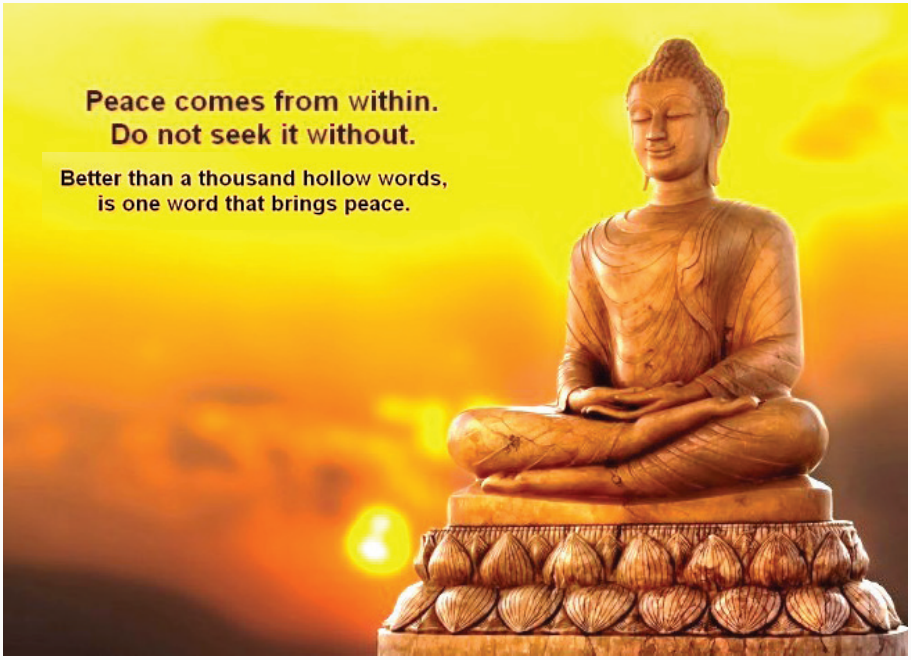

พระสูตรจากมหาวิทยาลัยนาลันทาในปี ค.ศ. ๑๐๗๕ ที่ถูกนำออกไปได้ทันก่อนถูกทำลาย
ภาพบน ปรัชญาปารมิตาสูตร และภาพพระศรีอริยเมตไตรยและพุทธประวัติ
ภาพล่าง มหากรุณาธารณีสูตร (https://en.wikipedia.org/wiki/Nalanda)

อีกคำถามที่พระอโสโกต้องให้คำตอบนับครั้งไม่ถ้วนก็คือ *อะไรที่ทำให้พระอโสโกตัดสินใจบวช และเหตุใดท่านจึงเลือกมาบวชในไทย ที่กรุงเทพฯ ?*

พระอโสโกเล่าว่า ท่านเห็นว่าธรรมะของพระพุทธเจ้านั้น คือวิถีชีวิตที่ทำให้เป็นมนุษย์ดีขึ้น แต่การจะเข้าใจและนำไปใช้ได้จริงนั้น ต้องมีปัญญาด้วย เพื่อเลือกทางเดินที่ถูกต้อง นำไปสู่การพ้นทุกข์ได้ จริงอยู่ที่ท่านก็ได้เรียนรู้พระธรรมจากหนังสือมาบ้างแล้ว และเป็นพุทธศาสนิกชนอย่างเป็นทางการแล้ว แต่นั่น ยิ่งทำให้ท่านอยากเรียนรู้ให้มากขึ้นลึกซึ้งขึ้น โดยเฉพาะในแง่การนำไปใช้ในการปฏิบัติจริงเพื่อให้ปฏิบัติเองได้อย่างถูกต้อง แต่ที่อินเดียไม่มีตัวอย่างให้ดูให้ศึกษา จึงต้องไปหาจากประเทศพุทธศาสนาอื่นๆ โดยทางที่ดีที่สุดก็คือเรียนรู้ด้วยการบวชเป็นพระเสียเอง

ก่อนที่จะมาบวชนั้นท่านได้เคยมาเมืองไทยหลายครั้งแล้ว และท่านมองว่าในปัจจุบัน ไทยเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนา มีวัดวาอารามจำนวนมากที่งดงามทั้งสถาปัตยกรรม และข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ทั้งจริยาอันงดงามของอุบาสกอุบาสิกา ในการปฏิบัติต่อพระสงฆ์ ไม่ว่าใครที่ครองจีวรอยู่ก็กราบไหว้ได้หมด โดยถือเป็นการเคารพผ้าเหลือง ประเทศไทยจึงเหมาะที่สุดสำหรับการมาเรียนรู้ และการได้เห็นตัวอย่างจริงในเรื่องเหล่านี้

มีสิ่งหนึ่งที่พระอโสโกรู้สึกว่าแปลกดี คือท่านรู้สึกคุ้นเคยกับประเทศไทยอย่างง่ายดาย ทั้งในแง่วัฒนธรรมในการใช้ชีวิต อาหารไทย สัมพันธภาพกับคนไทย และอื่นๆ จนท่านคิดว่า ท่านน่าจะเคยเกิดเป็นคนไทยมาก่อน พระอโสโกบอกว่า ท่านเชื่อเรื่องเวียนว่ายตายเกิด จึงคิดว่าความรู้สึกผูกพันเชื่อมโยงกับประเทศไทยที่เกิดขึ้นกับท่านนั้น อาจเป็นเพราะในอดีตชาติท่านอาจเคยเป็นคนไทย หรือมาประกอบกรรมดีไว้ในไทย

นั่นทำให้มีคำถามยอดฮิตต่อมา คือ *วัดในประเทศไทยมีเยอะมากแล้วทำไมท่านเลือกที่จะมาบวชที่วัดธาตุทอง?*

พระอโสโกให้คำตอบว่า ท่านได้มีโอกาสพบกับพระราชวรญาณโสภณ เจ้าอาวาสวัดธาตุทองมาก่อนที่จะมาบวชที่นี่เมื่อหลายปีมาแล้ว เมื่อครั้งที่รัฐมนตรียุติธรรมของรัฐมหาราษฏระของอินเดียประสงค์จะอุปสมบทเป็นพระสงฆ์ในพุทธศาสนา จึงได้ช่วยประสานงานให้ท่านรัฐมนตรีฯ ได้มาอุปสมบทที่วัดธาตุทอง เมื่อกลางปี ๒๕๖๑ ทำให้มีโอกาสได้สนทนาธรรมกับท่านเจ้าอาวาส จนเลื่อมใสและขอปวารณาตนเป็นศิษย์วัดธาตุทอง สิ่งที่ได้พบเห็นรับฟังมาในช่วงการอุปสมบทของท่านรัฐมนตรีฯ ยิ่งเพิ่มความมั่นใจให้อย่างไม่มีข้อสงสัย ว่าจะเลือกมาบวช มาศึกษาพระวินัย และหลักธรรมต่างๆ ที่วัดธาตุทองนี่แหละ เพื่อนำไปถ่ายทอดให้พระสงฆ์ชาวอินเดีย สำหรับสาธารณชนชาวอินเดียทั่วไป ก็จะนำข้อธรรมที่จะช่วยลดทุกข์สร้างสุขและสันติในใจ โดยเฉพาะเรื่องการมีสติเพื่อการตื่นรู้ (mindfulness)

ในระหว่างนั้นท่านเจ้าอาวาสก็ถามว่า เมื่อไรจะมาบวชเอง ใจท่านนั้นก็อยากบวชอยู่แล้ว แต่ด้วยความที่จะต้องทำมาหากินในฐานะดาราที่จะต้อง “มีหน้าตาดีเป็นสมบัติ” จึงต้องหาช่วงเวลาที่จะไม่ต้องถ่ายทำสัก ๕- ๖ เดือนให้ได้เสียก่อน เพื่อให้ผมกับคิ้วกลับมายาวเท่าเดิม ร่วมกับการเคลียร์คิวงาน จึงเพิ่งจะลงตัวตอนนี้

ท่านบอกว่าวัดธาตุทองมีแง่มุมที่ท่านชอบมากคือ ตั้งอยู่ใจกลางเมือง ในวัดมีความสะดวกสบายพร้อมทุกอย่าง ทางเดินจงกรมก็ดีมาก และสิ่งที่ดีที่สุดคือ เป็นฌาปนสถาน มีเมรุเผาศพให้มีโอกาสไปนั่งเจริญมรณานุสติวันละสัก ๕ นาที ซึ่งไม่ใช่จะหาได้ง่าย เพราะคนเราไปวัดได้บ่อยๆ ไปทุกวันก็ยังได้ แต่มักได้แค่เข้าไปไหว้พระ ทำบุญ แต่ไม่มีโอกาสเจริญมรณานุสติ แต่ที่วัดธาตุทองนี้ ท่านสามารถทำได้ทุกวันที่ศาลาสวดพระอภิธรรม เมื่อทำแล้วจะช่วยให้ธำรงสติอยู่บนเส้นทางที่ถูกต้องได้ ทั้งหมดนี้ก็ทำให้คิดว่าวัดธาตุทองมีทุกอย่างที่ต้องการ จึงเป็นวัดที่เหมาะสมกับตัวเองที่สุดแล้ว เมื่อได้มาอยู่จริงก็ไม่ผิดหวัง และยังมีสิ่งสำคัญที่สุดคือ ได้รับการสนับสนุนจากพระผู้ใหญ่ และได้รับความรักความนับถืออย่างมากมายจากชาวพุทธไทย จึงมีความสุขลึกๆ อยู่ในใจจนไม่รู้สึกต้องการอะไรอีก

ออกบิณฑบาตวันแรกก็ได้รู้สึกถึงความงดงามของความไม่เที่ยง ในแง่ที่ว่าเมื่อวานยังเป็นดาราดังอยู่เลย แต่วันนี้มาห่มผ้าเหลือง เดินเท้าเปล่า อุ้มบาตรออกไปรับอาหาร ก็รับรู้ได้ถึงความรักจากผู้คนเป็นความรู้สึกดีๆ ที่เกิดขึ้น ซาบซ่านอยู่ในกายแล้วไปฝังลงในใจว่า นี่เราเป็นพระภิกษุที่กำลังเที่ยวภิกขาจารแล้ว เราไม่มีสิ่งใดที่จะต้องสูญเสียเลย นั่นเป็นความรู้สึกดีๆ อย่างแรกที่เกิดขึ้น

ต่อมาก็มีความสุขและความรู้สึกดีๆ อย่างอื่นเกิดขึ้นมาปะปนกัน เมื่อเห็นคนนับร้อยมายืนคอยใส่บาตรพระอยู่นอกวัด ลูกศิษย์วัด ๕-๖ คนต้องคอยหมุนเวียนกันนำของจากบาตรไปใส่รถกันไม่รู้กี่รอบ คิดว่าการที่คนไทยเขามาทำเช่นนี้กันนั้นมันไม่ใช่เพราะตัวของกากัน ไม่ใช่เพราะเราเป็นพระเอก ไม่ใช่เพราะความเป็นซุปเปอร์สตาร์ของเรา แต่เขาทำจากความรักและความเคารพผ้าเหลืองนั่นเอง นั่นทำให้มีความสุขอย่างมาก จนในตอนนั้นไม่มีสิ่งอื่นใดอยู่ในความคิดเลย ธรรมเนียมปฏิบัติของชาวพุทธไทยน่าชื่นชมมาก ทำให้มีความสุขอย่างลึกล้ำ ซึ่งตอนอยู่ที่อินเดียไม่เคยมีความสุขแบบนี้เลย ทำให้อยากไปสร้างความรู้สึกดีๆ แบบนี้ให้เกิดมีขึ้นในอินเดียด้วย ให้อินเดียมีภาพของคนที่ปฏิบัติต่อพระสงฆ์ผู้ห่มผ้าเหลืองด้วยศรัทธา และความเคารพนบนอบที่มาจากใจจริง

พระอโสโกเล่าว่า เคยเข้าไปรับบาตรถึงในบ้านของคุณตาที่เดินออกมาไม่ไหว จนต้องมีคนคอยประคองให้ยืน แต่คุณตาก็ขอหยิบของมาใส่ลงในบาตรเองด้วยมือที่สั่นระริก สิ่งเหล่านี้ เป็นภาพที่ท่านประทับใจในทุกนาที

ทีมสัมภาษณ์ถามพระอโสโกต่อถึง*โครงการที่ท่านจะกลับไปทำที่อินเดีย ซึ่งบางโครงการท่านได้ริเริ่มไว้แล้วและจะไปสานต่อ และมีโครงการใหม่ที่ท่านคิดจะริเริ่มหลังจากได้รับข้อมูลและประสบการณ์ในประเทศไทย*

พระอโสโกบอกว่า ท่านมีอยู่ในใจหลายโครงการ ส่วนที่ท่านเริ่มต้นไว้แล้วคือ ศูนย์วิปัสสนาที่เมืองนาคปุระ โดยจะเปิดกว้างให้คนทุกศาสนาเข้ามาศึกษาเรียนรู้การเจริญสติ เพราะการทำสมาธิจะทำให้มีสติ มีการรู้สึกตัว แล้วปัญญาจะค่อยๆ พัฒนาขึ้นมา ในที่สุดก็จะทำให้รู้จักใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายขึ้น แล้วจะพบกับความสุขได้ไม่ยาก

โครงการที่ ๒ คือ ท่านประสงค์จะสร้างวัดที่อินเดียในสถาปัตยกรรมผสมผสานไทย-อินเดีย โดยวัดนี้จะต้องอยู่กลางเมืองเพื่อให้สะดวกในการเดินทางและการเข้าถึง วัดนี้จะเป็นแหล่งเผยแผ่ธรรมะในลักษณะศูนย์บริการครบวงจร (one stop service center) เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้สนใจได้มาเรียนรู้ รู้จัก เข้าใจ และได้ทดลองนำธรรมะไปใช้ในชีวิตจริง ซึ่งจะช่วยให้เขาสามารถพัฒนาทักษะในด้านต่างๆ ของเขาได้ต่อไป (ศูนย์ฯ นี้มีการดำเนินการในไทยโดยชมรมไตรรัตนภูมิที่วัดธาตุทอง)

โครงการที่ ๓ คือ การสร้างพระพุทธรูปสูง ๘๔ ฟุต เพื่อให้เป็นเครื่องดึงดูดให้ผู้คนเข้ามาที่วัด โครงการนี้ยังไม่ได้เริ่มทำ

โครงการที่ ๔ คือ การสนับสนุนการศึกษาให้กับเด็กกำพร้า โดยเห็นว่าการศึกษาเท่านั้นที่จะสามารถช่วยเด็กเหล่านี้ได้อย่างแท้จริง

โครงการที่ ๕ คือ การแจกพระพุทธรูป ๘๔,๐๐๐ องค์ให้คนอินเดีย ภายใต้แนวคิด “พระพุทธรูปไปถึงไหนพระพุทธธรรมไปถึงนั่น” คือ การไปแจกพระพุทธรูปด้วยตัวเองให้ถึงมือผู้รับแต่ละคนนั้น เป็นโอกาสที่จะได้ให้ผู้รับได้เริ่มรู้จักพระธรรมไปด้วยตามความเหมาะสม โครงการนี้ได้ดำเนินการแจกไปหลายพันองค์แล้ว แต่ความต้องการยังสูงมาก แม้คนศาสนาอื่นก็ต้องการด้วยเพราะเขามองพระพุทธรูปว่า เป็นสัญลักษณ์ของความสงบสุข ไม่ใช่ในแง่เป็นตัวแทนของศาสนาใด มีคนมุสลิมจำนวนไม่น้อยที่มีพระพุทธรูปหรือภาพของพระพุทธเจ้าตั้งไว้ในบ้าน

หลังจากพระอโสโกมาบวชในไทย โครงการนี้ซึ่งใช้ชื่อว่า “โครงการพลิกฟื้นคืนพุทธ สุวรรณภูมิสู่พุทธภูมิ” ยิ่งได้รับความสนใจมากขึ้น โดยพุทธศาสนิกชนไทยได้ร่วมบริจาคพระพุทธรูปเป็นจำนวนมาก

ขอบคุณภาพจาก https://www.facebook.com/triratnabhoomi/

พระอโสโกท่านสอนอะไรบ้าง?

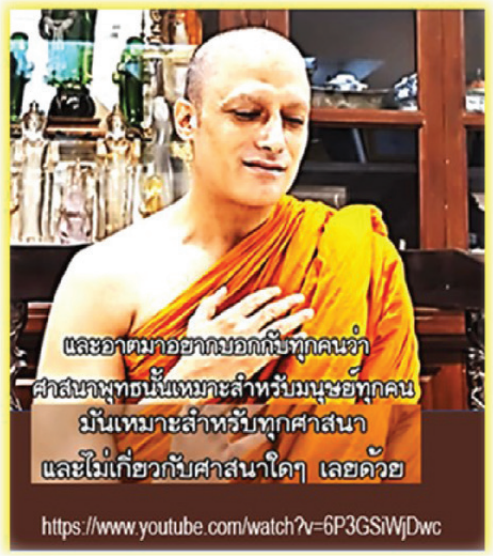

คำถามนี้ทีมงานมิได้ถามพระอโสโกทั้งหมด แต่เก็บมาจากระหว่างการสนทนาและจากบทสัมภาษณ์อื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่ ท่านจะเน้นประเด็นหลักๆ เหมือนกัน เพียงแต่ในการสัมภาษณ์และการแสดงธรรมที่วัดธาตุทองและที่อื่นๆ ในแต่ละครั้งจะมีข้อมูลที่อธิบายหรือยกตัวอย่างเพิ่มเติม ทีมงานจึงเก็บมาประมวลให้สมบูรณ์ในแต่ละประเด็น

๑ ภาพรวมมุมมองของพระกากันต่อศาสนาพุทธ

พุทธศาสนาไม่ใช่ศาสนาในแง่ที่มีศาสดาเป็นศูนย์รวมศรัทธา ต้องเคารพบูชาต่อศาสดา และต้องเชื่อฟังคำสอนของศาสดา แต่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบพระธรรมอันเป็นทางรอดของมนุษยชาติ และให้ถือพระธรรมเป็นที่พึ่งแทนพระองค์ และพระกากันมองว่าพุทธศาสนาเป็นเรื่องของธรรมชาติและเป็นความรู้เชิงวิทยาศาสตร์ที่สามารถช่วยให้ชีวิตจิตใจของผู้ปฏิบัติตามคำสอนมีทุกข์น้อยลงและมีความสุขมากขึ้น และหลักธรรมของพระพุทธองค์นั้น ไม่ว่าใครจะนับถือศาสนาใดอยู่ก็นำไปใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อให้เป็นมนุษย์ที่ดีขึ้นและทำให้สังคมสงบสุขได้โดยไม่กระทบต่อความเชื่อในศาสนาเดิม ด้วยเหตุนี้ พุทธศาสนาจึงสามารถเชื่อมโยงให้ทุกศาสนามาบรรจบกันได้ และจะเป็นศาสนาของโลกต่อไป ในปัจจุบันดาราฮอลลีวูดกว่าร้อยละ ๗๐ หันมานับถือศาสนาพุทธแล้ว

๒ เมตตา-กรุณา เพื่อให้สังคมมีความสุขสงบ พระกากันมองว่า คนในสังคมต้องรู้จักสร้างความสุขในใจของตนเองก่อน โดยเริ่มจากการทำเพื่อผู้อื่นซึ่งฝึกได้ไม่ยาก โดยเริ่มจากสอนให้รู้จักการให้ หากสอนตั้งแต่ยังเล็กได้ก็ยิ่งดี (ช่วงที่สอนได้ดีที่สุดคือ ๕-๑๕ ขวบ) โดยสอนแบบยังไม่ต้องพูดถึงหลักธรรม เพียงแต่ชักชวนให้เด็กสละสิ่งของเล็กๆ น้อยๆ ให้ผู้อื่นที่ต้องการสิ่งนั้นมากกว่า ที่สำคัญคือ ให้เด็กเป็นผู้มอบให้ด้วยตนเอง ปฏิกิริยาจากผู้รับจะทำให้เด็กรู้สึกถึงความสุขที่เกิดขึ้นในใจ จากนั้นจึงสอนเป็นข้อธรรมเพื่อให้รู้จักทั้งการให้เมตตา และอภัยทาน ซึ่งจะต่อยอดไปได้ถึงการสร้างสันติในใจ ไปจนถึงการสร้างสันติภาพในสังคม วิธีนี้จะช่วยป้องกันและแก้ไขภาวะขัดแย้งรุนแรงจนถึงเกิดการสู้รบหรือสงครามต่อไป

๓ มรรค ๘ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตประจำวันและการทำให้สังคมสุขสงบเป็นหนึ่งในองค์ธรรมหลักที่พระกากันปฏิบัติตามและแนะนำให้คนอินเดียนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

๔ มีสติ อยู่กับปัจจุบัน พระกากันให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก ท่านมองว่าในการดำเนินตามมรรค ๘ และการใช้ชีวิตเพื่อสร้างสังคมที่สุขสงบนั้น ต้องมีความระมัดระวังกายใจอยู่มาก จึงต้องอยู่กับปัจจุบัน ต้องมีสติให้รู้สึกตัวตื่นรู้อยู่เสมอหรือ “mindfulness” โดยมีเครื่องวัดว่า ตราบใดที่ยังรู้สึกถึงลมหายใจอยู่ ตราบนั้นก็คือมีสติตั้งมั่นอยู่ ในเรื่องนี้พระกากันมีโครงการจัดตั้งศูนย์วิปัสสนาขึ้นที่เมืองนาคปุระ ที่จะเปิดรับคนทุกชาติศาสนา

๕ ปัญญา – อานาปานสติ

พระกากันเห็นว่า การดำเนินชีวิตบนหนทางที่ถูกต้องจำเป็นต้องมีปัญญาให้รู้จักเลือกทางเดินได้ และเชื่อว่าสมาธิจะช่วยสร้างและเพิ่มพูนปัญญา จึงให้ความสำคัญมากกับการเจริญสติด้วยอานาปานสติในชีวิตประจำวัน ท่านเองได้ฝึกปฏิบัติทุกวันจนมีความสุขสงบลึกๆ อยู่ในใจ และพบว่า สามารถโฟกัสหรือจดจ่ออยู่กับทุกสิ่งที่กำลังทำได้ สามารถใช้ชีวิตในกรอบของความถูกต้องดีงามได้เสมอ จึงถือว่าเป็นข้อปฏิบัติที่สำคัญที่สุดในชีวิต และท่านรู้สึกว่าการปฏิบัติธรรมเป็นยาวิเศษที่รักษาโรคทางใจได้ทุกโรค จึงเห็นว่าวัยรุ่นและคนที่ต้องแสวงหาความสุขจากเหล้ายาบุหรี่จนไปติดสารเสพติดต่างๆ นั้น น่าจะหันมาเสพติดอานาปานสติกันบ้าง จะได้พบภาวะความสงบสุขอันลึกซึ้งมากกว่าสิ่งอื่นที่เคยได้พบพาน

๖ ความไม่เที่ยง กับ โลกธรรม ๘

การฝึกเจริญสติทำให้พระกากันได้พิจารณาเห็นความจริงตามอริยสัจ ๔ และความไม่เที่ยงของสังขาร ทำให้ท่านเข้าใจตัวเองดีขึ้น และเข้าใจธรรมดาโลกที่มีทั้งส่วนน่าปรารถนาและไม่น่าปรารถนา ซึ่งหมุนเวียนมาเป็นเรื่องธรรมดา ท่านได้ยกตัวอย่างจาก “ของจริง” ที่เห็นอยู่ต่อหน้าว่า การที่ท่านเป็นดาราที่มีชื่อเสียงระดับบอลลีวูด ทำให้ท่านสามารถมีรายได้สูง ได้รับความนิยมสูง มีคนมากมายอยากมาหามาพบ ได้รับเกียรติต่างๆ นานา แต่ท่านเข้าใจดีว่า ทั้งหมดนั้นมาจากรูปลักษณ์ภายนอกที่ท่านโชคดีได้มีไว้เป็น “สินทรัพย์” (asset) เป็นสิ่งที่มีค่าที่ให้คุณประโยชน์ แต่ท่านก็ได้รู้แล้วว่าสินทรัพย์นี้ไม่เที่ยง มีเสื่อมสลายและหมดไป เมื่อถึงวันที่ท่านแก่ชราลงไม่เหลือเค้าความหล่อเหลา ก็จะไม่มีคนอยากมาหามาพบอีก ทุกอย่างที่เคยได้จากอดีต สินทรัพย์นี้ก็เสื่อมสลายตามธรรมชาติและร่อยหรอหมดไปได้ แต่เมื่อเข้าใจโลกธรรม ๘ ท่านจะไม่ทุกข์ร้อนใจ ไม่เป็นทุกข์คร่ำครวญหวนหาอดีต

๗ มรณานุสติ

พระอโสโกให้ความสำคัญกับการเจริญมรณานุสติมากและมักจะเทศน์ในหัวข้อนี้เมื่อมีโอกาส ดังภาพทางด้านซ้าย ซึ่งท่านเทศน์หัวข้อนี้ในงานบำเพ็ญกุศล ท่านพิชัย รัตตกุล เมื่อต้นเดือนมีนาคมที่ผ่านมา

สำหรับตัวท่านเองนั้น ท่านบอกว่าดีใจที่สามารถหาโอกาสเจริญมรณานุสติได้บ่อยๆ ที่วัดธาตุทอง ซึ่งมีการสวดอภิธรรมและพิธีฌาปนกิจเป็นประจำ

นอกจากนั้น พระกากันยังมองว่า การเจริญมรณานุสติอย่างสม่ำเสมอเป็นวิธีที่จะทำให้คนเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมได้อย่างแน่นอนไม่ช้าก็เร็ว

๘ วิธีให้คนเข้าถึงหลักธรรมของพระพุทธองค์ พระอโสโกเห็นว่า คนไทยพุทธนั้นแม้มีวัดสวยงามมากมาย แต่มักเป็นพุทธสายประเพณีนิยม ติดอยู่แค่ปฏิบัติตามธรรมเนียม ยังไม่ค่อยปฏิบัติตามหลักธรรมจริงๆ เราอาจเตือนสติเขาได้บ้างว่า การประกอบกิจไปตามประเพณี เช่น ไปสะเดาะเคราะห์นั้นไม่อาจทำให้พ้นทุกข์ได้ การจะพ้นทุกข์ต้องมีปัญญาที่จะใช้หยิบยกข้อธรรมขึ้นมาพิจารณาทุกข์นั้นให้ลึกซึ้งได้ เช่น อย่าด่วนไปโทษคนอื่นว่าทำให้เราทุกข์ อย่าไปคิดว่าเราทุกข์เพราะเขามาด่าว่าเรา แต่ต้องคิดให้ดีว่าก่อนหน้านั้นเราไปมีมิจฉาวาจาหรือว่ามีสัมมาวาจากับเขาล่ะ จะได้รู้ว่าที่จริงเราเป็นต้นเหตุหรือเปล่า เราต้องหันมาดูตัวเองด้วย

ในเรื่องนี้พระอาจารย์ของท่านได้สอนสิ่งที่นำไปใช้ได้ทั้งกับพุทธไทยและพุทธอินเดียว่า เมื่อคนยังมีปัญญาไม่พอ จะนำเขามาอยู่ในเขตของพระธรรมแท้ๆ จะสอนธรรมะล้วนๆ ให้เขาโดยตรงทันทีเลยได้อย่างไร เราต้องรู้จักนำขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามที่เขาติดอยู่นั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์เสียก่อน เช่น สอนให้รู้จักสวดมนต์ ไหว้พระ ทำบุญ ให้ถูกต้อง ให้รู้ว่าควรต้องปฏิบัติตัวกับพระอย่างไร ส่วนกับพระก็ให้เน้นวินัยให้ครบถ้วนชัดเจน จะสวดมนต์บทไหนเมื่อไร อย่างไร เมื่อเขาได้รู้จักพบเห็นสิ่งดีงามในชั้นต้นนี้เพียงพอที่จะน้อมนำศรัทธาได้แล้ว จึงค่อยๆ สอนสอดแทรกธรรมะให้ตามที่จะรับได้เป็นลำดับๆ ไป เขาก็จะรับธรรมะได้ง่ายขึ้น ซึ่งโดยส่วนตัวเห็นว่าเป็นแนวทางที่ถูกต้องดีงาม และจะไปทำตามแนวทางนี้ต่อไป

คำถามสุดท้าย

พระอโสโกท่านจะสึกเมื่อไร?

เดิมพระอโสโกตั้งใจจะบวชระหว่างวันที่ ๑๐-๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ แต่ต่อมา ท่านเลื่อนการลาสิกขาออกไปเป็นช่วงหลังวันวิสาขบูชา และได้ลาสิกขาเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๕

ท่านเล่าว่า เมื่อแรกที่ได้ห่มผ้าเหลือง ท่านรู้สึกเหมือนได้ดื่มน้ำที่กระหายมาแสนนาน การออกจากผ้าเหลืองจึงเป็นสิ่งยากมากสำหรับท่าน แต่ท่านเลี่ยงไม่ได้เพราะภาระทางโลกยังไม่เสร็จสิ้น ทว่าเมื่อใดครอบครัวอยู่ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาท่าน ท่านก็คิดที่จะ “บวชไม่สึก” ก่อนลาสิกขาในครั้งนี้ ท่านได้ศึกษาและปฏิบัติศาสนกิจอื่นๆ รวมทั้งจาริกอินเดีย

สิกขัง ปัจจักขามิ คิหีติ มัง ธาเรถะ
(คำลาสิกขา)

จาริกอินเดีย

วัดธาตุทองและชมรมรัตนภูมิให้ข้อมูลว่า พระอโสโกภิกขุได้จาริกอินเดียตามที่ได้รับนิมนต์จากองค์กรเครือข่ายชาวพุทธในประเทศอินเดีย ให้ไปเผยแผ่หลักธรรมและสานสัมพันธ์พุทธศาสนิกชนสองประเทศ ระหว่างวันที่ ๒๔ มีนาคม-๑๐ เมษายน ๒๕๖๕ ในการนี้พระอโสโกภิกขุได้ไปนมัสการสังเวชนียสถาน อาทิ พุทธคยา และกุสินารา ปฏิบัติศาสนกิจและเยี่ยมให้กำลังใจชุมชนชาวพุทธในรัฐมหาราษฎระ ประเทศอินเดีย

พิธีอัญเชิญข้าวมธุปายาส ตามธรรมเนียมปฏิบัติ

น้อมถวายพระพุทธเมตตาของ วัดมหาโพธิมหาวิหาร

มอบพระพุทธรูปตามโครงการพลิกฟื้นคืนพุทธ สุวรรณภูมิสู่พุทธภูมิ

มหาปรินิพพานสถูป กุสินารา พระพุทธมหาปรินิพพาน ไม่ใช่ปางไสยาสน์แต่เป็นปางอนุฏฐิตไสยาสน์ คือบรรทมครั้งสุดท้าย หรือปางเสด็จดับขันธปรินิพพาน เป็นพระพุทธรูปสามมิติ ถ้ามองจากด้านตรงทางเข้าหน้าประตู พระพักตร์ประหนึ่งเหมือนเพิ่งเสด็จปรินิพพาน ถ้ามองจากทิศเหนือ ประหนึ่งทรงกำลังกระทำการแย้มพระโอษฐ์ ถ้ามองจากด้านพระพุทธบาท เห็นถึงความปล่อยวางปลงสังขารชั่วนิจนิรันดร์ เป็นงานศิลปะยุคคุปตะ สร้างราวปี พ.ศ. ๙๐๐ สร้างด้วยหินทรายแดง มีความยาว ๖ เมตร ๑๐ เซนติเมตร

http://www.oknation.net/blog/print.php?id=794219

เคล็ดไม่ลับ

วิธีแผ่เมตตาที่ถูกวิธี

พลเรือตรี ทองย้อย แสงสินชัย

แผ่เมตตาให้ถูกวิธี ตอนที่ ๖–สรุปความ

วิธี “แผ่เมตตา” ที่เราท่านทั้งหลายทำกันอยู่ทุกวันนี้ เท่าที่พิจารณาดูแล้ว พบว่า ส่วนมากใช้วิธีท่องหรือสวดตามข้อความที่บอกกันว่าเป็นคำแผ่เมตตา

บทแผ่เมตตาที่นิยมสวดกันเป็นที่ยุติ มีดังนี้

สัพเพ สัตตา อะเวรา โหนตุ
อัพ์ยาปัชฌา โหนตุ อะนีฆา โหนตุ
สุขี อัตตานัง ปะริหะรันตุ.
สัพเพ สัตตา สัพพะทุกขา ปะมุจจันตุ.
สัพเพ สัตตา ลัทธะสัมปัตติโต มา วิคัจฉันตุ.
สัพเพ สัตตา กัมมัสสะกา กัมมะทายาทา กัมมะโยนี
กัมมะพันธู กัมมะปะฏิสะระณา
ยัง กัมมัง กะริสสันติ กัล์ยาณัง วา ปาปะกัง วา
ตัสสะ ทายาทา ภะวิสสันตีติ.

มีคำแปล ดังนี้

(เมตตา)

สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิดแก่เจ็บตายด้วยกันหมดทั้งสิ้น
จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย
อย่าได้พยาบาทเบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย
อย่าได้มีความทุกข์กายทุกข์ใจเลย
จงมีความสุขกายสุขใจ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้นเถิด

(กรุณา)

สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิดแก่เจ็บตายด้วยกันหมดทั้งสิ้น จงพ้นจากทุกข์ทั้งปวงเถิด

(มุทิตา)

สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิดแก่เจ็บตายด้วยกันหมดทั้งสิ้น จงอย่าไปปราศจากสมบัติอันได้แล้วเถิด

(อุเบกขา)

สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิดแก่เจ็บตายด้วยกันหมดทั้งสิ้น เป็นผู้มีกรรมเป็นของตน เป็นผู้รับผลของกรรม เป็นผู้มีกรรมเป็นกำเนิด เป็นผู้มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ เป็นผู้มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย
จักทำกรรมอันใดไว้ ดีหรือชั่ว จักเป็นผู้รับผลของกรรมอันนั้น.

เท่าที่ฟังมา ถ้าแผ่คนเดียวส่วนมากจะท่องหรือสวดเฉพาะท่อนแรก (**สัพเพ สัตตา ... สุขี อัตตานัง ปะริหะรันตุ**) เพราะเข้าใจว่าแผ่เมตตามีข้อความเท่านั้น

แต่ถ้าสวดมนต์เป็นหมู่คณะ และสวดบทแผ่เมตตาด้วย ก็จะสวดบทเต็ม คือต่อจาก ... **สุขี อัตตานัง ปะริหะรันตุ** ... ไปจนถึง ... **ตัสสะ ทายาทา ภะวิสสันตีติ.** แต่ส่วนมากจะไม่รู้ว่าบทยาวที่ต่อไปนั้น คือการแผ่กรุณา แผ่มุทิตา และแผ่อุเบกขาด้วย คงเข้าใจแต่เพียงว่า ทั้งหมดนั่นแหละคือ "แผ่เมตตา" และถ้าให้แยกว่าข้อความตั้งแต่ไหนถึงไหนเป็นคำ "แผ่เมตตา" ตั้งแต่ไหนถึงไหนเป็นคำ "แผ่กรุณา" ... ส่วนมากก็จะแยกไม่เป็นเพราะไม่รู้ (เพราะไม่มีใครบอก หรืออันที่จริงเพราะตัวเองไม่ได้เฉลียวใจสงสัยใฝ่ศึกษาเรียนรู้)

เมื่อได้ท่องหรือสวดข้อความดังว่านี้แล้ว ก็เข้าใจว่าได้ "แผ่เมตตา" สำเร็จเรียบร้อยแล้ว เชื่อกันแบบนั้น

โปรดทำความเข้าใจว่า การแผ่เมตตาเป็นงานทางใจ สำเร็จด้วยน้ำใสใจจริง ไม่สำเร็จด้วยการพูด หรือการท่องการสวด ยิ่งทุกวันนี้ผู้คนมีอุตสาหะในการท่องจำลดน้อยลง ดังจะเห็นได้ว่าที่พูดกันว่า "สวดมนต์" นั้น ที่ทำกันทั่วไปก็คือกางหนังสืออ่าน ไม่ได้สวดจากความจำ

เรื่องสวดมนต์เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่น่าจะต้องทำความเข้าใจกันให้เด็ดขาดลงไป "สวดมนต์" ในพระพุทธศาสนาเจตนาเดิมแท้คือการทบทวนความรู้หลักพระธรรมวินัยเพื่อไม่ให้หลงลืมลบเลือนออกไปจากใจ นั่นแปลว่าความรู้หลักพระธรรมวินัยต้องมีประทับอยู่ในใจแล้ว ครั้นแล้วจึงทบทวนความรู้นั้น วิธีทบทวนก็คือกล่าวข้อความนั้นออกมา ถ้าอยู่คนเดียวก็กล่าวออกมาคนเดียว ถ้ามีหลายคนก็ทบทวนพร้อมๆ กัน คือสวดออกมาพร้อมกัน นั่นคือที่เราเอามาประพฤติปฏิบัติกันในเวลานี้และเรียกว่า "สวดมนต์" ภายหลังจึงมีบทอื่นๆ เป็นบทประกอบเพิ่มขึ้น เช่น บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย เป็นต้น และกลายเป็นมีรูปแบบ มีขั้นตอน และมีอาการเหมือนเป็น "พิธีกรรม" อะไรอย่างหนึ่ง แบบเดียวกับพิธีกรรมที่ทำกันในศาสนาต่างๆ และมีผู้แต่งคำบรรยาย "อานิสงส์ของการสวดมนต์" ที่ทำกันอย่างเป็นพิธีกรรมดังที่เห็นกันทุกวันนี้

จึงต้องย้ำว่า "สวดมนต์" ในพระพุทธศาสนามีเจตนาอยู่ที่การทบทวนพระธรรมวินัยไม่ให้ลบเลือนไปจากใจ นั่นคือต้องมี "มนต์" ประทับไว้ในใจอยู่แล้ว

การกางหนังสือสวดก็แปลว่า ข้อความที่เป็นมนต์นั้นไม่ได้มีอยู่ในใจ แต่ฝากไว้ในหนังสือ เจตนาเดิมที่ว่าเป็นการ "ทบทวน" ความรู้ จึงคลาดเคลื่อนเบี่ยงเบนไปหมด

ในเมื่อการแผ่เมตตาสำเร็จด้วยน้ำใสใจจริง ไม่สำเร็จด้วยการพูด หรือการท่องการสวด ยิ่งเป็นการกางหนังสืออ่านด้วยแล้วก็ยิ่งห่างไกลจากความสำเร็จมากขึ้นไปอีก เพราะคำแผ่เมตตาอยู่ในหนังสือ ออกมาจากหนังสือ ไม่ได้อยู่ในใจ

แค่เข้าใจว่า ท่องบทแผ่เมตตา นั่นคือแผ่เมตตาสำเร็จแล้ว ก็คลาดเคลื่อนไปชั้นหนึ่งแล้ว ยิ่งถ้าบทแผ่เมตตานั้นไม่ได้อยู่ในใจ แต่อ่านเอาจากหนังสือก็ยิ่งคลาดเคลื่อนหนักขึ้นไปอีก แบบนี้แหละที่ขอเรียกว่า แผ่เมตตาไม่ถูกวิธี

แล้วจะทำอย่างไรกัน?

วิธีทำก็คือ แผ่เมตตาแบบที่ทำกันทั่วไป คือท่อง สวด หรือแม้แต่กางหนังสืออ่าน ก็ยังคงทำกันต่อไป เพราะทำกันมาจนฝังเข้ากระดูกแล้วแก้ยาก อีกทั้งนักพรรณนาก็อุตส่าห์พรรณนา

อานิสงส์กันอีกทีกอยู่ว่าสวดมนต์ดีอย่างไร ท่องบทแผ่เมตตามีอานิสงส์อย่างไร

คำแก้ตัวแก้ต่างที่พร้อมจะมีผู้ยกขึ้นมาอ้างก็คาดเดาได้ไม่ยาก–โอย ได้แค่นี้ก็บุญนักหนาแล้ว กางหนังสืออ่านมันก็ต้องรู้ต้องเข้าใจอะไรอยู่บ้างแหละ ไม่ใช่ว่าจะไม่รู้อะไรเสียเลย จะเอาอะไรกันนักกันหนา ทำมาอ้างหลักเคร่งครัดนัก เดี๋ยวก็ไม่มีคนสวดกันเท่านั้นเอง ...

เพราะฉะนั้น แบบที่ทำกันอยู่ก็ทำกันต่อไปไม่ต้องเลิก แต่ขอได้โปรดทำความเข้าใจต่อไปว่าผลสำเร็จของการแผ่เมตตาไม่ได้จบที่การท่อง การสวด หรือการกางหนังสืออ่าน

เพราะฉะนั้น เมื่อท่องเสร็จ สวดเสร็จ กางหนังสืออ่านเสร็จแล้ว งานขั้นต่อไปก็คือ ตั้งอารมณ์ไปยังเพื่อนร่วมโลก เมื่อเห็นเพื่อนร่วมโลกมีชีวิตอยู่เป็นปกติสุข ก็ให้ตั้งอารมณ์ว่า ขอให้อยู่เป็นปกติสุขสืบไปเถิด

เมื่อเห็นเพื่อนร่วมโลกประสบปัญหา ก็ให้ตั้งอารมณ์ว่า ขอให้ผ่านพ้นปัญหาไปได้ด้วยดีเถิด

เมื่อเห็นเพื่อนร่วมโลกประสบความสำเร็จ ก็ให้ตั้งอารมณ์ว่า ขอให้มีความสุขเช่นนั้นยั่งยืนต่อไปนานๆ เถิด

เมื่อเห็นเพื่อนร่วมโลกตกอยู่ในสภาพที่ไม่อาจจะเมตตา กรุณา หรือมุทิตาได้ เพราะไม่อยู่ในวิสัยที่เราจะทำอะไรได้ ก็ให้ตั้งอารมณ์ว่า ทุกชีวิตย่อมได้รับผลอันสมควรแก่เหตุ เรามีหน้าที่เข้าใจความจริง ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงความจริง ขอให้ประคองจิตของตนให้เป็นกลางมั่นคงต่อไปเถิด

นี่คือเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาตัวจริง จะสวดหรือไม่สวด จะท่องหรือไม่ท่อง จะกางหนังสืออ่านหรือไม่อ่าน ถ้าตั้งอารมณ์ไปยังเพื่อนร่วมโลกดังกล่าวมานี้ได้จริงๆ นั่นแหละคือได้แผ่เมตตาอย่างถูกวิธีแล้ว

ถ้าสวดด้วย ท่องด้วย อ่านด้วย และตั้งอารมณ์อย่างนี้ได้ด้วย นั่นคือการแผ่เมตตาที่สมบูรณ์ คือครบทั้งไตรทวาร

อย่างไรก็ตาม โดยความเป็นจริงแล้วเราคงไม่สามารถรับรู้ความเป็นไปของเพื่อนร่วมโลกได้ทุกเวลานาทีว่า บัดนี้ใครบ้างกำลังอยู่เป็นปกติ กำลังทุกข์ กำลังสุข หรือกำลังประสบเหตุการณ์อันเป็นสภาวะตามธรรมดาอยู่ที่ไหนกันบ้าง เว้นเสียแต่ว่าจะได้รับรู้เหตุการณ์ความเป็นไปของบางคน บางเรื่อง เป็นบางครั้งบางคราว

เมื่อเป็นเช่นนี้ วิธีปฏิบัติในการแผ่เมตตาที่เป็นพื้นฐานกลางๆ ก็คือ การตั้งอารมณ์ว่า ขอให้ทุกชีวิตอยู่เป็นปกติสุขเถิด–ซึ่งก็คืออารมณ์ของ “เมตตา”

หมายความว่าในชีวิตประจำวันตั้งแต่ตื่นนอนจนเข้านอน ให้แผ่ “เมตตา” เป็นพื้นของอารมณ์ตลอดเวลา เนื้อตัวแท้ๆ ของเมตตาก็อยู่ที่ความหมายของคำว่า “เมตตา” นั่นเอง

“เมตตา” ก็คือ การมองทุกคนด้วยความรู้สึกว่า “นี่คือเพื่อนรักของเรา” (เมตตา > ไมตรี > มิตร > เพื่อน)

เมื่อรู้สึกว่าทุกคนเป็นเพื่อนรักของเราแล้ว ความคิดที่จะให้ทุกคนอยู่เป็นปกติสุข ถ้ามีปัญหาขอให้ผ่านพ้นปัญหาไปได้ เมื่อมีสุขขอให้สุขยิ่งๆ ขึ้นไป ความคิดนี้จะเกิดขึ้นได้ไม่ยาก ต่อจากนั้นก็จะสามารถฝึกใช้ปัญญาพิจารณาให้เห็นความจริงของชีวิตและยอมรับความจริงนั้นๆ ได้ต่อไป นั่นคือสามารถแผ่กรุณา มุทิตา อุเบกขา ต่อไปได้ครบถ้วน

ข้อโต้แย้งสนุกๆ ก็คือ –ก็เขาไม่ใช่เพื่อนฉัน จะให้นึกว่าเป็นเพื่อนได้อย่างไร หรือหนักขึ้นไปอีก –ฉันเกลียดมัน จะให้นึกว่าเป็นเพื่อนได้อย่างไร

เคล็ดลับของการแผ่เมตตา ท่านจึงแนะให้

เริ่มฝึกแบบง่ายๆ ไปก่อน คือคนในโลกนี้มี ๓ กลุ่มใหญ่ –คนที่เราชอบ เราเฉยๆ และเราชัง

ท่านให้แผ่เมตตาให้คนที่เราชอบก่อน เพราะทำได้ง่าย พอเมตตาเริ่มแข็งแรงขึ้น ก็ให้ขยายวงไปถึงคนที่เราเฉยๆ ซึ่งอาจจะทำยากขึ้นนิดหนึ่ง แต่เพราะเมตตาแข็งแรงแล้ว ก็จะสามารถทำได้

ฝึกไปเรื่อยๆ จนเมตตากล้าแข็งคุ้นเคยอยู่กับอารมณ์เป็นอันดีแล้ว ก็ค่อยแผ่ไปยังคนที่เราชัง ซึ่งจะทำยากขึ้นอีกหน่อย

เคล็ดลับในการฝึกใจให้เลิกชัง ท่านแนะไว้ดังนี้ – (เก็บสาระบางส่วนมาจาก พรหมวิหารนิเทศ คัมภีร์วิสุทธิมรรค ภาค ๒ หน้า ๙๑ เป็นต้นไป ผู้สนใจพึงตามไปศึกษาได้ที่นั่น นักเรียนบาลีผู้มีน้ำใจรักพระศาสนาเมื่อเรียนถึงคัมภีร์วิสุทธิมรรคแล้ว ถ้ามีกุศลจิตคิดช่วยกันเผยแผ่พระธรรม ก็จะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง)

๑. มองเห็นโทษของความชัง ดังคำของหลวงพ่อพยอมที่ว่า โกรธคือโง่ โมโหคือบ้า อิจฉาริษยาเขาคือจุดไฟเผาตัวเอง

๒. มองส่วนดีของเขา ดังคำของท่านพุทธทาสภิกขุที่ว่า เขามีส่วนเลวบ้างช่างหัวเขา จงเลือกเอาส่วนที่ดีเขามีอยู่

๓. ยกให้เป็นหน้าที่ของกรรม คือทั้งเขาทั้งเราล้วนต้องรับผลกรรม เขาจะเป็นอะไรเราจะต้องไปชังเขาทำอะไร เดี๋ยวกรรมของเขาก็จัดการเอง

๔. นึกถึงคนที่เป็นตัวอย่าง เช่นพระพุทธเจ้า ใครทำอะไรท่านตั้งเท่าไรๆ ก็ไม่เห็นท่านชิงชังอะไรใครสักคนเดียว เราเป็นศิษย์ตถาคตจะมานั่งชิงชังใครอยู่ทำไม

๕. คิดว่าเขากับเราเป็นญาติกัน เพราะท่านว่าในสังสารวัฏอันยาวไกล คนที่ไม่เคยเกิดเป็นอะไรกันหาไม่ได้ง่ายๆ คนที่เราชังเขาอยู่ในบัดเดี๋ยวนี้จะต้องเคยเป็นพ่อแม่พี่น้องญาติมิตรกับเรามาแล้วในอดีตชาติ ดังนั้น เราจะมาชังญาติของเราเองอยู่ทำไมเล่า

๖. คิดแบบแยกธาตุ คือความจริงไม่มี “คน” ที่เป็นตัวตนเราเขา มีแต่ส่วนต่างๆ ที่มาประกอบกันเข้า เราชิงชังเขา แต่มองไปก็มีแต่ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ ฯลฯ ไม่เห็นมี “เขา” อยู่ที่ไหน นี่เราโง่หรือเปล่าที่ไปชิงชังสิ่งที่ไม่มีอยู่จริง

เคล็ดลับดังว่ามานี้พูดง่าย แต่ทำยาก ซึ่งต้องยากแน่ๆ แต่พลังเมตตาที่สะสมมาจนกล้าแข็งก็จะเอาชนะความชังได้ในที่สุด ถ้ายังไม่เลิกฝึกใจ

ในที่สุด จากคน ๓ กลุ่ม ก็จะเหลือเพียงกลุ่มเดียว มองไปทางไหนก็เห็นแต่ “นี่คือเพื่อนรักของเรา”

การแผ่เมตตาก็บรรลุผล และนั่นคือแผ่เมตตาอย่างถูกวิธี

“เราคิดอย่างนี้ แต่คนอื่นเขาไม่คิดอย่างเรา” นี่คือตัวบั่นทอนกำลังใจอย่างร้ายกาจที่สุด และเพราะทุกคนเอาแต่คิดแบบนี้นั่นเอง จึงไม่มีใครลงมือทำดีให้เกิดมีขึ้นได้จริงๆ หากแต่พากันสรุปลงว่า “เราทำดีอยู่คนเดียว คนอื่นๆ เขาไม่ทำ เราจะทำไปทำไม”

ใครที่คิดอย่างนี้เคยตั้งคำถามบ้างไหมว่า “คนอื่น” หรือ “คนอื่นๆ” น่ะใคร?

มีคนอยู่ ๑๐๐ คน เราเป็น ๑ ใน ๑๐๐ นั้นด้วย ในขณะที่ ๑ คนคิดแบบนี้ อีก ๙๙ คนก็คือ “คนอื่น” หรือ “คนอื่นๆ” ดังนั้น ถ้าทุกคนคิดแบบนี้ เรานั่นเองคือ “คนอื่น” หรือ “คนอื่นๆ” ใช่หรือไม่?

บทความชุด “แผ่เมตตาให้ถูกวิธี” ขอจบด้วยคำถามปลายเปิดไว้ตรงนี้ พ

๒๑ เมษายน ๒๕๖๕

ชวนอ่านหนังสือ

การต่อต้าน การทำลายพระพุทธศาสนา

เรื่องที่ชาวพุทธควรรู้

สุทธี ชโยดม

เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ได้มีเหตุการณ์สำคัญทางด้านพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในประเทศไทย เมื่อพุทธบริษัทชาวไทยได้ร่วมแรงร่วมใจกันต่อต้านการจัดประชุม World Buddhist Conference ที่กำหนดจะจัดขึ้นที่ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ในระหว่างวันที่ ๕-๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๙ ในหัวข้อเรื่อง “ศาสนาพุทธและศาสนาฮินดู” โดยมูลนิธิ World Buddhist Cultural Foundation ซึ่งเป็นมูลนิธิที่ตั้งอยู่ในประเทศอินเดีย มี ดร. บี.เค. โมดิ เป็นประธานบริหาร เป็นผู้จัดร่วมกับสมาคม Vishnu Hindu Parishad

ความมุ่งหมายของการประชุมตามที่อ้างไว้ คือ “เพื่อกระชับความสัมพันธ์ฉันท์พี่น้องระหว่างชาวเอเชียที่มีพื้นฐานในเรื่องความเลื่อมใสทางศาสนา ต้น+กำเนิด และประเพณีสืบทอดร่วมกัน” ความมุ่งหมายอื่นนอกจากนี้ก็เพื่อวิจัยความคล้ายคลึงกันของทัศนคติทางปัญญาและสังคมของพระพุทธศาสนาและศาสนาฮินดู

เหตุใดพุทธบริษัทชาวไทยจึงต่อต้านการประชุมนี้? ก็เพราะมีเหตุที่เชื่อได้ว่า การประชุมครั้งนี้มีเบื้องหลังที่ไม่สุจริต ผู้จัดการประชุมมีความมุ่งหมายที่จะทำลายพระพุทธศาสนา ประธานบริหารของ World Buddhist Cultural Foundation หรือมูลนิธิวัฒนธรรมพุทธศาสนาแห่งโลก คือ นาย บี.เค. โมดินั้น เป็นนักธุรกิจใหญ่ เจ้าของกลุ่มอุตสาหกรรมชั้นนำหนึ่งในห้าอันดับแรกของอินเดีย นับถือศาสนาฮินดู มีความรู้ลึกซึ้งในประเพณีพระเวท และได้เขียนหนังสือชื่อ Hinduism, the Universal Truth ออกเผยแพร่ โดยอธิบายเรื่องราวความเชื่อในศาสนาฮินดูเปรียบเทียบกับทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ เพื่อเป็นการแสดงความยิ่งใหญ่ของศาสนาฮินดู และได้นำออกเสนอในการประชุมระดับโลก “World

Vision 2000" ที่กรุงวอชิงตัน ดี. ซี. ความสำคัญของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่คำอธิบายเรื่องอวตารทั้ง ๑๐ ปางของพระวิษณุหรือพระนารายณ์ โดยเน้นเรื่องพระพุทธเจ้าเป็นอวตารปางที่ ๙ ของพระวิษณุ และระบุไว้ด้วยว่าพระพุทธเจ้า คือส่วนหนึ่งของศาสนาฮินดู เป็นชาวฮินดูตั้งแต่วันประสูติจนปรินิพพาน และพระธรรมคำสอนของพระองค์ล้วนมีที่มาจากคัมภีร์พระเวทต่างๆ ของฮินดู

นอกจากนี้ สมาคม Vishwa Hindu Parishad (VHP) ซึ่งร่วมจัดการประชุม ก็ยังเป็นที่รู้จักกันดีว่าเป็นองค์กรของชาวฮินดูหัวรุนแรงที่ก่อเหตุจลาจลเผาสุเหร่าบาบรี (Babri Masjid) ของชาวมุสลิมที่เมือง อโยธยา รัฐอุตตรประเทศ เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๓๕ จนเกิดเป็นการต่อสู้ระหว่างศาสนา ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก เป็นเหตุให้ถูกทางรัฐบาลอินเดียถอนใบอนุญาต

การมาจัดการประชุมในไทยครั้งนี้เป็นการจัดครั้งที่ ๒ หลังจากได้เคยจัดในหัวข้อเดียวกันนี้มาแล้วครั้งหนึ่ง ที่สารนาถ พาราณสี ในประเทศอินเดีย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่เป็นชาวฮินดูและผู้นำชาวฮินดู มติของที่ประชุมในครั้งนั้นมีลักษณะที่เห็นได้ชัดว่ามีเจตนาที่จะแสดงว่า พระพุทธศาสนาเป็นสาขาของศาสนาฮินดู โดยบิดเบือนหลักการสำคัญๆ ในพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับศาสนาฮินดู เช่น มีมติว่าหลักกรรมในพระพุทธศาสนามีรากฐานมาจากคัมภีร์พระเวท วิญญาณหรือความรู้แจ้งอารมณ์ในพระพุทธศาสนา คืออาตมันของศาสนาฮินดู โมกษะของฮินดูคือนิพพาน ปรมาตมันคือสุญญตา เป็นต้น และยังมีมติยืนยันด้วยว่าพระพุทธเจ้าคืออวตารของพระวิษณุ (พระนารายณ์)

เช่นเดียวกับการประชุมที่สารนาถ การประชุมที่จะจัดขึ้นในประเทศไทยในครั้งนั้น มีบรรดาผู้นำและนักบวชฮินดูเตรียมเดินทางมาร่วมประชุมเป็นจำนวนมาก และได้กำหนดพิธีการไว้อย่างใหญ่โต โดยเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ๒๕๓๘ ศังกราจารย์ สวามีทิพยนันท์ ธีรัฐ แห่งกันปุระ ปีฐจะออกเดินเท้าแสวงบุญที่เรียกว่า "บทยาตรา" จากอินเดียมาไทย โดยผ่านทางประเทศพม่าเพื่อมาเข้าร่วมประชุม เป็นที่น่าสังเกตว่า ไม่มีองค์กรพุทธศาสนาในอินเดียองค์กรใดให้ความร่วมมือ หรือเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเลย

อย่างไรก็ดี ประเทศพม่าได้ปฏิเสธที่จะอนุญาตให้ศังกราจารย์เดินเท้าผ่านเข้าประเทศเพื่อมายังประเทศไทย แม้ผู้จัดประชุมจะได้วิ่งเต้นเพื่อให้รัฐบาลพม่ายอมให้ผ่าน โดยอ้างว่า ศังกราจารย์ต้องการขอโทษชาวพุทธแทนศังกราจารย์คนแรกที่ได้พยายามทำลายล้างพระพุทธศาสนา และอ้างเอาศาสนาพุทธไปเป็นส่วนหนึ่งของศาสนาฮินดูเมื่อพันกว่าปีมาแล้ว รวมทั้งจะประกาศว่าพระพุทธเจ้ามิใช่เป็นอวตารปางหนึ่งของพระนารายณ์ และพระพุทธศาสนาก็ไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของศาสนาฮินดูด้วย แต่ทั้งนี้ได้มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าทางผู้จัดการประชุมมิได้แจ้งข้อเสนอเหล่านี้เป็นลายลักษณ์อักษรแต่อย่างใด

การที่พุทธบริษัทชาวไทยได้ร่วมแรงร่วมใจกันต่อต้านการจัดการประชุมอย่างจริงจังในครั้งนั้น ทำให้การจัดการประชุมจำต้องล้มเลิกไป แต่ผู้จัดการประชุมก็หาได้ยอมแพ้ง่ายๆ ไม่ ยังพยายามที่จะรื้อฟื้นจัดการประชุมขึ้นใหม่อีกคราวนี้ได้ไปจัดที่สิทธัตถะนคร (Siddhartha Nagar) ใกล้ๆ กับลุมพินี สถานที่ประสูติของพระผู้มีพระภาคเจ้าในประเทศเนปาล ในระหว่างวันที่ ๑๙-๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ โดยได้พยายาม

ที่จะเชื้อเชิญองค์กรพุทธศาสนาจากที่ต่างๆ ให้ไปร่วมประชุมด้วยเช่นเคย แต่ก็ไม่มีองค์กรชาวพุทธที่แท้จริงให้ความร่วมมือ นอกจากองค์กรพุทธอุปโลกน์

ท่านอาจารย์ สัตยา นารยัน โกเอ็นก้า วิปัสสนาจารย์ผู้มีชื่อเสียงของอินเดีย ก็เป็นผู้หนึ่งที่นาย บี.เค. โมดิ พยายามทุกวิถีทางที่จะเชื้อเชิญให้ไปร่วมการประชุมมาโดยตลอด นับตั้งแต่การจัดประชุมครั้งแรกที่สารนาถ เมืองพาราณสี ท่านอาจารย์โกเอ็นก้าผู้นี้เป็นชาวอินเดียที่ถือกำเนิดในประเทศพม่า และได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานกับท่านอาจารย์อูบาขิ่น วิปัสสนาจารย์ชาวพม่าจนเกิดศรัทธาแรงกล้าในพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ จึงได้บากบั่นศึกษาทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติจนแตกฉานลึกซึ้งถึงกับท่านอาจารย์อูบาขิ่นได้แต่งตั้งให้ท่านเป็นอาจารย์สอนวิปัสสนา โดยมุ่งหวังที่จะให้ท่านเป็นผู้นำพระพุทธศาสนากลับไปลงหลักปักฐานในประเทศอินเดียอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งท่านก็ได้ปฏิบัติตามปณิธานของอาจารย์ของท่าน ด้วยการเผยแผ่การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในประเทศอินเดีย จนทำให้พระพุทธศาสนากลับเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายขึ้นในปัจจุบัน ผู้ปฏิบัติชาวอินเดีย โดยเฉพาะพวกที่ได้รับการศึกษาสมัยใหม่ ได้พบว่าพระพุทธศาสนามีคำสอนอันมีเหตุผลพิสูจน์ได้ และให้ผลทันทีโดยมิพักต้องรอไปถึงชาติหน้า ด้วยผลของการปฏิบัติที่ผู้ปฏิบัติได้รับโดยลำดับ ทำให้สามารถชำระจิตให้บริสุทธิ์สะอาดและได้พบกับสันติสุขที่แท้จริง ต่างก็พากันบอกต่อๆ กันไป การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานจึงแพร่หลายไปพร้อมๆ กับความรู้ความเข้าใจในพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

ด้วยเหตุดังกล่าว กลุ่มผู้นำชาวฮินดูที่เป็นตัวตั้งตัวตีในการจัดการประชุม จึงพยายามทุกวิถีทางที่จะให้ท่านรับคำเชิญ ยอมเข้าร่วมการประชุม เพื่อผลในการโฆษณาชวนเชื่อว่า พวกตนได้รับความสนับสนุนและการยอมรับจากฝ่ายชาวพุทธ แต่ทุกครั้งที่ได้รับการเชื้อเชิญ ท่านอาจารย์โกเอ็นก้าจะปฏิเสธที่จะเข้าไปเกี่ยวข้อง ด้วยแลเห็นความไม่จริงใจของกลุ่มชาวฮินดูเหล่านั้น ซึ่งท่านก็มิได้ลังเลที่จะแจ้งให้กลุ่มฮินดูทราบอย่างตรงไปตรงมา พร้อมกับเรียกร้องให้แก้ไขความเข้าใจที่ผิดพลาดและยุติการดำเนินการที่ไม่สุจริตเสีย แต่ก็ไม่ได้รับการนำพา

จวบจนเมื่อการประชุมครั้งที่ ๒ ประสบกับความล้มเหลวในประเทศไทย กลุ่มฮินดูเหล่านี้จึงเตรียมการจัดประชุมอีกครั้งหนึ่งที่ลุมพินี ผู้จัดการประชุมได้พยายามอีกครั้งหนึ่งที่จะเชิญท่านให้เข้าร่วมการประชุมด้วย ท่านเห็นเป็นโอกาสอันดีที่จะได้ประกาศความจริงให้ชาวโลกได้รับรู้ พร้อมๆ กับดึงประชาชนให้หันกลับมามีความเข้าใจในแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง ท่านจึงส่งสารไปชี้แจงให้ผู้จัดการประชุมเข้าใจว่า เจตนาที่ไม่สุจริตและท่าทีของผู้นำชาวฮินดูที่มุ่งหมายจะครอบงำชาวพุทธ และการบิดเบือนข้อเท็จจริง เพื่อหวังกลืนพระพุทธศาสนาในประเทศเพื่อนบ้านนั้นเอง ที่ทำให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้าน และเป็นเหตุให้การประชุมล้มเหลว นอกจากนี้ ท่านยังได้เรียกร้องให้ผู้นำสูงสุดของศาสนาฮินดู คือ ศังกราจารย์ยุคปัจจุบันออกมาประกาศยอมรับความผิดพลาดในอดีต ที่ได้มีการเจาะจงโจมตีทำลายล้างพระพุทธศาสนา และโฆษณาชวนเชื่อว่าพระพุทธเจ้าคืออวตารปางหนึ่งของพระวิษณุและสอนธรรมเพื่อให้คนหลงผิด

ในที่สุดศังกราจารย์แห่งสำนักกาญจีกัมมโกฏิ ปีฐ ซึ่งเป็นหนึ่งในตำแหน่งศังกราจารย์ทั้งหมดสี่ตำแหน่ง ได้มาพบท่านอาจารย์โกเอ็นก้า เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ ณ สำนักงานมหาโพธิสมาคมที่สารนาถ การพบปะครั้งประวัติศาสตร์นี้ใช้เวลา ๒ ชั่วโมงเต็ม (๑๓.๐๐ – ๑๕.๐๐ น.) และได้ออกแถลงการณ์ร่วมกันในวันนั้น โดยศังกราจารย์ผู้นี้ยอมรับว่า การกล่าวร้ายป้ายสีพระพุทธเจ้าในคัมภีร์ฮินดูต่างๆ นั้นเป็นความไม่ถูกต้อง และไม่ควรที่จะเผยแพร่อีกต่อไป รวมทั้งได้ยอมรับว่า การแบ่งระบบชั้นวรรณะตามลัทธิฮินดูนั้น เป็นความไม่ถูกต้องอีกเช่นกัน

ท่านอาจารย์โกเอ็นก้าได้กล่าวว่า ท่านมิได้ต้องการที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งในหมู่ชาวฮินดูกับชาวพุทธแต่อย่างใด ท่านเพียงต้องการที่จะให้ทั้งสองฝ่ายได้เข้าใจว่า การโฆษณาชวนเชื่อว่าพระพุทธเจ้าคือพระนารายณ์อวตารมานั้นเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง และการที่ชาวฮินดูส่วนใหญ่กล่าวเช่นนั้น ก็เนื่องจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หาได้เกิดจากเจตนาร้ายแต่อย่างใดไม่ หากคนเหล่านั้นได้รับคำอธิบายที่ถูกต้องด้วยท่าทีที่เมตตามีความหวังดีต่อกัน และด้วยความอดกลั้นไม่ไปชวนทะเลาะแล้ว ชาวฮินดูเหล่านั้นก็จะยอมรับความจริงได้ ท่านยังได้กล่าวอีกว่าเป็นเรื่องน่ายินดีที่ผู้นำสำคัญๆ ชาวฮินดูได้มีท่าทีที่โอนอ่อนในการแสวงหาไมตรีกับชาวพุทธ ซึ่งท่านหวังว่าทั้งสองฝ่ายจะมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันสืบต่อไป แม้ท่านจะรู้ดีว่าการลบล้างความเข้าใจผิดๆ ของชาวฮินดูที่มีต่อพระบรมศาสดาจะเป็นเรื่องที่ยากลำบาก และยังจะต้องใช้เวลาอีกยาวนานมากก็ตาม แต่อย่างน้อยที่สุดท่านก็เชื่อว่า ความพยายามครั้งนี้บังเกิดผลที่ดี

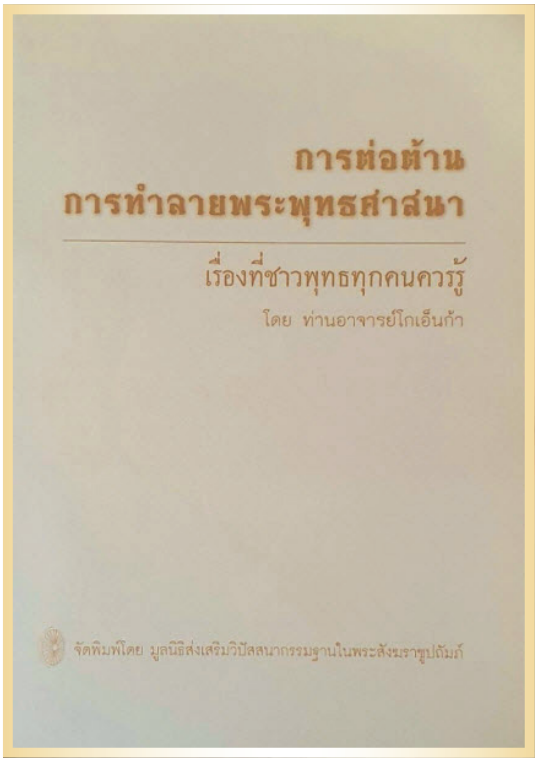

หนังสือเล่มน้อยนี้จึงเป็นเอกสารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาที่สำคัญยิ่งฉบับหนึ่ง เพราะเป็นบันทึกความพยายามในการที่จะแก้คำสอนที่บิดเบือนในคัมภีร์ฮินดู อันเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาต้องล่มสลายไปจากประเทศอินเดีย และทำให้เกิดความเชื่ออย่างผิดๆ ในหมู่ชาวอินเดียมาเป็นเวลาร่วมพันปี

ผู้เรียบเรียงขอขอบคุณมูลนิธิส่งเสริมวิปัสสนากรรมฐานในพระสังฆราชูปถัมภ์ ที่เล็งเห็นความสำคัญของบันทึกเหตุการณ์นี้ และได้จัดพิมพ์ขึ้นเป็นรูปเล่มเพื่อให้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาต่อไป

การเรียบเรียงหนังสือนี้ได้รับความช่วยเหลือร่วมมือจากหลายท่าน คุณกนกวรรณ สุวรรณเศรษฐ์ และคุณสุธิรา แสงเจริญตระกูลได้ทำหน้าที่แปลเอกสารเบื้องต้นให้ ซึ่งทำให้งานของผู้เรียบเรียงสะดวกขึ้นมาก ดร.จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา แห่งศูนย์สันสกฤตศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร

ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าของท่านช่วยแปลข้อความภาษาสันสกฤตจากคัมภีร์ปุราณะต่างๆ ที่ท่านอาจารย์โกเอ็นก้าหยิบยกขึ้นมาอ้างอิง ซึ่งจะทำให้ชาวพุทธไทยที่ไม่ทราบเรื่องชัดเจนได้เข้าใจถึงเจตนาที่แท้จริงของผู้เขียนคัมภีร์ ไม่ใช่ได้ยินว่า ฮินดูนับถือพระพุทธเจ้าว่าเป็นพระนารายณ์อวตารปางหนึ่ง ก็เข้าใจเอาว่าเขายกย่องพระพุทธเจ้าให้เป็นเทพเจ้าของเขา นอกจากนี้ผู้เรียบเรียงยังได้รับความเมตตาจากพระกันตสีโล แห่งวัดบวรนิเวศวิหาร ช่วยอ่านต้นฉบับทั้งหมดทั้งพากย์ภาษาไทยและอังกฤษ และให้คำแนะนำที่มีค่าเพื่อให้หนังสือเล่มนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้เรียบเรียงขอขอบคุณและกราบขอบพระคุณท่านที่ได้กล่าวข้างต้น ซึ่งมีส่วนสำคัญทำให้หนังสือสำเร็จลงได้ หวังว่าท่านผู้สนใจศึกษาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาจะได้รับประโยชน์จากหนังสือเล่มนี้ตามสมควร พ

สุทธี ชโยดม ผู้เรียบเรียง
๒๐ พฤษภาคม ๒๕๔๓

แถลงการณ์ร่วมของ
ท่านชคัทคุรุ ศังกราจารย์ ศรีชเยนทระ สวัสติจี แห่งสำนักกาญจี กัมมโกฏิ ปีฐ และวิปัสสนาจารย์ สัตยา นารยัน โกเอ็นก้า
ณ สำนักงานมหาโพธิสมาคม, สารนาถ พาราณสี เวลา ๑๕.๓๐ น.
วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๒

แถลงการณ์ร่วมฉบับนี้เกิดขึ้นภายหลังจากที่ได้มีการพูดคุยกันฉันมิตรระหว่างท่านชคัทคุรุ ศังกราจารย์ ศรีชเยนทระ สวัสติจี แห่งสำนักกาญจี กัมมโกฏิ ปีฐ กับวิปัสสนาจารย์ คุรุจี ศรีสัตยา นารยัน โกเอ็นก้า

ทั้งสองเห็นพ้องกันและตั้งความปรารถนาว่า ประเพณีเก่าแก่ทั้งสอง (คือพระเวทและสมณะ) จะได้มีสัมพันธไมตรีอันดีต่อกันและมีความปรองดองกัน หากจะมีความเข้าใจผิดอันใดเกิดขึ้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเพณีทั้งสองในหมู่ประเทศเพื่อนบ้าน ก็ควรจะทำการชำระสะสางให้กระจ่างโดยเร็ว

ข้อที่เห็นพ้องต้องกันมีดังนี้

๑. วรรณคดี (ในอินเดีย) ที่แต่งขึ้นในอดีตบางเล่มจะด้วยเหตุผลกลใดก็ตาม ได้ประกาศว่าพระพุทธเจ้าเป็นอวตารหนึ่งของพระวิษณุ พร้อมทั้งป้ายสีพระองค์ต่างๆ นานา ซึ่งได้สร้างความขุ่นเคืองให้แก่ประเทศเพื่อนบ้านเป็นอันมาก เพื่อเป็นการสร้างสัมพันธไมตรี เราทั้งสองมีความเห็นว่าสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วในอดีตที่ผ่านมา (ไม่สามารถที่จะไปแก้ไขอะไรได้) ก็ควรที่จะลืมเลือนเสีย และจะต้องไม่โฆษณาเผยแพร่ความเชื่อนั้นอีก

๒. ประเทศเพื่อนบ้านมีความเข้าใจผิดว่า สมาคมฮินดูแห่งประเทศอินเดีย กำลังจัดประชุมเพื่อแสดงตนว่ามีอิทธิพลเหนือพุทธศาสนิกชน เพื่อแก้ความเข้าใจผิดดังกล่าว เราขอประกาศว่า ทั้งพระเวทและสมณะเป็นประเพณีเก่าแก่ของอินเดีย ต่างก็มีเกียรติภูมิของตน การที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งพยายามแสดงตนว่าสูงกว่าอีกฝ่าย รังแต่จะก่อให้เกิดความเกลียดชังและมุ่งร้ายต่อกัน ฉะนั้น เรื่องเช่นนี้จึงไม่ควรเกิดขึ้นอีกในภายภาคหน้า โดยประเพณีทั้งสองนี้ ควรที่จะได้รับความเคารพนับถืออย่างเท่าเทียมกัน

๓. คนทุกคนไม่ว่าผู้ใดก็ตาม จะมีสถานภาพอันสูงส่งในสังคมได้ ก็เพราะเป็นผู้ทำความดี คนที่มีสถานภาพอันต่ำต้อยในสังคม คือคนที่ประกอบกรรมชั่ว ฉะนั้น ผู้ที่ประกอบกรรมดี และได้พากเพียรขจัดกิเลส เช่น ราคะ โทสะ ความถือดี อวิชชา ความโลภ ความริษยา และอัตตาของตน จึงถือว่าเป็นผู้มีสถานภาพสูงในสังคม และมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่อย่างสงบสุข

เราทั้งสองเห็นพ้องต้องกันในสามประเด็นข้างต้นนี้ และขอตั้งความปรารถนา ขอให้ผู้ที่นับถือลัทธิศาสนาต่างๆ ทุกคนในอินเดีย เป็นมิตรต่อกัน และขอให้ประเทศเพื่อนบ้าน จงมีสัมพันธไมตรีอันดีต่ออินเดียด้วยเช่นกัน

หมายเหตุ

๑. บทความนี้ คัดลอกมาจากหนังสือ การต่อต้านการทำลายพระพุทธศาสนา เรื่องที่ชาวพุทธทุกคนควรรู้ โดยท่านอาจารย์โกเอ็นก้า *สามารถโหลดอ่านเนื้อหาทั้งเล่มได้ที่ https://www.thaidhamma.net/images/stories/EBookPDF/Book%20of%20Anti%20destroy%20Buddhism.pdf*

๒. ศังกราจารย์ เป็นตำแหน่งผู้นำทางศาสนาฮินดู ในปัจจุบันตำแหน่งศังกราจารย์ มีสี่สำนักใหญ่ตั้งอยู่ในสี่ทิศของอินเดีย ซึ่งเชื่อกันว่าศังกราจารย์คนแรกไปตั้งไว้ ได้แก่ ชโยติมัฐ อยู่ ณ พัทรินาถ ทางตอนเหนือของอินเดีย ศฤงเคริมัฐ ในแคว้น กรรณาฏกะ ทางตอนใต้ กาลิกามัฐ ที่เมือง ทวารกา ทางตะวันตก และ โควรธนะมัฐ ที่เมืองปุรี ทางตะวันออก

ท่านสวามีชเยนทระ เป็น “ศังกราจารย์” องค์ที่ ๖๙ แห่ง “มัฐ” หรือ อารามแห่งกัมมโกฏิ ปีฐ ในเมืองกาญจีปุรัม ครูของท่านมีชื่อเสียงโด่งดังมาก คือท่านศังกราจารย์องค์ที่ ๖๘ จันทรเศขรมหาสวามี ซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่า “มหาเปริยาวาร์” แปลว่าผู้เป็นที่รักยิ่ง ท่านใช้ชีวิตเรียบง่าย ถือธุดงค์เกือบจะตลอดชีวิต และเชื่อกันว่าท่านเป็น “ชีวันมุกติ” หรือผู้หลุดพ้นในขณะที่มีชีวิตอยู่ ท่านเสียชีวิต เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ ในวัย ๘๒ ปี

ข้อมูลจาก คมกฤช อุ่ยเต็กเค่ง : “ศังกราจารย์” คือใคร? ตัวร้ายของพุทธศาสนาหรือยอดนักปรัชญาฮินดู?
https://www.matichonweekly.com/column/article_89711

๓. อาจารย์สุทธี ชโยดม จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รุ่น ๒๘ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ และได้ศึกษาต่อในระดับปริญญาโทที่ University of Pittsburgh ในสาขาห้องสมุดและวิทยาการสารสนเทศ (Master of Library and Information Science) สหรัฐอเมริกา ทำงานในองค์การระหว่างประเทศ UN ESCAP จึงได้เห็นความหลากหลายของชีวิตในประเทศด้อยพัฒนา ความเปลี่ยนแปลงในชีวิตเกิดขึ้น เมื่อได้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในสายของท่านอูบาขิ่น ที่สอนโดยท่านอาจารย์โกเอ็นก้า ในเดือนมีนาคม ๒๕๓๑ และต่อมาได้ทำหน้าที่ล่าม แปลคำสอนและธรรมบรรยายในหลักสูตรต่างๆ ของท่านอาจารย์โกเอ็นก้า

อ.สุทธี ชโยดม เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งมูลนิธิส่งเสริมวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อการเผยแผ่การปฏิบัติธรรมในปี ๒๕๓๔ และได้รับพระเมตตาจาก สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงรับไว้เป็นมูลนิธิในพระสังฆราชูปถัมภ์เมื่อปี ๒๕๓๗ รวมทั้งรวบรวมแรงจากผู้ศรัทธาสร้างศูนย์ปฏิบัติธรรมในแนวทางท่านโกเอ็นก้าเป็นแห่งแรกคือ ศูนย์ปฏิบัติธรรม “ธรรมกมลา” ที่จังหวัดปราจีนบุรี ต่อมาจึงมีศูนย์ปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้นจนถึง ๑๑ ศูนย์ ณ ปี ๒๕๖๕

อ.สุทธี ได้รับแต่งตั้งจากท่านอาจารย์โกเอ็นก้า ให้เป็นผู้ดูแลการเผยแผ่ธรรมะในประเทศไทย และบางประเทศในเอเชีย จนถึงปี ๒๕๕๕ ได้ขอลาออกจากตำแหน่ง ด้วยปัญหาสุขภาพทั้งของตนเองและคู่สมรส แต่ยังคงให้ความช่วยเหลือแนะนำการดำเนินงานในประเทศไทยตามกำลังความสามารถมาโดยตลอด

ข้อมูลจาก อักษรจรัสรุ่น 28
https://www.arts.chula.ac.th/AlumWeb/100years/DetailArts.php?id=246&group=28

สิ่งแวดล้อม

โซลาร์รูฟท็อป สู้วิกฤตพลังงาน ต้านโลกร้อน

พันธุ์รพี นพรัมภา

ท่ามกลางความวิตกเกี่ยวกับปัญหาโลกร้อน รัฐบาลหลายประเทศทั่วโลก (รวมทั้งประเทศไทย) ได้พร้อมใจกันตั้งเป้าที่จะลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างเร่งด่วน โดยเปลี่ยนจากการใช้พลังงานเชื้อเพลิงฟอสซิลมาเป็นพลังงานหมุนเวียนแทน[๑]

นอกจากนั้น ต้นทุนพลังงานที่พุ่งสูงขึ้นจากพิษสงครามรัสเซีย - ยูเครนในช่วงที่ผ่านมา ก็เป็นอีกหนึ่งแรงกระตุ้นสำคัญที่ทำให้หลายประเทศเร่งพัฒนาการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนชนิดต่างๆ เพื่อประหยัดต้นทุนและลดภาระการนำเข้าเชื้อเพลิงจากต่างประเทศ

หนึ่งในพลังงานหมุนเวียนที่มีบทบาทสำคัญในการทดแทนพลังงานฟอสซิลคือพลังงานจากแสงอาทิตย์ (Solar Energy) เนื่องจากระบบผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ (Solar Power System) มีความปลอดภัย หาที่ติดตั้งได้ง่าย ดูแลรักษาง่าย ไม่มีชิ้นส่วนที่เคลื่อนไหว ไม่ต้องคอยเติมเชื้อเพลิงหรือสารเคมี จึงมีอายุการใช้งานที่ยืนยาว (ประมาณ ๒๕ ปี หรือมากกว่า) และในปัจจุบันยังมีต้นทุนที่ต่ำกว่าการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานชนิดอื่นๆ อีกด้วย นอกจากนั้น ระบบโซลาร์ยังสามารถติดตั้งได้ทั้งแบบที่เป็นระบบขนาดใหญ่ที่จ่ายไฟให้กับคนทั้งเมือง (Solar Farm) หรือขนาดเล็กที่ติดบนหลังคาบ้านเรือน สถานประกอบการ หรือโรงงาน (Solar Rooftop) เพื่อจ่ายไฟเฉพาะในอาคารก็ได้

สำหรับประเทศไทย กระแสความใส่ใจด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบกับราคาค่าไฟที่ทยอยปรับขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้คนจำนวนมากได้หันมาสนใจการติดตั้งระบบโซลาร์เพื่อผลิตไฟฟ้าใช้เอง (Self-consumption) ในบ้านอยู่อาศัยหรือสถานประกอบการเพื่อลดต้นทุนค่าไฟฟ้า โดยส่วนใหญ่มักเป็นแบบที่ติดตั้งบนหลังคา (Solar Rooftop) เพราะมีต้นทุนโครงสร้างน้อย

---

๑ อ้างอิงมติการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สมัยที่ ๒๖ (COP 26) ณ เมืองกลาสโกว์ ประเทศสกอตแลนด์ ปลายปี พ.ศ. ๒๕๖๔

กว่าอีกทั้งยังเป็นการนำพื้นที่ว่างเปล่ามาใช้ให้เกิดประโยชน์อีกด้วย

ประเทศญี่ปุ่นและเยอรมนีคือตัวอย่างของประเทศที่นำหน้าบ้านเราไปไกลในด้านการพัฒนาโซลาร์ภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจ ทั้งสองประเทศมีสัดส่วนของประชากรติดตั้งระบบโซลาร์บนหลังคาบ้านและสถานประกอบการมากที่สุดในโลก โดยปัจจุบันในญี่ปุ่นมีบ้านอยู่อาศัยติดโซลาร์บนหลังคาถึงประมาณร้อยละ ๑๐ และในประเทศเยอรมนี ก็มีบางรัฐที่เริ่มออกกฎหมายบังคับให้อาคารและบ้านเรือนทุกหลังที่สร้างขึ้นใหม่จะต้องติดตั้งโซลาร์บนหลังคา

การทำงานของระบบผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคา (Solar Rooftop System)

ระบบ Solar Rooftop ที่เป็นที่นิยมส่วนใหญ่เป็นระบบที่เชื่อมต่อกับโครงข่ายของการไฟฟ้า

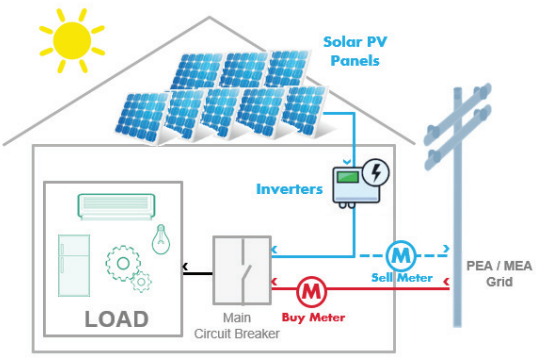

[ภาพจาก WHA Utilities & Power PLC]

(Grid-tie หรือ On-grid System) แบบไม่มีระบบเก็บกักพลังงานหรือแบตเตอรี่ ซึ่งหมายความว่าผู้ใช้ไฟจะยังรับไฟจากการไฟฟ้าเป็นหลักและทดแทนด้วยไฟฟ้าจากระบบโซลาร์เท่าที่ระบบโซลาร์จะสามารถผลิตได้ โดยจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความแรงของแสงแดด ณ ช่วงเวลานั้นๆ ซึ่งแปรผันตามช่วงเวลาในแต่ละวันและฤดูกาล

ไฟฟ้าที่ผลิตจากแผงโซลาร์เซลล์จะถูกแปลงจากกระแสตรง (DC) ให้กลายเป็นกระแสสลับ (AC) ด้วยเครื่องแปลงไฟ หรืออินเวอร์เตอร์ (Inverter) และไหลปนกับไฟจากการไฟฟ้าผ่านตู้ไฟและจ่ายเข้าไปยังจุดต่างๆ ในอาคาร

คำถามที่พบบ่อยเกี่ยวกับการติดตั้งระบบโซลาร์บนหลังคา

๑. การติดตั้งระบบโซลาร์เหมาะกับการใช้งานลักษณะใด

การติดตั้งระบบโซลาร์นั้นเหมาะกับอาคารที่ไม่โดนเงาบังจากต้นไม้ใหญ่หรือสิ่งปลูกสร้างอื่น และมีการใช้ไฟต่อเนื่องเวลากลางวัน ถ้าเป็นบ้านพักอาศัยก็ต้องเป็นบ้านที่มีคนอยู่ตอนกลางวันทุกวันและเปิดเครื่องปรับอากาศต่อเนื่องโดยเฉพาะช่วงเวลาประมาณ ๑๐.๐๐ - ๑๕.๐๐ น. ซึ่งเป็นช่วงที่ระบบโซลาร์มักผลิตไฟฟ้าได้มากที่สุด ยกตัวอย่างเช่นบ้านที่มีผู้สูงอายุ หรือโฮมออฟฟิศ (Home Office)

๒. ควรติดตั้งโซลาร์ขนาดเท่าไหร่ ใช้เงินลงทุนเท่าไหร่ และจะคืนทุนในกี่ปี

ขนาดการติดตั้ง (กิโลวัตต์) และเงินลงทุนขึ้นอยู่กับปริมาณความต้องการใช้ไฟฟ้าช่วงกลางวันและปัจจัยหน้างานอื่นๆ โดยสามารถสรุปพอให้เห็นภาพคร่าวๆ ได้ดังนี้*

กำลังติดตั้ง	3.2 KW	5.4 KW	9.7 KW
จำนวนแผง (540W)	6	10	18
พื้นที่ติดตั้ง (ตร.ม)	15-20	28-32	45-60
จำนวนเครื่องปรับอากาศ (12,000 BTU) และตู้เย็น (12 คิว)	x 2 x 2	x 4 x 3	x 8 x 4
เงินลงทุน (บาท)	150,000	225,000	375,000
ค่าไฟฟ้าที่ประหยัดได้ต่อเดือน (บาท)	1,600	2,700	5,000
ระยะคืนทุน (ปี)	8	7	6

**เป็นเพียงประมาณการเบื้องต้นเท่านั้น*

ข้อมูลข้างต้นเป็นเพียงประมาณการเบื้องต้น ในความเป็นจริงแล้ว ค่าไฟฟ้าที่ประหยัดได้จากการติดตั้งระบบโซลาร์ และระยะคืนทุนจะแตกต่างกันในแต่ละกรณีขึ้นอยู่กับหลากหลายปัจจัย เช่น

ปัจจัยที่กระทบต่อความคุ้มทุน	คุ้มมากกว่า	คุ้มน้อยกว่า
ลักษณะการใช้ไฟ	ใช้ไฟต่อเนื่อง ทุกวัน	ใช้ไฟไม่ต่อเนื่อง และไม่ใช้ทุกวัน
ขนาดการติดตั้ง	ขนาดใหญ่	ขนาดเล็ก
การเปลี่ยนแปลงของอัตราค่าไฟการไฟฟ้า	ค่าไฟแพงขึ้น	ค่าไฟถูกลง
ทิศ และความลาดชันของหลังคา	หันทางทิศใต้ และมีความ ลาดชันที่เหมาะสม	หันทิศอื่น และมีความลาด ชันมากหรือน้อยเกินไป
สภาพหลังคา และสภาพหน้างานอื่นๆ (ผลกระทบต่อต้นทุนการติดตั้ง)	สภาพดี และไม่มีความ ซับซ้อน	ต้องดัดแปลง ซ่อมแซม หรือมีความซับซ้อน

๓. ไฟจากโซลาร์ที่ผลิตได้ สามารถทดแทนไฟจากการไฟฟ้าได้ในสัดส่วนร้อยละเท่าไหร่

ถ้าใช้ไฟทั้งกลางวันและกลางคืนเท่ากัน อาจทดแทนได้ประมาณร้อยละ ๑๕-๒๐ แต่ถ้าใช้ไฟแค่กลางวันอาจทดแทนได้ถึงร้อยละ ๔๐-๕๐

๔. ถ้าใช้ไฟโซลาร์ไม่หมด สามารถขายกลับให้การไฟฟ้าได้หรือไม่

ได้ สำหรับผู้ใช้ไฟประเภทบ้านอยู่อาศัยที่ติดตั้งโซลาร์ขนาดไม่เกิน ๑๐ กิโลวัตต์ สามารถขายไฟโซลาร์ส่วนเกินกลับให้การไฟฟ้าได้ภายใต้นโยบายโซลาร์ภาคประชาชนของภาครัฐ แต่ขายได้ในราคาเพียงหน่วยละ ๒.๒๐ บาท (ซึ่งต่ำกว่าราคาค่าไฟสูงสุดที่การไฟฟ้าขายให้ผู้ใช้ไฟปัจจุบันที่ ๔.๔๒ บาทต่อหน่วย) ทั้งนี้ ถ้าเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่น และประเทศตะวันตกหลายประเทศที่รัฐบาลมีการสนับสนุนให้ประชาชนใช้พลังงานโซลาร์อย่างจริงจัง ผู้ที่ใช้ไฟจากระบบโซลาร์ไม่หมด สามารถขายไฟส่วนเกินให้การไฟฟ้าหรือตลาดไฟฟ้าในประเทศนั้นๆ ด้วยราคาที่สูง ทำให้การลงทุนคุ้มค่า มีผลทำให้มีผู้ติดตั้งโซลาร์บนหลังคาบ้านและอาคารธุรกิจมากกว่าในไทยหลายเท่า

๕. ควรติดตั้งระบบกักเก็บพลังงาน หรือแบตเตอรี่เพื่อใช้กับโซลาร์หรือไม่

ระบบกักเก็บพลังงาน (Battery Energy Storage System) เป็นการนำไฟส่วนเกินที่โซลาร์ผลิตได้ในช่วงกลางวันมาใช้ในช่วงที่แสงแดดอ่อนแรงลง จึงช่วยเพิ่มจำนวนชั่วโมงในการใช้ไฟจากโซลาร์ในแต่ละวันได้ โดยจะเพิ่มได้กี่ชั่วโมงขึ้นอยู่กับกำลังผลิตของโซลาร์ที่ติดตั้งไว้เกิน (หน่วยเป็นกิโลวัตต์) และขนาดความจุของแบตเตอรี่

(หน่วยเป็นกิโลวัตต์ชั่วโมง) แต่ทั้งนี้ระบบกักเก็บพลังงานด้วยแบตเตอรี่ดังกล่าวยังมีต้นทุนที่สูงมากในปัจจุบันทำให้ระยะคืนทุนยืดออกไปอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเทียบกับการลงทุนติดตั้งโซลาร์เพียงอย่างเดียว ถึงแม้การลงทุนในระบบกักเก็บพลังงานจะตอบโจทย์เรื่องการช่วยลดก๊าซเรือนกระจก โดยช่วยให้สามารถใช้ไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนได้มากขึ้น แต่ว่ายังไม่ตอบโจทย์ในเรื่องของความคุ้มทุน โดยถ้าจะมีข้อยกเว้นก็เฉพาะในกรณีของบางประเทศ เช่น ออสเตรเลียหรือเยอรมนี ที่รัฐบาลมีมาตรการออกเงินสนับสนุน (Subsidy) ให้กับผู้ใช้ไฟที่ลงทุนติดตั้งหน่วยกักเก็บพลังงานทำให้การลงทุนคุ้มค่าขึ้นได้

ประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมของระบบโซลาร์

ประเทศไทยทั้งประเทศในปัจจุบันปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่บรรยากาศรวมทั้งสิ้นประมาณ ๒๕๐ ล้านตันต่อปี เฉลี่ยเท่ากับประมาณ ๑๒ ตันต่อครัวเรือนต่อปี

การติดตั้งระบบโซลาร์ขนาด ๕ กิโลวัตต์ มีผลในการช่วยลดปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกิดจากการผลิตไฟฟ้าปกติได้ประมาณ ๔ ตันต่อปี ซึ่งเท่ากับ ๑ ใน ๓ ของปริมาณคาร์บอนไดออกไซด์เฉลี่ยที่ปล่อยต่อครัวเรือน และเทียบเท่ากับปริมาณการปลูกต้นไม้ใหญ่ประมาณ ๒๕๐ ต้น

ดังนั้น การติดตั้งระบบโซลาร์เพื่อผลิตไฟใช้ในบ้านหรือสถานที่ทำการ หากเป็นที่นิยมแพร่หลายทั่วทั้งประเทศ ก็จะเป็นแนวทางสำคัญในการช่วยให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อย่างเร่งด่วน ตามที่กล่าวตอนต้น

แต่นอกจากภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจแล้ว ยังมีภาคอุตสาหกรรม ที่สามารถได้ประโยชน์จากการติดตั้งระบบโซลาร์ และช่วยลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์อย่างชัดเจนเพราะโรงงานอุตสาหกรรมมักมีความต้องการใช้ไฟฟ้าสูง และส่วนใหญ่มีพื้นที่หลังคากว้างขวางสามารถติดตั้งระบบโซลาร์ขนาดใหญ่ได้ สามารถลดปริมาณคาร์บอนไดออกไซด์ได้เทียบเท่ากับบ้านอยู่อาศัยนับร้อยนับพันหลัง และมีต้นทุนการติดตั้งต่อหน่วยที่ถูกกว่ามาก จึงมีแนวโน้มที่จะคืนทุนได้ภายในเวลาสั้นกว่า เช่น ๔-๕ ปี

โครงการโซลาร์บนหลังคาขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ณ โรงงานปริ๊งซ์เฉิงชาน จ.ชลบุรี กำลังผลิต ๒๐ เมกะวัตต์ (๒ หมื่นกิโลวัตต์) ติดตั้งบนพื้นที่หลังคา ๒๒๙,๐๐๐ ตร.ม. ช่วยลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ประมาณ ๑๕,๐๐๐ ตันต่อปี หรือเทียบเท่ากับการปลูกต้นไม้ ๑ ล้านต้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การใช้พลังงานจากแสงอาทิตย์ นอกจากจะช่วยลดต้นทุนค่าไฟในยามที่เชื้อเพลิงมีราคาแพงแล้ว ยังเป็นช่องทางหนึ่งที่คนธรรมดาทั่วไป ตลอดจนธุรกิจขนาดใหญ่สามารถมีบทบาทในการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมและแก้ปัญหาโลกร้อนที่เป็นภัยใกล้ตัวของมนุษยชาติได้อีกด้วย ฟ

ชวนปลูกต้นไม้

มูลนิธิ ปลูกต้นไม้ ปลูกธรรมะ วิสาขบูชา ๒๕๖๕

โดยมูลนิธิปลูกต้นไม้ ปลูกธรรมะ

วันวิสาขบูชา เป็นวันมหามงคลสำหรับชาวพุทธ เพราะชวนให้ระลึกถึงเหตุการณ์สำคัญของพระพุทธเจ้า ได้แก่การประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน

พระพุทธองค์ประสูติใต้ต้นไม้ ตรัสรู้ใต้ต้นไม้ และปรินิพพานใต้ต้นไม้ ไม่ใช่เป็นเรื่องบังเอิญที่เหตุการณ์ดังกล่าว มีต้นไม้เป็นองค์ประกอบสำคัญ เพราะต้นไม้ให้ร่มเงาที่ร่มเย็น และให้ความสงบสงัดเกื้อกูลต่อกายและใจ สาเหตุที่พระองค์ตัดสินพระทัยบำเพ็ญเพียรที่อุรุเวลาเสนานิคมก็เพราะทรงเห็นว่า **"ภูมิสถานถิ่นนี้เป็นที่รมณีย์หนอ มีไพรสณฑ์ร่มรื่น น่าชื่นบาน ทั้งมีแม่น้ำไหลผ่านน้ำใส เย็นชื่นใจ"** ใช่แต่เท่านั้นพระองค์ยังทรงเลือกประทับใต้ต้นไม้เพื่อทำความเพียร จนตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณ

น่าสังเกตว่าพระพุทธเจ้า ๒๗ พระองค์ก่อนหน้านั้น ล้วนเลือกโคนไม้เป็นที่ประทับทำความเพียรจนตรัสรู้ อีกทั้งยังมีการพยากรณ์ว่าพระพุทธเจ้าในอนาคต คือพระศรีอริยเมตไตรย ก็จะตรัสรู้ใต้ต้นไม้เช่นกัน อันเรียกชื่อว่า **ต้นกากะทิง** จึงกล่าวได้ว่า ต้นไม้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ ดังนั้น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพระพุทธศาสนาและชาวพุทธ

วันวิสาขบูชานอกจากเป็นวันที่เรารำลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้าแล้ว ยังเป็นวันที่เราควรรำลึกถึงความสำคัญของต้นไม้ด้วย ควบคู่ไปกับการทำบุญด้วยการบำเพ็ญทาน รักษาศีล และเจริญภาวนาแล้ว เราควรช่วยกันปลูกต้นไม้ทั้งในวัด และสถานที่สาธารณะ รักษาและบำรุงสถานที่ต่างๆ ให้เป็นถิ่นรมณีย์ สมกับที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ปยุตฺโต) กล่าวไว้ว่า **"ถิ่นรมณีย์เป็นที่ตั้งต้นของพระพุทธศาสนา"**

วันอันเป็นมงคลดังกล่าว ชาวพุทธเรามีธรรมเนียมที่ปฏิบัติเป็นประจำทุกปี คือ การเวียนเทียน ดังนั้น จึงน่าที่จะนำต้นไม้มาร่วมในการเวียนเทียนด้วย นอกจากเป็นการบูชาคุณของพระพุทธองค์แล้ว ยังเป็นการระลึกถึงบุญคุณของต้นไม้ไปด้วยกัน

ต้นกล้าที่นำมาเวียนเทียน เมื่อเสร็จพิธีแล้วอาจมอบให้กับทางวัดเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว ขยาย

ถิ่นรมณีย์ให้แผ่กว้าง เกิดความร่มรื่นสมกับเป็นอาราม หรือไม่ก็นำไปปลูกในที่ดินของตนเพื่อเป็นสิริมงคล

วันวิสาขบูชาปี ๒๕๖๕ นี้ มูลนิธิปลูกต้นไม้ปลูกธรรมะ (มตธ.) จึงใคร่ขอเชิญพุทธศาสนิกชนร่วมกันเวียนเทียนด้วยต้นไม้ พร้อมกับการส่งเสริมให้ประชาชนทำบุญด้วยการปลูกต้นไม้ในช่วงเทศกาลวันวิสาขบูชา เพื่อเป็นการบูชาคุณพระพุทธเจ้า

กล้าไม้ที่จะนำมาเวียนเทียน ผู้มีจิตศรัทธานอกจากนำมาเองแล้ว อาจจัดเตรียมมาถวายวัดอีกจำนวนหนึ่งเพื่อมอบแก่สาธุชนที่จะมาร่วมเวียนเทียน เพื่อช่วยกันส่งเสริมให้เกิดประเพณีนิยมที่ปฏิบัติกันอย่างต่อเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ไม่จำเพาะวันวิสาขบูชา แต่ยังรวมถึงวันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา วันอัฏฐมีบูชา และวันออกพรรษา ที่มีการเวียนเทียนในบางท้องถิ่นด้วย

อนึ่ง ในกรณีที่มีผู้ถวายกล้าไม้ที่ใช้ในพิธีเวียนเทียนแล้วแก่วัด จำนวนมากเกินกว่าที่วัดจะนำไปปลูกได้ ทางองค์กรเครือข่ายของมูลนิธิฯ ยินดีจะรับบริจาคต่อจากทางวัด เพื่อนำไปปลูกในพื้นที่อื่นๆ ที่สามารถติดตามดูแลให้เติบใหญ่ได้ เพื่อขยายพื้นที่สีเขียว เติมความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ธรรมชาติ และสร้างความสดชื่นรื่นรมย์ให้แก่ผู้คนและสรรพสัตว์

การเวียนเทียนด้วยต้นไม้ เป็นการทำบุญที่มีอานิสงส์มากมายหลายประการ นอกจากเป็นการบูชาคุณของพระพุทธเจ้า และระลึกถึงบุญคุณของต้นไม้แล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดความร่มรื่นในวัด สมกับเป็นถิ่นรมณีย์ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียว ซึ่งเป็นสิ่งที่โลกกำลังต้องการเป็นอย่างยิ่ง ผลพลอยได้อีกประการหนึ่ง คือ ลดจำนวนขยะในวัด อันเกิดจากธูป เทียน หรือดอกไม้ที่ถูกทิ้งเมื่อเสร็จพิธี ทุกวันนี้ขยะดังกล่าว ได้สร้างภาระให้แก่วัดจำนวนมาก รวมทั้งเป็นภาระแก่สังคมด้วย

ขณะนี้มีวัดหลายวัดที่ร่วมจัดงานปลูกต้นไม้ปลูกธรรมะ วิสาขบูชา ๒๕๖๕ รวมทั้งสนับสนุนการเวียนเทียนด้วยต้นไม้ สาธุชนที่ประสงค์จะเวียนเทียนด้วยต้นไม้ หรือต้องการบริจาคต้นไม้ในวันวิสาขบูชาปีนี้ ขอเชิญร่วมบำเพ็ญบุญที่วัดดังกล่าว ตามรายชื่อข้างล่างนี้ได้

ลำดับ	ชื่อวัด	จังหวัด	องค์กรภาคีที่รับผิดชอบ
๑	วัดพระราม ๙ กาญจนาภิเษก	กรุงเทพฯ	มูลนิธิสถาบันราชพฤกษ์
๒	วัดสุทธิวราราม	กรุงเทพฯ	มูลนิธิปลูกต้นไม้ ปลูกธรรมะ
๓	วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร	ฝั่งธนบุรี	สมาคมอัสสัมชัญ
๔	วัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร	ฝั่งธนบุรี	มูลนิธิพระไตรปิฎกเพื่อประชาชน
๕	วัดโมลีโลกยารามราชวรวิหาร	ฝั่งธนบุรี	คุณพัชธร กิตินุกูลศิลป์และคณะ
๖	วัดญาณเวศกวัน	นครปฐม	กลุ่มธรรมสถิต
๗	วัดสังฆทาน	นนทบุรี	สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย
๘	วัดสวนแก้ว	นนทบุรี	มูลนิธิเครือข่ายพุทธิกา
๙	วัดจากแดง	สมุทรปราการ	มูลนิธิรักษ์ไม้ใหญ่ (กลุ่มบิ๊กทรี)
๑๐	วัดสาครสุ่นประชาสรรค์	กรุงเทพฯ	สมาคมศิษย์เก่าสตรีวิทยา 2
๑๑	สวนโมกข์กรุงเทพฯ	กรุงเทพฯ	สวนโมกข์กรุงเทพฯ
๑๒	วัดป่าสุคะโต อ.แก้งคร้อ	ชัยภูมิ	กรรมการวัด/เครือข่าย มตธ. จ.ชัยภูมิ

ลำดับ	ชื่อวัด	จังหวัด	องค์กรภาคีที่รับผิดชอบ
๑๓	วัดป่ามหาวัน อ.ภูเขียว	ชัยภูมิ	กรรมการวัด/เครือข่าย มตธ. จ.ชัยภูมิ
๑๔	วัดภูเขาทอง อ.แก้งคร้อ	ชัยภูมิ	กรรมการวัด/เครือข่าย มตธ. จ.ชัยภูมิ
๑๕	วัดไทรทอง อ.แก้งคร้อ	ชัยภูมิ	กรรมการวัด/เครือข่าย มตธ. จ.ชัยภูมิ
๑๖	วัดอรุณคงคาวนาราม อ.แก้งคร้อ	ชัยภูมิ	กรรมการวัด/เครือข่าย มตธ. จ.ชัยภูมิ
๑๗	วัดห้วยทรายทอง อ.แก้งคร้อ	ชัยภูมิ	กรรมการวัด/เครือข่าย มตธ. จ.ชัยภูมิ
๑๘	วัดโปร่งช้าง อ.แก้งคร้อ	ชัยภูมิ	กรรมการวัด/เครือข่าย มตธ. จ.ชัยภูมิ
๑๙	วัดดาวเรือง อ.เมือง	ชัยภูมิ	กรรมการวัด/เครือข่าย มตธ. จ.ชัยภูมิ
๒๐	วัดศรีชมพู ต.หนองแวง อ.หนองบัวแดง	ชัยภูมิ	กรรมการวัด/เครือข่าย มตธ. จ.ชัยภูมิ
๒๑	วัดกุดแดง ต.นาโส่ อ.กุดชุม	ยโสธร	เครือข่าย มตธ.ยโสธร (เกรียง/จิรวัฒน์)
๒๒	วัดบ้านคำแขนศอก อ.ทรายมูล	ยโสธร	ทีมทำงานคนถนอมป่า (ทศพล คำแสง)
๒๓	วัดภูถ้ำพระ บ้านบัว ต.กุดบาก อ.กุดบาก	สกลนคร	เครือข่ายอินแปง จ.สกลนคร
๒๔	วัดระกา ต.พิมาย อ.ปรางค์กู่	ศรีสะเกษ	เครือข่าย มตธ. อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ
๒๕	วัดศรีปรางค์กู่ ต.พิมายเหนือ อ.ปรางค์กู่	ศรีสะเกษ	เครือข่าย มตธ. อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ
๒๖	วัดท่าคอยนาง ต.สวาย อ.ปรางค์กู่	ศรีสะเกษ	เครือข่าย มตธ. อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ
๒๗	วัดนาครินทร์ บ้านขี้นาค ต.ตูม อ.ปรางค์กู่	ศรีสะเกษ	เครือข่าย มตธ. อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ
๒๘	วัดคลองสะท้อน ต.วังหมี อ.วังน้ำเขียว	นครราชสีมา	กรรมการวัด/เครือข่าย มตธ. จ.นครราชสีมา
๒๙	วัดพระธาตุวาโย ต.ลาดกระทิง อ.สนามชัยเขต	ฉะเชิงเทรา	สภาวัฒนธรรมอำเภอสนามชัยเขต
๓๐	วัดหนองยางโพธาราม ต.คู้ยายหมี อ.สนามชัยเขต	ฉะเชิงเทรา	สภาวัฒนธรรมอำเภอสนามชัยเขต
๓๑	วัดคลองอุดม ต.ทุ่งพระยา อ.สนามชัยเขต	ฉะเชิงเทรา	สภาวัฒนธรรมอำเภอสนามชัยเขต
๓๒	วัดหนองใหญ่ราษฎรบำรุง ต.ทุ่งพระยา	ฉะเชิงเทรา	สภาวัฒนธรรมอำเภอสนามชัยเขต
๓๓	สำนักสงฆ์ท่ากระดาน ต.ท่ากระดาน	ฉะเชิงเทรา	สภาวัฒนธรรมอำเภอสนามชัยเขต
๓๔	วัดทุ่งเหียง ต.ท่ากระดาน อ.สนามชัยเขต	ฉะเชิงเทรา	กรรมการวัด/เครือข่ายวนเกษตรป่าตะวันออก
๓๕	วัดวังศิลาธรรมาราม (วัดวังหิน) อ.แกลง	ระยอง	กรรมการวัด/เครือข่ายวนเกษตรป่าตะวันออก
๓๖	วัดคลองน้ำเย็น ต.พวา อ.แก่งหางแมว	จันทบุรี	กรรมการวัด/เครือข่ายวนเกษตรป่าตะวันออก
๓๗	วัดพระบาทน้ำพุ ต.เขาสามยอด อ.เมือง	ลพบุรี	กรรมการวัด/เครือข่าย มตธ. จ.ลพบุรี
๓๘	ลานธรรมพระเจ้าทันใจ ม.ราชมงคลล้านนา	เชียงราย	เครือข่ายสร้างป่า สร้างคน จ.เชียงราย
๓๙	วัดทุ่งไผ่ ต.บางหมาก อ.เมือง	ชุมพร	เครือข่าย มตธ. จ.ชุมพร
๔๐	สำนักแม่ชีวิมุตตินันทาอาศรม อ.หาดใหญ่	สงขลา	เครือข่าย มตธ. อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

กล้าไม้ที่จะใช้ในการเวียนเทียนในงาน “ปลูกต้นไม้ ปลูกธรรมะ วิสาขบูชา ๒๕๖๕” ในปีนี้ จะมีไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ ต้น โดยเป็นต้นกากะทิง ๕,๐๐๐ และต้นไม้บริวารอื่นๆ เช่น ต้นจาก ยางนา จามจุรี พะยอม พะยูง มะขามป้อม มะค่าโมง พระเจ้าห้าพระองค์ บุนนาค สมอไทย สมอพิเภก เป็นต้น รวมอีก ๕,๐๐๐ ต้น

กล้าไม้ดังกล่าว จะนำไปถวายให้วัดในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ๑๐ แห่ง เพื่อใช้ในพิธีเวียนเทียนด้วยต้นไม้ ประมาณ ๕,๐๐๐ ต้น และอีก ๕,๐๐๐ ต้นจะจัดส่งไปปลูกยังวัดในต่างจังหวัด เช่น วัดป่ามหาวัน (ป่าภูหลง) จ.ชัยภูมิ วัดคลองสะท้อน อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา และพุทธอุทยานสำนักสงฆ์เขาโป่งนก อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา เป็นต้น

ท่านสามารถร่วมทำบุญโดยการเป็นเจ้าภาพต้นไม้ โดยติดต่อที่

มูลนิธิปลูกต้นไม้ ปลูกธรรมะ โทร. ๐๘๖ - ๕๑๐๐๑๔๕

LINE ID : ๐๙๕ ๑๖๓ ๙๓๐๘ e-mail : treefordhamma@gmail.com

ชวนปลูกต้นไม้

วันต้นไม้ประจำปีของชาติ
National Tree Day

กองบรรณาธิการ

วันต้นไม้ประจำปี ถือกำเนิดขึ้นครั้งแรกเมื่อร้อยกว่าปีมาแล้วในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยนาย **J.Sterling Morton** ได้เสนอต่อสภาการเกษตรของมลรัฐ NEBRASKA ซึ่งได้รับความเห็นชอบและได้รับการสนับสนุนจากประชาชนอย่างกว้างขวาง โดยในวันต้นไม้ประจำปีครั้งแรกของโลก เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๔๑๕ นั้น มีประชาชนในมลรัฐ NEBRASKA ร่วมกันปลูกต้นไม้ได้กว่าหนึ่งล้านต้น และได้ถือปฏิบัติเป็นประเพณีสืบต่อมา ทำให้มลรัฐอื่นๆ นำแนวคิดนี้ไปดำเนินการตาม โดยกำหนดวันต้นไม้ประจำปีของแต่ละมลรัฐขึ้น ความคิดนี้ได้แพร่หลายไปทั่วโลก บัดนี้มีไม่น้อยกว่า ๖๑ ประเทศได้กำหนดวันต้นไม้ประจำปีของชาติขึ้น บางประเทศก้าวหน้ายิ่งกว่านั้น โดยเห็นว่าการกำหนดให้มีวันต้นไม้เพียงวันเดียวในรอบปี ยังไม่เป็นการเพียงพอ จึงได้กำหนดให้มีสัปดาห์แห่งการปลูกต้นไม้ขึ้น เช่น ประเทศญี่ปุ่น เกาหลี และเลบานอน เป็นต้น

สำหรับประเทศไทย เมื่อปี**พ.ศ. ๒๔๘๑** กรมป่าไม้ ได้เชิญชวนข้าราชการ พ่อค้า และประชาชน ร่วมกันปลูกต้นไม้ในวันชาติ ซึ่งตรงกับวันที่ ๒๔ มิถุนายน นับเป็นครั้งแรกที่มีการปลูกต้นไม้ตามแบบที่ทำกันในต่างประเทศ ซึ่งเรียกว่า Arbor Day

ปี พ.ศ. ๒๔๘๔ กรมป่าไม้ ได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้ในส่วนภูมิภาคเป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการจังหวัดและอำเภอจัดให้มีการปลูกต้นไม้ขึ้นในวันชาติ คือวันที่ **๒๔ มิถุนายน ๒๔๘๔ ถือว่าเป็นวันต้นไม้ประจำปีอย่างเป็นทางการครั้งแรกในประเทศไทย**

ปี พ.ศ. ๒๔๙๔ ที่ประชุมใหญ่ของ FAO มีมติให้ประเทศสมาชิก จัดกิจกรรมปลูกต้นไม้ประจำปีของแต่ละชาติ แต่กรมป่าไม้ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๑ แล้ว โดยถือเอาวันชาติเป็นวันต้นไม้อยู่แล้ว จึงได้นำเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี ซึ่งมีมติเมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๔๙๕ ให้ถือเอาวันชาติ คือวันที่ **๒๔ มิถุนายนของทุกปี** เป็น **"วันต้นไม้ประจำปีของชาติ"**

ต่อมา **ปีพ.ศ. ๒๕๐๓** ได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๐๓ ให้ยกเลิกวันชาติ และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๐๓ กำหนดให้ **วันเข้าพรรษาของทุกปี** เป็น **"วันต้นไม้ประจำปีของชาติ"** แทน

อย่างไรก็ตามใน ปีพ.ศ. ๒๕๓๒ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้เสนอคณะรัฐมนตรีว่า ปัจจุบันสภาพของฤดูกาลได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ต้นไม้ที่ปลูกในวันเข้าพรรษา ซึ่งเป็นช่วงกลางฤดูฝน เมื่อฝนทิ้งช่วงเกิดสภาวะขาดแคลนน้ำ ต้นไม้ไม่สามารถตั้งตัวได้ก่อนถึงฤดูแล้งทำให้ได้รับความเสียหาย จึงขอให้พิจารณาอนุมัติให้วันวิสาขบูชา ซึ่งอยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคมและเป็นระยะเริ่มต้นของฤดูฝน เป็นวันต้นไม้ประจำปีของชาติแทน และคณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติตามข้อเสนอของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๓๒ ให้ **วันวิสาขบูชาของทุกปี** เป็น **"วันต้นไม้ประจำปีของชาติ"** นับแต่นั้น เป็นต้นมา

จาก กรมอุทยานแห่งชาติ : http://portal.dnp.go.th/Content/citesdnp?contentId=๑๒๓๐

ปาฬิปาโมกข์

กัจจายนไวยากรณ์ ตอนจบ

ในฉบับก่อนผู้เขียนได้กล่าวถึงเหตุที่พระกัจจายนะบัญญัติ **สิ** ปฐมาวิภัตติไว้ ในฉบับนี้จะกล่าวถึงเหตุของการบัญญัติวิภัตติอื่นๆ ที่เหลืออีก ๑๓ ศัพท์ ดังต่อไปนี้

เหตุของการบัญญัติ โย ปฐมาและทุติยาวิภัตติ

สันสกฤตบัญญัติปฐมาวิภัตติ พหูพจน์ว่า **ชสฺ** (สันสกฤตถือว่า **อสฺ** เป็นวิภัตติ ส่วน **ช** เป็นอนุพันธ์) เมื่อรวมสระหน้ากับสระหลังเป็น **อา** ในเพราะสระหลัง และแปลง **สฺ** เป็นวิสรรชนีย์ ก็สำเร็จรูปเป็น **ปุรุษาะ** (อ่านว่า ปุรุษาสฺ) สันสกฤตถือว่า **สฺ** หรือ **รฺ** ที่อยู่ท้ายบทที่เรียกว่า **วิรามะ** ต้องแปลงเป็นวิสรรชนีย์แน่นอน

นอกจากนั้น สันสกฤตบัญญัติทุติยาวิภัตติ พหูพจน์ว่า **ศสฺ** (สันสกฤตถือว่า **อสฺ** เป็นวิภัตติ ส่วน **ศ** เป็นอนุพันธ์) เมื่อลบ **อ** ของ **ศสฺ** วิภัตติ และทีฆะ **อ** ใน **ปุรุษ** เป็น **อา** แล้วให้แปลง **สฺ** เป็น **นฺ** จึงสำเร็จรูปเป็น **ปุรุษานฺ** ข้อนี้กล่าวตามคัมภีร์มุคธโพธะ (สูตร ๑๐๓, ๑๐๔) ส่วนคัมภีร์กาตันตระ (สูตร ๑๖) กล่าวว่าให้ทีฆะ **อ** ของ **ศสฺ** วิภัตติเป็น **อา** แล้วแปลง **สฺ** เป็น **นฺ**

ส่วนพระกัจจายนะบัญญัติเป็น **โย** วิภัตติในปฐมาและทุติยาวิภัตติ เพราะคงรูป **โย** วิภัตติท้าย **อิ** และ **อุ** การันต์ในปุงลิงค์ และท้าย **อา**, **อิ**, **อี**, **อุ**, **อู** การันต์ในอิตถีลิงค์ ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

๑. ปุงลิงค์ เช่น **อคฺคิ + โย** = **อคฺคโย**, **เหตุ + โย** = **เหตุโย**

๒. อิตถีลิงค์ เช่น **กญฺญา + โย** = **กญฺญาโย**, **รตฺติ + โย** = **รตฺติโย**, **นที + โน** = **นทิโย**, **ยาคุ + โย** = **ยาคุโย**, **ชมฺพู + โย** = **ชมฺพุโย**

ดังนั้น แม้จะมีการแปลง **โย** ปฐมาและทุติยาวิภัตติในรูปเหล่านี้ คือ

๑. แปลง **โย** ปฐมาวิภัตติเป็น **อา** ท้าย **อ** การันต์ ปุงลิงค์ เช่น **ปุริสา**

๒. แปลง **โย** ปฐมาวิภัตติเป็น **เอ** ท้ายสรรพนาม **อ** การันต์ ปุงลิงค์ เช่น **สพฺเพ**

๓. แปลง **โย** ทุติยาวิภัตติเป็น **เอ** ท้าย **อ** การันต์ ปุงลิงค์ เช่น **ปุริเส**

๔. แปลง **โย** ทุติยาวิภัตติเป็น เอ ท้ายสรรพนาม อ การันต์ ปุงลิงค์ เช่น **สพฺเพ**

๕. แปลง **โย** ปฐมาและทุติยาวิภัตติเป็น อาโน ท้ายราชาทิคณะ เช่น ราชาโน

๖. แปลง **โย** ปฐมาและทุติยาวิภัตติเป็น โน ท้าย **อิ, อี, อุ, อู** การันต์ ปุงลิงค์ เช่น **สารมติ + โย = สารมติโน, ทณฺฑี + โย = ทณฺฑิโน, ชนฺตุ + โย = ชนฺตุโน, สพฺพญฺญู + โย = สพฺพญฺญุโน**

๗. แปลง **โย** ปฐมาและทุติยาวิภัตติเป็น **โว** ท้าย **ภิกฺขุ** ศัพท์ เช่น **ภิกฺขุ + โย = ภิกฺขโว**

๘. แปลง **โย** อาลปนวิภัตติเป็น **เว, โว** ท้าย **ภิกฺขุ** ศัพท์ เช่น **ภิกฺขุ + โย = ภิกฺขเว, ภิกฺขโว**

๙. แปลง **โย** ปฐมาและทุติยาวิภัตติเป็น **โอ** ท้าย **สตฺถุ, โค** ศัพท์ เช่น **สตฺถุ + โย = สตฺถาโร, โค + โย = คาโว** (**โย** > **โอ** > **อาว**)

๑๐. แปลง **โย** ปฐมาและทุติยาวิภัตติเป็น **นิ** ท้ายทุกการันต์ นปุงสกลิงค์ เช่น **จิตฺตานิ, อสฺสทฺธานิ, อฏฺฐีนิ, สุขการีนิ, อายูนิ, โคตฺรภูนิ, จิตฺตคูนิ**

กระนั้นก็ตาม พระกัจจายนะไม่บัญญัติปฐมาและทุติยาวิภัตติ พหูพจน์ตามรูปอาเทศเหล่านี้ เพราะถือว่ารูปเหล่านี้เป็นอาเทศของ **โย** วิภัตติที่คงรูปเดิมไว้ในตัวอย่างที่กล่าวมาแล้ว

เหตุของการบัญญัติ อํ ทุติยาวิภัตติ

สันสกฤตใช้เป็น **อมฺ** วิภัตติ ได้รูปว่า **ปุรุษมฺ** โดยลบ **อ** ของ **อมฺ** แต่บาลีใช้เป็น **อํ** วิภัตติเพราะคงรูป **อํ** ไว้ท้าย **อ** และ **อา** การันต์ในไตรลิงค์ ได้รูปว่า **ปุงลิงค์ ปุริสํ, สํ; อิตถีลิงค์ กญฺญํ; นปุงสกลิงค์ จิตฺตํ, อสฺสทฺธํ**

ดังนั้น แม้จะมีการแปลง **อํ** วิภัตติในรูปเหล่านี้ คือ

๑. แปลง **อํ** วิภัตติเป็น **อานํ** ท้ายราชาทิคณะ ได้รูปว่า **ราชานํ**

๒. แปลง **อํ** วิภัตติเป็นนิคคหิต ท้าย **อิ, อี, อุ** และ **อู** การันต์ ปุงลิงค์ อิตถีลิงค์ และนปุงสกลิงค์ ได้รูปว่า **อคฺคึ, ทณฺฑึ, ภิกฺขุํ, อภิภุํ; รตฺตึ, นทึ, อิตฺถึ, ชมฺพุํ; อฏฺฐึ, สุขการึ, อายุํ, โคตฺรภุํ, จิตฺตคุํ** (รูปว่า **จิตฺตคุ** เป็น **โอ** การันต์ นปุงสกลิงค์)

กระนั้นก็ตาม พระกัจจายนะไม่บัญญัติทุติยาวิภัตติ เอกพจน์ตามรูปอาเทศเหล่านี้ เพราะถือว่ารูปเหล่านี้ เป็นอาเทศของ **อํ** วิภัตติที่คงรูปเดิมไว้ท้าย **อ** และ **อา** การันต์ในไตรลิงค์ ดังกล่าว

เหตุของการบัญญัติ นา ตติยาวิภัตติ

สันสกฤตใช้เป็น **ฏา** วิภัตติ (สันสกฤตถือว่า **อา** เป็นวิภัตติ ส่วน **ฏ** เป็นอนุพันธ์) เมื่อแปลง **อา** เป็น **อิน**, รวมสระ **อ** ของ **ปุรุษ** กับสระ **อิ** หลังเป็นคุณสระคือ **เอ** แล้วแปลง **น** เป็น **ณ** จึงสำเร็จรูปเป็น **ปุรุเษณ**

ส่วนพระกัจจายนะบัญญัติเป็น **นา** วิภัตติ เพราะคงรูป **นา** วิภัตติไว้เหมือนเดิมท้าย **อิ, อี, อุ** และ **อู** การันต์ ในปุงลิงค์ และนปุงสกลิงค์ ได้รูปว่า **อคฺคินา, ทณฺฑินา, ภิกฺขุนา, อภิภุนา**

ดังนั้น แม้จะมีการแปลง **นา** วิภัตติในรูปเหล่านี้ คือ

๑. แปลง **นา** วิภัตติเป็น **เอน** ท้าย **อ** และ **อา** การันต์ ปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์ ได้รูปว่า **ปุริเสน, เสน; จิตฺเตน, อสฺสทฺเธน**

๒. แปลง **นา** วิภัตติเป็น **อาย** ท้าย **อา** การันต์ อิตถีลิงค์ ได้รูปว่า **กญฺญาย**

๓. แปลง **นา** วิภัตติเป็น **ยา** ท้าย **อิ, อี, อุ** และ **อู** การันต์ อิตถีลิงค์ ได้รูปว่า **รตฺติยา, นทิยา, อิตฺถิยา, ชมฺพุยา**

กระนั้นก็ตาม พระกัจจายนะไม่บัญญัติตติยาวิภัตติ เอกพจน์ตามรูปอาเทศเหล่านี้ เพราะถือว่า

รูปเหล่านี้เป็นอาเทศของ **นา** วิภัตติที่คงรูปเดิมไว้ท้าย **อิ**, **อี**, **อุ** และ **อู** การันต์ ในปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์นั่นเอง

เหตุของการบัญญัติ หิ ตติยาและปัญจมีวิภัตติ

สันสกฤตบัญญัติตติยาวิภัตติ พหูพจน์ว่า **ภิสฺ** และมักแปลง **ภิสฺ** เป็น **ไอสฺ** สำเร็จรูปเป็น **ปุรุไษะ** (อ่านว่า **ปุรุไษสฺ**) นอกจากนั้น สันสกฤตบัญญัติปัญจมีวิภัตติ พหูพจน์ว่า **ภฺยสฺ** แปลง **อ** เป็น **เอ** ในเพราะ **ภฺ** อักษร แล้วแปลง **สฺ** เป็นวิสรรชนีย์ สำเร็จรูปเป็น **ปุรุเษภฺยะ** (อ่านว่า **ปุรุเษภฺยสฺ**)

แม้รูปพหูพจน์ของตติยาวิภัตติและปัญจมีวิภัตติในสันสกฤตจะแตกต่างกัน แต่บาลีใช้เป็นรูปเหมือนกันว่า **ปุริเสหิ** หรือแปลง **หิ** เป็น **ภิ** ได้บ้างในคาถา เช่น **ปุริเสภิ** เพราะในบาลีรูปตติยาวิภัตติเหมือนกับรูปปัญจมีวิภัตติ ดังนั้น พระกัจจายนะจึงบัญญัติตติยาและปัญจมีวิภัตติ พหูพจน์เป็น **หิ** วิภัตติ เพราะมีใช้โดยทั่วไปในประโยคร้อยแก้ว ท่านไม่บัญญัติเป็น **ภิ** วิภัตติ ซึ่งคล้ายคลึงกับสันสกฤต เพราะรูป **ภิ** นิยมใช้ในร้อยกรองเป็นส่วนใหญ่

ที่จริงการใช้รูป **ภิ** ในร้อยกรองมีประโยชน์เพื่อให้มีเสียงธนิตคือเสียงแข็ง จึงจะสอดคล้องกับหลักอลังการที่เรียกว่า สิเลสคุณ คือ ความมีเสียงกลมกลืนกันด้วยบทสังโยคและอักษรเสียงหนักคือธนิตอักษรและทีฆสระ ถ้าในคาถาบทหนึ่งไม่มีเสียงธนิตแม้เพียงเสียงเดียว ถือว่าผิดหลักสิเลสคุณ (ดู สุโพธาลังการ ๓/๑๔๐-๑)

เหตุของการบัญญัติ ส จตุตถีและฉัฏฐีวิภัตติ

สันสกฤตบัญญัติจตุตถีวิภัตติ เอกพจน์เป็น **เง** วิภัตติ (สันสกฤตถือว่า **เอ** เป็นวิภัตติ ส่วน **งฺ** เป็นอนุพันธ์) แปลง **เอ** เป็น **อย** แล้วรวมสระหน้ากับสระหลังเป็นทีฆะ สำเร็จรูปเป็น **ปุรุษาย** และสันสกฤตบัญญัติฉัฏฐีวิภัตติ เอกพจน์ว่า **งสฺ** (สันสกฤตถือว่า **อสฺ** เป็นวิภัตติ ส่วน **งฺ** เป็นอนุพันธ์) แปลง **อสฺ** เป็น **สฺย** สำเร็จรูปเป็น **รามสฺย**

แม้รูปเอกพจน์ของจตุตถีและฉัฏฐีวิภัตติในสันสกฤตจะแตกต่างกัน แต่บาลีมีรูปที่คง **ส** วิภัตติไว้ใน **อ** การันต์ เป็นต้น ที่เป็นปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์ เช่น **ปุริสสฺส**, **สสฺส**, **อคฺคิสฺส**, **ทณฺฑิสฺส**, **ภิกฺขุสฺส**, **อภิภุสฺส**; **จิตฺตสฺส**, **อฏฺฐิสฺส**, **สุขการิสฺส**, **อายุสฺส**, **โคตฺรภุสฺส**

ดังนั้น แม้จะมีการแปลง **ส** วิภัตติในรูปเหล่านี้ คือ

๑. แปลง **ส** จตุตถีวิภัตติเป็น **อาย** ในตทัตถสัมปทาน ท้าย **อ** การันต์ที่เป็นปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์ เช่น **อตฺถาย**, **หิตาย**, **สุขาย**

๒. แปลง **ส** จตุตถีและฉัฏฐีวิภัตติเป็น **โน** ท้าย **อิ** และ **อุ** การันต์ในปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์ เช่น **อคฺคิโน**, **ทณฺฑิโน**, **ภิกฺขุโน**, **อภิภุโน**; **อฏฺฐิโน**, **สุขการิโน**, **อายุโน**, **โคตฺรภุโน**

๓. แปลง **ส** จตุตถีและฉัฏฐีวิภัตติเป็น **อาย** ท้าย **อา** การันต์ อิตถีลิงค์ เช่น **กญฺญาย**

๔. แปลง **ส** จตุตถีและฉัฏฐีวิภัตติเป็น **ยา** ท้าย **อิ** และ **อุ** การันต์ในอิตถีลิงค์ เช่น **รตฺติยา**, **นทิยา**, **ยาคุยา**, **ชมฺพุยา**

กระนั้นก็ตาม พระกัจจายนะไม่บัญญัติจตุตถีและฉัฏฐีวิภัตติ เอกพจน์ตามรูปอาเทศเหล่านี้ เพราะถือว่ารูปเหล่านี้เป็นอาเทศของ **ส** วิภัตติที่คงรูปเดิมไว้ใน **อ** การันต์เป็นต้นตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

เหตุของการบัญญัติ นํ จตุตถีและฉัฏฐีวิภัตติ

สันสกฤตบัญญัติจตุตถีวิภัตติ พหูพจน์ว่า **ภฺยสฺ** เมื่อแปลง **อ** เป็น **เอ** ในเพราะ **ภฺ** อักษร

แล้ว ให้แปลง **สฺ** เป็นวิสรรชนีย์ จึงสำเร็จรูปเป็น **ปุรุเษภฺยสฺ** และสันสกฤตบัญญัติฉัฏฐีวิภัตติพหูพจน์ว่า **อาม** เมื่อลง **อาม** วิภัตติท้าย **ปุรุษ** ศัพท์แล้ว ให้รวมสระหน้ากับสระหลังเป็น **อา**, ลง **นฺ** เป็นอาคม แล้วแปลง **นฺ** เป็น **ณฺ** จึงสำเร็จรูปเป็น **ปุรุษาณาม**

แม้รูปพหูพจน์ในจตุตถีวิภัตติและฉัฏฐีวิภัตติจะมีวิภัตติและรูปสำเร็จต่างกันในสันสกฤต แต่บาลีมีรูปเดียวกัน ที่คง **นํ** ไว้ในทุกการันต์ของลิงค์ทั้งสาม โดยให้ทีฆะรัสสสระที่อยู่หน้าเป็น **อา** ในเพราะ **นํ** วิภัตติ เช่น **ปุริสานํ**, **กญฺญานํ**, **จิตฺตานํ** เป็นต้น ดังนั้น พระกัจจายนะจึงบัญญัติรูปพหูพจน์ของจตุตถีวิภัตติและฉัฏฐีวิภัตติเป็น **นํ** วิภัตติ

เหตุของการบัญญัติ สฺมา ปัญจมีวิภัตติ

สันสกฤตบัญญัติปัญจมีวิภัตติ เอกพจน์ว่า **งสิ** (สันสกฤตถือว่า **อสฺ** เป็นวิภัตติ ส่วน **งฺ** และ **อิ** เป็นอนุพันธ์) เมื่อแปลง **อสฺ** เป็น **อาตฺ** แล้วรวมสระหน้ากับสระหลังเป็นสวัณณสระคือ **อา** จึงสำเร็จรูปเป็น **ปุรุษาตฺ** (ในสันสกฤตถ้า **อ** พบ **อ** ก็ทีฆะเป็น **อา** หรือ **อ** พบ **อา** ก็มีรูปเป็น **อา**, **อา** พบ **อา** ก็มีรูปเป็น **อา** เช่นกัน)

ส่วนพระกัจจายนะบัญญัติเป็น **สฺมา** วิภัตติ เพราะคงรูป **สฺมา** วิภัตติไว้เหมือนเดิมท้าย **อ** การันต์ เป็นต้น ในปุงลิงค์ และนปุงสกลิงค์ ได้รูปว่า **ปุริสสฺมา**, **สสฺมา**, **ทณฺฑิสฺมา**, **ภิกฺขุสฺมา**, **อภิภุสฺมา**; **จิตฺตสฺมา**, **อสฺสทฺธสฺมา**, **อฏฺฐิสฺมา**, **สุขการิสฺมา**, **อายุสฺมา**, **โคตฺรภุสฺมา**

ดังนั้น แม้จะมีการแปลง **สฺมา** วิภัตติในรูปเหล่านี้ คือ

๑. แปลง **สฺมา** วิภัตติเป็น **อา** ท้าย **อ** และ **อา** การันต์ในปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์ ได้รูปว่า

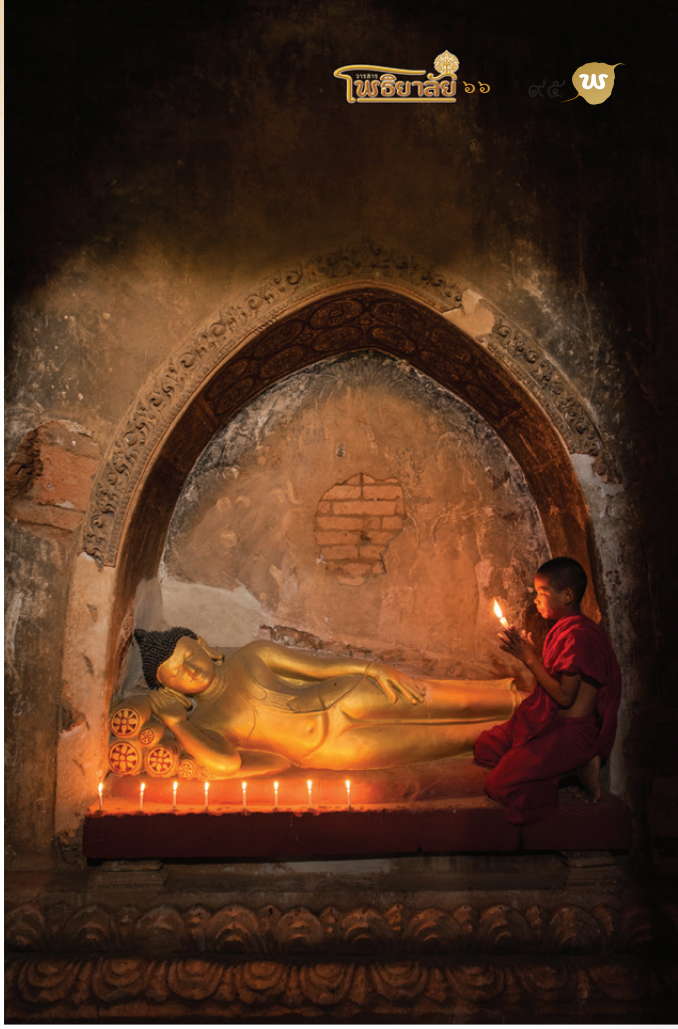

ปุริสา, **สา**; **จิตฺตา**, **อสฺสทฺธา**

๒. แปลง **สฺมา** วิภัตติเป็น **มฺหา** ท้าย **อ** การันต์ เป็นต้น ในปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์ ได้รูปว่า **ปุริสมฺหา**, **สสฺมา**, **อคฺคิมฺหา**, **ทณฺฑิมฺหา**, **ภิกฺขุมฺหา**, **อภิภุมฺหา**; **จิตฺตมฺหา**, **อสฺสทฺธมฺหา**, **อฏฺฐิมฺหา**, **สุขการิมฺหา**, **อายุมฺหา**, **โคตฺรภุมฺหา**

๓. แปลง **สฺมา** วิภัตติเป็น **อาย** ท้าย **อา** การันต์ อิตถีลิงค์ ได้รูปว่า **กญฺญาย**

๔. แปลง **สฺมา** วิภัตติเป็น **ยา** ท้าย **อิ**, **อี**, **อุ** และ **อู** การันต์ อิตถีลิงค์ เป็น **ยา** ได้รูปว่า **รตฺติยา**, **นทิยา**, **ยาคุยา**, **ชมฺพุยา**

กระนั้นก็ตาม พระกัจจายนะไม่บัญญัติปัญจมีวิภัตติ เอกพจน์ตามรูปอาเทศเหล่านี้ เพราะถือว่ารูปเหล่านี้เป็นอาเทศของ **สฺมา** วิภัตติที่คงรูปเดิมไว้ท้าย **อ** การันต์ เป็นต้น ในปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์เหล่านั้น

เหตุของการบัญญัติ สฺมึ สัตตมีวิภัตติ

สันสกฤตบัญญัติสัตตมีวิภัตติ เอกพจน์ว่า **งิ** (สันสกฤตถือว่า **อิ** เป็นวิภัตติ ส่วน **งฺ** เป็นอนุพันธ์) เมื่อแปลงสระ **อ** ของ **ปุรุษ** กับสระ **อิ** หลังเป็นคุณสระคือ **เอ** แล้ว จึงสำเร็จรูปเป็น **ปุรุเษ**

ส่วนพระกัจจายนะบัญญัติเป็น **สฺมึ** วิภัตติ เพราะคงรูป **สฺมึ** วิภัตติไว้เหมือนเดิมท้าย อการันต์ เป็นต้น ในปุงลิงค์ และนปุงสกลิงค์ ได้รูปว่า **ปุริสสฺมึ**, **สสฺมึ**, **ทณฺฑิสฺมึ**, **ภิกฺขุสฺมึ**, **อภิภุสฺมึ**; **จิตฺตสฺมึ**, **อสฺสทฺธสฺมึ**, **อฏฺฐิสฺมึ**, **สุขการิสฺมึ**, **อายุสฺมึ**, **โคตฺรภุสฺมึ**

ดังนั้น แม้จะมีการแปลง **สฺมึ** วิภัตติในรูปเหล่านี้ คือ

๑. แปลง **สฺมึ** วิภัตติเป็น **เอ** ท้าย **อ** และ **อา** การันต์ในปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์ ได้รูปว่า **ปุริเส**, **เส**; **จิตฺเต**, **อสฺสทฺเธ**

๒. แปลง **สฺมึ** วิภัตติเป็น **มฺหิ** ท้าย **อ** การันต์ เป็นต้น ในปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์ ได้รูปว่า **ปุริสมฺหิ**, **สมฺหิ**, **อคฺคิมฺหิ**, **ทณฺฑิมฺหิ**, **ภิกฺขุมฺหิ**, **อภิภุมฺหิ**; **จิตฺตมฺหิ**, **อสฺสทฺธมฺหิ**, **อฏฺฐิมฺหิ**, **สุขการิมฺหิ**, **อายุมฺหิ**, **โคตฺรภุมฺหิ**

๓. แปลง **สฺมึ** วิภัตติเป็น **อาย** ท้าย **อา** การันต์ อิตถีลิงค์ ได้รูปว่า **กญฺญาย**

๔. แปลง **สฺมึ** วิภัตติเป็น **ยา** ท้าย **อิ**, **อี**, **อุ** และ **อู** การันต์ อิตถีลิงค์ ได้รูปว่า **รตฺติยา**, **นทิยา**, **ยาคุยา**, **ชมฺพุยา**

กระนั้นก็ตาม พระกัจจายนะไม่บัญญัติสัตตมีวิภัตติ เอกพจน์ตามรูปอาเทศเหล่านี้ เพราะถือว่ารูปเหล่านี้เป็นอาเทศของ **สฺมึ** วิภัตติที่คงรูปเดิมไว้ท้าย **อ** การันต์เป็นต้นในปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์เหล่านั้น

เหตุของการบัญญัติ สุ สัตตมีวิภัตติ

คัมภีร์มุคธโพธะบัญญัติสัตตมีวิภัตติ พหูพจน์ว่า **สุปฺ** โดยถือว่า **สุ** เป็นวิภัตติ ส่วน **ปฺ** เป็นอนุพันธ์ ส่วนปาณินิไวยากรณ์บัญญัติสัตตมีวิภัตติ พหูพจน์ว่า **สุ** โดยไม่มี **ปฺ** อนุพันธ์ เมื่อแปลง **อ** ของ ปุรุษ เป็น **เอ** แล้วแปลง **สฺ** เป็น **ษฺ** จึงสำเร็จรูปเป็น **ปุรุเษษุ** (การแปลง **สฺ** เป็น **ษฺ** มีได้ในสระทุกเสียง ยกเว้น **อ** และ **อา** เช่น **ราชสุ** <ในพระราชา> ไม่ต้องแปลง **สฺ** เป็น **ษฺ** โดย **ราชสุ** มาจาก **ราชนฺ** + **สุ** ลบ **นฺ** อักษร)

ส่วนพระกัจจายนะบัญญัติเป็น **สุ** วิภัตติ เพราะคงรูป **สุ** วิภัตติไว้เหมือนเดิมท้าย **อ** การันต์ เป็นต้น ในปุงลิงค์ อิตถีลิงค์ และนปุงสกลิงค์ โดยให้แปลง **อ** เป็น **เอ** ในเพราะ **สุ** วิภัตติ หรือทีฆะ **อิ** และ **อุ** เป็น **อี** และ **อู** ในเพราะ **สุ** วิภัตติ ได้รูปว่า **ปุริเสสุ**, **สาสุ**, **ทณฺฑีสุ**, **ภิกฺขูสุ**, **อภิภูสุ**, **โคสุ**; **จิตฺเตสุ**, **กญฺญาสุ**, **รตฺตีสุ**, **นทีสุ**, **ยาคูสุ**, **ชมฺพูสุ**, **โคสุ**; **จิตฺเตสุ**, **อสฺสทฺเธสุ**, **อฏฺฐีสุ**, **สุขการีสุ**, **อายูสุ**, **โคตฺรภูสุ**, **จิตฺตคูสุ**

ผู้เขียนได้เขียนประวัติและเนื้อหาที่เกี่ยวกับกัจจายนไวยากรณ์ไว้ ๑๑ ตอน จัดว่ามีรายละเอียดที่เกี่ยวกับกัจจายนไวยากรณ์พอสมควร จึงขอจบเรื่องกัจจายนไวยากรณ์แต่เพียงเท่านี้ ฯ พ

ขออนุโมทนาผู้ร่วมจัดพิมพ์วารสารนี้

๑. คุณกาญจนา เรืองจินดา
๒. คุณรัชนี ตรีพิพัฒน์กุล
๓. คุณสุวรรณา เตชะวิบูลย์
๔. คุณอภิญญา แจ้งอริยวงศ์
๕. คุณจิรวรรณ ศิริจิตร และครอบครัว
๖. พลโท นรวีร์ คุณเสริมสุข ปัทมสถาน
๗. คุณสุวพร หทัยสุทธิธรรม และครอบครัว
๘. คุณมานิต คุณมาลี และคุณก้องรัฐ ศิริมิตรผล
๙. คุณพัชรพิมล ยังประภากร

ประทีปธรรมแห่งบาลี

ตอนที่ ๑๐

ปาฬิปาโมกข์

สเจ มญฺญติ ตํ กิจฺจํ ทุกฺกรํ น หิ สพฺพโส
สพฺพมฺปิ อปฺปิยํ เวติ ตสฺเสว มทฺทนียโต.

"ถ้าคิดได้ว่า มันไม่ใช่เรื่องใหญ่
ปัญหาทุกอย่างก็จบ เพราะเราใหญ่กว่ามัน"

คาถาข้างต้นมีคำแปลตามศัพท์ว่า

สเจ ถ้าว่า (**ปุคฺคโล** อ.บุคคล) **มญฺญติ** ย่อมสำคัญ (**อิติ** ว่า) **ตํ กิจฺจํ** อ.กิจนั้น **ทุกฺกรํ** เป็นสิ่งถูกกระทำโดยยาก **น หิ** (**โหติ**) ย่อมไม่เป็น นั่นเทียว **สพฺพโส** โดยประการทั้งปวง ฯ **อปฺปิยํ** อ.สิ่งไม่ถูกชอบใจ **สพฺพมฺปิ** แม้ทั้งปวง **เวติ** ย่อมหมดสิ้นไป **ตสฺส เอว** (**อปฺปิยสฺส**) **มทฺทนียโต** เพราะความที่แห่งสิ่งไม่ถูกชอบใจนั้นนั่นเทียวถูกเอาชนะได้ ฯ

คำอธิบายโดยย่อ

๑. คำว่า **มญฺญติ** มาจาก **มน** ธาตุ (**ญาเณ** = รู้) + **ย** ปัจจัย + **ติ** วิภัตติ

๒. นิบาต คือ **สเจ**, **เจ**, **ยทิ** หรือ **อถ** มีอรรถว่า ปริกัปปะ คือ คาดคะเน บทอาขยาตที่ประกอบกับนิบาตเหล่านี้ มักประกอบใช้เป็นวัตตมานาวิภัตติหรือสัตตมีวิภัตติ

๓. คำว่า **ทุกฺกร** มาจาก **ทุ** บทหน้า + **กร** ธาตุ (**กรเณ** = กระทำ) + **ข** ปัจจัยในกรรมสาธนะ มีรูปวิเคราะห์ว่า

- **ทุกฺเขน กรียเตติ ทุกฺกรํ** = สิ่งถูกกระทำโดยยาก ชื่อว่า ทุกกระ

๔. **หิ** ศัพท์ใน **น หิ** มีอรรถว่า **อวธารณ** (ตัดสิน) ประเภทนิวัตตาปนาวธารณะ (ห้าม) มีความหมายเหมือน **เอว** ศัพท์

๕. คำว่า **สพฺพโส** มาจาก **สพฺพ** ศัพท์ + **โส** ปัจจัยใน ปการ ตัทธิต มีรูปวิเคราะห์ว่า

- **สพฺเพน ปกาเรน สพฺพโส** = โดยประการทั้งปวง, โดยสิ้นเชิง ได้รูปว่า **สพฺพโส**

อรรถของ **โส** ปัจจัย มีกล่าวไว้ในปทรูปสิทธิมัญชรี ตัทธิตกัณฑ์ ๗ ประการ ดังนี้

โส ปกาเร จ อากาเร หลาวิภาเค ตติยตฺถเก
สกตฺเถปิ จ วิจฺฉายํ อสฺสตฺถิยญฺจ วตฺตติ.

"**โส** ปัจจัยย่อมเป็นไปในความหมายว่า ปการะ, อาการ, ส่วน, อรรถของตติยาวิภัตติ, สกัตถ์, วิจฉา และอัสสัตถิตัทธิต"

๖. คำว่า **อปฺปิย** มีรูปวิเคราะห์ว่า

- **ปิยายิตพฺพนฺติ ปิยํ** = สิ่งถูกชอบใจ ชื่อว่า **ปิยะ** (**ปี** ธาตุ <**ตปฺปเน** = เอิบอิ่ม> + **ย** ปัจจัยในกรรมสาธนะ)

- **น ปิยํ อปฺปิยํ** = สิ่งไม่ถูกชอบใจ ชื่อว่า **อัปปิยะ** (นิบาตบุรพบทกรรมธารยสมาส)

๗. คำว่า **เวติ** มาจาก **วิ** บทหน้า + **อิ** ธาตุ (**คติมฺหิ** = ไป) + **อ** ปัจจัย + **ติ** วิภัตติ

๘. คำว่า **มทฺทนีย** มาจาก **มทฺท** ธาตุ (**มทฺทเน** = ย่ำยี, เอาชนะ) + **อนีย** ปัจจัยในกรรมสาธนะ และสักกัตถะ คือ อรรถว่าสามารถ แปลว่า "ได้" มีรูปวิเคราะห์ว่า

- **มทฺทิตพฺพนฺติ มทฺทนียํ** = สิ่งถูกเอาชนะได้ ชื่อว่า **มัททนียะ** (กรรมสาธนะ)

- **มทฺทนียสฺส ภาโว มทฺทนียํ** = ความเป็นสิ่งถูกเอาชนะได้ ชื่อว่า **มัททนียะ** (อุตตรโลปสมาส)

ตอนที่ ๒๐

สนทนาภาษาพระพุทธเจ้า

นายธรรมดา

ปาฬิสิกฺขา พุทฺธิกานํ (พุทฺธวาทีนํ) ภาโร
"การศึกษาภาษาบาลีคือ ภารกิจสำคัญที่พุทธศาสนิกชนควรตระหนักรับผิดชอบ"

โภนฺโต สามาชิกา มิตรรักแฟนบาลีที่เคารพทุกท่านครับ แม้เวลาจะผ่านไป ๓ ปีกว่าแล้ว แต่โรคโควิดก็ยังระบาดหนักไม่หายสักที รู้สึกสงสารมนุษย์ที่เกิดมามีความสุขน้อยกว่าเทวดา เพราะต้องเจอเภทภัยต่างๆ นานา ที่เหวี่ยงเข้าหาจากทุกทิศทาง ชีวิตเต็มไปด้วยความเสี่ยง ซึ่งในภาษาบาลี เรียกว่า **สปฺปฏิภโย, สปฺปฏิภยา, สปฺปฏิภยํ** (สามรูป สามลิงค์) แปลว่า "ผู้มีภัย หรือ ผู้อยู่ในความสุ่มเสี่ยง" ยากที่จะมีที่ใดปลอดภัย **"เขมํ"** สำหรับมนุษย์บนโลกนี้ **พหุเสโน มจฺจุราชา** "เจ้าแห่งความตายผู้มีไพร่พลกองทัพมหึมา" ยากที่จะมีผู้ใดเอาชนะกองทัพพญามารนี้ไปได้ (บางครั้ง มัจจุราช ท่านเรียกว่า **มจฺจุมาโร** เพราะความตายก็เป็นหนึ่งในเหล่ามารทั้ง ๕)

มิตรรักแฟนบาลีที่รักทุกท่านครับ สำหรับฉบับนี้ ก็เป็นเช่นเคย คือ กอง บก. ท่านก็อุตส่าห์และอดทนติดตามต้นฉบับจากผมมากๆ ผมเองก็รู้สึกผิดที่ล่าช้าต่องานเขียนนี้มากๆ ไม่ใช่ไม่อยากเขียน ความจริงอยากเขียนมาก แต่ยังแก้นิสัยเดิมๆ ไม่ได้ ประกอบกับผมเป็นคนที่สร้างงานหรือหางานให้ตัวเองทำเยอะมาก ในแต่ละรอบหนึ่งเดือน หากทำงานตามที่คิดในแต่ละวันได้ คงผลิตงานพระพุทธศาสนาออกมาเยอะมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งานผลิตคัมภีร์ปริยัติ ไม่ว่าจะในด้านคัมภีร์ไวยากรณ์บาลี คัมภีร์พระไตรปิฎก นิสสยะ คัมภีร์คู่มือการศึกษาพระอภิธรรม คัมภีร์ปฏิบัติภาวนา คัมภีร์มหาพจนานุกรมพระไตรปิฎก และคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาจิปาถะ ฯลฯ

ผมรู้สึกว่า เวลาในแต่ละวันนั้นช่างน้อยนิด ๒๔ ชั่วโมงนั้นไม่พอ ซึ่งหากมีการกำหนดขยายเวลาของกลางวันกลางคืนออกไปอีก ก็คงจะดีมาก (๕ ๕ ๕ คงต้องจุติแล้วปฏิสนธิในเทวภูมิกระมังครับ) นี้ก็เป็นอารมณ์ความรู้สึกของคนทำงานบางคน แต่ในความเป็นจริงแล้ว ศิลปะของการทำงานที่ยั่งยืนยาวนานได้นั้น จะต้องมีทั้งคันเร่งและมีทั้งเบรค คือ จังหวะไหนควรเพียร จังหวะไหนควรพัก มนุษย์ทำงานเขาจะรู้กัน **(กมฺมการี เอตมตฺถํ ชานาติ)**

โภนฺโต ปาฬิภาณิโน – มิตรรักแฟนคลับผู้รักการพูดภาษาบาลีที่รักเคารพทุกท่านครับ

ความจริงแล้ว กระผมอยากเห็น **ปาฬิภาณี สมาคโม** สมาคม หรือ ชมรมนักพูดบาลี เกิดขึ้นในประเทศไทยของเรา ด้วยว่าในประเทศเรานั้น มี มูลนิธิ สมาคม ชมรม ด้านอื่นๆ เยอะมาก แต่ในส่วนของกิจการด้านบาลีนั้น ยังไม่เพียงพอ สังเกตได้จากการที่คนไทยเราพูดบาลี (ซึ่งเป็นภาษาที่ควรใช้ในราชการด้วยซ้ำ) ได้น้อยมาก ทั้งๆ ที่ในแต่ละปี เราผลิตบัณฑิตแห่งบาลีได้เป็นจำนวนมาก ผมหมายถึงพระภิกษุผู้สำเร็จเปรียญธรรม ๙ ประโยค ซึ่งหากนับมาตั้งแต่ครั้งแรกที่มีการจัดสอบตามหลักสูตรนี้ก็คงมีอยู่หลายพันรูป แต่เป็นที่น่าเสียดายยิ่งนัก ที่ไม่มีองค์กรไหน หรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ใดให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทั้งๆ ที่เป็นภาษากลางในพระพุทธศาสนา อย่างนี้จะเรียกว่า ระบบการศึกษาปริยัติในบ้านเราเจริญหรือตกต่ำกันแน่ครับ ความจริงเรามีพระภิกษุสามเณรสมองเพชรมากมาย แต่กลับไม่เห็นเอตทัคคะในด้านการมีทักษะการใช้ภาษาบาลีสักเท่าไรเลย น่าเสียดายจริงๆ

โสจิตพฺพํ วต โภ = น่าเสียดายครับ

พระมหาเถระผู้ใหญ่ ผู้ซึ่งมีอำนาจในการควบคุมดูแลกิจการพระศาสนานั้น ท่านล้วนเป็น **อตฺถทสฺสิมา =** “ผู้มีวิสัยทัศน์ที่มองเห็นประโยชน์ในกาลภายหน้าที่ยาวไกล” แต่ไฉน ผลิตผลในประเทศเราถึงมีสภาพเช่นนี้เล่าครับ

สงฆ์คือองค์กรผู้พิทักษ์พระพุทธศาสนา ควรกล้าแกร่งในทุกภาคส่วน ทั้งปริยัติและปฏิบัติ หรือ คันถธุระและวิปัสสนาธุระ การศึกษาคือตัวชี้วัดสภาวะนั้น ทั้งนี้มิได้หมายความว่าพระสงฆ์เราไม่มีความรู้ในวิชาการอื่นๆ แต่หมายถึง **ในประเทศไทยเรายังต้องการผู้กล้าหาญเสียสละเพื่อภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาประจำพระพุทธศาสนาของเรา ให้มากกว่าที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้**

กระผมไม่ใช่นักวิจารณ์ ตรงกันข้าม แทบจะไม่เคยพูดจาล่วงละเมิดพระสงฆ์ซึ่งเป็นหนึ่งในรัตนตรัยอันเป็นที่บูชาเคารพยิ่งเสมอ แต่พูดในฐานะที่เป็นชาวพุทธผู้อยู่ในวงการปริยัติคนหนึ่งเท่านั้น และกระผมเองก็ทำงานให้กับพระปริยัติศาสนามาตั้งแต่เด็ก เริ่มสอนภาษาบาลีและผลิตตำราวิชาการด้านภาษาบาลีตั้งแต่ยังเป็นสามเณร แปล - ตรวจชำระพระไตรปิฎก อัฏฐกถา ฎีกา มาหลายฉบับ นับแต่ฉบับมหาจุฬาฯ เป็นต้น แปลตำราไวยากรณ์บาลีและพิมพ์เผยแพร่มากมายกระทั่งบัดนี้ ก็ยังทำอยู่ **ไม่มีวันไหนที่กระผมไม่ทำงานให้บาลี** นี่คือสัจจะที่มักจะนึกถึง เมื่อชีวิตพบกับอุปสรรคและความคับขัน (ปลอดจากวัคซีน ปลอดจากโควิด = ปลอดภัยร้อยเปอร์เซ็นต์)

ที่กล่าวมานี้ไม่ได้โอ้อวด แต่เป็นการป้องกันการถูกตำหนิติเตียนว่า เอาแต่เขียนวิจารณ์ชาวบ้าน แต่ตัวเองไม่เห็นทำอะไร ซึ่งหากกระผมจะเขียนภาระงานที่ตนเองรับผิดชอบต่องานปริยัติศาสนาทั้งงานราษฎร์ และงานหลักแล้ว ก็คงจะเขียนออกมาได้หลายสิบหน้าทีเดียว ทั้งๆ ที่กระผมเองก็ไม่ได้เก่งกาจอะไรนัก แต่สิ่งที่กระผมมีคือ **มีใจรักและภักดี** ต่อพระรัตนตรัย กระผมทำด้วยใจรักเป็นหลัก ส่วนปัจจัยสนับสนุนหรือเงินเดือนที่ได้รับนั้น ถือว่าเป็นบุญคุณที่ต้องทดแทนด้วยการมุ่งมั่นและทุ่มเทเพื่อชาติและพระพุทธศาสนาอย่างสุดความสามารถ ตราบชั่วชีวิตที่ยังมีลมหายใจ นี่คือการตอบแทนข้าวก้นบาตรที่เลี้ยงดูกระผมมาตลอด ๙ ปี ในเพศบรรพชิต (เป็นสามเณร ๕ ปี และเป็นพระภิกษุ ๔ พรรษา)

ต่อไปอีกไม่นาน ผมจะสร้างมัน **"มัน"** ในที่นี้คือ **"ปาฐสาลา"** โรงเรียนในฝัน **"นั่นคือโรงเรียนบาลีที่จะเปิดแข่งกับ Seven Eleven (24 hours)"** ซึ่งกระผมได้วางคอนเซปต์ไว้แล้ว และก็ได้จัดเตรียมพื้นที่ไว้เกือบ ๑๐ ปี มาแล้ว

ดูคอนเซปต์ที่กระผมเขียนไว้ซิครับ

ปาฐสาลา

๑. โสตูนํ ปาฬิภาสาย คหเณ อุปการิกา
ติเปฏกมหาฐานํ ปาฐสาลา สุมาปิตา.
๒. เอตฺถ โภ ปาฐสาลาย ทฺวารํ ทีปญฺจ วิวฏฺฏา
สพฺเพสํ ญาณุปฺปาทาย รตฺตินฺทิวํว สพฺพทา.
๓. สพฺเพสเมตฺถ รุกฺขานํ ผลํ โหติ หิตาวหํ
ตถา นิสฺสิตโสตูนํ ปาฐสาลา หิตาวหา.

สำหรับคำแปลของ "คาถาคอนเซปต์" ข้างต้นนี้มีความย่อว่า

"ข้าพเจ้าจะตั้งใจสร้างปาฐสาลา โรงเรียนบาลี ๒๔ ชั่วโมง เพื่อผลิตนักปราชญ์ด้านภาษาบาลีและพระไตรปิฎก"

เมื่อวันนั้นมาถึง ทุกท่าน คือ คนที่กระผมคิดถึงครับ พ

สาธุ

เรียนเชิญ

วารสารโพธิยาลัยขอเรียนเชิญท่านผู้อ่านและผู้สนใจในการเขียนบทความ หรือกวีนิพนธ์ธรรมะ ส่งบทความที่ท่านเขียนขึ้นเอง มาให้กองบรรณาธิการพิจารณาคัดเลือก เพื่อให้ได้รับการตีพิมพ์ต่อไป ทั้งนี้เป็นการแสวงหาเพชรเม็ดใหม่มาประดับวงการหนังสือธรรมะในยุคสมัยของเรา ซึ่งนักเขียนระดับคุณภาพหายากขึ้นทุกที นับเป็นเรื่องน่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง วารสารโพธิยาลัยในฐานะที่เป็นสื่อที่มีเป้าหมายชัดเจนในการทำนุบำรุง รักษา ต่ออายุ พระพุทธศาสนาและรักษาคุณค่าอันงดงามในความเป็นไทย มีความตระหนักว่า เราควรเสาะหาบุคคลรุ่นใหม่มาทำหน้าที่อันมีความสำคัญยิ่งนี้

หากท่านสนใจ กรุณาส่งบทความ หรือกวีนิพนธ์ของท่าน กรณีเป็นบทความ ควรมีความยาวประมาณ ๑ – ๔ หน้ากระดาษ A4 ขนาดตัวอักษรประมาณ ๑๖ – ๑๘ พ้อยท์ กรณีเป็นบทกวี หรือกวีนิพนธ์ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ความยาว ๕ - ๑๒ บท อาจสั้นหรือยาวสามารถยืดหยุ่นได้

โดยส่งบทความหรือกวีนิพนธ์ของท่านมาที่ **พระครูประคุณสรกิจ email : pk.krun21@gmail.com** หรือสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมที่ email ดังกล่าวได้เช่นกัน

โปรดอย่าลังเลที่จะเขียน ที่จะทดลอง เรามีผู้เชี่ยวชาญที่สามารถให้คำแนะนำต่างๆ แก่ท่านได้ เพื่อพัฒนาการเขียนต่อไป เริ่มเขียนตั้งแต่วันนี้ วันหน้าท่านอาจเป็นนักเขียนที่ดีได้ ขอเพียงมีความพยายามและตั้งใจจริง

สมณศาสน์ ระหว่างไทยกับศรีลังกา สมัยรัตนโกสินทร์ ๑

วิเทศทัยย์

"สมณศาสน์" ในที่นี้หมายถึง บันทึกข้อความหรือเนื้อหาเกี่ยวกับการพระศาสนา ทั้งในแง่ส่วนบุคคลและภาพรวมของพระศาสนา บางทีเรียกว่า สมณสันเทศหรือสาสนบรรณ แต่คนไทยส่วนใหญ่จะคุ้นเคยกับคำว่า **"ลิขิต"** หมายถึง จดหมายโต้ตอบระหว่างพระสงฆ์กับพระสงฆ์ หรือพระสงฆ์กับฆราวาส สมณศาสน์ในที่นี้มีความหมายกว้างกว่าคำว่า "ลิขิต" และที่พิเศษมากกว่าคือเป็นการเขียนโต้ตอบระหว่างพระสงฆ์ไทยกับพระสงฆ์ศรีลังกา

แม้หลักฐานทางประวัติศาสตร์จะระบุว่ามีการติดต่อสื่อสารด้วยสมณศาสน์ระหว่างไทยกับศรีลังกาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย แต่ตรงนี้ยกไว้ก่อนเพราะเห็นว่ามีหลักฐานบันทึกไว้แล้ว ผู้สนใจสามารถสืบค้นหาอ่านได้ โดยเฉพาะผลงานของสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ หรือเป็นที่รู้จักของนักวิชาการชาวต่างประเทศว่า Prince Damrong Rajanubhab

สมณศาสน์ที่เราจะพูดถึงกันคราวนี้ ผู้เขียนคัดเลือกเฉพาะสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเท่านั้น ซึ่งมีเรื่องราวน่าสนใจไม่น้อย และหลักฐานที่บันทึกไว้ในสมณศาสน์ที่เขียนโต้ตอบกันทั้งไทยและศรีลังกามีมากกว่า ๓๐ ฉบับ เนื้อหาเน้นกล่าวถึงการพระศาสนา คติความเชื่อ การเมือง และมุมมองข้อธรรมวินัยที่แตกต่างระหว่างไทยและศรีลังกา รวมถึงเรื่องเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยที่เราไม่เคยรู้มาก่อนก็ซ่อนอยู่ข้างใน

บอกไว้แต่เบื้องต้นว่า ผู้เขียนจะกล่าวถึงตามหลักฐานความเป็นจริง ไม่ใส่สีตีไข่ให้เกิดความเสียหาย ไม่เอียงเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด เพราะต้องการให้ผู้อ่านเข้าถึงหลักฐานตามจริง ส่วนใครจะเชื่อหรือปฏิเสธก็เป็นเรื่องสิทธิส่วนบุคคล หลักฐานดังกล่าวมีบันทึกไว้ทั้งภาษาไทย ภาษาสิงหล ภาษาบาลี และภาษาอังกฤษ ผู้อ่านถนัดภาษาไหนก็อ่านภาษานั้น

จุดเริ่มต้นของสมณศาสน์เกิดขึ้นจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ เนื่องจากว่าสมัยนั้นมีพระสงฆ์ชาวศรีลังกาเดินทางมายังกรุงรัตนโกสินทร์หลายรูป ดังปรากฏความในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒ ว่า

"เมื่อปีมเสง เอกศก จุลศักราช ๑๑๗๑ พ.ศ. ๒๓๕๒ แต่ในปลายรัชกาลที่ ๑ มีพระภิกษุชาวลังกาชื่อ พระวลิตรภิกษุรูป ๑ กับสามเณร ๒ รูป

เข้ามาจากเมืองนครศรีธรรมราชมาถึงกรุงเทพฯ โปรดให้วลิตรภิกษุกับสามเณรชื่อรัตนปาละไปอยู่ในสำนักสมเด็จพระสังฆราช ณ วัดมหาธาตุ สามเณรอีกรูป ๑ ชื่อ หิธายะ ให้ไปอยู่ในสำนักสมเด็จพระวันรัตน์ วัดพระเชตุพน ต่อมาในรัชกาลที่ ๒ สามเณรลังกาทั้ง ๒ รูป ขออุปสมบทเปนพระภิกษุสยามวงษ์ เพราะถือว่าเปนวงษ์เดียวกับพระสงฆ์ในลังกาทวีป ซึ่งได้รับอุปสมบทแต่พระอุบาลีที่ออกไปในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าบรมโกษฐครั้งกรุงเก่า จึงโปรดให้สามเณรทั้ง ๒ นี้เปนนาคหลวงบวชในวัดพระศรีรัตนศาสดารามแลพระราชทานนิตยภัตรไตรปีสืบมา ครั้นมาถึงปีรกา เบญจศก จุลศักราช ๑๑๗๕ พ.ศ. ๒๓๕๖ มีพระลังกาเข้ามาถึงกรุงเทพฯ อีกรูป ๑ ชื่อพระสาสนวงษ์ อ้างว่าพระมหาสังฆนายกในลังกาทวีปให้เชิญพระบรมสารีริกธาตุเข้ามาถวายแด่สมเด็จพระเจ้ากรุงศรีอยุทธยา แต่ไม่มีสมณสาสนหรือสำคัญอันใดมา ครั้นไต่ถามถึงการพระสาสนาในลังกาทวีป พระสาสนวงษ์ก็ให้การเลื่อนเปื้อนไปต่างๆ ซ้ำมาเกิดรังเกียจไม่ปรองดองกันกับพระลังกาที่เข้ามาอยู่แต่ก่อน วัตรปฏิบัติก็ไม่น่าเลื่อมใสด้วยกันทั้ง ๒ รูป จึงเปนเหตุให้ทรงแคลงพระราชหฤไทยว่า จะมิใช่พระที่ได้รับอุปสมบทมาแต่ลังกาทวีป ทรงพระราชดำริห์ว่า พระสงฆ์ในลังกาทวีปก็เปนสมณวงษ์อันเดียวกันกับพระสงฆ์ในสยามประเทศ เคยมีสมณไมตรีต่อกันมาแต่ครั้งกรุงเก่า แต่เริดร้างมาเสียเพราะเกิดเหตุศึกสงคราม ไม่ได้ไปมาหาสู่ถึงกันช้านาน บัดนี้กรุงสยามก็ได้ประดิษฐานพระนครรัตนโกสินทรเปนราชธานี มีอิศรมั่นคงแล้ว แลได้ข่าวว่าลังกาทวีปเสียแก่อังกฤษ การพระสาสนาแลสาสนวงษ์ในลังกาทวีปจะเปนอย่างไร ควรจะสืบสวนให้ทราบความจริงไว้” นี้คือสำนวนโบราณตามพระราชพงศาวดาร

สรุปความได้ว่า ตอนปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มีพระสงฆ์สามเณรชาวศรีลังกาเดินทางมายังกรุงเทพมหานครสองกลุ่ม จากการสนทนาปราศรัยไม่สามารถยืดได้ว่า วัตรปฏิบัติพระสงฆ์ศรีลังกาเป็นอย่างไร? การพระศาสนาในศรีลังกาเป็นอย่างไร? ต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธ-เลิศหล้านภาลัย ทรงพระดำริว่า เดิมนั้นไทยและศรีลังกามีปฏิสัมพันธ์ทางศาสนากันและกันเป็นอย่างดี จึงมีพระราชประสงค์จะส่งพระสมณทูตไทยไปศรีลังกา เพื่อสืบข่าวคราวพระศาสนาของศรีลังกาว่าเป็นอย่างไรบ้าง ยิ่งทรงทราบข่าวว่าเกาะลังกาตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ยิ่งต้องการทราบความเป็นไปยิ่งขึ้น

หากสังเกตพฤติกรรมของพระสงฆ์ศรีลังกาในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ จะเห็นว่ามีการขัดแย้งกัน แม้จะเป็นชาวสิงหลด้วยกันและเดินทางมาด้วยกันก็จริง แต่ครั้นถึงกรุงเทพ-มหานครแล้วกลับไม่ประสงค์จะพักด้วยกัน แม้พระเจ้าแผ่นดินไทยจะถวายความอุปถัมภ์เป็นอย่างดีก็ตาม นอกจากนั้น พระสิงหลก็กล้าที่จะโกหกกษัตริย์ไทย ด้วยอ้างว่าเป็นตัวแทนของพระสังฆราชฝ่ายศรีลังกา

พฤติกรรมเช่นนี้จะพบอีกหลายแห่ง อย่าเพิ่งถอยศรัทธา !!!

ถามว่า ก่อนหน้านั้นเหตุใดกษัตริย์จึงไม่ประสงค์ทราบข่าวการพระศาสนาในศรีลังกา

ตอบว่า ไม่มีหลักฐานอ้างอิง

แต่ถ้าจะให้วิเคราะห์ก็ตอบว่า มีการติดต่อรับรู้ข่าวคราวการพระศาสนาบ้างแล้ว แต่ไม่เป็นทางการ เพราะสมัยนั้นไทยได้ส่งเรือกำปั่นไปค้าขายช้างถึงเมืองมุมไบประเทศอินเดีย

และขากลับมักแวะพักซื้อสินค้าจำเป็นที่ท่าเรือเมืองโคลัมโบของศรีลังกา จึงปรากฏหลักฐานว่า "ลังกาทวีปเสียแก่อังกฤษแล้ว"

อีกประการหนึ่ง ไทยต้องทำสงครามกับพม่าเพื่อนบ้านหลายทศวรรษ กว่าพม่าจะอ่อนแอถอยห่างจากราชอาณาจักรสยามก็กินเวลาหลายสิบปี ระยะเวลานั้นจึงเป็นช่วงของการสร้างบ้านแปลงเมืองให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง ด้วยเหตุผลสองประการดังกล่าว การปฏิสัมพันธ์ทางศาสนากับศรีลังกาจึงทิ้งช่วงขาดหายไป

ใครเห็นว่ามีเหตุผลมากกว่านี้ก็แจ้งเพื่อทราบด้วย

ตรงนี้ขอแทรกเหตุการณ์ทางศรีลังกาเพื่อเทียบกับฝ่ายไทย

หลักฐานระบุว่า คล้อยหลังจากการประดิษฐานพระศาสนาของพระอุบาลีมหาเถระและพระอริยมุนีมหาเถระแล้ว การเมืองของศรีลังกาก็นับถอยหลังเข้าสู่ความแตกแยกล่มสลาย สมัยนั้น เกาะลังกาแบ่งเขตปกครองเป็น ๒ ส่วน หนึ่งนั้นเป็นบริเวณเทือกเขาตอนกลางของประเทศ ปกครองโดยกษัตริย์แห่งอาณาจักรแคนดี เป็นรัฐอิสระไม่ขึ้นตรงต่อใคร อีกหนึ่งนั้นเป็นบริเวณหัวเมืองชายทะเลรอบเกาะลังกาปกครองโดยอังกฤษเจ้าอาณานิคมตะวันตก

แต่ไหนแต่ไรมาอังกฤษพยายามยึดครองอาณาจักรแคนดี เพื่อต้องการรวมหัวเมืองน้อยใหญ่ภายในเกาะลังกาให้เป็นหนึ่งเดียว แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จสูญเสียทหารหาญไปมากต่อมาก เพราะกษัตริย์ พระสงฆ์ และชาวสิงหลสามัคคีเป็นหนึ่งเดียว โดยยึดเอาพระพุทธศาสนาเป็นหลัก แต่ต่อมาภายหลังปรากฏว่า กษัตริย์แห่งอาณาจักรแคนดีประพฤติตัวเสียหาย ไม่ดำรงตนในทศพิธราชธรรม ไม่สนใจการพระศาสนา ลด

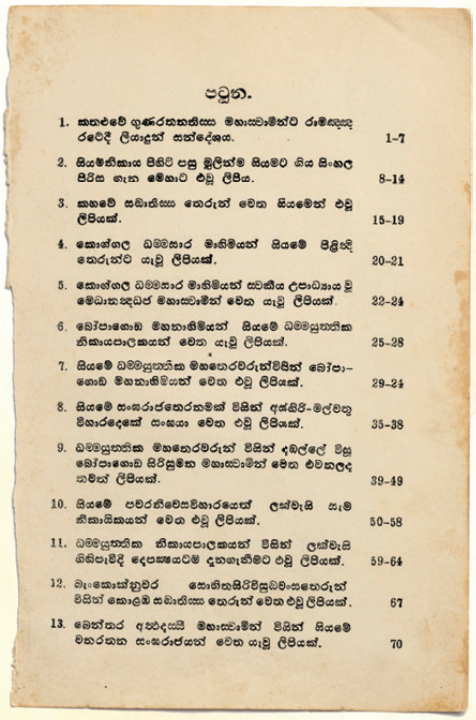

පටුන.

1. කතාවේ ගුණරතනතිස්සා මහාසාමීන්ට රාමඤ්ඤ රටේදී ලියාදුන් සන්දේශය. 1–7
2. සියම්නිකාය පිහිටි පසු මුලින්ම සියමට ගිය සිංහල පිරිස හැන්න මේහාට එවූ ලිපිය. 8–14
3. කතාවේ සබ්බනිස්සා තෙරුන් වෙත සියමෙන් එවූ ලිපියක්. 15–19
4. කොන්ගල ධම්මසාර මාහිමියන් සියමේ පිළිබඳ තෙරුන්ට යැවූ ලිපියක්. 20–21
5. කොන්ගල ධම්මසාර මාහිමියන් සවකීය උපාධ්‍යාය වූ මේධාතිසදගල මහාසාමීන් වෙත යැවූ ලිපියක්. 22–24
6. බෝපාගොඩ මහතාහිමියන් සියමේ ධම්මයුත්තික නිකායපාලකයන් වෙත යැවූ ලිපියක්. 25–28
7. සියමේ ධම්මයුත්තික මහතෙරවරුන්විසින් බෝපාගොඩ මහතාහිමියන් වෙත එවූ ලිපියක්. 29–34
8. සියමේ සංඝරාජතෙරතමන් විසින් අත්සිරි-මල්මතු විහාරදෙකේ සංඝයා වෙත එවූ ලිපියක්. 35–38
9. ධම්මයුත්තික මහතෙරවරුන් විසින් දඹල්ලේ මිලු බෝපාගොඩ සිරිසුමිත මහාසාමීන් වෙත එවනලද තමක් ලිපියක්. 39–49
10. සියමේ පවරනිවෙසවිහාරයෙන් ලක්මැයි සැම නිකායිකයන් වෙත එවූ ලිපියක්. 50–58
11. ධම්මයුත්තික නිකායපාලකයන් විසින් ලක්මැයි ගිහිපැවිදි දෙපක්ෂයටම දැනගැනීමට එවූ ලිපියක්. 59–64
12. බැංකොක්නුවර සොභිතසිරිවිසුද්ධවංශතෙරුන් විසින් කොළඹ සබ්බනිස්සා තෙරුන් වෙත එවූ ලිපියක්. 67
13. බෙත්තර අභිදසයි මහාසාමීන් විසින් සියමේ මහරතන සංඝරාජයන් වෙත යැවූ ලිපියක්. 70

ความอุปถัมภ์แก่พระสงฆ์ เบียดเบียนชาวเมือง ลุ่มหลงมัวเมาพระมเหสีและนางสนม ว่ากันว่าพระองค์ต้องการย้ายวัดมัลวัตตมหาวิหารซึ่งเป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคู่เมือง เพื่อต้องการสร้างพระราชอุทยานสวนหลวงให้แก่พระมเหสีและพระสนม ยิ่งกว่านั้น พระองค์ชอบหาเรื่องใส่ความขุนนางและคหบดี เพื่อยึดทรัพย์สินเป็นของหลวง เวลาเสวยน้ำจัณฑ์มักออกว่าราชการ ฯลฯ

ด้วยเหตุดังกล่าว พระสงฆ์และขุนนางชาวสิงหลจึงพร้อมใจกันเปิดประตูเมืองให้อังกฤษเข้ายึดครองอาณาจักรแคนดีแบบให้เปล่า จากนั้นอังกฤษให้จับกษัตริย์แห่งอาณาจักรแคนดีส่งไปควบคุมตัวที่ประเทศอินเดียตอนใต้และสวรรคตที่นั้น เบื้องต้นนั้นอังกฤษเสแสร้งแสดงเลศว่าไม่ต้องการปกครองอาณาจักรแคนดี จึงมอบหมายให้ตัวแทนและขุนนางชาวสิงหลช่วยกันทำหน้าที่ปกครอง แต่มีอังกฤษทำหน้าที่เป็นเสมือนพี่เลี้ยง ประเพณีวัฒนธรรมทุกสิ่งอย่างไม่แตะต้องเปลี่ยนแปลง แม้คณะสงฆ์ก็ถวายความอุปถัมภ์

เฉกเช่นสมัยอดีต โดยเฉพาะวัดพระเขี้ยวแก้ว อันเป็นมรดกของชาติบ้านเมือง ก็มอบถวายให้พระสงฆ์เป็นผู้ทำหน้าที่ดูแลและประกอบพิธีกรรมบูชา โดยอังกฤษไม่เข้าไปแทรกแซงขัดขวาง

สำหรับการพระศาสนานั้น คณะสงฆ์สมัยพระอุบาลีเถระที่เคยรวมกันเป็นหนึ่งเดียวก็วิวาทกันแยกเป็น ๒ กลุ่ม หนึ่งนั้นเรียกว่า **คณะสยามวงศ์มัลวัตตะ** มีศูนย์กลางอยู่ที่วัดมัลลตวิหาร หรือวัดบุบผาราม ทำหน้าที่ปกครองดูแลอารามวิหารน้อยใหญ่บริเวณทางตอนเหนือของเกาะลังกา ส่วนอีกหนึ่งนั้นเรียกว่า **คณะสยามวงศ์อัศคิริยวิหาร** หรือวัดหัยคิรีวิหาร ทำหน้าที่ปกครองดูแลอารามวิหารบริเวณทางตอนใต้ของเกาะลังกา และประการสำคัญคือ การจะอุปสมบทเป็นพระสงฆ์ของสองคณะนั้น ไม่ว่าจะอยู่ส่วนไหนของประเทศ ต้องเดินทางมาบวชที่อุโบสถของแต่ละคณะภายในเมืองแคนดีเท่านั้น หากบวชที่อื่นถือว่าเป็นโมฆะเพราะพระสงฆ์แห่งเมืองแคนดีไม่ยอมรับ และเลยไปถึงการปฏิเสธของอังกฤษเจ้าอาณานิคมด้วย

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้จะได้รับพิจารณาอุปสมบทเป็นสยามวงศ์นั้นต้องสังกัดวรรณะโคยิคามะเท่านั้น

เอาแค่นี้ก่อน ประเด็นผู้อ่านจะมึนกับข้อมูลรายละเอียดทั้งหมด ผู้เขียนจะพยายามสอดแทรกให้ครบถ้วนกระบวนความ เวลากล่าวถึงสมณศาสน์แต่ละฉบับ เมื่อผู้อ่านทบหน้าทวนหลังก็จะทราบโดยละเอียดว่า การพระศาสนาในไทยและศรีลังกาสมัยนั้นเป็นอย่างไร? และพระมหากรุณาธิคุณของกษัตริย์ไทยต่อพระศาสนาเป็นอย่างไร? รวมถึงความตั้งใจมุ่งมั่นของพระสงฆ์ไทยและศรีลังกาต่อความมั่นคงของพระศาสนาเป็นอย่างไร ?

เบื้องต้นข้อแนะนำหนังสือน่าสนใจก่อน

เล่มแรกเป็นพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒ รวบรวมโดย พระเจ้าบรมวงษ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เล่มนี้มีเรื่องราวการส่งพระสมณทูตไทยไปศรีลังกาด้วย และอีกหลายเรื่องน่าสนใจไม่น้อย และที่สำคัญมีการจัดแบ่งเหตุการณ์บ้านเมืองแยกเป็นเรื่องๆ ผู้อ่านสามารถเลือกได้เองว่าจะอ่านเรื่องไหนก่อนหรือหลัง โดยไม่ต้องอ่านทั้งเล่ม และน่าสนใจคือมีเรื่องสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามงกุฎฯ ทรงผนวชเป็นพระภิกษุด้วย ซึ่งการบวชของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์นี้เกี่ยวข้องกับสมณศาสน์ที่เรากำลังพูดถึงเป็นอย่างมาก

เล่มถัดมาเป็นพระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓ รวบรวมโดย เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ขำ บุนนาค) หนังสือเล่มนี้ก็ลักษณะ

คล้ายกับพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒ กล่าวคือ แยกเหตุการณ์สำคัญเป็นเรื่องๆ ผู้อ่านสามารถเลือกอ่านเรื่องที่ชอบได้ตามอัธยาศัย เล่มนี้กล่าวถึงสมณศาสน์มากกว่าเล่มก่อน เพราะสมัยนี้มีการส่งพระสมณทูตไทยไปศรีลังกาถึง ๒ ครั้ง ผลจากการส่งพระสมณทูตไปนั่นเอง เป็นเหตุให้พระสงฆ์ศรีลังกาส่งสมณศาสน์มาถวายกษัตริย์และพระสงฆ์ไทยเป็นจำนวนมาก

เล่มต่อมาชื่อว่า **เรื่องประดิษฐานพระสงฆ์สยามวงศ์ในลังกาทวีป** พระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เนื้อหาหนังสือกล่าวถึงประวัติศาสตร์ศรีลังกาตั้งแต่ยุคดั้งเดิม และอธิบายถึงสาเหตุความเสื่อมโทรมของพระพุทธศาสนาบนเกาะลังกา จนเป็นเหตุให้ส่งราชทูตมาทูลขอพระสงฆ์ไทยสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศแห่งกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ตอนท้ายของหนังสือได้บันทึกสมณศาสน์บางฉบับที่ฝ่ายไทยและศรีลังกาเขียนตอบโต้กัน มีประเด็นสำคัญมากมายชวนติดตาม

ถัดมาเป็นประชุมพระราชนิพนธ์ภาษาบาลีในรัชกาลที่ ๔ เนื้อหาบรรจุด้วยพระราชนิพนธ์ภาษาบาลี ดังเช่น คำโคลงเรื่องพระราชประวัติระยะทางเสด็จประพาสเมืองเหนือ จดหมายเหตุการณ์ปฏิบัติชอบไม่ชอบ ตำนานพระแก้วมรกต ตำนานพระสายน์ พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทรสังเขป ฯลฯ ยังมีพระสมณศาสน์ที่เขียนตอบโต้พระสงฆ์ศรีลังกาสมัยดำรงสมณเพศเป็นพระวชิรญาณเถระด้วย จำนวน ๘ ฉบับ ผู้อ่านที่ประสงค์อ่านประวัติความเป็นมาของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายต้นฉบับ หาอ่านได้ในหนังสือเล่มนี้

สุดท้ายเป็นหนังสือภาษาสิงหลชื่อว่า ปาลีสันเทสาวลี เป็นผลงานของพระพุทธทัตตเถระชาวศรีลังกา ท่านได้รวบรวมสมณศาสน์ที่พระสงฆ์

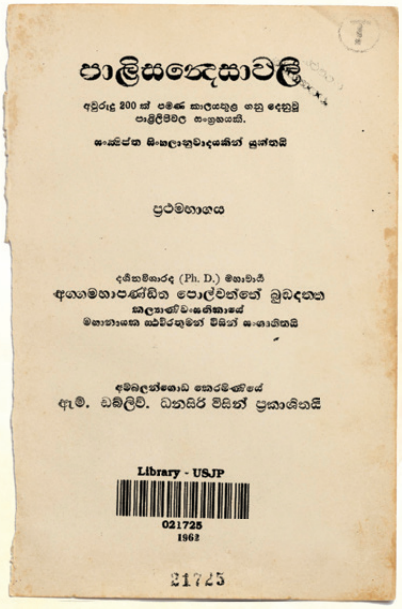

ไทยและพระสงฆ์ศรีลังกาเขียนตอบโต้กันสมัยรัตนโกสินทร์ เนื้อหาเป็นภาษาบาลีอักษรสิงหล ยังไม่มีการถอดแปลเป็นภาษาไทย จำนวนทั้งสิ้น ๓๐ ฉบับ ประโยชน์ของหนังสือเล่มนี้คือการระบุตัวตนของพระเถระชาวศรีลังกาที่ส่งสมณศาสน์ติดต่อกับไทย เนื่องจากฝ่ายไทยระบุชื่อไม่ชัดเจน บางครั้งสะกดผิดยากต่อความเข้าใจว่าเป็นพระสงฆ์สังกัดนิกายใด หรือพำนักอยู่วัดไหน แต่ครั้นเทียบเคียงกับหนังสือเล่มนี้แล้วก็กระจ่างชัดเจน

สรุปแบบง่ายๆ คือ หากผู้อ่านยังไม่ทราบเบื้องหลังของการเขียนสมณศาสน์ระหว่างไทยและศรีลังกา ผู้เขียนแนะนำว่าให้อ่านทบทวนสักสองสามรอบ แต่หากยังสับสนงุนงงสงสัย ก็แนะนำให้หาหนังสือดังกล่าวเบื้องต้นมาอ่านดูสักรอบสองรอบ แต่หากยังไม่เข้าใจแนะนำว่าเตรียมเปิดใจให้กว้าง เพราะข้อมูลที่ผู้เขียนจะนำเสนอนั้น เป็นหลักฐานใหม่ที่ไม่เคยรับรู้มาก่อน มีทั้งเรื่องตื่นเต้นน่ายินดี มีทั้งเศร้าใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นภายในคณะสงฆ์และการพระศาสนา (ฉบับหน้ามาว่ากันต่อ)

บริหารขยะ จากสงคราม.. สู่วิกฤติอาหารของโลก

โพธิ์สิกขา

จากสถานการณ์โลกในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีต่างๆ โดยเฉพาะวิกฤติเศรษฐกิจ ทั้งเงินเฟ้อที่สูงขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลให้เกิดการหดตัวของสินค้า เกิดเป็นปรากฏการณ์ที่เรียกว่า Shrinkflation : การหดตัวของสินค้า เพื่อตอบสนองเงินเฟ้อที่สูงขึ้น (Shrink ที่แปลว่า การหดตัว กับ inflation ที่แปลว่า เงินเฟ้อ) ปรากฏการณ์นี้ทำให้ต้นทุนวัตถุดิบสูงขึ้น ค่าครองชีพสูงขึ้น แต่คุณภาพชีวิตกลับแย่ลง

พลิกวิกฤติให้เป็นโอกาส

เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม จากสถานการณ์ในปัจจุบัน เราจะพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสได้อย่างไร เริ่มต้นจากเปลี่ยนความคิด คิดดี คิดบวก โดยการเปิดโอกาสให้โยนิโสมนสิการได้ทำหน้าที่ คือ พิจารณาถึงเหตุผลว่า วิกฤติต่างๆ ที่กำลังเกิดขึ้นนี้เป็นผลมาจากเหตุ คือ พฤติกรรมการกระทำของเราเอง ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ดังนั้นเราจะผ่านพ้นวิกฤติครั้งนี้ได้ก็ต้องเริ่มต้นที่ตัวเรา เปลี่ยนความคิด เปลี่ยนพฤติกรรม จากที่เคยมักง่าย ไม่ชอบคัดแยกขยะ ก็หันมาคัดแยกขยะ เพื่อเอาขยะเหล่านั้นไปทำประโยชน์ เช่น เศษอาหาร กิ่งไม้ ผักตบชวา ขยะอินทรีย์ทั้งหมด เอาไปทำปุ๋ยได้ โฟมนำไปทำทุ่นดักขยะ ทำกาว ทำแพแปลงผักลอยน้ำ ทำอิฐตัวหนอนได้ ถุงพลาสติกเอาไปทำน้ำมันได้ ขวดน้ำพลาสติกใสเอาไปทำผ้าไตรจีวร เครื่องนุ่งห่มได้ เอาไปทำไม้เทียมก็ได้ ฯลฯ

เมื่อได้ปุ๋ยแล้ว ก็เอาปุ๋ยไปปลูกต้นไม้ ปลูกผัก ปลูกข้าว ปลูกทุกอย่างที่เป็นอาหารได้ เมื่อได้น้ำมันจากถุงและขวดพลาสติกก็นำไปใส่เครื่องยนต์ได้ นี่คือตัวอย่างการจัดการขยะเพื่อให้นำไปใช้ประโยชน์ แก้

วิกฤติเศรษฐกิจ วิกฤติโลกร้อน วิกฤติโรคระบาด ฯลฯ

ดังนั้น สิ่งสำคัญที่เราต้องตระหนักก็คือ วิกฤติที่เรากำลังประสบอยู่นี้ มาจากน้ำมือของพวกเราเอง เป็นผลจากพฤติกรรมของเราเอง พวกเราจะก้าวข้ามวิกฤติในครั้งนี้ก็ด้วยการแก้ที่ต้นเหตุ คือ การตัดไฟแต่ต้นลม โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของพวกเรานั่นเอง

เส้นทางอาหารที่ปลอดภัยต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม

คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เกิดขึ้นได้ด้วยการสร้างเส้นทางของอาหารให้กับตนเองและชุมชน ต้นน้ำและปลายน้ำของอาหารที่เราสามารถกำหนดได้ ทำให้มั่นใจได้ว่า อาหารที่ได้กลับมานั้น ปลอดภัยทั้งต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยการใช้เศษวัสดุอินทรีย์ ขยะเศษอาหารในชุมชน มาแปรรูปเป็นปุ๋ย

วันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๕ ที่ผ่านมา วัดจากแดง นำโดยพระราชวัชรบัณฑิต (ประนอม ธมฺมาลงฺกาโร) เจ้าอาวาสวัดจากแดง พร้อมคณะสงฆ์ ได้เปิดศูนย์เกษตรอินทรีย์บ้านมะเกลือ ตำบลมะค่า อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์พระราชา เพื่ออบรมให้ความรู้เรื่องการทำปุ๋ยอินทรีย์ การทำเกษตรแบบปลอดสารเคมี และแลกเปลี่ยนวัตถุดิบทางการเกษตรกับปุ๋ยที่ผลิตขึ้นได้ อาทิ นาย ก. มีอ้อย ๕ กก. ก็นำมาแลกปุ๋ยได้ ๕ กก. เป็นต้น ผลลัพธ์ที่ได้จากการอบรมให้ความรู้ โดยยึดเสียงสะท้อนจากชาวบ้าน ปรากฏว่าดีมากๆ ชาวบ้านมีกำลังใจในการทำสวน และทำนาต่อไป จากที่ในตอนแรกจะไม่ผลิตในปีนี้ เนื่องจากปุ๋ยเคมีมีราคาที่สูงขึ้น ไม่คุ้มกับผลผลิตที่ได้

"ขอให้ปุ๋ยของเราได้บำรุงต้นไม้ในแปลงของท่าน"

ในท่ามกลางวิกฤตเศรษฐกิจโลกในขณะนี้ เกษตรกรไทยต้องประสบการณ์ปัญหาปุ๋ยเคมีมีราคาถีบตัวสูงขึ้นมากอย่างน่าตกใจ และเกิดการ

ขาดแคลนเพราะภาวะสงครามรัสเซีย-ยูเครน วิธีการแก้ไขสถานการณ์ปุ๋ยเคมีขาดแคลนนี้ คือการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ดังที่จะกล่าวต่อไป อีกวิธีหนึ่งที่จะเป็นทางรอดของมวลมนุษยชาติคือ การหันมาทำเกษตรกรรมสวนครัวภายในบ้าน การปลูกผักริมรั้ว การปลูกผักบนดาดฟ้าอาคารก็ได้ โดยใช้ดินและปุ๋ยอินทรีย์ก็จะให้ผลผลิตที่สามารถเลี้ยงครอบครัวได้อย่างปลอดภัยมีค่าใช้จ่ายน้อย ดีกับสุขภาพ นับเป็นงานอดิเรกที่ให้ความเพลิดเพลินเจริญใจ และเป็นการออกกำลังกายเบาๆ ที่เหมาะกับทุกเพศทุกวัยที่จะได้ใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว

โครงการเปลี่ยนขยะให้เป็นปุ๋ย หนึ่งในความร่วมมือจาก วิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดจากแดง และ โครงการคุ้งบางกะเจ้า (Our Khung Bangkachao) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขและจัดการปัญหาขยะอินทรีย์ในชุมชน โดยนำเอาขยะอินทรีย์ต่างๆ เช่น เศษอาหาร ใบไม้ เปลือกผลไม้ ฯลฯ มาเข้าสู่กระบวนการหมักแบบแห้งที่ทำงานอย่างต่อเนื่อง โดยปุ๋ยที่ได้จากการหมักนั้นมีคุณสมบัติเป็น ฮิวมัส (Humus) หรือ อินทรีย์วัตถุที่พืชสามารถดูดซึมนำไปใช้ง่าย

ทางโครงการเปลี่ยนขยะให้เป็นปุ๋ย จึงขอใช้โอกาสนี้ประชาสัมพันธ์ สำหรับท่านผู้ที่สนใจอยากรู้วิธีทำปุ๋ยอินทรีย์ อยากจัดหมู่คณะเข้ามารับการอบรม ใช้เวลาเรียนเพียง ๑ วัน เต็ม

ขอทราบข้อมูลเพิ่มเติม สามารถติดต่อได้ที่ **วิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดจากแดง โทร. 095-998-1654**

ลีลาวาที

โสรีช์ โพธิแก้ว

วิสาขบูชา ๒๕๖๕

โลกยังมืดยังหม่นหมองยังครองทุกข์
ความขัดแย้งยังแรงรุกทุกแห่งหน
ความเดือดร้อนยังร้อนไล่ในทุกมณฑล
หมู่ผู้คนรุ่มร้อนสะท้อนใจ

ความโกรธเคืองความแค้นเคืองเรื่องร้ายร้าย
ความเกลียดชังความงมงายขยายใหญ่
ความละโมบโลภมากลากคนไป
ในวังวนของกองไฟประลัยกัลป์

ความหลงใหลในอำนาจวาสนา
ในเงินทองในมายาจนฆ่าหั่น
ชีวิตคนจะเลื่อนไหลไปไหนกัน
แล้วจะตื่นจากฝันกันเมื่อใด

วิสาขะคืนเพ็ญเป็นแสงสว่าง
ส่องหนทางระงับความหลับใหล
ผุดปัญญาล้ำเลิศประเสริฐใจ
ช่วยดับร้อนถอนพิษไฟให้สิ้นพลัน
ชวนกันเดินบนหนทางสว่างไสว
สร้างโลกให้ร่มเย็นเป็นสุขสันติ์
เจริญจิตภาวนาเพิ่มปัญญากัน
สู่ชีวิตนิรันดร์สันติสุขเอย.

Credit photo: malith d karunaratne/unsplash

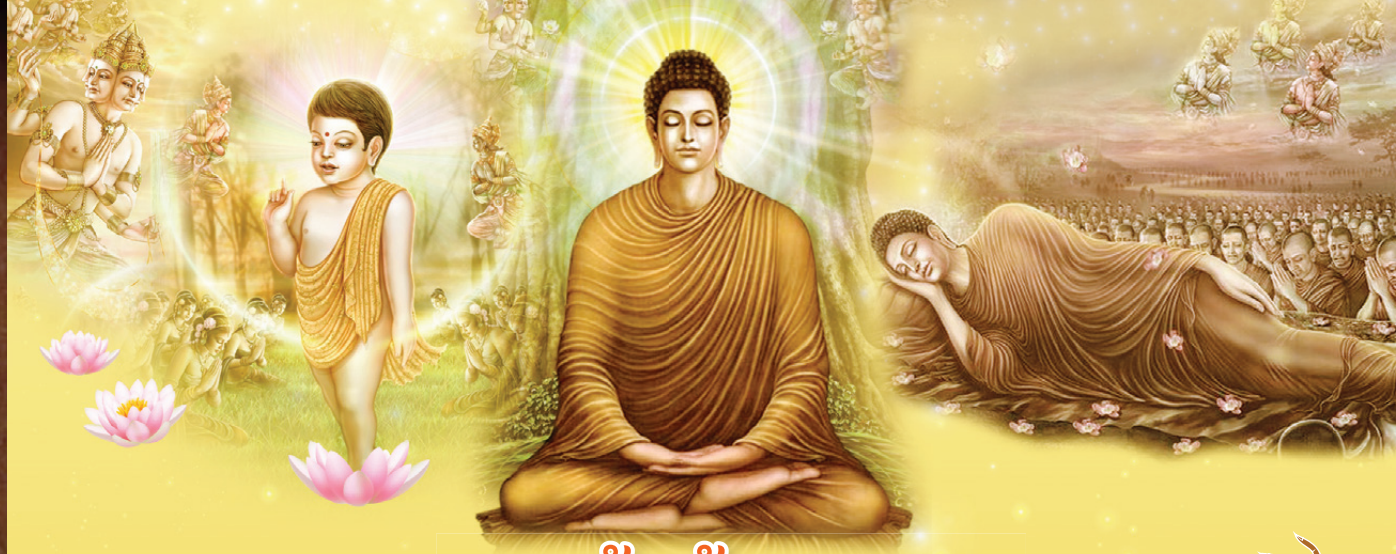

หลุดพ้นด้วยตนเอง

พ. กิ่งโพธิ์

วันวิสาขบูชากับป่าไม้
พระประสูติสดใสบริสุทธิ์
สวนลุมพินีมีค่านำพาพุทธ
ยอดมนุษย์เกิดมากับป่าไม้

พระตรัสรู้ธรรมเลิศแด่โลกหล้า
โคนต้นโพธิ์พุทธคยาอันยิ่งใหญ่
พระพุทธเจ้าในอดีตพระองค์ใด
ล้วนตรัสรู้ โคนไม้ ขับไล่มาร

พระพุทธเจ้าปรินิพพานผ่านพ้น
อยู่โคนต้น มิ่งไม้ แผ่ไพศาล
พระประสูติ ตรัสรู้ ปรินิพพาน
มีต้นไม้ เป็นพยาน ยืนหยัดยง

นิสสัยสี่ ยังมีข้อ อยู่โคนไม้
ภิกษุสร้าง นิสสัย อันสูงส่ง
สงบเงียบ เรียบง่าย สบายองค์
เจตจำนง ปันตัญจะ สะยะนาสะนัง

คือการนั่ง การนอน ในที่สงัด
ผู้ปฏิบัติ ธรรมถูก จะปลูกฝัง
ตามแบบอย่างพุทธองค์ทรงพลัง
พระโพธิญาณ ลึกหยั่ง รู้ยากเย็น

จากปราสาทสามฤดูสู่แผ่นดิน
จากทรัพย์สินก่ายกองที่มองเห็น
จากความพรั่งพร้อมสู่บำเพ็ญ
จากเร่าร้อนสู่ร่มเย็นจิตวิญญาณ

เมื่อพุทธะเกิดชัดตอนตรัสรู้
การแจ้งเกิด เข้าสู่ ธรรมไพศาล
ขับเคลื่อนเลื่อนลิบปรินิพพาน
ไม่มีการ เกิดซ้ำ พระสัมพุทธ

พระพุทธเจ้าเรานั้นท่านเลิศล้ำ
ยืนหยัดย้ำให้เห็นอยู่ไม่รู้หยุด
อานุภาพ ผู้บำเพ็ญ เป็นมนุษย์
สู่สูงสุด เหนือเทวดา แม้ฟ้าใด

ทรงเสด็จ จากชั้นเทพ มาประทับ
เพื่ออยู่กับ ความจริง อันยิ่งใหญ่
สละทิ้ง ความทุกข์ ความสุขไซร้
เข้าถึงใน ชัยชนะ วิสาขบูชา

กราบพระพุทธผุดผ่องผู้ส่องโลก
พระผู้หยุด วิปโยค ทุกหย่อมหญ้า
พระผู้เป็นแบบอย่างสร้างปัญญา
พระผู้พา หลุดพ้น ด้วยตนเอง.

- ธรรมะวิชาการ : สัพพัตถก เมตตา ตอนที่ ๑
- สำนึกในพระพุทธคุณ : พระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า
- พระธรรมเทศนา : อุทิศตนเพื่อสิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่า
- ปุราณคัมภีร์ : พระนางสิริมหามายา
- บทสัมภาษณ์พิเศษ : พระพุทธเจ้าในจอ ตอน ๒ (พระอโสโก กากัน มาลิก)
- เคล็ดไม่ลับ : วิธีแผ่เมตตาที่ถูกวิธี
- ชวนอ่านหนังสือ : การต่อต้านการทำลายพระพุทธศาสนา เรื่องที่ชาวพุทธควรรู้
- สิ่งแวดล้อม : โซลาร์รูฟท็อป สู้วิกฤตพลังงาน ต้านโลกร้อน
- ชวนปลูกต้นไม้ : ปลูกต้นไม้ ปลูกธรรมะ
- ชวนปลูกต้นไม้ : วันต้นไม้แห่งชาติ
- ท่องไปในโลกบาลีไวยากรณ์ : กัจจายนไวยากรณ์ (ตอนจบ)
- รัตนาวลี : ประทีปธรรมแห่งบาลี ตอน ๑๐
- สนทนาภาษาบาลี : สนทนาภาษาพระพุทธเจ้า ตอนที่ ๒๐
- มองเทศ-มองไทย : สมณศาสน์ระหว่างไทยกับศรีลังกาสมัยรัตนโกสินทร์ (๑)
- ใต้ฟ้า ณ วัดจากแดง : บริหารขยะ จากสงคราม..สู่วิกฤติอาหารของโลก
- ลีลาวาที : วิสาขบูชา ๒๕๖๕